

T.C.

Hitit Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Tarih Anabilim Dalı

**ATATÜRK'ÜN HALKÇILIK POLİTİKASINDA
HALKEVLERİNİN YERİ VE ÖNEMİ (1932-1938)**

Özgür GÜRSES

Yüksek Lisans Tezi

Çorum 2018

ATATÜRK'ÜN HALKÇILIK POLİTİKASINDA HALKEVLERİNİN YERİ VE ÖNEMİ (1932-1938)

Özgür GÜRSES

Hitit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
Tarih Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı

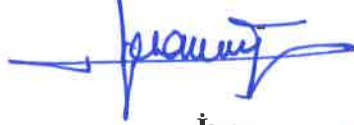
Yrd. Doç. Dr. Mustafa BAKAN

Çorum 2018

KABUL VE ONAY

Özgür Gürses tarafından hazırlanan "ATATÜRK'ÜN HALKÇILIK POLİTİKASINDA HALKEVLERİNİN YERİ VE ÖNEMİ (1932-1938)" başlıklı bu çalışma, 09.02.2018 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak yüksek lisans sanatta yeterlilik tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza

(BAŞKAN)

İmza

Prof. Dr. Binyamin Kocaoglu
(DANIŞMAN)

İmza

Prof. Dr. Mustafa Bakan

İmza

Prof. Dr. Hatice Yıldırım

İmza

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

İmza

Prof. Dr. Mehmet EVKURAN
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü
Enstitü Müdürü

T.C.

HİTİT ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile, bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim. (09.02.2018)

Özgür GÜRSES

ÖZET

GÜRSES, Özgür, “Atatürk’ün Halkçılık Politikasında Halkevlerinin Yeri ve Önemi (1932-1938)”, Yüksek Lisans Tezi, Çorum 2018.

“Atatürk’ün Halkçılık Politikasında Halkevlerinin Yeri ve Önemi (1932-1938)” konulu bu çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Çalışmada, iki ana tema ele alınmış olup, birincisi Atatürk’ün halkçılık anlayışı ve politikası, ikincisi bu politikada halkevlerinin yeri ve önemidir.

Çalışmanın giriş bölümünde halk, halkçılık kavramı tanımlarının açıklaması ele alınmıştır. Birinci bölümde Cumhuriyet öncesi dönemde halk ve halkçılık anlayışı, ikinci bölümde Cumhuriyet döneminde halk ve halkçılık anlayışı, üçüncü bölümde ise halkevlerinin kuruluşu ve faaliyetleri ele alınmıştır.

Çalışmada Atatürk’ün Büyük Nutku, Türkiye Büyük Millet Meclisi tutanakları, Cumhuriyet Halk Fırkası katalogları başta olmak üzere, Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, Milli Kütüphane, Türk Tarih Kurumu Kütüphanesi, dönemin halkevi broşürleri, halkevleri Ülkü dergisi, dönemin gazeteleri, Çorum Hasanpaşa kütüphanesi, Hitit Üniversitesi kütüphanesi ve diğer üniversite kütüphaneleri Yüksek Öğrenim Kurumu Başkanlığı Tez Merkezinde yayımlanmış ilgili tezler ve araştırma merkezlerinden yararlanılmıştır.

Atatürk’ün halkçılık anlayışı Atatürk’ün “Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir” sözü ile doğrudan ilgili olduğu görülmüştür. Atatürk’ün yenilikleri halka anlatılabilmesi Cumhuriyetin temel nitelikleri ve hedeflerinin halk tarafından, beğenilmesi ve savunulması için uygulamış olduğu açıkça görülmektedir. Halkevleri il merkezlerinde ve ilçelerde “halkevi” olarak, büyük yerleşim merkezleri olan köylerde “halkodaları” olarak açılmıştır.

Çalışmada Çorum halkevi ve halkodalarına yer verilerek Hitit Üniversitesinin bulunduğu şehirde üniversite bilinci ve sorumluluğu çerçevesinde de hareket edilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda gerek cumhuriyet tarihi gerek Çorum tarihi açısından tarihsel

ve bilimsel veriler ortaya konmaya çalışılarak bu alanda çalışma yapmak isteyenlere kaynak oluşturacağı düşünülmektedir.

Osmanlıca yazılı belgeler, dönemin gazetelerinde yayımlanan haberler ve kupürler, metinde geçen arşiv belgeleri ve dönemin halkevleri faaliyetleri fotoğrafları gibi dokümanlar ekler bölümünde verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Atatürk, Eğitim, Halkçılık, Halkevleri, Kültür, Toplum.

ABSTRACT

GÜRSES, Özgür, "*The Place and the Importance of the People's Houses in Atatürk's Populism Policy (1932-1938)*", Master Thesis, Çorum 2018.

This study on "*The Place and the Importance of the People's Houses in Atatürk's Populism Policy (1932-1938)*" consists of three parts. There are two main themes in the study, the first is the understanding and politics of Atatürk's populism, and the second is the place and importance of the people's houses in this policy.

At the introduction of the study, the description of the definition of concept of people and populism is taken up. In the first part, the concept of the people and the populism in the period before the Republic, in the second part the concept of the people and the populism in the Republican period, and in the third part the organization and activities of the People Houses are discussed.

In this study, Atatürk's Great Speech, Grand National Assembly of Turkey minutes, Republican People's Party catalogs, especially, the Prime Minister of the Republic Archives, the National Library, the Turkish Historical Society Library, the period of the community center brochures, community centers Ülkü magazine, newspaper of the period, Çorum Hasanpaşa library, Hitit University library and other university libraries and other resources relevant to these in research centers published in the Center for Higher Education Institutions were used.

The concept of Atatürk's populism was seen to be directly related to Atatürk's promise of "*Sovereignty belongs solely to the people.*" It is clear that Atatürk's innovations have been applied to the public in order to publicize, appreciate and defend the basic qualities and goals of the Republic. People's houses were opened as "*people's houses*" in provincial centers and districts, and as "*peoples*" in villages with large settlement centers.

Çorum citizens and people were involved in the study and attempted to act within the framework of university consciousness and responsibility in the city where Hitit University is located. In this context, it is thought that historical and scientific data

should be put forward in terms of both the history of the republic and the history of Çorum, and it will be an important source for those who want to study this area.

Ottoman written documents, news published in that period and archive documents in the text of clippings, and documents such as photographs from the periodical activities of the period were given in the appendices section.

Key Words: Atatürk, Education, Populism, People's Houses , Culture , Society

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR	vii
ÖNSÖZ	viii
GİRİŞ	1

I.BÖLÜM

CUMHURİYET ÖNCESİ DÖNEMDE HALK VE HALKÇILIK ANLAYIŞI	8
1.Tanzimat Dönemi.....	8
2.Meşrutiyet Dönemleri	11
3. Türk Ocakları'nın Kuruluşu ve Faaliyetleri.....	13
4. Halka Doğru Hareketi	18
5. Yusuf Akçura'ya Göre Halk ve Halkçılık.....	20
6. Ziya Gökalp'e Göre Halk ve Halkçılık	22

II. BÖLÜM

CUMHURİYET DÖNEMİNDE HALK VE HALKÇILIK ANLAYIŞI	26
1. Atatürk'e Göre Halk ve Halkçılık	26
2.Cumhuriyet Döneminde Türk Ocakları	37
3. Atatürk ve Türk Ocakları	37

III. BÖLÜM

HALKEVLERİNİN KURULUŞU VE FAALİYETLERİ	42
1.Halkevlerinin Kuruluşu.....	42
1.1Halkevleri Teşkilinde Umumi Esaslar	49
1.2. Atatürk'ün Halkçılık Anlayışında Halkevleri	53
2. Halkevleri Şubeleri	63
2.1. Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi	67
2.2. Güzel Sanatlar Şubesi	72
2.3. Temsil Şubesi:.....	76
2.4. Spor Şubesi:	78
2.5. Sosyal Yardım Şubesi:	83
2.6. Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi	86
2.7. Kütüphane ve Neşriyat (Yayın) Şubesi.....	87

2.8. Köycülük Şubesi	90
2.9. Müze ve Sergi Şubesi.....	92
3. Halkevleri Faaliyetleri.....	95
3.1. Dil, Tarih, Edebiyat Şubesi Faaliyetleri.....	96
3.2. Güzel Sanatlar Şubesi Faaliyetleri	101
3.3. Temsil Şubesi Faaliyetleri.....	102
3.4. Spor Şubesi Faaliyetleri	103
3.5. Sosyal Yardım Şubesi Faaliyetleri	105
3.6. Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi Faaliyetleri	106
3.7. Kütüphane ve Neşriyat (Yayın) Şubesi Faaliyetleri.....	107
3.8. Köycülük Şubesi Faaliyetleri	108
3.9. Müze ve Sergi Şubesi Faaliyetleri.....	109
4. Halkevlerinin Kapanışı	110
SONUÇ.....	113
KAYNAKÇA	115
EKLER.....	127
RESİMLER	207

KISALTMALAR

B C A	:	Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi
C	:	Cilt
CHF	:	Cumhuriyet Halk Fırkası
CHP	:	Cumhuriyet Halk Partisi
Çev	:	Çeviren
Der	:	Derleyen
DP	:	Demokrat Parti
Haz	:	Hazırlayan
S	:	Sayı
s	:	Sayfa
TBMM	:	Türkiye Büyük Millet Meclisi
vb	:	Ve benzeri
yy	:	Yüzyıl

ÖNSÖZ

Türk milletinin büyük bir kahramanlık örneği verdiği, Milli Mücadelesi ile kurulan yeni Türk devletinde, çağdaşlaşma yolunda birçok yenilikler yapılmıştır. Atatürk; pek çoğu devrim niteliğinde olan bu yeniliklerin halka anlatılabilmesi ve halkın bu konuda bilinçlendirilmesini, hem devlet ve toplum bütünleşmesi hem de halkçılık anlayışı gereği önemli görmüştür. Bu bağlamda 19 Şubat 1932 tarihinde açılmış olan halkevleri Atatürk'ün halkçılık politikalarında oldukça önemli bir yer tutmaktadır.

Atatürk, 1931 yılına kadar varlığını sürdüren Türk Ocaklarını daha üst kültürel yapıda gördüğü için, halkla daha yakın bağlantı kurabilecek, daha aktif ve halka ulaşabilecek kurumlar düşünmekteydi.

Atatürk'ün halkçılık politikasının önemli kurumlarından biri olan halkevleri; halk için eğitim, kültür, sosyal-sportif faaliyetler ile topluma kucak açması açısından döneminde oldukça popüler kurumlar olmuştur.

Bu tezin ana konusunu oluşturan halkevleri (1932-1951) ; Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi, Güzel Sanatlar Şubesi, Temsil Şubesi, Spor Şubesi, Sosyal Yardım Şubesi, Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi, Kütüphane ve Neşriyat (Yayın) Şubesi, Köycülük Şubesi ve Müze ve Sergi Şubesi olmak üzere 9 şubede faaliyet göstermiştir. Bu çalışmada Atatürk'ün kendi sağlığında faaliyet gösteren halkevlerinin (1932-1938) Atatürk'ün halkçılık anlayışındaki yeri ve önemi ve Türk toplumuna katkıları incelenmiştir.

Tezin hazırlanmasında bana destek olan değerli hocam ve danışmanım Yrd. Doç. Dr. Mustafa BAKAN'a teşekkür ederim. Tez çalışmamın gerek kaynak taramasında gerek tezin yazımında yanımda olan, kıymetli zamanlarını benimle paylaşan değerli arkadaşlarım; Mustafa İNAN'a, İşletme Bilim Uzmanı Yusuf ŞAHAN'a, Beden Eğitimi ve Spor Bilim Uzmanı Ali Burak TOY'a ve arkadaşım İrfan ÇAĞLAR'a teşekkür ederim.

Ayrıca benden desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen, babam Muharrem GÜRSES'e, annem Eliz GÜRSES'e ve kardeşlerime şükranlarımı sunarım.

Bu tez çalışmasına FEF19004.15.007 numaralı proje kapsamında vermiş oldukları desteklerden dolayı, Hitit Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinatörlüğü'ne teşekkür ederiz.

GİRİŞ

Halk kavramı: Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlükte “*Aynı ülkede yaşayan, aynı kültür özelliklerine sahip olan, aynı uyruktaki insan topluluğu*” diye tarif edilmektedir.¹ Eski Türklerde halk kelimesi “*kün/gün*” kelimesi ile aynı anlama gelmektedir.² Kutadgu-Bilig’de halkçılık ile alakalı şu cümleler geçmektedir ; “*Halk tok olmalı, memur ve işçiler aç mısın, tok musun, diye sorulmalı... Elini açık tut... Bir hükümdar kuldan fakir adını kaldırmazsa nasıl hükümdar olur?*”³ Eski Roma’da, senato üyelerinin dışındaki vatandaşlara populus denilmiştir. Yine Roma’da aydın ve memur topluluğu dışında kalmış, yönetime karışmayan ya da karıştırılmayan toplum üyelerine de halk denmiştir.⁴ Almanca Türkçe Sözlükte halk; ahali, nüfus, bir yerde ikamet edenler⁵, Oxford Advanced Learner’s Dictionary sözlüğünde halk; “*Bir ırka, millete veya cemaate ait bütün insanlar, belli bir coğrafyada belli bir milliyet altında yaşayan insanlar, bir ülkenin oy kullanma hakkına sahip vatandaşları, toplumda özel bir statüsü ve pozisyonu olmayan insanlar*” olarak tanımlanmıştır.⁶

Osmanlılarda halk kelimesi, meşrutiyetten önce “*reaya*”, “*tebaa*”, “*ahali*” vb. sözcüklerle ifade edilmiş, yönetilen kesim olarak kullanılmıştır. Şemsettin Sami Kamusu 1 Fransevi (1882) lüğatinde “*pueple*” sözcüğünü ahali, kavim, ümmet: bir kasaba veya memleket ahalesinin alt sınıfları, insanları diye belirtmiştir. Osmanlıda halk kavramı; halketmek, hilkatetmek, mahlûk, mahlûkat, halik, halak, halikiyet, halika, halâik vb. kavramlarda olduğu gibi yaratılışla alakalıdır.⁷

¹ İsmail Parlatır vd. , *Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1998,s.933.

² İbrahim Kafesoğlu, *Türk Milli Kültürü*, 16. Baskı, Ötügen Yayınları, İstanbul 1997, s.230.

³ Kafesoğlu, s. 256-257.

⁴ Orhan Hançerlioğlu, *Felsefe Sözlüğü*, Remzi Kitabevi, İstanbul 1979, C.2, s. 279.

⁵ Karl Steuerwald, *Almanca-Türkçe Sözlük*, ABC Kitapevi, İstanbul1993, s.609.

⁶ *Oxford Advanced Learner’s Dictionary*, Oxford University Press, 1989, s.917.

⁷ Zafer Toprak, *Türkiye’de Popülizm 1908-1923*, Doğan Kitap, İstanbul 2013, s. 165-166.

Marksist Literatürde halk kavramı; “*belli bir dönemde, belli bir ülkenin gelişmesine katılan çeşitli sınıfları kapsayan insan topluluğu*” olarak tanımlanmıştır.⁸

Johann Gottfried Herder’e göre halk, doğallığı ifade eder. Herder, halkı eğitim ve kültür bakımından bozulmamış bir topluluk olarak ifade eder. Halkı, aynı insanın çocukluğu gibi milletin erken safhasına benzetmektedir. Herder, halk ve millet kavramlarını aynı anlamda kullanmıştır. Halkı bir topluluğun tamamı olarak görmektedir. Fakat mekanik devletten organik devlete geçiş esnasında halk kavramını toplumun sadece bir kısmı olarak ifade eder. Ona göre halk; milletin en değerli parçası olması, kalabalık olması ya da üreten olması değil; milletin temel karakterini yaşatması açısından önemlidir.⁹ Atatürk’ün halkçılık anlayışında halk; yasalar önünde eşit haklara sahip, toplum içinde ayrıcalığı olmayan insanlar olarak açıklanmaktadır.¹⁰

Halkçılık kavramı ise: “*bireyler arasında hiçbir hak ayrılığı görmeme, topluluk içinde hiçbir ayrıcalık kabul etmeme görüş ve tutumu anlamına gelir.*”¹¹ Günümüzde halkçılık kelimesi daha çok demokrasi kelimesi ile ifade edilmektedir. Bu kelime; Yunanca’da demos; halk, kratos ise vilayet anlamına gelir.¹² Halkçılık, batıdaki demokrasi kelimesinin Türkçe’deki karşılığı olarak görülmüştür.¹³ Bu kavramın; önceleri, XVI. yüzyılda İngiltere’de kullanıldığı görülmektedir. Yunanca “*democratia*”, Latince’de “*popularis*” “*potentia*” ve İngilizcede “*democracy*” olarak ifade edilir. Halkçılık; ülkede halkın iktidarı yani yönetenleri, yasaları yapma ve onu uygulama alanlarındaki sorumlu hükümet üyelerini, kendi aralarında seçme yetkisi olan insanlar grubu ya da onların çoğunluğunun iktidarı olarak da açıklanabilir.¹⁴

⁸ Haçerlioğlu, s.279.

⁹ Sevim Acar, *Halk Milliyetçiliğinin Öncüsü Herder*, Bilge Kültür Sanat Yayınları, İstanbul 2008,33.

¹⁰ Gülrü Çelen, *Atatürk’ün Düşünce Dünyasında Halkın Yeri*, Genel Kurmay Basımevi, Ankara 2013, s.4.

¹¹ İsmail Parlatır vd. s.934.

¹² Halil Nimetullah, *Halkçılık ve Cumhuriyet ve Türk Halkçılığı ve Cumhuriyeti*, Orhaniye Matbaası, İstanbul, 1930, s.2.

¹³ Zafer Toprak, “Aydın, Ulus Devlet ve Popülizm”, *Türk Aydını ve Kimlik Sorunu*, Der. Sabahattin Şen, Bağlam Yayınları, İstanbul 1995, s.167.

¹⁴ Raymond Williams, *Anahtar Sözcükler*, Çev. Savaş Kılıç, İletişim Yayınları, İstanbul 2007,s.112-114.

Halkçılık: Halkın halk tarafından, demokratik ve eşitlik prensipleri ile idare edilerek yönetilmesidir. Ayrım gözetmeksizin halkın yararına politika izlemektir.¹⁵

Hilmi Ziya Ülken, halkçılığı; siyasi ve genellikle sosyal akımlarda büyük halk yığınlarının kalkınması hedefini güden görüş olarak ifade etmiştir.¹⁶

Halkçılık, fikir hareketi olarak ilk kez Balkan Savaşları sonrasında, Baha Tevfik'in yayınlamış olduğu "Zeka" dergisinde kullanılmıştır. Falih Rıfkı Atay Zeka Dergisi'ni 7 Mayıs 1914 tarihli 30. sayısında "halk için çalışmak" başlıklı başmakalesinde Selanik'te Genç Kalemler Dergisinin etkisiyle, yeni lisan hareketini halkçılık hareketi olarak belirtmektedir. Falih Rıfkı'ya göre halkçılık; halkla temas hareketi ekonomik, içtimai ve fikri yükselmenin en doğru yoludur. Falih Rıfkı, halkçılık akımının isim babası olarak Türkçeye yeni bir sözcük kazandırmıştır.¹⁷ Türkiye'de halkçılık fikrinin ilk kez Yusuf Akçura'nın "Halka Doğru" Dergisi'nde bahsedildiği görülmektedir.¹⁸ Halkçılık kavramının tarihsel süreç içerisindeki gelişimi ana hatları ile şöyle özetlenebilir:

İngiltere'de XIII. yy "Magna Charta Libertatum" (1215) hareketi olarak bilinen oluşumda halkçılık fikri ön plana çıkmaktadır. İngiltere Kralı Charles I. , ülkede vatandaşların özgürlükleri ve mülkiyeti üzerindeki kısıtlamaları kaldırmıştır. Bu uygulama hukuk devleti olma yolunda ilk adım olarak bilinmektedir.¹⁹ Daha sonra İngiliz parlamentosu tarafından "Haklar Bildirgesi" (1628) belgesi ilan edilecektir. Bildirge, İngiltere Kralının yetkilerinin kısıtlanması, halka karşı askeri gücün kullanılmaması gibi uygulamalar içermektedir. Kral, parlamentoyu dağıtmıştır. Bu gelişmeler sonucunda, parlamento Kral Oliver Cromwell tarafından tekrardan açılacaktır (1642). Krala karşı halkın mücadelesi olarak bilinen Cromwell İhtilali ile başlayan süreçte, cumhuriyet rejimini benimseyen insanlar, parlamenter sistemin değişmesinde oldukça etkili olmuşlardır.²⁰ İngiltere'de parlamento-kral mücadelesi, Kral James II. ile ülkede monarşi ilan edilerek (1685) devam etmiştir. Ülkede

¹⁵ Haluk Selvi, "Atatürk ve Halkçılık", *Cumhuriyetimizin 80. Yılına Armağan*, Sakarya Üniversitesi Yayınları, Sakarya 2003, s.29.

¹⁶ Hilmi Ziya Ülken, *Sosyoloji Sözlüğü*, Milli Eğitim Yayınları, İstanbul 1969, s.126.

¹⁷ Toprak, Türkiye'de Popülizm 1908-1923, s.183-186.

¹⁸ Toprak, Türkiye'de Popülizm 1908-1923, s.20.

¹⁹ Oral Sander, *Siyasi Tarih İlkçağlardan 1918'e*, İmge Kitabevi, İstanbul 2012, s.109.

²⁰ Muharrem Tünay, "Atatürk'ün Halkçılık İlkesi ve Çalışma Hayatı", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Ankara 1986, C. II. S.5, s.505.

karışıklıklar bir türlü durulmamış; bir yıl sonra “*Haklar Yasası*” ilan edilmiştir. Bu bildirme ile kralın yetkileri daraltılmıştır. Kral Parlatentonun onayı olmadan yasaları uygulamaya koyamayacaktır. Ayrıca, 1688 ihtilali monarşi yönetimi yerine parlatenter hükümet kurulmasına yol olacaktır.²¹

Fransa’da halk, sınıflara bölünmekte ve sınıflar arasında büyük oranda eşitsizlik bulunmaktaydı. Fransız devrimin önemli sebeplerinden birisi de bu olmuştur.²² Fransız İhtilali sonucunda; İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi ile birlikte “*milliyetçilik*”, “*eşitlik*” ve “*özgürlük*” gibi kavramlar ortaya çıkmıştır. Yönetimde etkin olan zümrenin yetkileri kısıtlanırken, halk yönetime ortak olmaya başlamıştır.²³ Bunun sonucunda İnsan Hakları Bildirgesi ilan edilerek halk arasındaki eşitsizlikler ve sınıf ayrımları giderilmeye çalışılmıştır (1789).²⁴

Bu gelişme; dünyada siyasi, iktisadi ve sosyal-kültürel değişimlerin olmasına sebep olmuş, yeni fikir akımları, yeni bir çağ açılmasını sağlamıştır. İnsanlık tarihinde derin izler bırakmış olan iki büyük dünya savaşına sebep olmuş politikaların tohumlarının da atıldığı söylenebilir. XVIII. yy ortalarında Avrupa’da keşfedilen buhar gücü sanayide makineleşmeyi getirmiştir. Değerli madenler, sanayileşme ile birlikte zenginliğin kaynağı haline gelmiş, bu gelişmeler sonucunda; sömürge imparatorlukları kurulmuş, dünya iktisadi olarak yeni bir değişime girmiştir.²⁵

Fransız İhtilali ile yayılan fikirler, başta sömürgecilik altında kalan ülkeler olmak üzere, imparatorluklar içinde hızlıca yayılmaya başlamıştır. Bununla birlikte, hızlı sanayileşme ve sömürgeleşme yarışı, iki büyük dünya savaşı ile son bulacaktır. Birinci Dünya Savaşı sonucunda imparatorluklar parçalanacak, halk egemenliğine dayalı yeni yönetim sistemleri kurulacaktır.²⁶

Halkçılık; sanayi devriminden sonra, toplumun geri kalmış ve gelişememiş toplum katmanlarında savunulan bir kavram olmuştur.²⁷ Sanayi devriminin beraberinde

²¹ Sander, s,111.

²² Server Tanilli, *Uygurlık Tarihi*, Alkım Yayınevi, İstanbul 2006, s.111.

²³ Tanilli, s.113-114.

²⁴ Jean Jacques Rousseau, *Toplum Sözleşmesi*, Çev. Alpagut Erenuluğ, Öteki Yayınevi, Ankara 1999, s.22.

²⁵ Tanilli s.121.

²⁶ Fahir Armaoğlu, *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi*, 7. Baskı, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara 1991, s.695.

²⁷ Cezmi Eraslan, *Yakın Dönem Türk Düşüncesinde Halkçılık ve Atatürk*, Kum Saati Yayıncılık, İstanbul 2013, s.17.

getirmiş olduğu ekonomik canlanma ve serbest rekabet ortamı ile de değer kazanmıştır. Bağımsızlık mücadelesi veren halk hareketleri çoğunlukla milliyetçilik duygusu çerçevesinde geliştiği görülmektedir. Bu bağlamda; halkçılık fikri herkes için eşit haklar düşüncesi ile ortaya çıkmıştır. Tekellere karşı olmak ve ekonomik faaliyetlerin merkezden yönetilmesi talepleri halkçılığın güçlenmesini sağlamıştır.

Amerika'da halkçılık anlayışı; XIX. yüz yılın son çeyreğinde görülmeye başlanmıştır. Kuzey Amerika ve Güney Amerika ülkelerinin halkçılık anlayışları birbirinden farklılıklar göstermiştir. Güney Amerika'da, kırsal toplumun geliştirilmesini savunan görüşler halkçılık fikrini ortaya çıkarırken, Kuzey Amerika'da, İngiliz sömürmesine ve kapitalizme karşı verilen bir mücadele ile ortaya çıkmıştır.²⁸ Latin Amerika'da ise işçi sınıfı ve orta sınıfı temel alan kentsel ve reformist hareket olarak ortaya çıktığı görülmektedir.²⁹

Rusya'da halkçılık anlayışı; Rusçada halk anlamına gelen “*narod*” sözcüğünden türeyen Narodnik (narodnichestvo) harekete dayanmaktadır.³⁰ Rusya'da halkçılık anlayışı; aydınların batılılaşma çabaları ve kapitalizme karşı verilen mücadeleler ve köylünün menfaatlerini korumak amacıyla ortaya çıktığı görülmektedir.³¹ Çarlık rejimine karşı bir mücadeledir. Bu mücadeledeki amaç; halk ile beraber hareket ederek; halkı aydınlatmak, aydınlar ile halk arasındaki uçurumu kapatmak ve sınıfsız toplum yapısına ulaşmaktır. Narodnik hareket olarak adlandırılan bu akım Bulgar coğrafyası üzerinden, Anadolu coğrafyasında da görülecektir.³² Rusya'da 1861 yılında tarımda kölelik kaldırılarak, pazar ekonomisinin getirmiş olduğu kapitalist anlayış, toprak mülkiyetinin başlamasına sebep olmuştur. Bu gelişmeler; küçük grupları topraksız ve mülkiyetsiz bırakmıştır.³³ Bu gelişmeler sonucunda ortaya çıkan Narodnik hareket; halka gitme söylemlerini ön plana çıkararak, halka doğru gidenlerin katıldığı hareket olarak bilinmektedir. Bu doğrultuda; XIX. yy ilk yarısında Herzen ve Çerņişevski'nin

²⁸ Eraslan, s, 22,s.34-36,s.44.

²⁹ M. Asım Karaömerlioğlu, “Tek Parti Döneminde Halkçılık”, *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce Kemalizm*, İstanbul 2001, C.2, s.172.

³⁰ Toprak, *Aydın Türkiye’de Popülizm 1908-1923*, s.44.

³¹ Eraslan, s.33-34.

³² İsmail Eyyüpoğlu, “Bir Demokrasi Açılımı Halkçılık Ve Mustafa Kemal Atatürk”, *Atatürk Dergisi*, 2000, C.3, S.1, s.266.

³³ Fatih Tuğluoğlu, “Türkiye’de Halkçılık İdeolojisi ve Halkevleri”, *Erdem*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı, Ankara 2005, C.14 S. 42, s.102.

halkçılık görüşü, Bakunin'in Narodnoye Delo (Halkın Davası) Dergisi'nde Rus öğrencilere üniversitelerini bırakıp “*halka gitme*” çağrısı yapması ile gündeme gelmiştir.³⁴

Rusya'da, Çarlık Rejimini devirmek için köylüyü ayaklandırmayı amaçlayan Narodnik Hareket, 1885 yılına kadar etkili bir şekilde sürecektir. Bu hareketten Türkçü aydınların da etkilendiği görülmektedir. Bu bağlamda Osmanlı'da meşrutiyet döneminde Ziya Gökalp tarafından Solidarizm ile sentezlenerek ideoloji olarak uygulama alanına konulduğu görülmektedir. Yusuf Akçura, Ahmet Ağaoğlu, Hüseyin Zade Ali gibi düşünürler de II. Meşrutiyet döneminde bu alanda çalışmalar yapacaklardır.³⁵

Marksizm'in özünü oluşturan; Marks ve Engels'in düşüncesi, kapsamlı bir dünya görüşü olarak ilk kez İkinci Enternasyonal'da geliştirilmiştir.³⁶ Marksizm dünyanın tamamını değiştirme iddiasındadır.³⁷ Buna göre; Marksizm'de halk kavramı genelde “*burjuva*” ve “*proletarya*” olarak iki şekilde ifade edilir. Marksizm'de Burjuva; toplumun soylu ve yöneten sınıfıdır. Proletarya ise yönetilen sınıftır.³⁸ Bu bağlamda Marksizm, burjuva üzerine kurulu bir düzenin varlığını ileri sürerek bunun ortadan kaldırılması için mücadele yöntemini seçmiştir. Proletaryanın, burjuvayla çatışarak mevcut düzene karşı gelmesi sonucunda, işçi egemenliğinin kurulacağı savunulmaktadır. Halkçılık anlayışının, sınıf ayrımı şeklinde verilen mücadele sonucunda gerçekleşeceğini savunmaktadır. Bu akım, bütün alanlarda köklü değişiklikler yapılması gerektiğini savunmuştur. Kapitalizmin işçi sınıfı tarafından yıkılacağına inanılmaktadır. Marx'a göre proletarya, doğumundan itibaren burjuvayla savaşmalıdır.³⁹ Ekonomi alanındaki değişikliklerin de hukuki ya da siyasi reformlarla düzeleceğine inanılmamaktadır. Demokrasinin, işçi sınıfını bilinçlenmesini

³⁴ Andrzej Walicki, *Rus Düşünce Tarihi - Aydınlanma'dan Marksizme*, Çev. Alaeddin Şenel, İletişim Yayınları, İstanbul 2009, s. 344.

³⁵ Toprak, *Aydın Türkiye'de Popülizm 1908-1923*, s.44. Toprak, *Aydın Türkiye'de Popülizm 1908-1923*, s.171.

³⁶ Murat İnce, *Liberal ve Marksist Özgürlük Anlayışlarının Karşılaştırılması*, (Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Ankara 2008, s.43-44.

³⁷ Abdulvehap Mete, *Karl R. Popper'in Marx Eleştirisi*, (Yüksek Lisans Tezi), Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Felsefe Tarihi Ana Bilim Dalı, Van 2009, s.66.

³⁸ İsmail Acar, *Türk Ocakları 1912-1931/1949/1980/1986*, Balıkesir 2004, s.375.

³⁹ Karl Marx ve Friedrich Engels, *Komünist Parti Manifestosu*, Sol Yayınlar, Ankara 1976, s.30.

geciktireceğine inanıldığından, demokrasinin karşısında durulmuştur.⁴⁰ Marx, emek sarf ederek çalışan işçilerin emeklerinin karşılığının verilmediğini, söylemektedir. Devrimin potansiyelinin bu iki sınıf çatışmasının şiddetine göre artacağını iddia etmiştir. Proletarya, burjuvaya karşı mücadelesinde kendisini yönetici sınıf haline getirmeyi amaçlar. İktidarı ele geçiren proletarya burjuvaya şiddet uygulayarak kapitalizmi ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır.⁴¹

⁴⁰ Mete, s.94.

⁴¹ Mete, s.74.

I.BÖLÜM

CUMHURİYET ÖNCESİ DÖNEMDE HALK VE HALKÇILIK ANLAYIŞI

1. Tanzimat Dönemi

Merkeziyetçi devlet yapısı ile yönetilen Osmanlı Devleti çok uluslu bir yapıya sahiptir. Fransız İhtilalinin getirmiş olduğu özgürlük ve eşitlik akımları, çok uluslu devletleri etkilemiştir. Bu durumdan en çok olumsuz etkilenen devlet, Osmanlı Devleti olmuştur.⁴² Reformcu bir hükümdar olan III. Selim; Osmanlı Devletinin ekonomik, siyasi ve askeri sisteminin bozulmasını önlemek için, meşveret meclisini toplamıştır (1789). III. Selim devletin eski gücünün toparlanması ve küreselleşen dünya düzenine göre yeni bir konuma gelmesi için, düzenlemeler yapmak istemiştir.⁴³

III. Selim'i askeri açıdan reforma sürükleyen olaylardan bir tanesi de Rusya ile yapılan savaşların başarısızlık ile sonuçlanmasıdır.⁴⁴ Bundan sonra gerçekleştireceği ilk reform; savaşlarda daha başarılı olabilmek için askeri alanda gerekli tedbirlerin alınmasına yönelik olmuştur.⁴⁵ Bu bağlamda; Kapıkulu Ocaklarının ve Tımarlı Sipahilerin ıslahı yoluna gidilecektir. Hükümdar, gerekli düzenlemeleri yaptıktan sonra, Nizam-ı Cedit ile Osmanlı ordusunda yeni bir askeri birlik oluşturmuştur (1794).⁴⁶ Nizam-ı Cedit aleyhtarlarının kışkırtmaları etkileriyle de Kabakçı Mustafa isyanı çıkacaktır (26 Mayıs 1807). İsyancılar tarafından III. Selim tahtan indirilmiş, IV. Mustafa tahta geçirilmiştir (1807-1808). Orduda reform yanlısı olanlar, Alemdar Mustafa Paşa'ya haber salmaları sonucu İstanbul'a gelen Alemdar Mustafa Paşa. II. Mahmut'u (1808-1839) tahta geçirecektir (28 Temmuz 1808). II. Mahmut, Alemdar Mustafa Paşa'yı sadrazamlık makamına getirecektir. Alemdar Mustafa Paşa'nın daveti

⁴² Metin Kunt vd, *Türkiye Tarihi 3 Osmanlı Devleti 1600 -1908*, Cem Yayınevi, İstanbul 2005, s.67.

⁴³ Niyazi Berkes, *Türkiye'de Çağdaşlaşma*, Haz. Ahmet Kuyaş, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2003, s.91.

⁴⁴ Eric Jan Zürcher, *Modernleşen Türkiye'nin Tarihi*, Çev. Yasemin Saner Gönen, İletişim Yayınları, İstanbul 2000, s.46.

⁴⁵ Ahmet Cevdet Paşa, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, (Editör; Mustafa Güçlükol-Bilge Bozkurt) İlgü Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2011, C.1, s.78.

⁴⁶ Berkes, s. 92.

üzerine, İstanbul'da toplanan ayanlar, devlet adamları ve ulema ile bir toplantı (Meşveret-i amme) yapılmış (8 Eylül 1808), toplantıda hükümet ile ayanlar arasında kararlar alınmıştır. Alınan bu kararlar tarihe “*Sened-i İttifak*” olarak geçecektir.⁴⁷

Alınan kararlar özetle şunlardır:

1. *Ayanlar padişahın emirlerini yerine getireceklerdi, yani ona sadık olacaklardı.*
2. *Ayanlar, eyaletlerden devletin asker almasına karşı gelmeyeceklerdi. Böyle hareket edeceklerden bütün ayanlar davacı olacaklardı.*
3. *Her yerde hazine gelirlerinin, devletin koymuş olduğu kanun ve hükümlere göre toplanması sağlanacaktı.*
4. *Sadrazamın kanun ve ittifaka uygun olarak vereceği emirlere itaat edilecek, uygun olmayanlara birlikte karşı konacaktı.*
5. *Ayanlar da devlet adamları gibi anlaşmaya uyacaklardı. Eğer karşı koyan olursa bütün ayanlar birlikte onun hakkından geleceklerdi.*
6. *İstanbul'da yeniçeri ve diğer ocaklarda isyan çıktığı takdirde ayanlar emir beklemeksizin gelip isyan eden ocağı kaldıracaklardı.*
7. *Padişah adil ve eşit vergi alacak, aşırı vergi konmayacaktı.*

Bu kararlarla Osmanlı Devleti tarihinde ilk kez hükümdarın yetkileri kısıtlanmış hükümdar yetkilerini ayan, ağa, buyrukluk güden derebeyleri ile paylaşmayı kabul etmiştir. *Sened-i İttifak*; hükümdarın yetkilerinin sınırlanması ve bazı yetkilerinden de zorunlu olarak vazgeçmesi demektir.⁴⁸

Osmanlı Devleti'nin önemli meselelerinin görüşüldüğü meşveret meclisi II. Mahmut döneminde sıklıkla toplanacaktır. Birinci Meclis Hükümet Şurası, ikinci Meclis, Adliye İşleri Yüksek Kurulu ve üçüncü Meclis, Askeri Şûra Dairesi şeklinde şubelere ayrılmıştır. Bunlardan birinci meclis merkezi hükümet organı, ikinci meclis adliye organı üçüncü meclis ordu ile ilgili görev yapacaktır. Bu toplantıların amacı,

⁴⁷ Berkes, s.138.

⁴⁸ Rıfat Uçarol, *Siyasi Tarih 1789-2014*, Der Yayınları, İstanbul 2015, s. 111.

“*Nizâmât-ı Esâsîyye*” adı verilen devlet yönetiminde temel kuralları hazırlamaktır.⁴⁹ II. Mahmut tüm yeniliklerin önünde duran ve artık yararından çok zararları dokunan Yeniçeri Ocağı’nı sonuçta kaldıracaktır (1826).⁵⁰

Osmanlı Devleti’nde ıslahat hareketleri, kurumlardaki eksiklikleri ve bozulmaları gidermeye yönelik olmuştur. Tanzimat dönemine kadar devlet, din, bürokrasi ve ordu üzerinden yönetilmiştir. Tanzimat yönetimi ile birlikte, Osmanlı Devlet geleneğinde yabancı yeni uygulamaların olduğu görülmektedir.⁵¹ Tanzimat Fermanı (1839) halkın, padişah tarafından tebaasının can, mal ve namus güvencesinin kayıt altına alındığının bir belgesi niteliğindedir. Bu fermanla zorunlu askerlik sistemi getirilmiş, yasalar önünde halkın eşitliği konusunda da adımlar atılmıştır.⁵² Osmanlı Devleti birlik ve beraberliğini bozmamak, dışarıdan herhangi bir devletin azınlıklar konusunda içişlerine karışmasını önlemek için Islahat Fermanı’nı ilan edilmiş,⁵³ fermanla din, dil ve millet ayrımı yapılmayacağı teminatına yer verilmiştir.⁵⁴ Islahat fermanı (1856) ile Müslüman tebaa ve gayrimüslim tebaa arasındaki farkların kaldırılması ve Gayrimüslim unsurlara da askerliğin zorunlu hale getirilmesi gibi konular, halk arasında en çok konuşulan konular olmuştur. Tanzimat Fermanı ve Islahat Fermanı Osmanlı tarihinde anayasa başlangıcı olmuştur. Yapılan reformlar hem Müslüman hem gayrimüslim tebaa açısından batılı anlamda yeni gelişmeler ve uygulamalar getirecektir.⁵⁵

Osmanlı Devleti’nde Tanzimat ve Islahat fermanları, devletin kötü gidişatını durdurabilmek amacıyla, bazı fikir akımlarını beraberinde getirmiştir. Bu akımlar: Osmanlıcılık, Türkçülük, İslamcılık ve Batıcılıktır. Fransız İhtilali ile dünyaya yayılan milliyetçilik akımları, Osmanlıcılık düşüncesinin yerine Türkçülük düşüncesinin

⁴⁹ Berkes, s.173-174.

⁵⁰ Orhan Sakin, *Yeniçeri Ocağı Tarihi ve Yasaları*, Doğu Kütüphanesi Yayınları, İstanbul 2011, s.120.

⁵¹ Berkes, s.170.

⁵² Zürcher, s.79.

⁵³ Fransız ve İngiliz elçileriyle sadrazam ve şeyhülislâmın birlikte hazırlanan Islahat Fermanı, Paris Kongresi (1856) başlamadan padişah tarafından 18 Şubat 1856 tarihinde İstanbul’da ilân edilmiştir. (*Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, “Abdülmeccid” , Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı, 1988, C.I, s.260.) Islahat Fermanı’nın Osmanlıca metni Ek-3’de verilmiştir.

⁵⁴ Bernard Lewis, *Modern Türkiye’nin Doğuşu*, 5. Baskı, Çev. Metin Kırıatlı, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1993, s.116.

⁵⁵ Berkes, s.216-217.

yaygınlaşmasına sebep olmuştur. Böylece Türkçülük ve İslamcılık düşünceleri; Yeni Osmanlıların bir araya gelmelerinde önemli etken olacaktır.⁵⁶

2.Meşrutiyet Dönemleri

Tanzimat ile ortaya çıkan Yeni Osmanlı'lar, fikirlerini duyurmak için basın-yayın aracını kullanmışlardır. Halka açılmayı öncelikle dilde sadeleştirme hareketinde görmüşlerdir. Bu düşünceye, İbrahim Şinasi, Namık Kemal ve Ali Süavi öncülük etmiştir.⁵⁷ Bu yazarlar halkın yönetime katılmasını, meclisin açılmasını ve anayasanın yürürlüğe girmesini çağdaş bir yönetim tarzını savunacaklardır.⁵⁸

Yeni Osmanlılar; halkın yönetime katılması ve padişahın yetkililerinin kısıtlanması ile meşrutiyet yönetiminin, Osmanlı Devletini yönetsel olarak kuvvetlendireceğini savunmaktadır. Tanzimat Fermanı, Meşrutiyet yönetimi için önemli bir hazırlık evresi olmuştur. Sultan Abdülaziz tahtan indirilmiş, Yeni Osmanlıların desteklediği IV. Murat tahta geçirilmiştir.⁵⁹ Yeni Osmanlılar yaptıkları girişimler sonucunda istediklerini uygulamaya koyacak bir hükümdarı tahta geçirerek, Meşrutiyeti (I.) ilan ettirmişlerdir (23 Aralık 1876). Böylece Osmanlı Devleti tarihinde ilk kez meşrutî (anayasal) düzene geçilmiştir. Devletin ilk anayasası olan Kanun-u Esasi'nin 113. maddesi, hükümdara oldukça geniş yetkiler vermiştir.⁶⁰ I. Meşrutiyet; hükümdarın, Osmanlı-Rus savaşından (1877-1878) dolayı Meclisi süresiz tatil etmesiyle son bulacaktır (14 Şubat 1878).⁶¹

I. Meşrutiyet Türk tarihinde halkçılık ve demokrasi açısından önemli bir dönüm noktası olmuştur. İlk anayasal dönem olması son derece önemlidir. Fransız İhtilali ile dünyada değer kazanan; özgürlük, demokrasi ve milliyetçilik kavramları, Osmanlı ülkesinde yeni akımlar doğurmuştur. Türkçülük, Osmanlıcılık ve Batıcılık ile demokrasinin geliştirilmesi yolunda adımlar atılmıştır. Bu gelişmelerden sonra, İttihat

⁵⁶ Berkes, s.422.

⁵⁷ Yılmaz Özakpınar, "Türk Düşünce Tarihinde Ziya Gökalp'in Yeri", *Türkler*, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, C.14, s.1508.

⁵⁸ Eraslan, s.93.

⁵⁹ Zürcher, s.112.

⁶⁰ Nevzat Artuç, "II. Meşrutiyet Dönemi Demokratikleşme Çabaları", *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyok Bilimler Dergisi*, S. Prof.Dr. Bayram Kodoman'a Özel Sayısı, Isparta 2010, s.260.

⁶¹ Zürcher, s.116.

ve Terakki Cemiyeti'nin kurulması ile meşrutiyet yönetimi II. defa ilan edilecektir (II. Meşrutiyet, 24 Temmuz 1908).

Halkçılık düşüncesinde halkı aydınlatmak, halk ile birlikte halkın menfaatleri doğrultusunda ilerlemek vardır. Halkçılık, bilimsellik ve anayasacılık kavramlarını sıklıkla dile getiren Şinasi, Takvim- Vekayı⁶² gazetesini ve ilk özel gazete olan Ceride-i Havadis⁶³ gazetelerini çıkarmıştır. Ağâh Efendi ile birlikte Tercüman-ı Ahval⁶⁴ gazetesinden sonra, kendi gazetesi Tasvir-i Efkâr⁶⁵ isimli gazeteyi de çıkaracaktır.⁶⁶ Namık Kemal; vatan, millet ve Türkistan gibi kavramları sık kullanmıştır. Osmanlılık fikrinin önemli savunucusu olmuştur. Meşrutiyetin, halkın hâkimiyetine dayandırılması gerektiğini savunmuştur. Halk egemenliği ile ilgili İngiliz ve Fransız parlamenter sistemini, Türk kültürüne göre uyarlanmış şekli olan “*Meclis-i Şura-yı Ümmet*” sistemini savunmuştur. Halkın temsil edildiği meclisin oluşması gerektiğine inanmıştır.⁶⁷ Mustafa Kemal Atatürk ve daha pek çok Türk aydını ve düşünürü, Namık Kemal'in fikirlerinden etkilenecektir.⁶⁸

Cumhuriyet döneminde halkçılık anlayışı genel olarak; Ziya Gökalp Halkçılığı, Halka Doğru Cemiyeti Halkçılığı ve Yusuf Akçura halkçılığı olarak geliştiği görülmektedir.⁶⁹ Tanzimat döneminin “*İkinci Meşrutiyet aydınının can simidi*” olduğu görülmektedir.⁷⁰ Jön Türkler, halkla birlikte olmayı amaçlayarak modernizm ve halkçılık düşüncesinin ortaya çıkma sürecinde etkili olmuşlardır. Halkçı düşüncelerin serpilip gelişmesi yeni bir aydın tipolojisinin doğmasına sebep olacaktır.⁷¹ Böylece Osmanlı Devleti'nde halkçılık anlayışını, meşrutiyet dönemlerinde geliştiğini söylemek

⁶² 1 Kasım 1831'de yayın hayatına başlamış, 1922'ye kadar devam etmiştir. Takvim-i Vekayı gazetesine ait bir sayısı Ek-4'de verilmiştir.

⁶³ 1 Ağustos 1840'ta yayın hayatına başlamış, 1864'de kadar devam etmiştir. (Ceride-i Havadis gazetesine ait bir sayısı Ek-5'de verilmiştir.

⁶⁴ 21 Ekim 1860'tan 1866' yılına kadar yayın faaliyetinde bulunmuştur. Tercüman-ı Ahval gazetesine ait bir sayısı Ek-6'de verilmiştir.

⁶⁵ 27 Haziran 1862-1868 yılları arasında yayın faaliyetlerinde bulunmuştur. Tasvir-i Efkâr gazetesine ait bir sayısı Ek-7'de verilmiştir.

⁶⁶ Berkes, s.260-261.

⁶⁷ Eraslan, s,51-52.

⁶⁸ Abdurrahman Siler, “Namık Kemal'in İktisadi Görüşleri”, *Türkler*, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, C.14, s.1475.

⁶⁹ Evren Haspolat, “Meşrutiyetin Üç Halkçılığı ve Kemalist Halkçılığa Etkileri”, *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, Ankara 2011, S.47, s.558.

⁷⁰ Toprak, “Aydın, Ulus-Devlet ve Populizm”, s.39.

⁷¹ Karaömerlioğlu, s.273.

mümkündür. Bu dönemdeki halkçılık uygulamaları, Cumhuriyetin laboratuvarları niteliğinde olmuştur.⁷²

3. Türk Ocakları'nın Kuruluşu ve Faaliyetleri

XX. yy başlarında, Rusya'nın Panslavizm politikası ile Balkan coğrafyasında ayaklanmalar hızla artmaktadır. Fransız İhtilali ile milliyetçilik akımı, dünyada siyasi ideoloji olarak ortaya çıkmıştır. Temelinde: Bağımsızlık, milli egemenlik, eşitlik gibi fikirler bulunmaktadır. Bu durum milli devletlerin oluşumunu hızlandırırken çok uluslu yapıya sahip devletleri de tehdit etmiştir.⁷³ II. Meşrutiyet döneminde Genç Osmanlılar, Osmanlı Devleti'nin bütünlüğünü sağlamak için çeşitli fikirler ortaya atmışlardır. Bunlar; Osmanlıcılık, Batıcılık, İslamcılık ve Türkçülük akımlarıdır.⁷⁴ Osmanlıcılık: tüm vatandaşların, din ve milliyet ayrımı olmadan; birlikte yaşama arzusu güden fikir akımıdır.⁷⁵ Böylece Osmanlıcılık adı altında hiçbir ayırım yapılmaksızın bir millet anlayışı ortaya konulmak istenmiştir. Osmanlı Devleti, dinleri, milliyetleri, mezhepleri ile pek çok farklı nüfusları barındırmaktadır. Tanzimat Fermanı ile eşitlikçi, dayanışmacı tutum ile Osmanlı kimliği oluşturulmaya çalışılmış, ancak Gayrimüslim unsurların isyanlarına devam etmiş olmasına rağmen bir süre daha Osmanlıcılık ideolojisinden vazgeçilmemiştir.⁷⁶ Osmanlıcılık fikrinin, Osmanlı'nın parçalanmasını önlemeye yetersiz olmasından sonra XIX. yüzyıl başlarında İslamcılık⁷⁷ ve Türkçülük⁷⁸ akımı uygulama alanına konulacaktır.⁷⁹

⁷² Toprak, *Türkiye'de Popülizm 1908-1923*, s.43.

⁷³ Yusuf Sarıay, "İmparatorluktan Cumhuriyete Türk Milliyetçiliğinin Doğuşu ve Gelişimi", *Türkler*, Ankara 2002, C. 14, s.1471.

⁷⁴ Eren Akçiçek ve Mehmet Karayaman, s.5.

⁷⁵ Selçuk Akşin Somel, "Osmanlı Reform Çağında Osmanlıcılık Düşüncesi (1839-1913)", *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce*, İstanbul 2009, C.1, s.94.

⁷⁶ Sarıay, s.1472.

⁷⁷ Halife unvanı ile dünyadaki bütün Müslümanları birleştirmeyi amaçlayan fikir akımıdır.(Mevlüt Uyanık, "Osmanlı İslahatlarının Nihai İfadesi Olarak Üç Tarz-ı Siyaset ve Türkiye Cumhuriyeti'ne Etkisi" *Türkler*, Ankara 2002 C.14,s.1427).

⁷⁸ XIX. yüzyılda Osmanlı Devleti'nde entelektüel düzeyde başlayan, daha sonra siyasal ve ideolojik boyut kazanan hareket, Pantürkizm. (*Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, "Türkçülük", Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı, 2002, C.XVI, s.551.)

⁷⁹ Sarıay, s.1473.

Panislamizm⁸⁰ akımı, tüm İslam dünyasını tek çatı altında toplamayı amaç edinmiştir.⁸¹ Osmanlı Devleti'nde yaşayan Müslümanların milli devlet kurma istekleri milliyetçiliğin Osmanlı topraklarında doğmasına sebep olacaktır. Jön Türkler; Türk milliyetçiliğinin kuvvetlenmesi, dil ve tarih gibi kültürel alanlarda faaliyet göstermişlerdir.⁸² Böylece; Pantürkizm akımının doğmasına sebep olmuşlardır. Pantürkizm Osmanlı Devletinde ve tüm dünyadaki Türkleri, tek çatı altında toplamak ve yönetmek ideolojisidir. Türklerin çoğunun Müslüman olduğu unsuru göz önünde bulundurulduğunda, Pantürkizm ile Panislamizm ortak değerlere sahiptir.⁸³

Bu şartlarda gelişen milli duygular, milli bir dernek kurulmasına yol açacaktır.⁸⁴ Türk Ocakları kurulmadan önce; fikirleri ideolojik anlamda Türk Ocaklarıyla benzerlik taşıyan Türk Derneği (1908) ve Türk Yurdu Derneği (1911) kurulmuştu.⁸⁵ Türk Yurdu Derneği tarafından çıkartılan “*Türk Yurdu Dergisi*” dergide belirtildiği gibi, “*Türklüğe hizmet etmek, Türklere fayda dokundurmak amacıyla*” çıkartılmıştır (24 Kasım 1911). Dergi siyasi, ekonomik ve kültürel alanda fikirler üretmiştir. Türk Ocağı'nın yayın organı haline gelen Türk Yurdu Dergisi 1911 – 1931 yılları arasında 233 sayı çıkartmıştır.⁸⁶ Bununla birlikte Türk milliyetçilik anlayışı kapsamında: Bilgi mecmuası (1913), Halka Doğru Dergisi (1913) Türk Sözü (1914) Milli Tettebbular Mecmuası (1915), Yeni Mecmua (1917), Büyük Mecmua (1919) , Dergâh (1921) dergileri de yayın faaliyetlerinde bulunmuştur.⁸⁷

Osmanlının son dönemlerinde; askeri tıp öğrencilerinden, 190 öğrenci Türklerin her alanda geliştirilmesi ve sosyal bir reform yapılması düşüncelerini savunmak için bir araya gelmişlerdir (11 Mayıs 1911). Tıbbiyeli gençler, bu bağlamda milliyetçi bir dernek oluşturmak istiyorlardı. Aralarında 11 kişilik bir grup

⁸⁰ Osmanlı Devleti'nde ortaya çıkan dini-siyasî ideoloji. (*Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, “Pansilamizm”, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı, 2001, C.XXXVIII, s.23.)

⁸¹ Akçura, s.21.

⁸² Uyanık, s.1473-1474.

⁸³ Akçura, s.33-34.

⁸⁴ Yusuf Bayraktutan, *Türk Fikir Tarihinde Modernleşme, Milliyetçilik ve Türk Ocakları (1912-1931)*, (Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilgiler Enstitüsü, Ankara, 1990, s.117.

⁸⁵ Arif Akdeniz, *Türk Ocakları Tarihçesi Ve Tanıtımı*, Türk ocakları Bakırköy Şubesi Yayınları, İstanbul 2011, s.7.

⁸⁶ Eren Akçiçek ve Mehmet Karayaman, *Atatürk'ün Türk Ocaklarını Ziyaretleri Ve Yaptığı Konuşmalar*, Türk Ocakları Ankara Şubesi Yayınları, Ankara 2008, s.29, Hüseyin Tuncer, Yücel Hacıoğlu, Ragıp Memişoğlu, *Türk Ocakları Tarihi*, Türk Yurdu Yayınları, Ankara 1998, Cilt 1, s.11.

⁸⁷ Eren Akçiçek, Mehmet Karayaman, s.31.

oluşturmuşlar grup adına Hüseyin Beydur Beyin hazırladığı bir mektubu Türkçü aydınlara göndermişlerdir.⁸⁸ 190 tıbbiyeli adına yazılmış olan bu mektupta şu ifadeler yer almaktadır: “*Türk kavmi, hayat-ı inkıraz (çöküş hayatı) yaşamaktadır. Buna selefleri gibi ilgisiz kalamayacaklardır. Ziraat, ticaret, sanayi ile kazanılmış bir içtimai hâkimiyeti, kuru bir siyasi hâkimiyete tercih etmektedirler. Her türlü parti ihtilâflarının üstünde, her türlü siyaset dağdağlarının dışında yeni bir fikir cereyanı doğması gerektiğine inanmaktadırlar. Bu anlayışla, Donanma Cemiyeti gibi geniş, milli ve sosyal bir dernek kurulmalıdır.*”⁸⁹ Askeri tıbbiyeli öğrenciler, Jön Türklerin uyguladıkları Yeni Osmanlı politikaların, amaçlarına ulaşamadıklarını görerek devletin içinde bulunduğu durumun, milliyetçili bir politika uygulayarak düzelebileceği fikrini savunmuşlardır.⁹⁰ Bununla birlikte Mahmud Refet, Haşim Bey, Celal Bey, Behçet Bey, Edhem Bey, Hüseyin Fikret, Hüseyin Cahid (Baydur), Hüseyin Ragıp, Tevfik Fikret ve Osman Senai gibi düşünürler de Türk Ocağı'nın kurulma aşamasında etkili olan ve çalışmalar yapan önemli isimlerdir. Türk Ocakları İdare Heyeti, Ahmet Ferid (Reis) , Akçuraoğlu Yusuf (İkinci Reis) , Mehmet Ali Tevfik (Umumi Katib), Dr. Fuad Sabit (Veznedar) Dr. Fuad Sabit Bey. Heyet, Ahmet Reşit Bey başkanlığında toplanacak (20 Haziran 1911), bu toplantıya Mehmet Emin, Akçuraoğlu Yusuf, Mehmet Ali Tevfik, Emin Bülent ve Ahmet Agayef katılacaktır. Bu toplantıda; ocağın adı “*Türk Ocağı*” olarak kabul edilmiştir.⁹¹

Türk Ocağı Esas Nizamnamesinde Ocağın amaçları şöyle belirtilmiştir:

“Madde 2: Cemiyetin maksadı, akvâm-ı İslamiyenin nir rükn-i mühimi olan Türklerin milli terbiye ve ilmi, içtimai, iktisadi seviyelerinin terakki ve i'lâsıyla Türk ırk ve dilinin kemâline çalışmaktır.

Madde 3: Cemiyet maksadını elde etmek için Türk Ocağı adlı kulüpler açarak dersler, konferanslar, müsamereler tertip, kitap ve risâleler neşrederek, mektepler açmağa çalışacaktır...

⁸⁸ Necmeddin Sefercioğlu, *Türk Ocağına Hizmet Edenler Ocakta Kim Kimdi ?* Türk Yurdu Yayınları, Ankara 2004, s.2.

⁸⁹ Acar, s.29.

⁹⁰ François Geogon, *Osmanlı-Türk Modernleşmesi, 1900-1930 Seçilmiş Makaleler*, Çev. Ali Berktaş, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2006, s.40.

⁹¹ Hüseyin Tuncer, Yücel Hacıoğlu, Ragıp Memişoğlu, s.9-10.

Madde 4: Ocak maksadını tahsile ve çalışırken, sırf milli ve içtimâi bir vaziyette kalacak, asla siyaset ile uğraşmayacak ve hiçbir vakit siyasi fırkalara hâdim bulunmayacaktır.”⁹²

20 Haziran’da toplanan veya kuruluşunu açıklayan Türk Ocağı, 3 Temmuz 1911’de bir tüzük yayınlamıştır. Bu tüzüğe göre: “*Türklerin milli terbiye ve içtimai, iktisadi seviyelerinin terakkisi ve itilası ile Türk ırk ve dilinin kemaline çalışmak*” gibi temel bir prensip ortaya konacaktır. Ayrıca dernek politikaya ve siyasete karışmayacağını bildirmiştir. Faaliyetleri içerisinde; okullar yaptıracak, kendi adını taşıyan kulüpler açarak, dersler, konferanslar, halka açık toplantılar düzenleyecek, kitap ve dergiler yayınlayarak milli serveti korumak ve çoğaltmak maksadı ile milli iktisada ve ziraata yol gösterecek çalışmalar bulunmaktadır. Türk Ocağı’nın birinci kurultayı Osmanlı Darülfünun konferans salonunda yapılmıştır (28 Kasım 1913- 5 Aralık 1913).⁹³

Ziya Gökalp, Türk Ocaklarına, İttihat ve Terakki Fırkasının merkez kurulu üyesi olarak, İstanbul’a yerleştiğinde katılmıştır. Böylece; Türk Ocakları Türkçülük hareketinin merkezi haline gelecektir.⁹⁴ Türk Ocaklarının nizamnamesinde ocağın siyasetle uğraşmayacağı ibaresi bulunmasına rağmen Ziya Gökalp’in katılımıyla Ocak, İttihat ve Terakki Cemiyeti ile bir arada bulunmuş olacaktır.⁹⁵ Türk Ocağı, Ahmet Ferit Beyin Milli Meşrutiyet Fırkasının kurucusu olduğu için Türk Ocakları başkanlık görevinden ayrılması ve yine Ocağın ekonomik sıkıntı içerisine girmiş olması ile kapanma tehlikesi geçirecektir.⁹⁶ Türk Ocağına bağlı gençler yeni bir idare heyeti oluşturmak amacıyla kongre gerçekleştirmişler, sonucunda Hamdullah Suphi başkanlık görevine getirilmiştir. Ocağın diğer üyeleri Akçuraoğlu Yusuf (ikinci reis) Halil Turgut (umumi kâtip) daha sonra Ragıp Akil Muhtar ve Hüseyin Ertuğrul Beydir.⁹⁷ Ocağın başkanlığına Hamdullah Suphi’nin seçilmesiyle ocağın kapanması önlenmiştir (18 Mayıs 1913). Türk Ocaklarının İstanbul dışındaki ilk şubesi İzmir Türk Ocağıdır (2 Eylül 1912). Türk milliyetçiliği düşüncesi ile fikir ve kültür merkezi haline gelmiş,

⁹² Hüseyin Tuncer ve diğerleri, s.15.

⁹³ Hüseyin Tuncer ve diğerleri, s.23.

⁹⁴ Eren Akçiçek ve Mehmet Karayaman, s.9-10.

⁹⁵ Bayraktutan, s.131.

⁹⁶ Acar, s.31-32.

⁹⁷ Hüseyin Tuncer, Yücel Hacaloğlu, Ragıp Memişoğlu, s.21.

dönemin ilim, fikir adamı, yazar, şair ve devlet adamı olarak bilinen Türk aydınlarını kendi çatısı altında toplamıştır.⁹⁸

Türk Ocakları kısa süre içerisinde ülke geneline yayılmış; sadece Osmanlı ülkesinde değil, dünyanın farklı bölgelerinde de faaliyet gösterecektir. Hamdullah Suphi: Türk Ocaklarının sadece Osmanlıda değil dünyanın pek çok bölgesinde de yayılmasının altındaki önemli faktörlerden birisinin, Jön Türklerin izlemiş olduğu politikaların başarısızlığı ve Osmanlı'nın içinde bulunduğu durumdan kurtulmanın artık Türkçülük politikası uygulamasının düşünülmesi sonucu; aydın insanların ortaya koyduğu refleks olarak görmektedir. Ayrıca Uzakdoğu'da bulunan eski Türk memleketlerinde özellikle Çin'in hemen hemen unutulmuş kısımlarında bulunan Türk bölgelerinden büyük zulüm ve baskı kapılarını çalmaya başlayınca özellikle bir kültür hareketi çalışma üzerine pek çok Türk Ocaklarının açıldığı faktörünün önemli olduğunu ileri sürmektedir.⁹⁹ Türk Ocağı üyeleri, I. Dünya Savaşında Çanakkale ve diğer cephelere de gönüllü asker göndermişlerdir. Türk Ocakları İstanbul Türkçesini tüm ülke geneline yaygınlaştırmak, Türk kadının sosyal ve günlük hayatta değerini artırmak için cuma toplantıları düzenlenmek, konferanslar vermek ve Türk gencine iş imkanı sağlamak gibi çalışmalar da yapmıştır.¹⁰⁰ Aynı zamanda Türk Ocağı mensupları; halkçılık ideolojisi ile yayın yapacak olan “*Halka Doğru*” dergisinin yayın hayatına başlamasında etkili olmuşlardır.¹⁰¹

⁹⁸ Acar, s.33-36.

⁹⁹ Eren Akçiçek, Mehmet Karayaman, s.11.

¹⁰⁰ Acar, s.37.

¹⁰¹ Akdeniz, s.9-13.

4. Halka Doğru Hareketi

Tanzimat'ın ilanıyla kullanılmakta olan ahali kelimesi, II. Meşrutiyetle birlikte “*halk*” sözcüğü şeklinde kullanılmaya başlamıştır. Bu durum “*reaya*” veya “*tebaa*” anlayışından halk anlayışına geçiş evresi olarak görülmektedir.¹⁰² Sosyolojinin ana konusu cemiyet ve halktır. Jön Türkler; Osmanlı Devletinin yavaş yavaş parçalandığını gözlemlemişler, devletin kötü giden gidişatını durdurmak ve iyileştirmek için toplumsal olanda çalışmak gerektiğini görmüşlerdir. Bu bağlamda; parçalanmaların önüne geçmek ve Osmanlı coğrafyasının bütünlüğünü korumayı amaç edinerek Osmanlılık fikrini savunmuşlardır.¹⁰³

Rusya'da halkçılık hareketi; Rus Devriminin başarılı olması için halka inmek gerektiği şekliyle hız kazanmıştır. Bu bağlamda; Halka doğru giden aydın kesim, köylüyü bilinçlendirme çalışmaları yapmıştır.¹⁰⁴

Osmanlı'da halkçılık çalışmaları, Türk Ocağı, Milli Talim ve Terbiye Cemiyeti, Türk Yurdu ve Halka Doğru dergileri faaliyetleri ile yoğunluk kazanmıştır. Osmanlı'da halkçılık hareketi ilk olarak Selanik'te görülmektedir. II. Meşrutiyet döneminde Genç Kalemler ve Yeni Felsefe Mecmuası etrafında ittihatçılar halka doğru gitmenin gereğine karar vermişlerdir. Selanik'ten İstanbul'a halkçılık fikirleri hızlıca yayılmıştır. İstanbul'da Halka Doğru, Türk Sözü, Türk Duygusu, Büyük Duygu, Talebe Defteri dergileri halka doğru akımını destekleyen yayın organlarıdır.¹⁰⁵ Osmanlıda 1913 yılında Askeri tıbbiyeli öğrenciler Anadolu'da halka doğru hareketinden bahsetmişler,¹⁰⁶ Türk Halkçılığı, Türk Ocağı, Köylü ve Milli Talim gibi dergiler çıkarılması ile halkçılık düşüncelerini sürdürmüşlerdir.¹⁰⁷ İttihat ve Terakki Cemiyeti milli iktisat politikası ile orta sınıf oluşturulmak istenmişti. Bu bağlamda Anadolu'da ulusal pazar kurulması gerektiğine inanmışlar, cemiyet ile Anadolu halkının bütünleşmesini amaçlamışlardır. Cemiyet hem halkçı hem milliyetçi politika ile Anadolu'da orta sınıf oluşturmayı

¹⁰² Toprak *Türkiye'de Popülizm*, s.166.

¹⁰³ Çağlar Kayder, *Türkiye'de Devlet ve Sınıflar*, İletişim Yayınları, İstanbul 2003, s.78.

¹⁰⁴ Toprak, *Türkiye'de Popülizm 1908-1923*, s.166.

¹⁰⁵ Toprak, *Türkiye'de Popülizm 1908-1923*, s.44.

¹⁰⁶ Toprak, *Türkiye'de Popülizm 1908-1923* s.174-175.

¹⁰⁷ Haspolat, s.563.

amaçlamıştır. Cemiyet, bu politikaları yaymak ve gerçekleştirmek için, on beş günde bir Halka Doğru Dergisi'ni çıkarmıştır (1 Şubat 1919).¹⁰⁸

Cemiyetin faaliyetleri arasında, kütüphaneler kurmak düşüncesi de vardır. Bu bağlamda; Halka Doğru Kütüphanesi kurulmuştur. Bu kütüphanede konferanslar verilecektir. İzmir'de Milli Kütüphane sinemasında halk için konferanslar düzenlenmiştir. Halka doğru yöneticileri Müslüman-Türk unsurların özellikle dış dünyaya karşı ekonomik olarak birlik sağlamak ve menfaat birliğini sağlamaları gerektiğini savunmuşlardır. İttihatçılar Anadolu hareketi ile bütünleşerek yabancı sermayeye karşı, ulusal pazar oluşturma gayreti içine girmişlerdir.¹⁰⁹ İttihat ve Terakki Cemiyeti Türkçülük politikasını ticarete de uygulanmaya koymuştur. “*İslam Tüccar ve Esnaflarına Mahsus Rehber*” gibi Müslüman tüccarların iş yeri bilgilerini bilen rehberlerin yaygınlaşmasını kolaylaştırıcı çalışmalar yapmıştır.¹¹⁰

Osmanlı'da halkçılık hareketi; ülkedeki sorunların özellikle aydınların halka doğru gitmeleri ile çözümlenebileceğini savunmuştur. İttihatçılara göre, aydınlar ile halk bütünleşmelidir.¹¹¹ Bu bağlamda; Tıbbiyeli gençler, Anadolu'ya gitmek ve bir araya gelmeyi amaçlamışlardır. İstanbul'dan İzmir'e kadar yürümek için Erkan-ı Harbiye haritaları bulmuşlar, ortalama 25-30 kilo yükleri ile 5 Temmuz Cuma günü yola çıkmışlardır. Anadolu halkını bilinçlendirmek ve Türk gencinin ayakta olduğunu ispatlamak amacı ile köy köy gezmişlerdir.¹¹²

¹⁰⁸ Haspolat, s. 570-571.

¹⁰⁹ Toprak, *Türkiye'de Popülizm 1908-1923* s. 196- 198.

¹¹⁰ Haspolat, s. 568-569

¹¹¹ Toprak, *Türkiye'de Popülizm 1908-1923*, s.173.

¹¹² Toprak, *Türkiye'de Popülizm 1908-1923*, s.176

5. Yusuf Akçura'ya Göre Halk ve Halkçılık

Sosyalizmde halkçılık anlayışı, Marksist ideolojiye dayanarak, sınıflar arası çatışma demektir. Ziya Gökalp, halkçılığı Marksist-sosyalizmden ayırmış, Durkheim'in dayanışmacı fikirlerini benimsemiştir.¹¹³ Akçura halk sözcüğünü; “*Köylükte yaşayan az toprak sahibi yahut büsbütün topraksız rençperler*” olarak açıklamış, halk sözcüğünden; şehirde geçinen ufak esnaf ve gündelikçi işçiler olarak anlaşılması gerektiğini düşünmüştür.¹¹⁴

Yusuf Akçura “*Halka*” isimli yazısında “*Biz halka doğru diye ad taktığımız bu cerideyi halk için, halka faydalı olmak için çıkarıyoruz*” demektedir. Ona göre halkçılık anlayışının oluşabilmesi halkın, köylü ve esnafın, mektepler, cemiyetler yapabilmesi için önüne düşüp yol gösterecek okumuş adamlara ihtiyaç olduğunu savunmuştur. Halka Doğru Dergisi'nin ilk sayısında “*Mecmuamız ancak Türk milletinin orta sınıf tabakasına milli benlik ve içtimai varlığını duyurmayı gaye edinmiş bir hars mecmuasıdır, siyasi maksat ve neşriyattan külliye aridir*” böylece halkın kültürüne inilerek, öz kültürle birlikte orta sınıfa milli benlik kazandırmak amaçlanmıştır. Akçura'ya göre bu amaçlar ancak halka doğru gidilerek gerçekleştirilebilirdi.¹¹⁵ Yusuf Akçura, Osmanlıcılık ve İslamcılık politikalarından başka, devletin kurtuluşu için, yeni bir politika üretilmesini savunmuştur.¹¹⁶ Niyazi Berkes'in Yusuf Akçura ile ilgili olarak; “*Türk olmayan “anasırın” uluslaşma eğilimleri arasındaki paralelliği ilk gören kişi*” olarak tanımlamaktadır. Osmanlıcılık ve İslamcılık politikalarını daha II. Meşrutiyet ilan edilmeden başarılı olamayacağını fark etmiş, Balkan Coğrafyasındaki gibi ulusallaşma hareketleri ile Osmanlı Devleti'nin kurtulacağını düşünmektedir.¹¹⁷ Akçura, Anadolu'da Türk milliyetçiliğinin geleceğini görmüş, Osmanlı'nın kurtuluşunu ulusal devlet olarak yapılanmasında görmüştür.¹¹⁸ Üç Tarz-ı Siyaset düşüncesinin Türkçülük

¹¹³ Toprak, *Türkiye'de Popülizm 1908-1923*, s.171.

¹¹⁴ Toprak *Türkiye'de Popülizm 1908-1923*, s.195.

¹¹⁵ Karaömerlioğlu, s. 274.

¹¹⁶ Georgeon, 2005, s. 34.

¹¹⁷ Haspolat, s.573.

¹¹⁸ Berkes, s.197.

politikası çerçevesinde uygulanmasıyla devletin çöküşten kurtulacağına inanmaktadır.¹¹⁹

Akçura; Türkçülük politikası ile devletin kurtulacağını düşünmüş, siyasette halkçılığın uygulanması gerekli görmüş, bu konu hakkında şöyle demektedir: “*Derin menbaaları iktisadi olan bu iki kuvvetli fikir cereyanı, siyasi bir gayeye vasıl olur ki o da bir milletin, bir halkın mümkünse heyet-i umumiyesinin, değilse ekseriyet-i azimesinin kendi mukadderatına bizzat hâkim olmasıdır; milliyetçilik ve halkçılığın hedef-i aslisi, bila-kayd-u şart hâkimiyet-i milliyedir*”¹²⁰ Akçura’nın, halkçılık ve milliyetçiliğin birlikte yürütülmesindeki amaç milli hakimiyettir. Ona göre Türkiye’deki sınıflar; “*küçük mülk sahibi köylü zerra (ziraatçılar), orta ve büyük çiftlik sahipleri, şehir-i esnaf ve tüccarıdır.*”¹²¹ Hâkimiyet-i milliyesine tamamen sahip olan bir kavim diğer milletlere karşı tamamen hür ve müstakil olduğu gibi kendi içinden ayrılan fertlerin veya sınıfların da mahkûmu olmaz”¹²² Milli hâkimiyetin egemen olduğu devletin kurulabilmesi için, muhalif olan toplumsal feodallerin ortadan kaldırılması gerekir.¹²³

¹¹⁹ Kemal Şenoğlu, *Yusuf Akçura -Kemalizmin İdeoloğu*, Kaynak Yayınları, İstanbul 2009, s. 21.

¹²⁰ Yusuf Akçura, “Milliyetçilik, Halkçılık”, *Siyaset ve İktisat*, Yay. Haz. Erdoğan Murat, Sinemis Yayınları, Ankara, 2006, s. 113.

¹²¹ Yusuf Akçura, “İktisadiyat ve Fırkalar”, s.99.

¹²² Akçura, Milliyetçilik, Halkçılık, s. 113.

¹²³ Haspolat, s.575.

6. Ziya Gökalp'e Göre Halk ve Halkçılık

Ziya Gökalp, Osmanlının modernleşme döneminde; Avrupa'daki fikirleri yakından takip etmiş, Türk-İslam sentezi çerçevesinde değerlendirmiştir. Onun düşünceleri, Cumhuriyet döneminde; iktisat, din, toplum, siyaset, etnografya ve kadın hakları gibi birçok konuda etkili olmuştur.¹²⁴ Kültür ve medeniyet kavramları üzerine yaklaşımı dikkat çekicidir. Medeniyeti; akıl, metot, bilim ve teknolojiyle değişebileceği, kültürü ise; millete özgü olduğundan değişmez olduğunu savunmuştur.¹²⁵

Gökalp, halkın siyasete katılması gerektiğini, halkçılığın Türkçülük akımı halkçılık politikası ile yayılmasının sonucunda halkın milli şuurunun gelişeceğini düşünmüştür.¹²⁶ Bu konuda Niyazi Berkes “*Gökalp, Türkçülüğü bilim adamı olarak realist gözlemciliği ile Türkçülüğe bilimsel değer kazandırmıştır*” demektedir.¹²⁷ Gökalp, halkçılığı Marksist sosyalizmden ayırmış, Durkheim'in anlayışını savunmuştur.¹²⁸ Durkheim; toplumsal olaylarda etkili olan birey değil bireysellik olduğunu ve toplumun bireylerin birleşiminden oluştuğu savunur.¹²⁹ Halkçılığın; iktisadi düzeyde Solidarizmin etkisinde kaldığını savunmuştur. “*Sınıfsız kaynaşmış bir kitleyiz*” sözü ile milli iktisadi politikasını desteklemiştir. Üretken, çalışan, milli iktisadi, köylüyü ve esnafı desteklenmesini gerekli görmüştür.¹³⁰ Halkçılık kavramını Meşrutiyet döneminde ilk kez Ziya Gökalp kullanmıştır. Halka Doğru eserinde, halka yönelmenin gerekçelerini ortaya koymuştur.¹³¹

Gökalp, halka doğru yönelmenin amacı nedir, halka doğru yönelecek olanlar kimlerdir, sorusuna cevap olarak: “*Seçkinler yüksek bir öğrenim ve eğitim görmüş olmakla, halktan ayrılmış olanlardır; işte halka doğru gitmesi gerekenler bunlardır. Seçkinler halka doğru niçin gidecekler... Seçkinlerin neyi vardır, halkta ne vardır, seçkinlerin, uygarlığı vardır... Seçkinlerin halka doğru gitmesi şu iki amaç için olabilir:*

¹²⁴ Özakpınar, s. 1514.

¹²⁵ Özakpınar, s, 1516-1518.

¹²⁶ Eraslan, s.93.

¹²⁷ Hasan Tuncay, *Ziya Gökalp*, Toker Yayınları, İstanbul 1978, s.151.

¹²⁸ Zafer Toprak, “Türkiye’de “Narodnik” Milliyetçiliği ve Halkçılığı (1908-1918)” *Türkler*, Ankara 2002, S. 14, s.1442.

¹²⁹ Toprak, *Türkiye’de Popülizm 1908-1923*, s.152.

¹³⁰ Ekonomide devletin kontrolünü savunan, toplumsal yaşamda sınıf çatışmasını gereksiz bulan, laik eğitimi savunan uzlaşıcı anlayıştır. Toprak, *Türkiye’de Popülizm 1908-1923*, s.152. Sarıay, s.1485.

¹³¹ Ziya Gökalp, *Türkçülüğün Esasları*, Yay. Haz. Kemal Bek, Bordo Siyah Yayınları, İstanbul 2003, s.82.

Halktan kültürel bir eğitim almak için, halka doğru gitmek; halka uygarlık götürmek için, halka doğru gitmek". Bu bağlamda; halka doğru gidenler halkla kucaklaşmalı, aldığı eğitimi halka aktarmalıdır.¹³²

Gökalp'e göre halka doğru gidenler: halkın teşkilatı, halkın felsefesi, halkın ahlakı, halkın hukuku, halkın edebiyatı, halkın dili, halkın ekonomisi gibi alanları ele almalarını gerekli görmüştür.¹³³ Gökalp, 1911 yılında Selanik'te Genç Kalemler ve Yeni Felsefe Dergilerinde halkçılık düşüncelerini açıklamıştır. Genç Kalemler Dergisi'nin dilde sadeleşme çalışmalarını yakından takip etmiş, yazı dili ile konuşma dilinin bütünleşmesini savunmuştur. Osmanlıcılık düşüncesinin yerine, Türkçülük ve halkçılık düşüncesinin geliştirilmesini gerekli görmüştür. Bu bağlamda; halkın anlayabileceği bir dilin kullanılmasını gerektiğini ifade etmiştir. Dilde sadeleşme düşüncesini Ziya Gökalp'ten önce, Ömer Seyfeddin ve Ali Canip'te desteklemiştir. Bu doğrultuda Ömer Seyfettin "*Yeni Lisan*" yazısında yabancı kelimelerin dilimizden çıkarılmasını savunmuştur.¹³⁴

Ziya Gökalp, Yeni Mecmua Dergisinde Solidarizm ve halkçılık konularını oldukça sık işlemiştir. Halka gitmek ve halkın anlayabileceği yazılar yazılması gerektiğini vurgulamıştır. Halka Doğru Cemiyeti'nin yayın organı olan Halka Doğru Dergisinde halkçılık ideolojisini destekleyen yazılar yazmıştır. "*Halka gitmek, halkı anlamak ve milleti yüceltmek için halkın yüceltilmesi gerektiğini*" söylemiştir.¹³⁵ Gökalp, Selanik'ten İstanbul'a geldiğinde çalışmalarını İttihatçıların maddi destek verdiği Yeni Felsefe Mecmuasında sürdürmüştür.¹³⁶

Ziya Gökalp: halkçılık ideolojisinin sivil toplum kuruluşları ile yakından ilgili olduğunu, bundan dolayı; sivil toplum örgütlerine ihtiyaç duyulduğunu ifade etmiştir.¹³⁷ Halka Doğru yazarları, halkçılık ideolojisi doğrultusunda halka anlatmak için zaman zaman öğretmen gibi davranmışlardır. Halkın ufkunun açılması için birçok plan yapmışlardır.

¹³² Gökalp, 2003, s.79-80.

¹³³ Toprak *Türkiye'de Popülizm 1908-1923*, s.178.

¹³⁴ Toprak, *Türkiye'de Popülizm 1908-1923*, s.120.

¹³⁵ Eraslan, s. 89.

¹³⁶ Toprak, *Türkiye'de Popülizm 1908-1923*, s.147.

¹³⁷ Toprak, *Türkiye'de Popülizm 1908-1923*, s.179.

Cumhuriyet dönemi halkçılığı, halkın aydınlatılması için; halk eğitim merkezleri açılmasını gerekli görecektir. Cumhuriyet dönemi halkçılık anlayışı, dayanışma temellerine dayanmaktadır. Bireyci değil toplumsal düşünce egemendir. Gökalp'ın halkçılık anlayışı ünlü sosyolog Durkheim'in halkçılık anlayışına benzemektedir. Ziya Gökalp halkçılık ile ilgili şöyle demektedir:

“Bir cemiyetin içinde, muhtelif sınıflar, birbirini istismar yahut imha etmeye çalışır. Meselâ dünyanın her yerinde eşraf sınıfı rençber sınıfını istismarla meşguldür. Buna karşılık olmak üzere Avrupa'nın başka ülkelerinde nazariye halinde, bugünkü Rusya'da ise ameliye halinde, amele sınıfı eşraf tabakasını mahvetmeye çabılıyor. Demek ki bir cemiyetin içindeki sınıflar, aralarında uzlaşma imkânı bulunmayan düşman zümreleri halindedir. Halbuki bir cemiyetin muhtelif meslek zümreleri birbirine rakip ve düşman olacakları yerde, bilakis yekdiğerine son derece muhtaç ve dostturlar. Bir cemiyette terzi kunduracısız, kunduracı terzisiz, fırıncı kasapsız, kasap fırıncısız, şair filozofsuz, filozof şairsiz, doktor avukatsız, avukat doktorsuz kalmayı hiç bir zamanisteyemez. Bütün içtimaî meslekler birbirinin lâzım ve melzûmudur. O halde sınıflar kalkıp da onların yerinde meslek zümreleri kuvvetli bir surette teşekkül edince içtimaî darvinizm iflas ederek, cemiyet içinde dahilî sulh hüküm sürmeye başlar.¹³⁸ Bir cemiyetin dahilinde bir takım yahut sınıfların bulunması, dahili müsavatin bulunmadığını gösterir. Binaenaleyh, halkçılığın gayesi, tabaka ve sınıf farklılıklarını kaldırarak, cemiyetin birbirinden farklı zümrelerini, yalnız iş bu düsturda icmal eder; Sınıf yok meslek var!”¹³⁹ Toplumda sınıf ayrımının yalnızca meslek dallarına göre şekillenmesi gerektiğini savunmuştur. Gökalp, halkı ulusu oluşturan ham madde olarak tanımlamaktadır. Halkçılığı Türkçülük ile bütünleştirmiştir. Bu konu hakkında şöyle demektedir: “Türkçülük ile halkçılığın sonunda aynı gündemde birleşmeleri, ikisinin de gerçeğe ve gerçekliğe uymasının bir sonucudur. İkisi de tam gerçeği buldukları içindir ki, tamamıyla birbirine uydular. Bu özdeşliğin bir sonucunda şudur ki, bütün Türkçülerin, hiçbir istisnası olmamak üzere, Anadolu savaşına katılmaları ve onun en ateşli savunucuları olmalarıdır. Türkiye’de Tanrı’nın kılıcı, halkçıların elinde ve Tanrı’nın kalemi, Türkçülerin elindeydi. Türk yurdu tehlikeye

¹³⁸ Zafer Toprak, “II. Meşrutiyet’te Popülizm: Falih Rıfki ve Ziya Gökalp’in Halkçılık Anlayışları” *Yakın Türkiye’nin Tarihinden Sayfalar*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2014, s.22

¹³⁹ Zafer Toprak, “İkinci Meşrutiyette Solidarist Düşünce: Halkçılık” *Toplum ve Bilim Dergisi*, S. 1, Bahar 1977, s.93.

düşünce, bu kılıçla bu kalem evlendiler; bu evlilikten bir toplum doğdu ki, adı Türk Ulus'udur. Gelecekte de, her zaman halkçılıkla Türkçülük el ele vererek ülküler dünyasına doğru birlikte yürüyeceklerdir. Her Türkçü, siyaset alanında halkçı kalacaktır; her halkçı da, kültür alanında Türkçü olacaktır... Siyasetteki yolumuz halkçılık ve kültürdeki yolumuz Türkçülüktür". Bu sözü ile halkçı hükümeti desteklemiştir. Böylece Gökâl, Cumhuriyet'in ilanına kadar olan süreçte halkçı hükümet söylemlerinin temelini oluşturmuştur.¹⁴⁰ Gökâl, halkçılık düşüncesini geniş kesimlere kazandırmıştır. Atatürk'ün halkçılık görüşlerinde Ziya Gökâl'in önemli etkisi olmuştur. Gökâl halkçılığı Fransız Solidarizmi, Rus Narodnizmine nazaran daha baskındır.¹⁴¹ Birçok Türk fikir adamını etkilemiştir. Gökâl sınıf mücadelesini kabul etmemiş, sosyal dayanışma ve kalkınmayı uygun görmüştür. Halk ile millet kelimesini aynı anlamda kullanmıştır. Egemenliğin kaynağını halk olarak kabul etmektedir. Atatürk halkçılık anlayışına dayanarak, kuracağı Halk Fırkasının, milletin bütün kesimlerinin menfaatlerini savunacağını söyleyecektir.¹⁴²

¹⁴⁰ Gökâl, *Türkçülüğün Esasları*, s.236-237.

¹⁴¹ Toprak, *Türkiye'de Popülizm 1908-1923*, s.287.

¹⁴² Sarıay, s,1489.

II. BÖLÜM

CUMHURİYET DÖNEMİNDE HALK VE HALKÇILIK ANLAYIŞI

1. Atatürk'e Göre Halk ve Halkçılık

Atatürk geniş anlamda halk ile millet kavramlarını bir arada görmektedir. “Türkiye Cumhuriyeti Devleti’ni kuran Türkiye halkına Türk Milleti denir” diyen Atatürk milleti şöyle tanımlamaktadır: “Millet, dil, kültür ve mefkure birliği ile birbirine bağlı vatandaşların teşkil ettiği bir siyasi ve içtimai heyettir.”¹⁴³ Atatürk’e göre halkçılık; devlet ve toplum hayatındaki tüm faaliyetlerin halk için ve halkla beraber yapılması anlayışına dayanmaktadır. Egemenliğin halkın elinde olması demokrasinin en temel kuralıdır. Atatürk “Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir” diyerek Büyük Millet Meclisi’nin açıldığı ilk günlerde şunları söylemiştir (12 Temmuz 1920) :

*Birçok arkadaşlarımız bizimle müdavele-i efkâr ettiği sırada, falan mı olsun, filân mı olsun dediği sırada, her ikimiz karşı karşıya âciz kaldık. Binaenaleyh bu müşkülâta nazar-ı dikkati âlinizi celbederim. Dahilî idaremiz hususunda müşkülâtı bertaraf edebilmek, iyi memur tâyin etmek yahut memur azletmek usulünü bertaraf etmek mecburiyetindeyiz. Biz bu usulü iki prensip sayesinde halledebileceğiz. Binaenaleyh hangi prensibi koyabileceğimizi düşünmekle meşgul olalım. Zannederim bugünkü mevcudiyetimizin mahiyet-i asliyesi, milletin temayülât-t umumiyesini ispat etmiştir, o da halkçılıktır ve halk hükümetidir. Hükümetlerin halkın eline geçmesidir. Efendiler biz memur sınıfı yaratmak için çalışmayalım ve mutlaka bir memur kadrosu dâhilinde bulunanları bir yere koymakla dimağımızı itap etmeyelim. İdareyi halka teslim etmek için çalışalım. O zaman bütün müşkülâtın bertaraf olacağına bendeniz kaniim. Ben bununla şahsan iştigal etmekteyim. Yakın zamanda bu nokta-i nazarımı ifade eden mütalâatımı heyeti aliyenize arz edeceğim.*¹⁴⁴

¹⁴³ Afet İnan, *Medeni Bilgiler ve Mustafa Kemâl Atatürk’ün El Yazıları*, Ankara 1969, s. 18. , İnan s.351.

¹⁴⁴ Söylev ve Demeçler, C.I, s.91.

Atatürk, XX. yy Türkiye'sinin demokrasi ile şekillenmesini önemli derecede gerekli görmüştür. Halk hükümetinin kurulması ve halkın kendi kendini yönetmesini temel politika edinmiştir. Atatürk şöyle demektedir (14 Ağustos 1920) :

*“Bizim itikadımıza göre, milletimizin temin-i hayat ve tealisi kendi kabiliyet-i hazmiyesiyle mütenasip olan nokta-i nazarlardır. Fakat esas itibariyle tetkik olunursa bizim nokta-i nazarlarımız ki halkçılıktır kuvvetin, kudretin, hâkimiyetin, idarenin doğrudan doğruya halka verilmesidir, halkın elinde bulundurulmasıdır. Yine şüphe yok ki, bu dünyanın en kuvvetli bir esası, bir prensiptir... Her halde biz bugün için kendi nokta-i nazarlarımıza, milletimizden, halkımızdan aldığımız hakikî nokta-i nazarlara tabi olarak hareket etmekteyiz.”*¹⁴⁵

Tanzimat dönemi aydınları ile Durkheim'in halkçılık anlayışı benzerlik gösterir.¹⁴⁶ Cumhuriyet döneminde uygulanan halkçılık anlayışı Durkheim'in halkçılık anlayışıyla önemli oranda örtüşmektedir. Durkheim'e göre toplumsal iş bölümü birliktelik düşüncesini savunur, grupların bireylerin birbirleri ile çatışmasını gereksiz bulmaktadır. Toplumun birbirine kenetlenerek ortak hareket etmesi gerektiğini savunur. Halk kavramını birbirini tamamlayan canlı bir organizmaya benzetir.¹⁴⁷

Daha Milli Mücadelenin hazırlık aşamasında milletin hayat bulması ve yücelmesinin doğrudan doğruya kendi kabiliyetiyle mümkün olabileceği, bu yüzden de hâkimiyetin ve idarenin tamamen halka verilmesi gerektiğini savunmuştur. Erzurum Kongresi kararlarından birisi : *“Hristiyan azınlıklara siyasi hâkimiyet ve sosyal dengemizi bozacak ayrıcalıklar verilemez.”* hükmüdür (23 Temmuz 1919 - 7 Ağustos 1919).¹⁴⁸ Atatürk'ün Misak-ı Milli kararlarında da aynı anlayışı görmek mümkündür. Anadolu'da yaşayan tüm etnik unsurları tek çatı altında toplamıştır. Toplumda sosyal kaynaşma milliyetçilik politikası çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Atatürk: *“Ne mutlu Türküm Diyene”* diyerek kendisini Türk toplum ve Türk Devleti'nin ulusal çıkarlarını

¹⁴⁵ Söylev ve Demeçler, C.I, s.102-103.

¹⁴⁶ Toprak, *Türkiye'de Popülizm 1908-1923*, s.171.

¹⁴⁷ Tünay, s.508.

¹⁴⁸ Çelen, s, 15.

savunma düşünceleri olan herkesi eşit kabul etmiştir. Bu da ülkede anayasal vatandaşlık uygulamasının açık bir örneğidir.¹⁴⁹

Halkçılık politikası; Atatürk'ün yeni Türk Devleti'nde gerçekleştirilen birçok devrim ile yakından alakalıdır. Atatürk'ün cumhuriyetçilik ilkesi egemenliğin millete ait olması ve milletin yönetimde söz sahibi olduğunu ifade eder. Egemenliğin kaynağını doğrudan halka ait gören Atatürk; "*Hakimiyet, kayıtsız şartsız milletindir. İdare usulü, halkın mukadderetini bizzat ve bilfiil idare etmesi esasına dayanır*"¹⁵⁰ diyerek, halkçılık anlayışı ile cumhuriyet yönetiminin doğru orantılı olduğunu ortaya koymaktadır. Atatürk şöyle demektedir:

"Binaenaleyh hangi prensibi koyabileceğimizi düşünmekle meşgul olalım. Zannederim bugünkü mevcudiyetimizin mahiyet-i asliyesi, milletin temayülât-ı umumiyesini ispat etmiştir, o da halkçılık ve halk hükümetidir. Halkın eline geçmesidir... İdareyi halka teslim etmek için çalışalım. O zaman bütün müşkülâtın bertaraf olacağına ben deniz kaniim. Ben bununla şahsen iştigal etmekteyim. Yakın zamanda bu nokta-i nazarını ifade eden mütalâatımı heyeti aliyenize arz edeceğim." (12 Temmuz 1920).¹⁵¹

13 Eylül 1920 tarihli program ve Teşkilatı Esasiye Kanunu Tasarısı içeriği itibari ile halk hükümeti ibaresini kullanmıştır. Tasarının halkçılık ile ilgili maddeleri aşağıdadır:

Madde 1 : "*Türkiye Büyük Millet Meclisi hükümeti, halkın maruz bulunduğu sefalet sebeplerini giderek, saadet ve refahının sebeplerini temin etmeyi esas ümde sayar*" Bu sebep ile toprak, maarif, adliye, iktisat ve bütün içtimai meselelerde asrın iyi cevabına ve halkın ihtiyacına göre muktezi yenilikleri ve tesisleri vücuda getirmeye başlayacağım vazife sayar..."

Madde 6 : "*Hâkimiyet, kayıtsız şartsız milletindir. İdare usulü, halkın mukadderatını bizzat bilfiil idare etmesi esasına dayanır.*"

¹⁴⁹ İsmet Giritli, "Atatürk ve Halkçılık", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 1991, C: VII, S. 20Atatürk ve Halkçılık, s.451.

¹⁵⁰ İsmet Giritli, "Atatürk ve Halkçılık Atatürkçülük, Atatürk İlke ve İnkılapları", *Atatürkçü Düşünce, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi*, Ankara, 1992, s.187.

¹⁵¹ *Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri*, C.I, s.91.

5 Şubat 1937 tarihinde anayasanın 2. maddesine göre “ *Türkiye Devleti cumhuriyetçi, milliyetçi, halkçı, devlet, laik ve inkılapçısıdır*” hükmü konularak inkılaplar anayasayı da yer almıştır.¹⁵²

Madde 8: “*Türkiye halk hükümeti, Büyük Millet Meclisi tarafından idare olunur*”.

Atatürk’ün halkçılık anlayışında yeniliklerin halka açıklanması, anlatılması ve devrimin hedeflerini halka izah etmek vardır.¹⁵³ “*Türkiye Cumhuriyeti yalnız iki şeye güvenir; biri millet kararı diğeri ise en ağır ve müşkül şartlar içinde dünyanın takdirine halkı ile laik görülen ordunun kahramanlığı.*” diyen Atatürk; Milli Mücadeleye başlamadan Türk milletinin içindeki bağımsızlık inancını, cevherinin fark etmiştir. Kurtuluş Savaşında sırasında ilhamı halkın bağımsızlık iradesinden almıştır.¹⁵⁴

Atatürk’ün Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne sunduğu Anayasa tasarısı niteliğinde sunduğu Halkçılık Programı (18 Eylül 1920), ilk anayasaya temel teşkil etmiştir. Bu programda Türkiye Halk Hükümeti, Büyük Millet Meclisi tarafından idare olunur ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti unvanını taşıdığı belirtilmektedir.¹⁵⁵ Böylece halk hükümetinin ve Anadolu hareketinin her türlü baskıcı yönetimlere karşı, halkın egemenliğinin savunulduğu bir sistem olduğu görülmektedir.¹⁵⁶

Rusya’da Bolşevik devrimini gerçekleştiren Lenincilere göre: Türkiye’de ulusal kurtuluş savaşının, sosyalist köylü ihtilaline çevrilmesine ve buna destek olarak komünist partilerin kurulması yoluna gidilmelidir. Atatürk ise bu tehdidi görerek, bu düşünce ve oluşumlara fırsat vermeyecektir.¹⁵⁷ Atatürk’ün halkçılığı; sınıfsız, ayrıcalıksız toplumdur. Sınıf egemenliğini reddeden, her türlü sömürüye karşı demokratik bir toplum yapısını benimsemiştir.¹⁵⁸ Atatürk, halkçılığı şöyle tarif

¹⁵² Çelen, s. 70.

¹⁵³ İsmet Zeki Eyuboğlu, *Kendi Sözleriyle Atatürk İlkeleri*, Uygur Yayınları, İstanbul 1981, s.157-158.

¹⁵⁴ Giritli, s.453.

¹⁵⁵ *Atatürk’ün Bütün Eserleri*, Kaynak Yayınları, İstanbul, 2005, Cilt 9, s. 324

¹⁵⁶ Bu Tasarı Meclis’te görüşülürken bir milletvekilinin, emperyalizm ve kapitalizmden kurtulma konusu ile ilgili sorusuna, İsmail Suphi Soysallı şu cevabı vermiştir: “Biz, genel olarak emperyalizm aleyhineyiz. Emperyalizm nereden gelirse gelsin. Kendimiz emperyalist değiliz ve emperyalistlerin aleti de olamayız. Kapitalizm meselesine gelince; kapitalizm zulmü nerede cari olursa olsun aleyhindeyiz” Sabahattin Selek, *Anadolu İhtilâli*, Burçak Yayınları, İstanbul, 1968, s.489.

¹⁵⁷ Giritli, s.450.

¹⁵⁸ Selvi, s. 32.

etmektedir: “Şurasını unutmamalı ki, bu tarz-ı idare, bir Bolşevik sistemi değildir. Çünkü biz ne Bolşevik’iz, ne de Komünist; ne biri, ne diğeri olamayız. Çünkü biz milliyetperver ve dinimize hürmetkâriz. Hulâsa, bizim şekl-i hükümetimiz tam bir demokrat hükümetidir ve lisanımızda bu hükümet halk hükümeti diye yad edilir.”¹⁵⁹ Halkın her bakımdan çağdaş prensiplere dayanan yetiştirilmesi, yaşantısı ve çalışma hayatında devletin kamu yararına olan tesislerden eşit şartlarda faydalanılması temel esastır. Seçme ve seçilme hakkının verilmesi yönetimi bizzat, halkın seçeceği kişilerden oluşması demokrasinin uygulanmaya başlatıldığıнын bir göstergesidir.¹⁶⁰ Atatürk’ün halkçılık anlayışı cumhuriyet rejimi ile yakından ilişkilidir.¹⁶¹ Afet İnan “halkçılık bir taraftan Cumhuriyetin temelini teşkil ederken, diğertaraftan da bu rejimi yaşatacak yeteneklerin varlığını işler” diyerek halk egemenliğine vurgu yapmıştır.¹⁶² Ulusal kurtuluş savaşından sonra emperyalizme karşı verilen mücadele, Türk halkını üstün ve onurlu kılmış, bu onurlu mücadele sonucunda, halkın egemenliğine cumhuriyet rejimi ilan edilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti kurulduğu zaman halkçılık politikası ile yapılan inkılaplar halka; sosyal, siyasi, ekonomi ve kültürel geleceğine katkıda bulunmak amaç edinilmiştir. Atatürk’ün halkçılık uygulamaları Türk milletine olan sevgi ve inancından güç almaktadır. Türk halkına olan inancı, yapacağı inkılaplar için daima destek unsuru olmuştur. Nitekim yapılan inkılaplar toplumun sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel anlamda gelişmesine katkı sağlamıştır.

Demokrasi; düşüncelerin özgürce ifade edildiği, Atatürk’ün halkla birlikte yaptığı tüm uygulamaların ve bu bağlamda yeniliklerin gerçekleştirilmesinde de temel dayanak olmuştur. Anadolu’da kurulan Yeni Türk Devleti’nde egemenliğin kaynağı doğrudan millete dayanmaktadır.¹⁶³ Ulusal Kurtuluş Savaşı, emperyalizme karşı topyekûn verilen ulusal bağımsızlık savaşıdır. Bunun doğal sonucu olarak da elbette ki

¹⁵⁹ Atatürk’ün Söylev ve Demeçler, C. III, s.72.

¹⁶⁰ Turgut Özakman, 1881-1938 Atatürk, Kurtuluş Savaşı ve Cumhuriyet Kronolojisi, Bilgi Yayınları, Ankara 1999, s.241.

¹⁶¹ Eraslan, s. 243.

¹⁶² Afet İnan, Türkiye Cumhuriyeti ve Türk Devrimi, Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Cumhuriyetin 50. Yıl Dönümü Yayınları, Ankara 1973, s.118.

¹⁶³ Selçuk Aydın, Türk Düşüncesinde 1908-1938 Yılları Arasında Sosyolojik Bağlamda Halkçılık Hareketi, (Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Ana Bilim Dalı, 2011, s.359.

zafer ile sonuçlanan Milli Mücadele sonucunda demokratik esaslara dayanan halkçı hükümet kurulmuştur.¹⁶⁴

Atatürk halkçılık ile ilgili şöyle demektedir:

“Efendiler! Halkçılık, nizam-ı içtimaisini sâyine, hukukuna istinadettirmek isteyen bir meslekî içtimaidir. Efendiler! Biz bu hakkımızı mahfuz bulundurmak, istiklâlimizi emin bulundurabilmek için heyet-i umumiyemizce, heyet-i millîyemizce bizi mahvetmek isteyen emperyalizme karşı ve bizi yutmak isteyen kapitalizme karşı heyet-i millîyece mücahedeyi caiz gören bir mesleği takip eden insanlarız. Binaenaleyh bu ve bu gibi teşvikatla ve izahatla hükûmetimizin istinadettiği esasın, ilmi içtimaiye müstenit bir esas olduğunu bâriz bir surette görürüz! Fakat ne yapalım ki demokrasiye benzemiyormuş, sosyalizme benzemiyormuş, hiçbir şeye benzemiyormuş! Efendiler biz benzememekle ve benzetmemekle iftihar etmeliyiz! Çünkü biz bize benziyoruz efendiler! (1 Aralık 1921).”¹⁶⁵

Atatürk halkçılık anlayışını kendi hazırladığı Müdafaa-i Hukuk Grubunun seçim bildirgesinde Dokuz Umde olarak açıklanmıştır. Bu bildirmede Atatürk’ün halkçılık anlayışı ve bununla birlikte halkın sorunları ve bu sorunlara çözüm yolları açıklanmaktadır.¹⁶⁶ Atatürk’ün bu bildirmede; ulaşım sorununu demiryolu ile çözüleceği, sağlık ile ilgili sorunlar için kurum ve kuruluşlar oluşturulacağı ve işçileri koruyucu yasalar çıkarılacağını vurgulamıştır. Atatürk’ün halkçılık anlayışında kırsal kesimde çalışanların yeri oldukça önemlidir. Atatürk: *“Türkiye’nin gerçek sahibi ve efendisi, gerçek üretici olan köylüdür”* diyerek, halkın önemini bir daha açıkça ortaya koymaktadır (1 Mart 1922).¹⁶⁷

¹⁶⁴ Necat Tüzün , “Atatürk Halkçılığı” , Atatürk’ün 50. Ölüm Yılı Anma Konferansları, Gazi Üniversitesi Basın-Yayın Yüksek Okulu Basımevi, Ankara 1989, s.23.

¹⁶⁵ Söylev ve Demeçler, C.I. s.211.

¹⁶⁶ 1- Hâkimiyet milletindir. 2-Türkiye Büyük Millet Meclisi dışında hiçbir makam, milli mukadderata hakim olamaz. 3-Bütün kanunların düzenlenmesinde, her türlü teşkilatta, yönetimin bütün ayrıntılarında, genel eğitimde, ekonomi konularında, milli hakimiyet esasları çerçevesinde hareket edilecektir. 4- Saltanatın kaldırılması kararı değiştirilemez. 5- Mahkemeler reforma tabi tutulacak ve de bu reformlar hukuk ilmi ışığında gerçekleştirilecektir. 6-Aşar vergisi kaldırılacaktır. 7-Öğretim birleştirilecektir. 8- Askerlik süresi azaltılacaktır. 9- Mali, iktisadi ve idari bağımsızlık mutlaka sağlanacaktır. (Kemal Atatürk, *Nutuk 1919-1927*, Haz. Zeynep Korkmaz, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 2005 s.486).

¹⁶⁷ Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri, C.I. , s.240.

Atatürk; yurt gezilerinde halkı ile bütünleşmiş, onlarla sohbet etmiş, karşılıklı sevgi ve duygu bağı kurmuştur. Herhangi bir afet olduğunda devletin halkın yanında olmasını ve onların yaralarını sarmasına özen göstermiş ve bu konuda yetkililere direktif vermiştir. Mesela; Erzurum’da yaşanan bir depremde (1924) zarara uğrayan vatandaşların, ihtiyaçlarının devlet tarafından karşılanması için talimat vermiştir (30 Eylül 1924).¹⁶⁸ Halkçılık anlayışı, II. Meşrutiyetten cumhuriyet dönemine kadar her uygulamada etkin olmuş. Bununla birlikte halkçılık, cumhuriyet rejiminin en temel ögesi olmuştur. Halkçılık diğer temel ilkeler ile birlikte anayasada da yer alacaktır (5 Şubat 1937).¹⁶⁹

Halkçılık toplumun gelişmesine katkı sağlayarak sosyal, kültürel gelişmeyi de beraberinde getirir. Halkın siyasal ve fikir alanında gelişmesini ve bu çerçevede halkın haklarını, menfaatlerini de ön planda tutulmasını ön görür.¹⁷⁰ Atatürk’ün halkçılık anlayışı Atatürk’ün milletçilik ve devletçilik ilkeleri ile bir bütün oluşturur. Demokrasilerde egemenliğin kaynağı halka dayalıdır. Demokrasinin tam ve en belirgin şekli cumhuriyettir. Demokrasi aynı zamanda siyasi bir kuvvettir.¹⁷¹

Atatürk şöyle demektedir:

*“Bu hükümet demokrat bir hükümet midir, sosyalist bir hükümet midir, yani şimdiye kadar okuduğumuz kitaplarda ismi söylenen hükümetlerden hangisidir?... Fakat millî hâkimiyeti, millî iradeyi oluşturan tek bir hükümettir, bu öze sahip bir hükümettir! İlmî ve sosyal noktadan bizim hükümetimizi ifade etmek gerekirse halk hükümeti deriz...”*¹⁷² Atatürk, halkçılığı hukuksal boyutta; adalet önünde eşitlik olarak açıklamıştır. Halk olarak hep birlikte çalışmak gerektiğine vurgu yapmaktadır. Atatürk’ün halkçılık anlayışı sınıfsız toplum yapısı içinde özgür, bağımsız, milliyetçi ve demokrat bir yaşam tarzıdır. Atatürk’ün halkçılık anlayışı, halkçılığın milleti oluşturan zeminde halkın

¹⁶⁸ Çelen, s. 30-31

¹⁶⁹ Toprak, *Türkiye’de Popülizm 1908-1923*, s.46.

¹⁷⁰ Cihat Akakayalıoğlu, *Atatürk Komutan, İnkılâpçı ve Devlet Adamı Yönleriyle Genelkurmay Basımevi*, Ankara 1998, s.559.

¹⁷¹ Mustafa Kemal Atatürk, *Medeni Bilgiler*, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, İstanbul 2010, s. 52.

¹⁷² Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri, C.I, s.240.

adalet önünde eşit olması gerektiğini savunan Ziya Gökalp'in halkçılık anlayışı ile örtüşmektedir.¹⁷³

Atatürk'ün kurmuş olduğu cumhuriyetin ilk siyasi partisi Halk Fırkasının tüzüğünün ilk iki maddesi özellikle halkçılık anlayışına açıklık getirmektedir. Bu maddeler şunlardır: Cumhuriyet Halk Fırkasının 9 Eylül 1923 tarihli tüzüğü 1. ve 2. Maddeleri halkçılık ile ilişkilidir.

1. Madde ; “*Milli hâkimiyetin halk tarafından ve halk için icrasına rehberlik etmek*”.

2. Madde ; “*Fırka nazarında halk kavramı, herhangi bir sınıfla sınırlı değildir. Hiçbir imtiyaz iddiasında bulunmayan ve genel olarak kanun karşısında mutlak bir eşitliği kabul eden bütün fertler halktandır. Halkçılar, hiçbir ailenin, hiçbir sınıfın, hiçbir cemaatin, hiçbir ferdin imtiyazlarını kabul etmeyen ve kanunları koymaktaki mutlak hürriyet ve bağımsızlığı tanıyan fertlerdir*”¹⁷⁴

Partinin üç yıl sonraki tüzüğünde 4. Maddesinde, halkçılık şöyle açıklanmaktadır;

4. Madde ; “*Fırka, milli hakimiyet ve idarenin alakalı olduğu bütün faaliyet şubelerinde halk tarafından ve halk için kaidelerini hâkim kılmayı gaye edinmiştir. Kanun nazarında mutlak bir eşitliği kabul eden ve hiçbir ailenin ve hiçbir sınıfın, hiçbir cemaatin, hiçbir ferdin imtiyazlarını tanımayan fertleri halktan ve halkçı olarak kabul eyler*” (22 Ekim 1927).¹⁷⁵

CHP'nin 4. Büyük Kurultayı'nda halkçılık prensipleri, İrade ve egemenlik kaynağının ulusta olduğu; bu irade ve egemenliğin devletin yurttaşa ve yurttaşın devlete karşı olan ödev ve yükümlerini tamamıyla yerine getirmek için kullanılması olarak belirtilmektedir. Kanun karşısında salt bir eşitlik kabul eden ve hiç bir ferde, hiç bir aileye, hiç bir sınıfa, hiç bir topluma ayrıcalık tanımayan yurttaşları, halktan ve halkçı olarak kabul edilmektedir. Türkiye Cumhuriyeti halkını ayrı, ayrı sınıflardan oluşan ferdi ve sosyal hayat için, iş bölümü bakımından, türlü hizmetlere ayrılmış bir

¹⁷³ Haspolat, s.577.

¹⁷⁴ Atatürk'ün Bütün Eserleri, Cilt 16, s. 100.

¹⁷⁵ İnan, s.117.

topluluk saymak esas prensiplerimizdendir denilerek, çiftçiler, küçük zanaat sahipleri esnaf ve işçilerle, sanayiciler, tüccarlar ve iş adamlarının kamu hayatı için birbirini tamamlayan ve desteleyen gruplar olduğu belirtilmektedir. Partinin gayesi sınıf kavgaları yerine sosyal düzeni ve dayanışmayı elde etmek, gruplar arasında, birbirine karşı olmayacak, birbirini tamamlayacak anlayışta olacakları belirtilmektedir.¹⁷⁶ Atatürk şöyle demektedir: “*Türkiye Cumhuriyeti halkını ayrı ayrı sınıflardan mürekkep değil ve fakat ferdi ve içtimai hayat için iş bölümü itibari ile muhtelif mesai erbabına bir camia telakki etmek prensiplerimizdendir.*” (1931).¹⁷⁷ Atatürk böylece, toplumda sınıf kavramının yalnızca iş ve meslek dallarına göre kullanabileceğini vurgulamıştır.

Partinin kurultayında Atatürk: “*Biz her yurttaşın elini yurttaş olarak sıkarken, beraber çalışırken, onda saygı ile tanımaya değer vasıflar görür ve her vatandaşı eşit haklı, eşit, şerefli, insan olarak tanır ve ayrıcalık davasında bulunmayan yurttaşlar kütesini halktan ve halkçı olarak tanırız*” demektedir. Yine aynı kurultayda; kabul edilen 2. fıkrada: Devletın esas teşkilatının temel prensipleri olarak: Türkiye; milliyetçi, halkçı, devletçi, laik ve inkılapçı bir cumhuriyettir” düsturları bulunmaktadır.¹⁷⁸ Bu kurultaydaki halkçılık ile ilgili düsturlar partinin programlarına temel oluşturduğu görülmektedir. “*Türkiye’de sınıf yoktur, cins yoktur, imtiyaz yoktur.*” Halkçılık prensibi net olarak açığa çıkmaktadır. Partinin programlarından anlaşıldığı üzere, Atatürk, halkçılık anlayışında halkı; “*bir ulusun kurduğu devlette büyük kalabalığı ortaya getiren, çalışkan ve hemen hepsi üretici olan yurttaşların topluluğu*”¹⁷⁹ olarak tanımlamış, bu bağlamda halkçılık ise “*ulus arasında eşitliği gözetmektir*”¹⁸⁰ olarak açıklanmıştır. Bu durum kanun önünde eşit, yalnızca meslek alanında farklı meslek gruplarını kabul eden bir yaklaşımdır.

¹⁷⁶ C.H.P. Dördüncü Büyük Kurultayı Görüşmeleri Tutulgası 9–16 Mayıs, Ulus Basımevi, Ankara 1935 s.78.

¹⁷⁷ Atatürkçülük, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1998, s.94.

¹⁷⁸ C.H.P. Dördüncü Büyük Kurultayı Görüşmeleri Tutulgası 9–16 Mayıs, s.54.

¹⁷⁹ Şeref Aykut, *Kemalizm CHP Programının İzahı*, Kaynak Yayınları, İstanbul 2008, s. 38.

¹⁸⁰ Aykut, s. 38.

Halkçılık anlayışında sınıflar arası çatışmalar değil, birlikte çalışarak yükselmek vardır. Cumhuriyetin getirdiği özgürlük ortamı çerçevesinde sosyal ve kültürel çalışmalar ile çağdaş medeniyetler seviyesine yükselmek hedeflenmektedir.¹⁸¹

Atatürk'ün halkçılığı ekonomik açıdan şu şekilde ifade etmektedir;

*“Efendiler, dahil olduğumuz halk devrinin, milli devrin, millî tarihini dahi yazabilmek için kalemlerimiz sapanlar olacaktır. Bence halk devri, iktisat devri, mefhumu ile ifade olunur.”*¹⁸²

Atatürk, ekonomik kalkınma planını, halkçılık düşüncesi çerçevesinde ele almış ve bir sözünde şöyle açıklamıştır:

“Bu milletin siyasî fırkalarından çok canı yanmıştır. Şunu arz edeyim ki, memaliki sairede fırkalar behemehâl iktisadî maksatlar üzerine teessüs etmiş ve etmektedir. Çünkü o memleketlerde muhtelif sınıflar vardır. Bir sınıfın menfaatini muhafaza için teşekkül eden siyasî bir fırkaya mukabil diğer bir sınıfın menfaatini muhafaza maksadiyle bir fırka teşekkül eder. Bu pek tabiidir. Güya bizim memleketimizde de ayrı ayrı sınıf varmış gibi teessüs eden siyasî fırkalar yüzünden şahit olduğumuz neticeler malûmdur. Halbuki Halk Fırkası dediğimiz zaman bunun içinde bir kısım değil, bütün millet dâhildir. Bir defa halkımızı gözden geçirelim. Biliyorsunuz ki, memleketimiz çiftçi memleketidir. O halde milletimizin ekseriyeti âzimesi çiftçi ve çobandır. Bu böyle olunca buna karşı büyük arazi ve çiftlik sahipleri varidi hatır olur. Bizde büyük araziye kaç kişi maliktir? Bu arazinin miktarı nedir? Tetkik edilirse görülür ki, memleketimizin vüsatine nazaran hiç kimse büyük araziye malik değildir. Binaenaleyh bu arazi sahipleri de himaye edilecek insanlardır. Sonra sanat sahipleriyle kasabalarda ticaret eden küçük tüccaran gelir. Bittabi bunların menfaatlerini, hal ve âtilerini temin ve muhafaza mecburiyetindeyiz. Çiftçilerin karşısında olduğunu farz ettiğimiz büyük arazi sahipleri gibi bu ticaret erbabının karşısında da büyük sermaye sahibi insanlar yoktur. Kaç milyonerimiz var? Hiç. Binaenaleyh biraz parası olanlara da düşman olacak değiliz. Bilâkis memleketimizde birçok milyonerlerin hattâ milyarderlerin yetişmesine çalışacağız. Sonra amele gelir. Bugün memleketimizde fabrika, imalâthane vesaire gibi müessesat çok mahduttur.

¹⁸¹ Lewis, s.460.

¹⁸² Söylev ve Demeçler, C.II. , s.112.

Mevcut amelemizin miktarı yirmi bini geçmez. Hâlbuki memleketi taali eylemek için çok fabrikalara muhtacız. Bunun için de amele lâzımdır. Binaenaleyh tarlada çalışan çiftçilerden farkı olmayan ameleyi de himaye ve siyanet etmek icabeder. Bundan sonra münevveran ve ulema denilen zevat gelir. Bu münevveran ve ulema kendi kendilerine toplanıp halka düşman olabilir mi? Bunlara terettüp eden vazife halkın içine girerek onları irşat ve ilâ etmek ve onlara terakki ve temeddünde pişva olmaktır. İşte ben milletimizi böyle görüyorum. Binaenaleyh mesaliki muhtelif erbabının menafii yekdiğerine memzuç olduğundan, onları sınıflara ayırmak imkânı yoktur ve heyeti umumiyesi halktan, ibarettir” (07.11.1923).¹⁸³

Atatürk, döneminde demokratik olmayan devrin çağdaş siyasal rejimlerini eleştirmiş, cumhuriyet rejiminin dışında hiçbir devlet şeklini Türkiye için uygun görmemiştir.¹⁸⁴ Halkına duyduğu inancını ve sevgisini her fırsatta ifade etmiştir. Demokratik düşüncenin gelişmesi için sürekli çaba sarf eden Atatürk; halkçılık düşüncesinin kurumsallaşması gerektiğine de inanarak bu konuda şöyle demektedir:

“Saygıdeğer Efendiler, her yerde siyasi parti kurma konusunda da halkla uzun sohbetler yaptım. 7 Aralık 1922 tarihinde, Ankara basını vasıtasıyla, halkçılık ilkesine dayanan ve “Halk Fırkası” adını taşıyan siyasi bir parti kurmak niyetinde olduğunu açıklayarak, bu partinin nasıl bir program yapması gerekeceği konusunda, bütün vatanseverlerin, ilim ve fen adamlarının yardım ve işbirliğine başvurmuştum.”¹⁸⁵

Atatürk’ün Halkçılık anlayışında toplumsal eşitlik prensibi vardır. Bu bağlamda, toplumda kullanılan lakaplar, sınıf üstünlüğünü ifade edeceği için Soyadı Kanunu ile kaldırılacaktır (21 Haziran 1934). Kanuna göre herkes Türkçe olmak şartı ile soyadı almak zorundadır. Böylece toplumda üstünlük belirten bazı lakapların kullanılması engellenerek, eşitlik prensibi doğrultusunda önemli bir adım daha atılmıştır.¹⁸⁶

¹⁸³ Söylev ve Demeçler, C.II. s.101-102.

¹⁸⁴ Erdun Özbudun, Atatürk ve Demokrasi, “Atatürkçülük, Atatürk İlke ve İnkılapları”, Atatürkçü Düşünce, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 1992, .s.436. Necdet Ökmen, *Halkçılık Üzerine*, Latin Matbaası, İstanbul 1969, s.17.

¹⁸⁵ Kemal Atatürk, *Nutuk 1919-1927*, Haz. Zeynep Korkmaz, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 2005, s.485.

¹⁸⁶ Cemalettin Taşkıran, “Atatürk İlke ve İnkılapları” , *Türkler*, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, C.16, s.745.

2. Cumhuriyet Döneminde Türk Ocakları

Türk Ocakları; Türkiye Cumhuriyet ilân edilmeden, Anadolu'da örgütlenmiş, üye sayısı cumhuriyetle birlikte 30.000'e ulaşmıştır. Ankara merkez şubesi, Hamdullah Suphi tarafından açılmıştır¹⁸⁷ (23 Nisan 1923). Ocağın II. kurultay raporlarına göre; 140 tane öğrenciye yardım yapılmış, Türkçe ve yabancı dillerden oluşan 1250 kitaptan oluşan kütüphane oluşturulmuştur. Türk Yurdu dergisi çıkartılarak yayın hayatına devam edecektir, ayrıca ocaklarda tarih, din, dil, hukuk ve güzel sanatlar gibi alanlarda dersler verilmiştir. Bu faaliyetler Türk Ocaklarının milliyetçilik akımı çerçevesinde, Türk milletinin ilmi yönden geliştirilmesi için çalışıklarının bir göstergesidir. (14 Haziran-11 Temmuz 1918).¹⁸⁸ Türk Ocakları Mili Mücadelede işgallere karşı protesto mitingleri düzenlemiş Atatürk'e telgraflar çekerek ona bağlılık ve desteklerini belirtmişlerdir.¹⁸⁹

3. Atatürk ve Türk Ocakları

Türk Ocaklarının II. Kurultayı 23 Nisan-1 Mayıs 1925 tarihlerinde toplanmıştır. Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk'ün eşi Latife Hanım, Kars Türk Ocağı delegesi olarak kurultaya katılmıştır. Atatürk ise 26 Nisan 1925 günü kurultaya katılmıştır. İsmet İnönü 17 Temmuz 1925 tarihinde 2320 numaralı ile Türk Ocağına katılacaktır.¹⁹⁰

Atatürk bir konuşmasında, “*Türk Cumhuriyetinin inkılabı ocaklara istinat etmektedir*”¹⁹¹ diyerek, Türk Ocaklarını övmüş, Türk Ocakları'nı maddi ve manevi yönden desteklemiştir.¹⁹²Ocağın düşüncelerinin halka yaygınlaştırılması amaçlanmıştır. Atatürk, İstanbul Türk Ocağına 1000, İzmir Türk Ocağına 2000, Sivas Türk Ocağına 200 lira maddi yardımda bulunmuştur.¹⁹³ Ankara Türk Ocağında: elde edilen bir

¹⁸⁷ Eren Akçiçek ve Mehmet Karayaman, s.17.

¹⁸⁸ Acar, s.38-46.

¹⁸⁹ Tahir Kodal, “Mustafa Kemal Atatürk Ve Türk Ocakları”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Erzurum 2014, S.52, s.301.

¹⁹⁰ Hüseyin Tuncer ve diğerleri, s.52.

¹⁹¹ Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, C.II, s. 215.

¹⁹² Acar, s.67.

¹⁹³ Eren Akçiçek ve Mehmet Karayaman, s.51.

belgede Atatürk 1923 yılında Ocağa 1000 TL maddi yardımda bulunduğu yazılmaktadır (27 Nisan 1925).¹⁹⁴

Atatürk Türk ocaklarında ziyaretlerde bulunur ve konuşmalar yapardı.¹⁹⁵ Atatürk Türk ocaklarına olan ilgisini gittiği yerlerde belli etmiştir. Giresun’da bulunan “*Bilgi Yurdu* ”nu ziyaret ettikten sonra adının Türk Ocağı olarak değiştirilmesini istemiştir. Ordu ilinde “*Ordu Gençler Kulübü* ”ne Türk Ocağı çevresinde toparlanmasını ve isminin değiştirilmesini istemiştir.¹⁹⁶ İstanbul Türk Ocağı için İran sefaretinin karşısında Muhacirin Müdüriyet-i Umumiyesine ait olan binanın kullanılmasını sağlamıştır. Yurt gezileri sırasında Türk Ocakları binalarını sık sık ziyaret etmiş, Ankara Türk Ocağı çalışmalarını yakından takip ettiği bilinmektedir.¹⁹⁷

Atatürk, Türk Ocaklarını yalnızca “milliyetçilik” alanında çalışmalar yapmak için değil, Türk Devriminin halka anlatılması ve halkın aydınlatılması için de yararlı görmüştür.¹⁹⁸ “*Halkçılık*” ve “*Anadoluculuk*” konuları Türk Ocağının çıkardığı, Türk Yurdu Dergisi’nde başlıca işlenen konulardan olmuştur. Ocak Türkçülük akımının milli politika alanında uygulanması için çaba sarf etmiştir. Halkçılık bağlamında milli iktisat fikrini de desteklemiştir. Eğitim alanında modernleşme, kadın haklarının geliştirilmesi, Türklerin sosyal ve kültürel anlamda ilerlemesi, halk sağlığı, milli tarih, sosyolojik analizler, lâik – bilimsel eğitimler gibi pek çok konu hakkında çalışmalarda bulunmuştur. 1186 tarihli Bakanlar Kurulu kararı (2 Aralık 1924) ile Türk Ocakları kamuya yararlı dernek statüsü verilmiştir.¹⁹⁹ Bakanlar kurulunun toplantısında (3 Mayıs 1925) Türk Ocaklarına maddi yardım yapılması kararlaştırılmıştır. Maarif Vekâleti tarafından yayınlanan Tebliği de Türk Ocaklarına yardım yapılmıştır (9 Haziran 1925).²⁰⁰ Dâhiliye vekâleti de 21 Ağustos 1925 tarihinde yayımlanan tamim de Türk ocağına yardım yapılmasına karar vermiştir.²⁰¹

¹⁹⁴ Hüseyin Tuncer ve diğerleri s.89.

¹⁹⁵ Atatürk’ün Mersin Türk Ocağı’ndaki konuşması (Ek-8).

¹⁹⁶ Hüseyin Tuncer ve diğerleri s.60, s.120.

¹⁹⁷ Eren Akçiçek ve Mehmet Karayaman, s.52.

¹⁹⁸ Eren Akçiçek ve Mehmet Karayaman, s.19.

¹⁹⁹ BCA,1186.79.08/30.181.1, (Ek-10).

²⁰⁰ . BCA,1850.79.10/30.181.1, (Ek-11).

²⁰¹ Eren Akçiçek ve Mehmet Karayaman, s.51-52.

Atatürk 1924 yılındaki yurt gezilerinde Latife Hanımı yanında götürmüştür. Türk kadınının toplumda ve sosyal hayatta daha fazla kalmasına gerektiğini halka göstermiştir. Atatürk yurt gezileri boyunca halka yenilikleri anlatma fırsatı bulmuş, halka daha yakından ilgilenme fırsatı bulmuştur. 17 Ekim 1922 – 26 Ekim 1931 tarihleri arasında 19 yurt gezisi gerçekleştirmiş, 881 gününü yurt gezilerinde, 2428 günü de Ankara’da geçirmiştir. Bu kadar uzun bir süreyi Ankara dışında gerçekleştirmesi halkçılık anlayışını, halkına olan sevgisini ortaya koyduğunun göstergesidir.²⁰² Türk Ocakları Merkez Heyeti tarafından Latife Hanımefendinin, Türk Ocakları fahri başkanlığına getirilmesine karar verilmiştir (17 Mayıs 1925).²⁰³

Ocak tüzüğü'nün 2. Maddesi Türk Ocağı'nın amacı: “*Türkler*” veya “*bütün Türkler*” ibareleri yerine “*Türk Ocaklarının iştigal sahası, Türkiye Cumhuriyeti hudutları münhasırdır*” olarak değiştirilmiştir. Türk Ocaklarının devlet siyasetinde CHF ile beraber olduğu, ocak yapısının 3. Maddesinde yer almıştır. Ayrıca, CHF Büyük Kongresinde, CHF nizamnamesinde yapılan değişiklikte “*Türk Ocakları CHF'nin murakebesi altında bir kuruluş*” olarak kabul edilmiştir (15-20 Ekim 1927).²⁰⁴ CHF Büyük Kongresinde Parti Genel Sekreteri olan Saffet Bey, Türk Ocakları ile Cumhuriyet Halk Fırkası arasında ayrılık olmadığını, Türk Ocaklarını fırkanın kültür ve irşat şubesi olarak tanıtmıştır (1927).²⁰⁵

Atatürk, parti başkanı olarak yurt gezilerine çıktığında Türk Ocaklarına ziyaretlerde bulunmuştur. Türk Ocaklarında millete seslenmiş, hem Ocak ile ilgili hem de memleket ile ilgili düşüncelerini dile getirmiştir. Aydın Türk Ocağına yapmış olduğu ziyaret sırasında “*Türk Ocakları CHF'nin hars şubesidir.*” sözleri ile ocak-devlet ilişkisini vurgulamıştır (04.02.1931).²⁰⁶ Türk Ocakları Türkçenin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için çalışmalarda bulunmuştur. 1 Kasım 1928 tarihinde kabul edilen Latin harflerinin vatandaşlara öğretilmesi görevini üstlenmişlerdir. Türk Ocakları'nın 500.000 vatandaşa okuma ve yazma öğrettikleri bilinmektedir (1929).²⁰⁷ 1927 yılında temeli atılmış olan Türk Ocağı merkez heyeti binası üç yıl sonra hizmete açılacaktır.

²⁰² Hüseyin Tuncer ve diğerleri, s.65.

²⁰³ Hüseyin Tuncer ve diğerleri, s.157.

²⁰⁴ Acar, s.70.

²⁰⁵ Hüseyin Tuncer ve diğerleri, s.221.

²⁰⁶ Hüseyin Tuncer ve diğerleri, s.361.

²⁰⁷ Acar, s.80.

Binanın açılışından sonra kurultay toplanmış, bazı oturumlarına Atatürk de katılmıştır (23 Nisan 1930). Kurultayın almış olduğu kararlardan birisi de Türk Tarih Heyeti'nin kurulmasıdır.²⁰⁸ Türk Tarih Heyeti; Türk Ocakları kapatılıp halkevlerine katılmasından sonra, bugünkü Türk Tarih Kurumu'na dönüşecektir (15 Nisan 1930).²⁰⁹ Türk Ocakları daha sonra kapatılacaktır. Ocakların kapatılması ile ilgili, Çankaya'da yapılan bir toplantı sonucunda, Türk Ocaklarının kapatılması ile ilgili bir rapor hazırlanmasına karar verilmiştir. Raporda Türk Ocaklarının artık yapacak bir işinin kalmadığı neticesine varılmıştır.²¹⁰ Türk Ocaklarının kapatılması ile ilgili çeşitli gazete haberleri yayımlanmıştır.²¹¹ Atatürk Türk ocaklarının kapatılması ile ilgili gerekçeyi Ruşan Eşref Beye beyanatında şöyle demektedir: *“Milletlerin tarihinde bazı devirler vardır ki, muayyen maksatlara erebilmek için maddi ve manevi ne kadar kuvvet varsa hepsini bir araya toplamak ve aynı istikamete sevk etmek lâzım gelir. Yakın senelerde milletimiz böyle bir toplanma ve birleşme hareketinin mühim neticelerini idrak etmiştir. Memleketin ve inkılâbın içeriden ve dışarıdan gelebilecek tehlikelere karşı masuniyeti için, bütün milliyetçi ve cumhuriyetçi kuvvetlerin bir yerde toplanması lâzımdır. Teessüs tarihinden beri ilmî sahada halkçılık ve milliyetçilik akidelerini neşir ve tamime sadakatle ve imanla çalışan ve bu yolda memnuniyeti mucip hizmetleri sebkemiş olan Türk ocaklarının, aynı esasları siyasî ve tatbiki sahada tahakkuk ettiren fırkamla bütün mânasiyle yekvücut olarak çalışmalarını münasip gördüm. Bu kararım ise, millî müessese hakkında duyduğum itimat ve emniyetin ifadesidir. Aynı cinsten olan kuvvetler müşterek gaye yolunda birleşmelidir (24 Mart 1931).”*²¹² Tarihinde olağanüstü kurultay ile toplanmış olan Türk Ocakları Merkez Heyeti *“Ocakların feshine ve sahip olduğu bütün haklarının ve mal varlığının CHF'na devredilmesine”* oybirliği ile karar vermiştir (10 Nisan 1931) .²¹³ Hamdullah Suphi Türk Ocakları'nın kültürel ve toplumsal politikalarının belirlenmesinde etkili olmuştur. Darülfünunda Türk-İslam sanat dersleri vermekteyken derneğin başkanı olarak seçilmiştir. Hamdullah Bey, Milli Mücadeleye

²⁰⁸ Acar, s.81.

²⁰⁹ Acar, s.84.

²¹⁰ Acar, s.87.

²¹¹ *Cumhuriyet Gazetesi*, 20 Mart 1931, S.2469, s.1. (Ek-12.)

²¹² Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, C.III, s.130.

²¹³ *Cumhuriyet Gazetesi*, 11 Nisan 1931, S.2489, s.1, Acar, s.88. (Ek-13).

destek vermiş, yeni kurulan hükümete hizmetleri olmuş bir şahsiyet olarak bilinmektedir.²¹⁴

Türk Ocakları kapatıldığında, Türk Yurdu adındaki dergi sayısı 276'yı bulmuştur. 147 şubesi bulunan Türk Ocağının sahip olduğu gayr-ı menkullerin değeri 1.312.000 TL'ye tekabül etmektedir. Türk Ocakları'nın kapatılan binalarından 44 tanesi Halkevi binaları, 77 tanesi ise Halk Fırkasının şubesi binaları olarak kullanılmıştır.²¹⁵

²¹⁴ Georgeon, s.44.

²¹⁵ Eren Akçiçek, Mehmet Karayaman, s.48.

III. BÖLÜM

HALKEVLERİNİN KURULUŞU VE FAALİYETLERİ

1.Halkevlerinin Kuruluşu

Halkevleri: Atatürk devrimlerinin doğrultusunda sosyal ve kültürel gelişmelerin yaygınlaştırılması amacıyla kurulmuştur. Halkevlerinin açılmasıyla, sosyal ve kültürel alanda yeni bir dönem açılmış olacaktır. Halkçılık ideolojisinin uygulandığı bu kurumlarda başta eğitim ve kültürel faaliyetler olmak üzere birçok alanda öğrenim ve kazanımların verildiği yerler olmuştur. Cumhuriyetin ilk yıllarında sosyo-kültürel politikaların yaygınlaştırılması amacıyla, yurt dışına farklı bölgelere birçok öğrenci gönderilmiştir.²¹⁶ Türk Ocakları kapatıldıktan sonra çağdaş eğitim verilebilmesi için dünya üzerindeki eğitim kurumları incelenmiştir.²¹⁷ Halkın eğitilmesi, sosyal ve kültürel alanlar başta olmak üzere çağdaşlaştırılması gerekli görülmüştür. Çağdaş eğitimin uygulanacağı, kültürel faaliyetlerin halka rahatlıkla aktarılabilmesi için kurum arayışları doğrultusunda Türk gençleri Avrupa'daki kültür kurumlarını incelemek üzere Avrupa'ya gönderilmiştir.²¹⁸

Bu bağlamda yapılan araştırmalarda dünyanın çeşitli yerlerinde bu anlamda 1586 kültür derneği tespit edilmiştir.²¹⁹ Dünyada halk eğitimine verilen önem ve çalışmalar bu denli çeşitlilik gösterdiği görülmüştür.²²⁰

²¹⁶ Kara, s.20.

²¹⁷ Anıl Çeçen, *Atatürk'ün Kültür Kurumu Halkevleri*, Gündoğan Yayınları, Ankara, 1990,s.110.

²¹⁸ Nurcan Toksoy, *Halkevleri, Bir Kültürel Kalkınma Modeli Olarak*, Orion Yayınevi, Ankara 2007,s.7.

²¹⁹ Sefa Şimşek, *Bir ideolojik Seferberlik Deneyimi Halkevleri 1932-1951*, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul 2002, s.21-22.

²²⁰ Nurcan Toksoy, "Türk İnkılabında Milli kültürün Yeri ve Halkevi Çalışmaları" *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic* Volume, <http://www.turkishstudies.net/dergi/cilt1/sayi3/toksoy.pdf> (Erişim Tarihi,05.06.2015), s.149.

Kültür evlerinin eksikliği, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulduğu yıllardan itibaren hissedilmektedir. Bu durum halkevleri talimatnamesinde şöyle belirtilmektedir: “Kuvvetli vatandaşlar yetiştirilmesi milli seciyenin ve Türk tarihinin ilan ettiği dereceler çıkmasını, güzel sanatların yükseltilmesini, milli kültürün ilmi hareket ve faaliyetlerinin kuvvetlendirilmesini amaçlayan Türkiye Cumhuriyeti özellikle medeniyet yolunda Türklüğün kaybettiği uzun yılları yeni hamlelerle geri kazanacak nesiller yetiştirmeyi medeniyet sahasında Türk milletini eski şeref mevkiini tekrar kazanmasını sağlayacaktır. Kurulan halkevlerinin gayesi ise bu uğurda çalışacak mefkureci vatandaşlar için toplayıcı ve birleştirici yurtlar olacaktır.” Türk Ocaklarının kurulma amaçlarındaki olduğu gibi halkevlerinin kurulma amaçlarından bir tanesi de Türklüğü yüceltmek olduğu belirtilmiştir.²²¹

Anadolu'yu; coğrafyasından, psikolojisine, tarihi eserlerinden, sağlık alanlarına kadar her alanda yeniden tanımak ve içindeki değerler ortaya çıkartılarak bilinmeyenlerin keşfedilmesi ihtiyacı duyulmuştur. Bu bağlamda; halkevleri, yetenekleri ve kıymetleri geliştirmek, gençlere daha iyi bir gelecek hazırlayacak kurumlara olan ihtiyaçtan doğmuştur.²²² Halkevlerinin açılmasından sonra tek çalışan değil, toplu çalışan sözü ile kabul görmüştür.²²³ Afet İnan bu durumu şöyle ifade etmektedir: “Her çeşit kültür hareketlerinin toplandığı, kentinden köyüne kadar örgütlenebilen merkezler açılmıştır. Kütüphanesinden tiyatrosuna ve sporuna kadar her çeşit konunun programlaştırıldığı halkevleri yurdun her yerinde büyük canlı birer kültür merkezleri idiler. Bir bakıma halkçılık ilkesi de geniş ve yaygın anlamı ile yaygınlaşmıştır”.²²⁴

Halkevlerinin çalışmaları için, dönemin Milli Eğitim Bakanı Dr. Reşit Galip Bey'in daveti üzerine, Türk Ocağı binasına; Şevket Süreyya Aydemir, Recep Peker, Ali Rana Tarhan, Hasan Cemil Çambel, Ziya Cevher Etili, Münir Hayri Egeli, Cevdet Nasuhi, İsmail Hüsrev Tokin, İshak Refet, Hamit Züdan ve Vildan Aşir Savaşır katılmıştır. Başta sosyal ve kültürel alanlarda verimli çalışması için toplantılar gerçekleştirilmiştir. Bu toplantıların sonucunda Ziya Cevher Etili'nin başkanlık ettiği,

²²¹ Nebahat Oran Arslan, “Türk Ocağından Halkevine Geçişte Bir Örnek: Kars Halkevi “Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Kars 2008, S.45, s.46.

²²² Toksoy, *Halkevleri, Bir Kültürel Kalkınma Modeli Olarak*, s.34.

²²³ Toksoy, s.33.

²²⁴ İnan, s.145.

Şevket Süreyya Aydemir, Tahsin Banguoğlu, Sadi Irmak, Tahsin Banguoğlu, Hamit Zübeyir Koşay, Hüseyin Namık Orkun, Kerim Ömer Çağlar, Namık Katoğlu ve Vildan Aşir Savaşır'dan oluşan bir komisyon, Halkevlerinin ana tüzüğünün oluşturulması için görevlendirilmiştir. Bir rapor hazırlayarak CHF'sına gönderilmiştir. CHF üçüncü kongresinde halkevlerinin kurulmasına karar verilmiştir (10-18 Mayıs 1931).²²⁵

CHF, bir genelge ile halkevlerinin kendi örgütü olduğunun duyurmuştur (1 Mart 1932). Bu genelgeye göre her yer de parti tarafından halkevi açılmalı ve halk, halkevlerine yönlendirilmelidir. Halkevlerinde yönetim kurulu, şube komitelerini komiteler de üyeleri çalıştıracaklardır. Çalışmalar bütünüyle Halkevi'nde geneli olan yazılı ilkelere göre yapılacaktır. Halkevlerinde görevli halkevi başkanları titizlikle seçilmiş kişilerden oluşturulmuş, Halkevi Genel Merkezi tarafından hayatı ve çalışmaları takip edilerek sicillerinin oluşturulması istenmiştir.²²⁶ Toplumda köşede kalmış kişiler öne çıkarılarak, topluma faydalı birey olmaları için çalışmalar sağlanmıştır. Vatandaşlar arasında hiçbir ayırım gözetmeksizin halkevlerinde bir araya getirilmesi ve çalışmaların dosyalanarak bir arşiv oluşturulmasına karar verilmiştir. Özellikle küçük yaştaki çocukların halkevi çalışmalara katılmalarına özen gösterilmiştir. CHF'nin üçüncü büyük kurultayında gereken yerlerde halkevleri açma ve yönetme yetkisi fırka yönetim kuruluna verilmiştir. Bu dönemde tek parti hakim olduğu için CHF aynı zamanda hükümeti temsil etmekteydi. Bu sebepten; yürütülen çalışmalar partinin menfaati için değil, partinin devlette bütünleşmesi amaçlandığı bilinmektedir.²²⁷

Halkevlerinin açılma kararı alındıktan sonra açılan halkevleri: Afyon, Ankara, Aydın, Bolu, Bursa, Çanakkale, Denizli, Diyarbakır, Eskişehir, İstanbul, İzmir, Konya, Malatya ve Samsun halkevleridir (19 Şubat 1932). 19 Şubat açılışına yetişemeyen halkevleri: Antalya, Bilecik, Edirne, Gaziantep, Giresun, Silifke, Kastamonu, Kayseri, Kırklareli, Kocaeli, Kütahya, Ordu, Rize, Sinop, Şebinkarahisar, Tekirdağ, Trabzon, Van, Yozgat ve Zonguldak halkevleri olmuştur (24 Haziran 1932).²²⁸

²²⁵ Çeçen, s.110.

²²⁶ BCA,,490.01/3.11.15, (Ek-14).

²²⁷ Toksoy, *Halkevleri, Bir Kültürel Kalkınma Modeli Olarak* s.31.

²²⁸ Toksoy, *Halkevleri, Bir Kültürel Kalkınma Modeli Olarak*, s.42. (Ek-15).

1933 yılında açılan halkevleri: Adana, Alanya, Aksaray, Bafra, Balıkesir, Boyabat, Çankırı, Çorum, Erzincan, Gümüşhane, İnebolu, Isparta, Kars, Manisa, Mersin, Muğla, Nazilli, Niğde, Sivas, Tokat ve Urla'dır.

1934 yılında açılan halkevleri: Adapazarı, Amasya, Beyazıt, Bergama, Bitlis, Çorlu, Düzce, Elazığ, Erzurum, Iğdır, Kula, Maraş, Mardin, Milas, Mudanya, Muş, Sandıklı, Siirt, Silvan, Ünye, Ürgüp, Ödemiş, Uşak, Urfa ve Uzunköprü'de yeni halkevlerinin açılması kararlaştırılmıştır.

1935 yılında açılan halkevleri: Akçakoca, Alaşehir, Ayvalık, Bartın, Bayburt, Beşiktaş, Beyoğlu, Burdur, Dinar, Edremit, Gerede, Göynük, İnegöl, Kadıköy, Kandıra, Merzifon, Mudurnu, Simav, Söke, Şehremini, Şişli, Tire ve Üsküdar halkevleri olmuştur.

1936 yılında açılan halkevleri: Bolvadin, Bandırma, Gönen, Acıpayam, İskilip, Artvin, Gelibolu, Kilis, Salihli, Akhisar, Turgutlu, Birecik, Siverek, Niksar, Zile, Bor, Nevşehir, Kırşehir, Develi ve Yalvaç halkevleri olmuştur.²²⁹

1937 yılında açılan halkevleri: Akşehir, Ardahan, Burhaniye, Ceyhan, Emirdağ, Erbaa, Ergani Madeni, Fatsa, Hozat, Kağızman, Karaman, Keşan, Kırkağaç, Oltu, Pasinler, Perşembe, Pertek, Sarayköy, Sarıkamış, Tarsus, Tavas, Tefenni, Tirebolu, Tosya ve Turhal'da olmak üzere 31 ilde daha halkevi açılmasına karar verilmiştir.²³⁰

1938 yılında açılan halkevleri: Adıyaman, Ahlat, Arapkir, Artvin, Aşkale, Bakırköy, Balya, Bayramiç; Bayındır, Biga, Bozüyük, Buldan, Cizre, Çeşme, Demirci, Çine, Dikili, Divriği, Ereğli, Eleşkirt, Elmalı, Eyüp, Fatih, Gemlik, Karşıyaka, Keskin, Kiğı, Mustafa Kemalpaşa, Menemen, Nazilli, Nusaybin, Seferihisar, Sivrihisar, Sındırgı, Sungurlu, Şarkıkaraağaç, Tarsus, Ulukışla, Varto, Vezirköprü ve Rize'de halkevleri açılmıştır. Böylece; halkevleri şubelerinin sayısı 206'ya yükselmiştir. Aşağıdaki tabloda 1932'den 1938'e kadar her yıl açılan halkevlerinin sayısı verilmiştir.²³¹

²²⁹ Toksoy, *Halkevleri, Bir Kültürel Kalkınma Modeli Olarak*, s.43.

²³⁰ BCA,490.01/3.15.17.

²³¹ BCA,490.01/3.15.17, Toksoy, *Halkevleri, Bir Kültürel Kalkınma Modeli Olarak*, s.42-46. Çeçen, s.121-189. (Ek-9).

Tablo 1

Halkevlerinin Açıldığı Yıllar	Yeni Açılan Halkevi Sayısı	Toplam Halkevi Sayısı
1932	34	34
1933	21	55
1934	25	80
1935	23	103
1936	33	136
1937	31	167
1938	43	210

Tabloda görülüyor ki, 1932 yılında 34 halkevinin 14'ü halkevleri tüm yurttan açılmaya başladığında açılmıştır. Aynı yıl içinde çalışmalarını artırarak 20 tane daha açmayı başarabilmiştir. Her yıl halkevi sayılarının arttığı görülmektedir. Sosyal ve kültürel kurum olan halkevleri toplumda büyük yankı uyandırmış hızlıca yayılmıştır.

Aşağıdaki tabloda halkevlerinde 1932 yılından 1938 yılına kadar erkek ve kadın olmak üzere üye sayıları verilmiştir.²³²

Tablo 2

Yıllara Göre Üye Sayısı	KADIN	ERKEK	TOPLAM
1932	1.392	16.608	18.000
1933	2.626	31.915	34.541
1934	4.054	45.761	49.815
1935	4.725	50.273	54.998
1936	6.198	69.230	75.428
1937	6.005	98.325	104.330
1938	6.215	130.320	136.535

Tabloda halkevlerinin yıllara göre üye sayısı görülmektedir. Yıllar geçtikçe üye sayısının artmaktadır. En az artış 1934 yılında görülmektedir. Halkevlerindeki üye sayısının sadece erkek üyelere artma göstermiş, kadın nüfusunda da yıllar geçtikçe artış görülmektedir. Cumhuriyetin ilanı ile kadınların sosyal hayatta daha etkili olduğu görülmektedir. Böylece kadınlar da halkevlerinde sosyal ve kültürel faaliyetlere katılmaktadır. Halkevlerindeki üye sayısının artması halkevlerinin toplum tarafından benimsendiğini göstermektedir.

²³² "Necip Ali Bey'in Nutku", *Ülkü*, C: I, S. 2, Mart 1933, s. 114, Seda B. Uluskan, *Atatürk'ün Sosyal ve Kültürel Politikaları*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayını, Ankara 2010, s. 50-51. Çeçen, s. 121-129. Akyol, s. 51.

Halkevleri Genel Başkanı, Kadri Kaplan halkevlerinin açılışı ile ilgili olarak;

*“Halkevleri, tarihsel bir gelişim ve oluşum süreci sonucu doğmuş olan yeni Türkiye Cumhuriyetinin, geniş anlamıyla Türk devriminin toplumsal bir değişim ihtiyacı olarak ortaya çıkmıştır. Misak-i Milli sınırları içinde yeniden doğan çağdaş Türk devletinin asıl temelini oluşturan halk unsurunu, kaderde, kıvançta, tasada bölünmez ortak ülküler etrafında kenetlemek ulusal bilinç içinde kaynaştırarak bütünleştirmek zorunlu idi.”*²³³ Bu bağlamda halkevlerinin, bir anlık düşünce ile değil cumhuriyetin ilanından sonra ulusal bilinci yaygınlaştırmak amacıyla da ortaya çıktığı görülmektedir.

Halkevleri çalışmaları; cumhuriyet rejimini benimsemesine katkıda bulunmuş, kültür, sanat ve bilimde çağdaş uygarlık seviyesine çıkmayı amaç edinmiştir.²³⁴ Halkevlerinde yurttaşlar, vatandaşlık hak ve ödevler konusunda bilinçlenmiştir. Sanatçılar desteklenmiş, pek çok eserler ortaya çıkartılmıştır. Halkevlerine benzer faaliyet gösteren kurumların, sosyal ve kültürel faaliyetlerin halkevi merkezli yürütülmesi için, halkevleri çatısı altında toplanması da amaçlanmıştır.²³⁵ Halkevi faaliyetlerinin daha çok vatandaşa ulaşılması gerektiği düşünüldüğünden, Dahiliye Vekili ve C.H.F. Genel Sekreteri Şükrü Kaya, halkevleri üye sayılarının artırılması vatanseverlik hatta insanlık borcu olduğunu ifade edilmiştir.²³⁶

Halkevleri açılışı, Milli Mücadele ruhunun, artık cephede değil ilim sahasında devam ettiğinin en net göstergelerinden birisi olmuştur. Az zamanda çok büyük işler yapmış olan halkevleri; her yaştan, her meslekten, binlerce vatandaşı bu kültürel kurumlarda gece gündüz, tatil, bayram demeden saatlerce çalışmış kendisini yetiştirmiş ve gönüllü vatandaşlar yetiştirmiştir. Kişisel kazanımların geri planda tutulmuş, toplumsal bütünleşme ön planda tutularak çalışmıştır. Vatandaşların yetenekleri halkevlerinde özel olarak değerlendirilmiştir. Böylece; yazarlar, bilginler, sanatçılar ortaya çıkmıştır. Halkevlerinin görev ve sorumluluklarından birisi de çalıştıkları bölgede; coğrafyayı, halk folklorunu, etnografyasını, halk geleneklerini, ananelerini, maddi ve manevi varlıklarını araştırmaktır. Böylece halkevleri bölgenin sorunlarına

²³³ *Atatürk ve Halkevleri*, Atatürkçü Düşünce Üzerine Denemeler, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1974, s.51.

²³⁴ Toksoy, s.35,

²³⁵ BCA,490.01/3.12.25.

²³⁶ BCA,490.01/4.16.16.

deva olmaya çalışmış, incelemelerde bulunmuş faaliyet raporları hazırlamış gerekli yerlere iletmiştir.²³⁷

1.1 Halkevleri Teşkilinde Umumi Esaslar

Atatürk, halkevlerinin açılmasıyla ilgili şöyle demektedir; “*halkevleriyle vatandaşa kucak açılmasıyla ülkemizde sosyal devrim yapıldı.*” sözü ile halkevlerinin toplum nezdinde benimsendiğini ve başarılı olduğunu ifade etmiştir. Halkevlerinin açılışları, Halkevi genel merkez yöneticileri, vali, belediye başkanı, kent in ileri gelenleri ve halkın katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Halkevleri CHP’ne bağlı kuruluşlar olduğu için, her yıl açılış konuşmasında parti genel sekreteri ve başbakanın konuşmasına da yer verilmiştir.²³⁸ Halkevlerinin açılışlarında; Valiler genellikle söylevler vermiş, şiirler okunmuş, konserler düzenlenmiştir. Halkevleri açıldıktan sonra çok büyük ilgi odağı haline gelmiş, kısa sürede üye sayısını her yıl daha da arttırmıştır. Halkevlerinin ilk etkinlikleri Faruk Nafiz’in “*Akın*” isimli piyesiyle Behçet Kemal’in “*Çoban*” isimli oyunları olmuştur.²³⁹

CHF Halkevleri Talimatnamesine göre halkevleri teşkilinde umumi esaslar şunlardır:

- *Halkevi, kalplerinde ve dimağlarında memleket sevgisini mukaddes ve ileri yürüyen yüksek bir heyecan halinde duyanlar için toplanma ve çalışma yeridir. Bu itibarla halkevinin kapıları Fırkaya kayıtlı olan ve olmayan bütün vatandaşlara açıktır. Ancak halkevi idare heyetiyle şube idare komitelerine aza olabilmek için Halk Fırkasına mensup olmak lazımdır. (Memurların bu idare heyetlerine ve şube komitelerine girmelerinde kanuni mahzur yoktur.)*
- *Halkevlerinin açılma kararı ve mesaisinin umumi sevk ve idaresi Fırka Umumi İdare Heyetine, evlerin tesis, teşkil, tanzim ve murakabesi halkevleri talimatnamesi ahkâmına göre vilayet idare heyetlerine aittir.*

²³⁷ Toprak, Türkiye’de Popülizm, s.5. , Çeçen, s.113.

²³⁸ Toksoy, s.8-9.

²³⁹ Çeçen, s.117.

- *Ankara halkevinin reisi umumi idare heyeti tarafından intihap olunur. Bu Halkevinin bütçesi umumi idare heyeti tarafından tasdik olunur. Ankara halkevi doğrudan doğruya kâtibi umumi ile muhabere eder ve raporlarını buraya gönderir.*
- *Muhtelif ihtisas, istidat ve arzulara göre her vatandaşın tercih edeceği bir faaliyet sahası bulabilmesi için halkevleri müteaddit şubelerden terekkiüp edecek tarzda teşkil olunur. Bu şubeler şunlardır:*
 - *Dil, edebiyat, tarih şubesi*
 - *Güzel sanatlar şubesi*
 - *Temsil şubesi*
 - *Spor şubesi*
 - *İçtimai yardım şubesi*
 - *Halk dersaneleri ve kurslar şubesi*
 - *Kütüphane ve neşriyat şubesi*
 - *Köycüler şubesi*
 - *Müze ve sergi şubesi*
- *Her şubenin, intisap eden azayı kayda mahsus bir defteri bulunur. Aza sayısı ondan elliye kadar olan şubeler (3), elliden fazla olanlar (5) kişilik şube komitesi intihap ederler. Halkevi idare heyeti şubeler idare heyetlerinin seçecekleri birer mümessil azadan terekkiüp eder. Mensuplarının sayısı 10'dan eksik olan şubelerin idare heyetleri bulunmaz; bunların halkevi idare heyetleri için seçecekleri mümessil aynı zamanda o şubenin idaresine ait işleri görür. Şubeler faaliyet şekil ve tarzlarına ve komite azaları arasındaki iş bölümüne ait hususi talimatnamelerini kendileri tertip ederler. Bu talimatnamelerin, halkevi idare heyetinin tetkik ve tasdikinden geçmesi lazımdır.*
- *Halkevlerinin tesis ve teşkilinde evvela üçüncü maddede sayılan şubelerin faaliyetini temin edecek unsurlar ve bunların çalışmasına elverişli bina, para ve diğer maddi vasıtalar aranır. Bütün şubelerin aynı zamanda teşkiline kıyafet edecek mesai unsurları bulunmazsa en az üç şubenin faaliyeti temin olunmak şartı ile halkevleri açılabilir ve diğer şubeler tedrici surette tamamlanır.²⁴⁰*

²⁴⁰ BCA,490.01/3.14.6.

- *Halkevlerinin açılması geciktiği takdirde, halkevleri mesai şubelerine tekabül eden milli ve mahalli teşekküllerin faaliyetleri fırka idare heyeti tarafından himaye ve teşvik olunur.*
- *Halkevleri binaları CHF idare heyetleri tarafından temin, tanzim ve tefriş olunur.*
- *Halkevleri, vilayet fırka idare heyetlerinin temin ve tespit edeceği varidat ile idare edilir. Vilayet fırka idare heyetleri halkevlerinin bütçelerini tasdik ve mürakabe ederler.*
- *Mesai şubelerinin hepsi için yetecek genişlikte bina bulunmazsa bazı şubelerin başka bir binada çalışmaları caizdir.*
- *Halkevleri salonları firkamızın prensiplerine muhalif olmayan veya başka siyasi firkalara mensup bulunmayan bütün milli cemiyetlerin toplanmaları için açıktır.*
- *Halkevlerinde bilardo, salon tenisi ve diğer salon jimnastikleri için yer tahsis olunur. Müskirat ve başka oyunlara müsaade edilmez.*
- *Halkevlerinde radyo ve sinemalardan istifade tarzı merkezce ayrıca tanzim ve tespit edilerek bildirilecektir.*
- *Halkevlerinde en az ayda bir defa bütün halka mahsus muntazam programlı umumi müsamereler tertip edilir. Konferans, musahabe ve musiki akşamları bundan ayrıdır.*
- *Halkevleri şubeleri mesaisinin inkişafı maksadı uğrunda yapılacak teberrular, halkevi idare heyetince kabul edilir. Şubelerden herhangi birinin tayin ve tasrihi suretiyle yapılan teberruların o şube ihtiyaçlarına tahsisi lazımdır.²⁴¹*
- *Halkevi İdare Heyeti*
 - *Halkevi idare heyeti mesai şubesinin ayrı ayrı intihap edeceği birer mümessilden tereküp eder. Halkevi idare heyetleri ile şube komiteleri intihapları iki yılda bir yapılır. Azaların yeniden intihabı caizdir.*
 - *Mesai şubeleri teşkilatı tamamlanmamış halkevlerinde idare heyeti yalnız teşekkül etmiş şubelerin mümessillerinden tereküp eder.*
 - *Vilayet fırka idare heyetinin kendi azası arasından seçeceği zat halkevi idare heyetine riyaset eder.*
 - *Halkevi idare heyetinin vazifesi:*

²⁴¹ CHF Halkevleri Talimatnamesi, Hakimiyeti Milliye Matbaası, Ankara 1932,s.3-5.

- *Milli bayramlara ait umumi halk tezahürlerinin tertip ve idaresi,*
- *Halkevi müsamere programlarının tatbiki,*
- *Muhtelif şubeler arasında çalışma ahenginin korunması.*
- *İhtilaf ve anlaşamamazlık hallerinde şubeler arasında hakemlik.*
- *Şubelerin kendi faaliyetlerini tanzim için hazırlayacakları hususi talimatnameleri tetkik ve tasdik.*
- *Halkevi hesaplarının tutumu ile demirbaş eşyanın bakımı,*
- *Halkevi bütçesinin tanzim ve tatbiki hususlarıdır.*
- *Halkevi idare heyeti, hesap ve mahalli idare işlerinde vilayet fırka idare heyetleriyle; şubelere ait talimatnamelerde gösterilen vazife ve faaliyetlerine müteallik hususlarda Fırka Umumi Kâtipliği ile muhabere eder. Halkevleri bütçesi Vilayet idare heyetince tasdik edilir.*
- *Halkevi idare heyeti azalarından herhangi suretle infisal edenlerin yerine mensup oldukları şubeler tarafından yenisi intihap olunur.*
- *Şube komitelerinin her hususta mercileri halkevi idare heyetleridir.*
- *Halkevleri idare heyeti her üç ayda bir Umumi Katipliğe muhtelif şubelerin mesai ve faaliyetleri hakkında bir rapor gönderir Bu raporun bir suretini mahalli fırka idare heyetine verir.²⁴²*

²⁴² CHF Halkevleri Talimatnamesi (1932), s.5-6.

1.2. Atatürk'ün Halkçılık Anlayışında Halkevleri

Atatürk halkevlerinin kuruluşundaki amaç şu şekilde ifade etmiştir: “*Gençlik istikbalin ışığıdır. Gençlik mütemediyen gelişen ve yetiştiren bir çalışmanın içinde yaşmalıdır. Millet, şuurlu, birbirini anlayan, birbirini seven, ideale bağlı bir halk kitleşi şeklinde teşkilatlandırılmalıdır. En kuvvetli ders vasıtalarına, en yetişkin muallim ordularına malik olmak kâfi değildir. Halkı yetiştirmek, halkı bir kitle haline getirmek için ayrıca bir halk mesaisinin tanzimini ihmal etmeyeceğiz. Silah kuvvetinden her türlü cebir ve meslek kuvvetinden daha müessir olan fikir kuvvetidir. Milletimizi bu sahada yetiştireceğiz. Bunu halkevleri yapacaktır.*”²⁴³

Halkevleri; halk için halkla beraber düşüncesiyle hareket ettikleri için doğruyu göstererek halkın her an yanında olduğunu hissettirmeyi amaç edinmiştir.²⁴⁴ İsmet İnönü halkevlerinin açılış günüyle ilgili olarak ; “*Halkevlerinin ilk açılış tarihi büyük inkılap tarihimizde Lozan zaferi, cumhuriyet ilanı gibi Türk milletinin hatırasında ebediyete hak edilecek aziz günlerden biri olacaktır.*”²⁴⁵ Halkevlerinin amaçlarından bir tanesi de rejimin anlatılması ve benimsetilmesidir. Bir diğer görevi de Atatürk'ün halkçılık politikasının temelini oluşturan, halk için halkla beraber anlayışını uygulamak olmuştur.²⁴⁶ Bu anlayış çerçevesinde halkevleri halkçılık ideolojisinin uygulayıcısı olmuştur. Halkevleri sadece Türkiye’de değil, yurt dışında da geniş yankılar uyandırmış, yurt dışından toplum bilimcilerin halkevlerini incelemeye geldiği bilinmektedir.²⁴⁷

Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra, eğitim kültür ve sosyal alanlarda, bilgili tecrübeli ve aydın insanlar yetiştirmek için birçok okul açılmıştır. Halkevleri çağdaş uygarlık düzeyine çıkmayı hedefleyen, bu doğrultuda millete yol gösterici kurumlardan birisi olmuştur. Halkevleri, başta okuma yazma bilmeyen insanlara eğitim vermek üzere, toplumun uğraş verdiği alanlarda bilinçlendirme görevlerini de üstlenmiştir. Tarla

²⁴³ Kara, s.33.

²⁴⁴ “Halkevleri Haberleri Halkevlerinde Bariz Çalışmalar ve Beliren Değerler”, *Ülkü*, Devlet Nüshası 1937, C.10, S.56. , s.179.

²⁴⁵ Atatürk ve Halkevleri, s.49.

²⁴⁶ Emel Ültanır ve Gürcan Ültanır, Estonya, “İngiltere ve Türkiye’de Yetişkinler Eğitiminde Profesyonel Standartlar”, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi; Dergisi*, C.1, S.1, Mersin 2005, s.9.

²⁴⁷ Atatürk ve Halkevleri, s.86-89.

ekim işlerinden, fabrika işletmeciliğine kadar tüm işlerin verimli bir şekilde yürütülebilmesi için çalışmalar yapılmıştır.²⁴⁸

Atatürk, halkevlerinin tüzüğünde yer alan işlev ve görevlerini şu şekilde belirtmiştir; “*Devrimlerin niteliğinin ve amaçlarının bilinçli algılanıp benimsenmesini değer yargılarının buna uyumlu gelişme sürecine girmesi, yeni değer yargılarının oluşması, doğu kültüründen batı kültürüne geçişte kültür, sanat, spor ve yazının etkinlerine katkıda bulunarak halka gönüllü hizmet sunulması*”. Bu tüzükten anlaşıldığı üzere halkevleri, gönüllülük esasına göre yurdun dört bir yanında birer kültür şubeleri olacaktır.²⁴⁹ Ankara Halkevi Genel Merkezi’nde yapılan bir açılış töreninde konuşma yapan başbakan İnönü ; “*Silah gücünden, her türlü baskı kuvvetinden daha etkili olan nokta-i inancına göre halkevi gibi kurumlardır, düşüncelerle bütün ulus içinde ulusal yaşamın kazanacağı beraberlik, yükseklik ve sağlamlıktır her silahta üstün olan budur*”. Bu bağlamda Milli Mücadelede gösterilen gayret ve fedakârlığın artık kültürel ve sosyal alanda da gösterilmesi gerektiğini ifade etmiştir.²⁵⁰

Recep Peker Ankara radyosundan halkevlerinin kuruluş amaçlarını şu şekilde açıklamıştır: “*Gençlik istikbalin ışığıdır; gençlik mütemadiyen yetişen ve yetiştiren bir çalışmanın içinde yaşatılmalıdır. Halkevlerinin amaçlarından bir tanesi birbirini seven, ideale bağlı bir halk kütlesi halinde teşkilatlandırmaktır*”.²⁵¹ Halkevleri inkılapların halka anlatıldığı ve öğretildiği yerler olmuştur. Yeni Türk alfabesinin öğrenilmesi ve benimsetilmesi için okuma yazma kursları vermiştir. Türk halkının milli tarihine ait birçok eser Latin harflerine çevrilmiş, dünya klasiklerinin dilimize kazandırılması gibi faaliyetlerde bulunmuştur.²⁵²

Atatürk halkevlerinin açılışında bulunmasa da faaliyetlerini yakından takip etmiş, onun düşünceleri doğrultusunda çalışmalar sürdürülmüştür. Dahiliye Vekili Şükrü Kaya halkevlerinin V. yıldönümünde; Atatürk’e bağlılığını bildirmesi üzerine,

²⁴⁸ Neşet Öğren, “Halkevlerinin Gerçekleri”, *Halkevleri Dergisi*, S.26, Ankara 1968, s.19.

²⁴⁹ Arslan, ,s.46.

²⁵⁰ Çeçen, s.116.

²⁵¹ Kara, s.25

²⁵² Çeçen, s.107.

Cumhurbaşkanı Atatürk, cevap olarak yüksek hislere sahip olduğunu ifade etmiş halkevlerinin çalışmalarına başarılar dilemiştir.²⁵³

Halkevlerinin açılış yıl dönümleri büyük kalabalıklar eşliğinde coşkuyla kutlanmıştır. Her halkevi tarafından yıl dönümlerinde programlar düzenlenmiştir. Programlar; İstiklal Marşı, Cumhuriyet Yemini, Halkevlerinin açılma nutku, Halkevlerinin talimatnamesinin izahı ve şubelerin faaliyetleri ile devam etmiştir.²⁵⁴ Halkevleri yıldönümlerinde kutlama programları broşür halinde bastırılmış, Halkevleri Genel Merkezine gönderilmiş uygun bulunması durumunda halka dağıtılmıştır. Ankara, Bilecik, Sivas ve Fethiye, Halkevleri kutlama programlarını halka dağıtmıştır²⁵⁵ Şükrü Kaya “Halkevleri Atatürk inkılabı prensiplerinden halk arasında yayılması derinleşmesi ve kökleştirilmesi için kurulmuştur.”²⁵⁶ 1 Mart 1932 tarihine ait bir genelge ile CHF halkevlerinin kendi örgütü olarak duyurmuştur. Bu genelgeye göre her ilde Halkevi açılmalıdır. Çalışmaları sanatsal ve kültürel faaliyetler ile desteklenmelidir. Şiir, nota ve kitaplar gönderilerek merkezden de yardımcı olacaktır. Halkevlerinin faaliyetlerine iktisadi destek, devletin ve halkın olanakları ile verilmiştir. Devlet boş arazileri Halkevlerine tahsis etmiş, böylece yeni binalar açılmasına imkan verilmiştir. Halkevleri binaları açılırken, toplumsal kaynaşmanın kuvvetli olduğu ve birlikten kuvvet doğar anlayışı vurgulanmıştır.²⁵⁷

İsmet İnönü kuruluş yıl dönümünde yapmış olduğu bir konuşmasında; “Halkevlerinde her toplantı, vatandaşın karakterini sağlamlaştırmak, yükseltmek, inceltip güzelleştirmek için yeni bir fırsat olmalıdır. Bütün ahlakların başında, bütün hassaların üstünde Türk vatandaşlığı, vatanperverliği düşünülmelidir.”²⁵⁸ Halkevlerinin açılması ile aydınlar ve birçok bilim adamı halkevi çalışmalarına katılmıştır. Kültürel ve bilimsel çalışmalar halkın bir araya gelip kaynaştığı ortak payda olmuştur. Burada öğrenilen tüm bilgiler ve yapılan faaliyetler gelecek kattığı inancı içinde, çalışmalarını aksatmadan üye sayısına çoğaltarak devam etmiştir.²⁵⁹

²⁵³ BCA,490.10/ 963.727.2. (Ek-16).

²⁵⁴ BCA,490./3.15.17.

²⁵⁵ BCA,.490/963.727.2.

²⁵⁶ Toksoy, s.13.

²⁵⁷ Çeçen, s.118.

²⁵⁸ İnönü, s.16.

²⁵⁹ Çeçen, s.120,

Halkevlerinin hedefleri içerisinde; toplumsal görev, toplumu hiçbir ayrımı gözetmeksizin bir çatı altında, Atatürk ilkeleri ve ulusal değerler ışığı altında toplamak, ve tüm ulusu çağdaş uygarlık düzeyine yönelik bir çaba ortamına sokmak gibi hedefler bulunmaktadır. Çünkü halkın yetiştirilmesi toplumun kalkınmasının asıl hedefi olmalıdır.²⁶⁰ Atatürk 1937 yılında çıkmış olduğu yurt gezisinde gittiği yerlerde Halkevlerine uğramış, faaliyetlerini incelemiştir. Kara tahtaların karşısında başöğretmenlik yapmıştır.²⁶¹ Halkevleri ile yeni rejim çerçevesinde, milli birlik ve beraberliğin sağlanacağına inanmıştır. Halkevlerinin tüm faaliyetlerinin geliştirebilmesi için desteklerini esirgememiştir.²⁶²

Atatürk kültüre vermiş olduğu önemi şöyle ifade etmektedir: “*milletimizin yüksek karakterini, yorulmaz çalışkanlığını, ilme bağlılığını, güzel sanatlara olan sevgisini, fitri zekâsını ve milli birlik duygusunu her türlü imkân ve araçlarla besleyerek geliştirmek milli ülkümüzdür.*”²⁶³ Halkevlerinin de bu hedeflere yönelik önemli kültür merkezlerinden birisi olduğu kesindir.

Halkevleri çalışmalarını dokuz ayrı şubede sürdürmüştür. Halkevleri, halk ile aydınların kaynaştığı toplumsal dayanışmanın uygulandığı yerler olmuştur. Demokrasi kültürünün yeşertildiği, cumhuriyet rejiminin anlatıldığı halk terbiyesinin verildiği yerler olmuştur.²⁶⁴ Halkevleri, çalışmaları ile halkın değerleri üzerine oturtulmuş kurumlar olmuştur. Bu bağlamda halkevleri halk ile aydınların bir araya geldiği, gelenekselleşmiş kültürle birlikte, çağdaş uygarlık düzeyine giden köprü görevi görmüştür. Demokratik gelişimler, düşünce özgürlüğü, halk sevgisi, yurttaşlık bilgisinin anlam ve önemi burada da verilmiştir.²⁶⁵

İnönü, halkevlerinin açılışının I. yılında, halkevlerinin kültürel faaliyetleri ile ilgili yapmış olduğu konuşmasında “*Vatandaşların memleket ve millet işlerini bilhassa milletin yüksek kültür işlerini düşündükleri ve zahmetsizce konuşabildikleri yer*” olarak

²⁶⁰ Çeçen, s.190-191.

²⁶¹ Resim-2.

²⁶² Toksoy, s.8-9.

²⁶³ Toksoy, “Türk İnkılâbında Milli kültürün Yeri ve Halkevi Çalışmaları”,s.128.

²⁶⁴ Sancar Tunalı, “Halkevlerin ’de Yürütülen Sanat Çalışmaları (1932- 1950), *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Edirne 2013 C. 15 S. 2,s.60.

²⁶⁵ Kara, s.38.

nitelendirmiştir.²⁶⁶ Halkevleri, halkın ilgisini çekebilmek ve halkla kucaklaşabilmek amacıyla bazı sloganlar üretmiştir. Örneğin, “mahalle kahvesinden halkevi kütüphanesine”, “bilgi seferberliğinin ileri karakolları”, “köy okuma odaları”, “yurdun yeri her yeri, okuma hevesleriyle dolu”, “bir köye harman yeri kadar gerek olan şey: okuma odası”, “ümitsizliğe karşı seferberlik” gibi sloganlar üretmiştir.²⁶⁷ Halkevlerinin önem verdiği diğer bir husus halk terbiyesidir. Tüm vatandaşları tek çatı altında toplamayı, kişilerin yeteneklerini geliştirmeyi, bu alanda gelişme sağlamayı kendisine ödev edinmiştir. Halkevleri gönüllülük esasına dayandığından samimi yaklaşımları ile kısa sürede toplumun sempatisini kazanmıştır. Cumhuriyetin kazanımları da halka anlatıldığı yerler olmuştur. Toplumun kalkınabilmesi için alınan kararların uygulama yerleri olmuştur. Gün geçtikçe mahalle kahvesinden, halkevi kütüphanesine yönelim, kitleler halinde artmıştır.²⁶⁸

Halkevi tüzüğünde; her halkevinde bir kütüphane ve okuma odası bulunması halkevlerinin ilk tesis şartı sayılmıştır. Halkevleri halkın istek ve becerilerine uygun olarak kurulan ilk teşkilat olmuştur. Halkevleri halkın aydınlatılması, Türk kültürünün bütün yönleriyle ortaya çıkartılması ve yaşatılması amaçlarıyla çalışmalarına başlamıştır. İnönü, halkevlerinin III. açılış yıl dönümünde kültürel faaliyetleri ile ilgili şu açıklamalarda bulunmuştur: “halkevleri, sosyal büyük bir ödevi üzerlerine almıştır. Bu ödevi vatandaşların toplanıp ilim alanından ve gerek sosyal bakımdan birlikte konuşabilecek adetine çalışmalarıdır. Bu nedenle Halkevlerinin tüzüğün birinci maddesi şu şekilde tespit edilmiştir. Kalplerinde ve dimağlarında memleket sevgisini mukaddes ve ileriye götüren bir heyecan halinde duyanlar için toplanma ve çalışma yeridir. Halkevlerinin kapıları, fırkaya kayıtlı olan olmayan bütün vatandaşları açıktır.” Böylece halkevlerine tüm halkı davet etmiş, çalışmalarını ortak yürütme amacı güdülmüştür.²⁶⁹

Halkevinin verimli çalışabilmesi için bazı hususlara dikkat edilmesi gerekmektedir. Bu hususlar şunlardır: Halkevleri halka hitap ettiğinden, toplumun bir

²⁶⁶ Toksoy, “Türk İnkılâbında Milli kültürün Yeri ve Halkevi Çalışmaları” s.152.

²⁶⁷ Kadir Ulusoy ve Bahattin Demirtaş, “Cumhuriyet’in İlk Yıllarında İki Önemli Kültür Politikası: Halk Evleri Ve Millet Mektepleri”, <http://www.circassiancenter.com/cc-turkiye/arastirma/0504-cumhur.htm>(Erişim Tarihi 05.06.2015), s.1196.

²⁶⁸ Kara, s.73.

²⁶⁹ Toksoy, s.36.

araya geldiği kurumlardan biri olduğundan, bünyesinde daha büyük kalabalıklara ulaşmak istemiştir. Bu doğrultuda; halkı ilgilendiren konular üzerinde çalışmalar yapılmış, kapıları tüm vatandaşlara açık tutulmuş, toplantıları halka uygun zamanda gerçekleştirilmiştir.²⁷⁰

Halkevleri herhangi bir zümrenin, sınıfın, siyasi düşünce mensuplarına ait yerler değildir. Tamamen halka hizmet için açılmıştır. Türk milleti, halkevlerinde yaşlı, genç, çocuk, kadın, erkek, tek yürek olup milli birlik içerisinde kaynaşmıştır. Halkevleri ve halk odaları ile Anadolu'nun kent, kasaba ve köylerine kadar çağdaş bilimin eğitimin, sosyal ve kültürel alanda her türlü faaliyetlerini halk ile iç içe sürdürmüştür. Halk kültürünün araştırılıp, halka aktarılması görevini üstlenmiştir.²⁷¹ Halkevinde eğitim görmüş bir kişi olarak M. Rauf İnan, halkevi çalışmaları ile ilgili şöyle demektedir: *“İstanbul’da, İzmir’de, okullarında; Manisa’da halkevinde akşamların geç saatlerine dek çalışma birliklerinde çalışan genç, yaşlı, bayan, bay öğretmen arkadaşları, çeşitli kollarda çalışan her meslekten gençleri, yaşlıları anımsıyorum. O toplantılar, o özverililer gözlerimin önüne geliyor da, başka bir evrende yaşamışım gibi geliyor bugün bana.”*²⁷²

Atatürk onuncu yıl nutkunda²⁷³ kültürümüzü çağdaş uygarlıklar düzeyinin de üzerine çıkaracağız diyerek, şöyle devam etmiştir: *“Cumhuriyetimizin dayanağı Türk milletidir. Bu milletin fertleri ne kadar Türk kültürü ile dolu olursa o millete dayanan cumhuriyette o kadar kuvvetli olur demiştir bu şekilde Türk kültürünün orta Asya’dan Anadolu’ya kadar ayrıntılı bir şekilde araştıran halkevleri Türk kültürünü cumhuriyetin temel değerleri ile özdeşleştirerek varlığını tüm dünyaya duyuracaktır.”*²⁷⁴ Halkevindeki çalışmalar milliyetçilik esasına dayanmaktadır. Bu doğrultuda milli eğitim bakanı ve halkevlerinin sorumlusu Dr. Reşit Galip Bey, halkevleri faaliyetleri ile Türk dilinin ve yazının yabancı etkilerden uzak tutularak milli bir yapıya kavuşturulması gerektiğini, ulusal benliğimizi kazandırmak amacıyla Türk tarihinin yeniden yazılması gerektiğini

²⁷⁰ Kara, s.74.

²⁷¹ Çeçen, s.107.

²⁷² M. Rauf İnan, “Gazi’nin Halkçılık Ülküsü, Halkevleri ve Sonrası”, *Bellekten*, C. III. Kasım, Ankara 1988, s.907.

²⁷³ Atatürk’ün onuncu yıl nutkunda çekilmiş fotoğrafı resmi verilmiştir. (Resim 13.)

²⁷⁴ Toksoy, “Türk İnkılâbında Milli kültürün Yeri ve Halkevi Çalışmaları”, s.131.

ifade etmiştir.²⁷⁵ Halkevleri; milli kültürün oluşturulmasında ve yayılmasında etkili olmuştur. Halkevleri, Atatürk'ün halkçılık politikası ile beraber aynı zamanda Atatürk'ün milliyetçi politikasının uygulayıcısı olmuştur. Atatürk "*Milletimizin yüksek karakteri, yorulmaz çalışkanlığı, ilme bağlılığını güzel sanatlara olan sevgisini fikri zekasına ve milli birlik duygusunu her türlü imkan ve araçlarla besleyerek geliştirmek milli ülkümüzdür.*" demiştir. Bu bağlamda halkevleri; gönüllerinde yurt sevgisini taşıyan, öğrenme ve becerilerini geliştirme istekleriyle dolu vatandaşlarla her yıl daha fazla üye sayısı ile toplumun dikkat çeken kurumlarından birisi olmuştur. Halk dershaneleri, halk kursları ile yetişkin eğitime ayrıca önem verilmiştir. Burada toplanan vatandaşlar memleket ve millet meselelerini düşünür, konuşur ve çözümler üretmişlerdir.²⁷⁶ Milli edebiyatın, milli tiyatronun milli musikinin, milli resmin, milli sanatın yaşatıldığı ve geliştirildiği yerler olmuştur. Bu doğrultuda Halk Fırkası Genel Sekreteri, Recep Peker, şöyle demektedir: "*Arkadaşlar; biz halkevlerinin samimi ve bütün Türk vatandaşlarını müsavi şeref mevkiinde gören zihniyetle kurulmuş çatıları altında bütün vatandaşları toplamağa ve itinalı bir kültür çalışması içinde milli birliğe yükseltmeğe azmetmiş bulunuyoruz*"²⁷⁷ (20 Şubat 1932).

Halkevlerinin açılış gününde İnönü, verdiği bir demeçte şöyle demektedir: "*Her türlü baskı ve kuvvetinden daha etkili olan nokta-i inancına göre halkevi gibi kurumlardır. Düşüncelerle bütün ulusal yaşamın kazanacağı beraberlik yükseklik ve sağlamlıktır Halkevlerinde milli ve içtimai hayatın temelleri terbiye suretinde, tedris suretinde, konuşma suretinde mütemediyen kurulmalıdır, buna iltizam ediyoruz. CHP'nin halkevleri vasıtasıyla memleket içinde takip ettiği kültür politikası; bu vasıta ile ilmi ve fenni güzel sanatları yaymak, bu memleketin siyaseti, iktisadiyatı hakkında en yeni, en doğru malumatı ortaya dökmektir.*"²⁷⁸ Bu bağlamda Anadolu'nun her yerinde sosyal ve kültürel faaliyetlerinin artırılması, halkevleri çatısı altında hayır işleri ve sosyal yardımlaşmaların yaygınlaştırılması gerekli görülmüştür. Halk kurslarının yeni alfabeyi, tüm yurda okuma yazma öğretilmesini beklenmektedir. Halk kursları sayesinde birçok kitap temin edilmiş ve halkevlerinde geniş kütüphaneler

²⁷⁵ Çeçen, s.113.

²⁷⁶ Kara, s.23. , Toksoy, s.17.

²⁷⁷ Atatürk ve Halkevleri, s.9.

²⁷⁸ Adem Kara, Cumhuriyet Döneminde Kalkınmanın Mihenk Taşı Halkevleri (1932-1951), 24 Saat Yayıncılık, Ankara 2006,s.19. , Çeçen, s.116.

oluşturulmuştur. Halkevleri çalışmalarına gayretli ve yararlı vatandaşların desteği ile kültürel açılışın ve bilimsel çoraklığın bir an önce geride kalması için yoğun çalışmalar yapıldığı yerler olmuştur. Kültürün sonu erginlik ve egemenliktir. Halkevleri kültür şubeleri olduğundan faaliyetleri toplumun beğenisini kazanmıştır. Sosyal ve kültürel etkinlikler toplumun üzerindeki ekonomik krizin etkilerini ve savaş psikolojisinin etkilerini geride bırakmasını sağlamıştır. Bu doğrultuda halkevleri kültürlerin yaşadığı yerler olmuştur.²⁷⁹

Halkevlerinin açılışı sırasında bu kurumların açılmasına gerekçe olarak; halk eğitimine duyulan ihtiyaç dile getirilmiştir. Çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmak için eğitim, sosyal ve kültürel çalışmalar ile uluslaşmanın hedef alındığını söylemiştir. Recep Peker şöyle söylemektedir: “*Halkevlerinde yetişen vatandaşların bu kurumlarda diğer vatandaşların yetiştirilmesi amaçlanmaktadır. Kişisel kazanımların geri planda tutulduğu, toplumsal bütünleşmenin ön planda tutulduğu çalışma sistemi ile çalışmaktadır.*”²⁸⁰ Halkevleri genellikle cumhuriyet meydanları etrafına inşa edilmiştir. Cumhuriyet meydanı olmayan şehirlerde, halkevi binası açıldıktan sonra meydan oluşturulmuştur. Mersin de halkevi binası tamamlandıktan sonra cumhuriyet meydanı oluşturulmuştur. Bu durum halkevlerinde cumhuriyet rejiminin yaygınlaştırılmaya ve halkın cumhuriyet yönetimi konusunda aydınlatılması ile yakından ilişkilidir. Deniz kenarında bulunan bölgelerde halkevleri deniz kenarlarına yapılmıştır. Zonguldak, Mersin, İzmit ve İzmir halkevleri deniz kenarındadır. Bazı yörelerde, Halkevleri ibadethane merkezlerine yakın yerlere inşa edildiği görülmektedir. Halkevi binalarının giriş kısmının önünde meydan bırakılmasına dikkat edilmiştir. Binalarda cumhuriyet rejimini yansıtan semboller bulunmaktadır. Cumhuriyet meydanlarında bulunan Atatürk heykelleri halkevlerinin önünde yer almaktadır. Binaların girişinde, Türk bayrağı, Atatürk heykelleri ve bazı özdeyişler bulunmaktadır. Her halkevinde en ön plandaki sembol Türk bayrağı olmuştur. Halkevlerinin balkonları hitap balkonları olarak nitelendirilmiştir.²⁸¹ Halkevleri binalarının güvenli yerler olmasına önem verilmiştir.²⁸²

²⁷⁹ Çeçen, s.114. İsmail Hakkı Baltacıoğlu, *Halkın Evi*, Ulus Basımevi, Ankara 1950, s.33.

²⁸⁰ Çeçen, s. 112-113.

²⁸¹ Ayşe Durukan, Türkan Ulusu Uraz, “Cumhuriyetin kültür kurumu olarak Halkevi Binaları”, İstanbul Teknik Üniversitesi Dergisi C.7, S.1, 2008, s.42-44.

²⁸² BCA,490.01/4.16.3.

Halkevleri bütün vatandaşları tek çatı altında toplayarak, sistemli bir organize eşliğinde, metotlu çalışma yöntemlerini kullanarak, çağdaş hedeflere yönelmiştir. Türkiye Cumhuriyeti maddi imkânların kısır olduğu dönemde, halkın gönüllü desteğini alan halkevleri ile başta kültürel olmak üzere birçok alanda çığır aşmıştır. Halkevleri günlük hayatın bir parçası olmuştur. Halkevlerinde çıkarılan kitaplar, broşürler ve dergiler halkevi çalışmalarını yansıtmaktadır. Halkın ve toplum sorunları ile yakından ilgilenip, halkın eğitim seviyesini yükseltmek için çalışmalarda bulunmuştur. Türkiye’de okuryazar sayısının %20’yi geçmediği dönemlerde yetişkin eğitimi ayrıca önem taşır.²⁸³ Halkevlerinin III. kuruluş yıldönümü bütün yurttta coşkuyla kutlanmıştır. III. Yıl dönümde 80 halkevine ilave olarak 23 tane daha halkevi eklenmiştir.²⁸⁴

Atatürk; Halkevine her daim önem vermiş, çalışmalarını yakından takip etmiş, etkinliklerini gözlemlemiştir. Başkente gelen misafirleri, devlet adamlarını Ankara Halkevi’ne götürmüş, Türk kültür ve gelenek göreneklerini halkevleri aracılığıyla tanıtmıştır.²⁸⁵ Ankara Halkevi diğer halkevlerinden farklı bir yapıya sahiptir. Başkentte olmasından dolayı başkanı umumi idare heyeti tarafından seçilmiş, bütçesi genel idare heyeti tarafından belirlenmiş ve doğrudan doğruya genel sekreterlikle görüşerek raporlarını göndermiştir. Halkevleri için örnek olarak hazır olan tiyatro, sahne ve müzik eserleri genellikle Ankara halkevinde uygulamayı kurulmuştur. Bu çalışmalar ülkedeki halkevlerine örnek teşkil etmiştir. Günün önemli konuları ve sorunları Ankara halkevinin faaliyetlerine konu olmuştur.²⁸⁶

Recep Peker halkevlerinin şubeleri ile ilgili olarak şöyle söylemektedir: *“Halkevlerinin içinde dokuz şube çalışacaktır bu şubelerin talimatnamede tarif edilen mahiyetlerine göre evler siyasi bir müessese değildir halkevleri CHF nın siyasi bünyesinden büsbütün ayrı siyasi mahiyette çalışmadan büsbütün uzak ve fakat idare noktasından fırkaya bitişik bir mahiyet arz ederler. Bu noktanın iyi anlaşılması olmasına bilhassa ehemmiyet veriyoruz.”*²⁸⁷ Bu doğrultuda halkevleri siyasi kurumlar değil halkın yararlanabileceği kültür evleri olması hedeflenmiştir.

²⁸³ Toksoy, s.15-16.

²⁸⁴ Çeçen, s.147.

²⁸⁵ Toksoy, s.10.

²⁸⁶ Toksoy, s.37.

²⁸⁷ Atatürk ve Halkevleri, s.11.

Halkevleri parti örgütüne bağılı olarak açıldıkları için hukuksal tüzel kişiliğı bulunmamaktadır. Cumhuriyet Halk Fırkası Genel Merkezi'nde halkevleri ile beraber halkevleri bürosu açılmıştır. Büro parti yönetiminin almış olduğı kararları ve uygulamaları halkevlerine göndermekteydi.²⁸⁸

²⁸⁸ Toksoy, s.37.

2. Halkevleri Şubeleri

Halkevleri çalışmalarını dokuz ayrı kolda sürdürmüştür. Bu kolların her birine şube denilmiştir. Halkevlerinin faaliyetleri aşağıdaki şubelerden oluşmaktadır. Bu şubelerin isimleri 1932 yılında belirlenmiş olup, 1935 yılında bazı şubelerin isimleri değiştirilmiştir. 1940 yılında ise tekrar değişikliğe gidilmiştir.²⁸⁹Aşağıdaki tabloda halkevi şubelerinin yıllara göre isimleri belirtilmiştir.²⁹⁰

Tablo 3

1932 Halkevleri Talimatnamesi	1935 Halkevleri Örneği	1940 Halkevleri Çalışma Talimatnamesi
Dil, Edebiyat, Tarih	Dil, Edebiyat, Tarih	Dil ve Edebiyat
Güzel Sanatlar	Ar Şubesi	Güzel Sanatlar
Temsil	Gösterit	Temsil
Spor	Spor	Spor
İçtimai Yardım	Sosyal Yardım	Sosyal Yardım
Halk Dershaneleri ve Kurslar	Halk Dershaneleri ve Kurslar	Halk Dershaneleri ve Kurslar
Kütüphane ve Neşriyat	Kitapsaray ve Yayın	Kütüphane ve Yayın
Köycüler	Köycülük	Köycülük
Müze ve Sergi	Müze ve Sergi	Tarih ve Müze

²⁸⁹ CHF Halkevleri Talimatnamesi (1932), s.6.

²⁹⁰ CHF Halkevleri Talimatnamesi, s.4. , CHP Halkevleri Öğreneği, s.5. , CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, s.5-29.

Tabloda görüldüğü üzere; 1932 yılında belirlenmiş olan Dil, Edebiyatı Tarih Şubesinin ismi 1940 yılında Dil ve Edebiyat Şubesi olarak değiştirilmiştir. 1932 yılında Temsil Şubesi olarak belirlenen şubenin ismi 1935 yılında Gösterit şubesi olarak değiştirilmiş, 5 yıl sonra tekrardan ilk kurulduğu adını almıştır. İctimai yardım şubesinin ismi 1935 yılında Sosyal Yardım Şubesi olarak değiştirilmiş ve 1940 yılında bu şekilde kalmıştır. Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi isminde hiç değişiklik yapılmadığı görülmektedir. 1932 yılında Kütüphane ve Neşriyat Şubesi olarak belirlenen şubenin ismi 1935 yılında Kitapsaray ve Yayın Şubesi olarak değiştirilmiş, 1940 yılında ise Kütüphane ve Yayın Şubesi olarak güncellenmiştir. 1932 yılında Köycüler Şubesi olarak kurulan şubenin ismi 1935 yılında değiştirildiği ve bir daha değiştirilmediği ifade edilmektedir. 1932 yılında kurulan Müze ve Sergi şubesi 1935 yılında ismini korurken, 1932 ve 1935 yıllarında Dil, Edebiyatı Tarih şubesinin içinde bulunan Tarih kolu 1940 yılında Müze ve Sergi şubesinin ismi Tarih ve Müze ismi ile değiştirilmiştir.

Aşağıdaki tablo Halkevlerinin 1932-1938 yılları arasındaki faaliyetlerini ifade etmektedir.²⁹¹

Tablo 4

Yıl	Köy Gezisi	Ders ve Kurs	Sergi	Konferans	Konser	Temsil	Sinema	Halkevi Kütüphanesinde Bulunan Kitap Sayısı	Okuyucu Sayısı	Halkevi Faaliyetlerine Katılanların Sayısı
1932	--	--	--	299	--	--	--	--	--	--
1933	--	--	--	915	373	611	--	59.444	149.949	478.837
1934	--	--	--	1537	402	539	--	97.187	428.247	798.127
1935	495	8.392	79	1493	776	782	636	106.551	624.551	1.049.002
1936	1.227	1.227	147	2.829	1.049	1.330	713	122.809	874.656	4.313.667
1937	1.495	1.495	179	3.056	1.164	1.549	910	129.362	1.590.000	6.642.000
1938	1.279	1.279	267	2.227	1.420	1.703	1.703	285.757	1.909.910	7.942.760

Tabloda görüldüğü üzere; 1932 yılında halkevlerinde 299 konferans verilmiştir. Konferans sayısı yıllara göre değişiklik göstermektedir. 1933 yılında geçen yıla göre 616 konferans artarken 1935 yılında geçen yıla göre 44 konferans azalmıştır. 1936 yılında en yüksek artışı göstermiş, geçen yıla göre 1336 konferans daha fazla

²⁹¹ Selçuk Duman, *Türk Modernleşme Sürecinde Sivas Halkevi (1933-1951)*, Berikan Yayınları, Ankara 2008, s.217. , Duman, s.133.

verilmiştir. 1937 yılında geçen yıla göre düşük bir artış ile 227 konferans daha fazla verilmiştir. 1938 yılında geçen yıla göre 829 konferans fazla verilmiştir. Verilmiş olan konser sayıları sürekli olarak artmış, en fazla artış 1935 yılında geçen yıla göre 374 konser daha verilmiş, en az artış ise 1934 yılında 29 konser artışı olarak görülmektedir. Gösterilmiş olan temsil sayıları değişiklik göstermektedir. 1934 yılı faaliyetleri dışındaki tüm yıllarda artış görülmektedir. 1934 yılında geçen yıla göre 72 temsil azalmış, diğer yıllarda geçen yıla göre sürekli artış görülmektedir. En fazla artış 1936 yılında, geçen yıla göre 548 temsil daha fazla verilmiştir. En az artış ise 1938 yılında 154 temsil olarak ifade edilmiştir.

Köy gezisi sayısı yıllara göre değişiklik göstermektedir. 1936 yılında ilk kez köy gezileri 732 kez düzenlemiştir. 1937 yılında 268 artış göstermiş, 1938 yılında ise geçen yıla göre 216 köy gezisi azalmıştır.

Ders ve kurs sayısı yıllara göre değişiklik göstermektedir. 1935 yılında faaliyet göstermeye başlamış, 8.392 ders ve kurs verilmiştir. 1936 yılında geçen yıla göre 7165 ders ve kurs daha az verilmiştir. 1937 yılında geçen yıla göre 268 ders ve kurs daha fazla verilirken, 1938 yılında geçen yıla göre 216 ders ve kurs daha az verilmiştir.

İzletilen sinema gösterileri ilk kez 1935 yılında 636 sinema gösterisiyle faaliyete başlamıştır. Yıl geçtikçe sinema gösterileri artmış, en çok artış 1938 yılında 793 sinema gösterisi, en az artış 1936 yılında 77 sinema gösterisi ile olmuştur.

Halkevleri Kütüphanesinde Bulunan Kitap Sayısı yıl geçtikçe artış göstermiş, en fazla artış 1938 yılında 156.395 kitap sayısı ile olmakla en az artış, 1937 yılında 6.553 kitap artışı ile olmuştur. Okuyucu sayısı yıl geçtikçe artış göstermiş en fazla artış, 1937 yılında 7.153.44 sayısı ile rekor kırmış, en az artış 1935 yılında 19.304 artışı olmuştur.

Halkevleri Faaliyetlerine katılan sayısı yıl geçtikçe artış göstermiştir. En çok artış 1.300.760 katılım olup en az artış, 1934 yılında 319.290 olmuştur. Halkevlerinin çalışmalarının hızlanması, katılımın daha da çoğaltılmasının sağlanması için her yıl geçen yıla göre daha verimli çalışmalar sergilenmiştir. Bu konuda Cumhuriyet Halk

Partisi Genel Sekreterliği çalışmaların hızlanması gerektiğini Halkevleri Genel Merkezi'ne bildirmiştir.²⁹²

2.1. Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi

Dilin millileşmesini sağlamak, edebiyat çalışmaları ile halkı kaynaştırmak, Türk Tarih Kurumu'nun incelediği ve yaydığı bilgileri toplamak, yeni belgelerle tarih tezlerine yeni malzeme ve delil toplamak, halk biliminin geçmişten günümüze gelişimini ve kültürünü yaşatmak, milletimizin geçmişte yazmış olduğu edebi eserleri, kültürel faaliyetleri derlemek, milli şuuru canlandıracak ve yaşatacak olan eserler yayınlamak gibi görevleri bulunmaktadır.²⁹³ Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi halkla bütünleşmiş, halkevlerini döneminin popüler kurumu haline getirebilmek için çalışmalar yapmıştır. Dil ve yazım konularıyla yoğun şekilde ilgilenilmiş. Edebi zevkin ve güzel yazının yaygınlaşması için; güzel sözler söyleme yarışmaları, öykü, şiir ve roman yarışmaları, Türk ozan ve yazarlarını öğrenmek, tarihsel ve ulusal günleri kutlama etkinlikleri düzenlenmiştir.²⁹⁴ Buldukları yerlerde Türk Dil Kurumu'nun bir tabii üyesi halinde işleyen bu şubeler, öz Türkçe'nin yayılması gibi çalışmalar da sergilemiştir.²⁹⁵

Halkevleri Çalışma Talimatnamesi 'ne göre şubenin amaçları şunlardır:

- *“Dil ve Edebiyat Şubesi, çevrenin genel bilgisinin artmasına ve parti prensiplerinin kökleşmesine, yurt sevgisinin, yurttaşlık duygusunun yükselmesine yarayacak konularda konuşmalar ve konferanslar tertiplemeyle beraber dil ve edebiyat mevzular ile de bilhassa meşgul olur.*
- *Halkevlerinde verilecek konferansların konu ve ifade bakımından halkı ilgilendirecek türde olmasına dikkat edilir. İlim ve edebiyat konularında verilecek konferansların, ilim ve edebiyatla yeni buluşanların halk diliyle ifadesi şeklinde olması tercih edilmelidir.*
- *Eski Türkçe eserlerdeki öz Türkçe söz ve tabirleri araştırıp derlemek,*

²⁹² BCA,490.01/3.15.35. , C.H.P. Halkevleri ve Halkodaları 1932-1942. (Ek-17.)

²⁹³ Kara, s.78.

²⁹⁴ Tunali, s.61.

²⁹⁵ C.H.P. Halkevleri ve Halkodaları 1932-1942, s.4.

- *Halk dilinde yaşayıp yazı dilinde kullanılmayan Türkçe söz ve tabirler ile folklor (Halk bilgisi) mahsulleri toplamak,*
- *Eski Türkçe ve halk Türkçesinin gramer ve şive hususiyetlerini araştırmaktır. Derlenecek malzeme ve yapılacak araştırmalar monografiler ve lügatçeler neşredilir.*
- *Bugünkü yazı dilinde kullanılan yabancı kökten sözlerin ifade ettiği mefhumları anlatabilecek Türkçe kökten sözler bulup teklif mahiyetinde olarak neşretmek,*
- *Dile ait ve yukarıda yazılı gayenin ehemmiyetini ve imkânını ve buna ulaştırıcı yolları ve çareleri gösterir neşriyatta bulunmak,*
- *Şubenin edebiyat çalışmalarında gayeleri şunlardır:*
- *Edebiyat sahasında yeni ibdalara ve canlı hareketlere müsait bir hava ve heyecan uyandırmak;*
- *Edebiyat mahsullerimiz arasında bilhassa cemiyetin ihtiyaçlarına cevap veren, inkılabımızı halk tabakalarına yayıp kökleştiren, Türkün engin mazideki yüksek mevkiini, tarih şereflerini ve millî mücadelenin şanlı hatıralarını ebedileştiren sanat eserlerini çoğaltmak,*
- *Edebiyat sahasında yeni ve genç istidatları korumak ve teşvik etmek,*
- *Halkevlerinin ilim, sanat, edebiyat sahalarında belirilmiş Türk büyüklerini anmak ve milletin onlara karşı duyduğu saygıyı belirtmek için törenler tertip etmesi, toplantılar yapması yerindedir.*
- *Halkevi dergilerini Dil Edebiyat Şubesi çıkarır. Dergi çıkarmanın şartları arasında eleman, teknik imkânlar elbette birinci derecede gelir. Bu imkânları bugün daha ziyade vilayet merkezlerimizde bulmak kabildir. Bu sebeptendir ki, şimdilik yalnız vilayet merkezlerindeki halkevlerimizin dergi çıkarmaları kâfidir. Bu dergi, o vilayet içindeki bütün halkevlerinin müşterek dergisidir.”²⁹⁶*

Yapılan dil çalışmaları arasında; Türk tarihinin yeniden yazılması, araştırmaların genişletilerek milli tarih şuurunun oluşturulması amaçlanmıştır.²⁹⁷ Atatürk'ün halkçılık anlayışı milliyetçilik esasına da dayandığından, dil, tarih ve edebiyat çalışmalarına oldukça önem verilmiştir. Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi yurt sevgisi, yurttaşlık bilgisi, milli şuurun arttırılması ve dil devriminin başarılı sonuçlanmasına yönelik çalışmalar

²⁹⁶ BCA,.490.01/4.21.5. , CHF Halkevleri Talimatnamesi, s.5-9.

²⁹⁷ Çeçen, s.114.

yaptığı da görülmektedir. Halkın yeni alfabeyi öğrenebilmesini için dergi ve benzeri yayınlarla aydınlatılmaya çalışılmıştır. Edebi alanda yetenekleri olan vatandaşları keşfetmek, yetenekleri doğrultusunda gelişmesine katkı sağlamak bu şubenin görevleri arasındadır.²⁹⁸ Bu şube, Türk Dil Kurumu ve Türk Tarih Kurumlarının birer şubesi olarak çalışmış, 1939 yılına kadar 34 farklı dergi çıkarmıştır.²⁹⁹ Halkevi dergileri sayıları arttıkça, içindeki yazılar olgunlaşmıştır. Bu dergiler toplumun adetlerinden, ananelerinden, sanatlarından ve tarihini konu edinmiştir.³⁰⁰ Halkevlerinin genel yayın organı Ülkü Dergisi, halkevlerinde faaliyet gösteren kolların çalışmalarına yer verilmiştir. Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi, halkevlerinde; dil derlemeleri, folklor araştırmaları, köylerimizi tanımak, gelenek ve göreneklerimizi bilmek, halk şairlerine saygınlık kazandırmak, sanatını öğrenmek, spor yapmak, temsiller vermek ve halkı halkevlerine çekmek için yapılan çalışmalara bilimsellik katarak makaleler ve faaliyetlere yer verilmiştir.³⁰¹ Halkevi dergilerinin belirli kurallara göre çıkarılması gerekmektedir.³⁰²

Reşit Galip Bey, dil, tarih ve edebiyat şubesi ile ilgili bir konuşmasında şöyle söylemiştir: “*Milli benliği terkip eden, milli ruhu şekillendiren ve kudretlendiren kültür unsurları içinde dil, edebiyat ve tarih şüphesiz ilk sıraya girer. Dil, Edebiyat ve Tarih Şubesi memleketin uzak ve yakın bütün köşelerinde bu sahalarda çalışanları birleştirmek maksadını güdecektir. Bilhassa her işin yeni başlanmış sayılabileceği bugünkü şartlar içinde dilcilerin, edebiyatçıların ve tarihçilerin en sıkı bir çalışma birliği gütmeleri elzemdir. Milli dilin, milli edebiyatın, milli tarihin sağlam temeller üzerinde yükselmesi için bu çalışma birliği ve onun temin edecek teşkilatlanma şarttır.*”³⁰³ Şubenin çalışma sahasında titizlikle ve yoğun çalışmalara başlanması gerektiğini söylemiştir. Türk dilinin unutulmaya yüz tutmuş sözcüklerini derlemek, bu sözcükleri Türk Dil Kurumu’na bildirmek, sohbet ve konferanslar düzenlemek, sanat ve edebiyat alanında yetenekli gençleri yetiştirmek bu kolun birinci derecede görevleri arasındadır. Edebiyat konusunda halkevlerinin çalışma biçimi “*halktan alma ve halka*

²⁹⁸ Çeçen, s.124-125.

²⁹⁹ BCA,490.01/4.19.30.

³⁰⁰ C.H.P. Halkevleri ve Halkodaları 1932-1942, s.4.

³⁰¹ BCA,490.01/3.15.35. Tunalı, s.63. (Ek-19.)

³⁰² BCA,490.01/4.21.5, (Ek-18.)

³⁰³ Kara, s.77.

verme” olarak belirtilmektedir.³⁰⁴ Halkevlerinde verilecek olan konferanslarda dikkat edilecek hususlar bulunmaktadır.³⁰⁵ Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi, Karagöz gibi gölge oyunları, folklor etkinlikleri, tiyatro temsilleri, konserler ile toplumun sosyal ve kültürel alanda gelişmesine katkı sağlamıştır. Çalışmalarını sağlarken halkın anlayabileceği dil kullanılmasına özen gösterilmiştir.³⁰⁶ Halkevi kutlama programlarında, Türk büyüklerine ayrıca önem veriliyor, Türk büyüklerinin doğum ve ölüm yıldönümlerinde özel günler düzenlenmiştir. Bu bağlamda, Ankara Halkevi öncülüğünde Mimar Sinan’ın Türk toplum ve hayatına olan etkileri özel toplantılar ile anılmıştır (1935).³⁰⁷ Recep Peker bir konuşmasında dil, tarih ve edebiyat şubesi ile ilgili şöyle demektedir: “*Dil ve Edebiyat kolu için; dilimiz, edebiyatımız, tarihimiz yabancı unsurların tesir ve istilasından en fazla masun bulunmak lazım gelirken, en sürekli taarruzlara uğramış ve en derin yaralar almış, milli kültür müesseseleridir.*”³⁰⁸ Tiyatro oyunlarının başında ya da sonuç kısmında folklor gösterileri düzenlemiştir. Bu gösterilerin sonucunda, destanların, türkü, koşma ve manilerden bölümler okunarak yaşatmaya çalışılmıştır. Kahramanlık ve insanlık temalı tarih fıkraları anlatılmış, bilmece biçiminde skeçler sunulmuş, edebiyata kabiliyetli insanlara üstatlarla tanıştırmak için fırsatlar sunulmuş, edebi toplantılar düzenlenmiştir. Bu çalışmaları ile daha çok öne çıkan halkevleri: İzmir ve Manisa halkevleridir.³⁰⁹

1928 yılındaki harf inkılabının gerçek manası çok geniştir. Bu inkılap ile Türk milletinin kültür dünyasında önemli adımlar atılmıştır.³¹⁰ Dil devrimi ile dilimizin milli yapısına kavuşturulması hedeflenmiştir.³¹¹ Fuat Köprülü dil devrimi ile ilgili; “*Türklerin kültür tarihinde bu kadar azametli, bu kadar şümüllü, bir dönüm noktası daha var mıdır? Bilmeyiz. Yalnız şunun itiraf etmek mecburiyetindeyiz ki Atatürk’ün milletine hediye ettiği muazzam inkılâplar arasında, alfabe inkılâbının çok derin ve çok geniş*

³⁰⁴ Tunalı, s.65.

³⁰⁵ BCA,490.01/3.12.24. , (Ek-20).

³⁰⁶ Tunalı, s.59.

³⁰⁷ Çeçen, s.150.

³⁰⁸ Atatürk ve Halkevleri, s.18.

³⁰⁹ Kara, s.79.

³¹⁰ Toksoy, *Halkevleri Bir Kültürel Kalkınma Modeli Olarak*, s.222.

³¹¹ Çeçen, s.113.

*manası vardır. Geriye doğru süratli bir bakış bize bunun daha iyi anlatabilir” demiştir.*³¹²

Halkevi gençleri tarafından halkevlerinin kültür sahasında çeşitli edebi, fenni ve sıhhi konularda konferanslar verilmiştir. Seri şekilde konferans veren halkevleri ise Ankara, Adana, Beyoğlu, Balıkesir, Denizli, Eminönü, Elazığ ve Manisa halkevleri daha ön plana çıkmıştır. Halkevlerinin hepsinde dil tarih edebiyat şubeleri oluşturulamamıştır. Bu şubede örnek çalışmalar gösteren halkevleri: Çorum, Antep, Artvin, Balıkesir, Beşiktaş, Bursa, Diyarbakır, Çankırı, Manisa, Mersin ve Zonguldak halkevleri olmuşlardır. Türkü, destan ve mani toplanması hususunda: Adana, Afyon, Artvin, Balıkesir, Zonguldak, Kastamonu, Bitlis Denizli, Diyarbakır, Elazığ, Mudanya, Mersin, Niğde, Ürgüp ve Yalvaç halkevleri çalışmaları ile örnek çalışmalar göstermiştir. Buldukları bölgenin tarihini araştırma ve tarih etütleri konusunda: Çorum, Adana, Artvin, Alanya, Bartın, Beşiktaş, Balıkesir, Bilecik, Bursa, Bolu, Çankırı, Diyarbakır, Denizli, Edremit, Harput, İnegöl, Manisa, Kadıköy, Kayseri, Konya, Mardin, Siirt, Zonguldak, Söke, Trabzon, Tarsus, Tire ve Urfa halkevleri örnek çalışmalar göstermiştir. Balıkesir Halkevi tarihi geziler düzenlemede, Konya Halkevi tarihi neşriyatta ön plana çıkmıştır. Bursa Halkevinin hazırlamış olduğu tarih çalışmaları diğer halkevlerine örnek olmuştur. Antep ve Afyon halkevleri yerel ve ulusal savaş tarihleri yazımı konusunda diğer halkevlerine örnek teşkil etmiştir.³¹³

Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi tarih politikası; milli tarihimiz için faydalı yayınlar yapılmasını sağlamak, neşriyat yapmak, tarihi anıtları korumak önemli gördükleri höyük vs. tarihi eserleri bu alanda çalışan kurumlara bildirmek, diğer taraftan milli kültür ve etnoloji ile ilgili belgeleri toplamak ve muhafaza etmek gibi görevleri bulunmaktadır. Halk arasında yaşayan masal, türkü, adet, anane, merasimler, halk sanatı ve eşyaları toplamak ve muhafaza etmek gibi önemli vazifeleri üzerine almıştır. Halkevlerinden bazıları mahalli tarih ve folklor tetkikleri yapmış ve bu tetkikleri dergilerinde veya ayrı kitaplar halinde yaymış oldukları gibi, bazıları da bu çalışmalarını daha ileri götürerek ileride milli halk müzesinin temelini teşkil edecektir.³¹⁴ Halkevi

³¹² Toksoy, *Halkevleri Bir Kültürel Kalkınma Modeli Olarak*, s.222.

³¹³ Kara, s. 80- 81.

³¹⁴ C.H.P. *Halkevleri ve Halkodaları 1932-1942*, s.16.

dergilerinde ki faaliyetlerinin biriside mahkeme sicillerinden çıkarılan vesikalar, mahalli kitabeler ve yazma eserlerin araştırılması şeklinde olmuştur.³¹⁵

2.2. Güzel Sanatlar Şubesi

Halkevlerinde yapılmış törenler için müzik ve oyun etkinlikleri, panel, dinletiler hazırlamak, batı müziğinin uygulamalarını yaygınlaştırmak gibi görevleri bulunmaktadır. Ayrıca Türk halk müziğinin geliştirilmesi, Türk müziğinin yaygınlaştırılması, ulusal oyunları öğrenmek, orkestra, bando takım etkinlikleri oluşturmak, resim ve heykel çalışmaları yapmak, sanatsal alanlarında sanatçılar yetiştirmek bu alanda yetiştirilmek üzere kurslar açmak, fotoğrafçılığı özendirme, iyiye ve güzele yönlendirmek, sanatsal fotoğraf çekme için kurslar ve sergiler düzenleyip yarışmalar düzenlemek gibi görevleri bulunmaktadır. Bütün bu faaliyetler cumhuriyet rejimine bağlı kültür ve yaşam alanı oluşturabilmekte önemli bir unsur olmuştur.³¹⁶

Güzel Sanatlar Şubesi, musiki, resim, heykeltıraşlık, mimarlık, tezyini sanatlar gibi alanlarda da çalışmıştır. Halkın güzel sanatlara olan ilgisini arttırmış ve yetenekli yurttaşların eğitim çalışmalarına ağırlık vermiştir. Yapılan müzik çalışmalarında ki, amaçlardan birisi de halk türkülerini batı tekniği ile işleyecek kompozitörler yetiştirmektir. Koro, bando, orkestra, radyo ve gramofon aracılığı ile kulaklar ve zevkler çok sesli müziğe alıştırmıştır. Resmi, heykeltıraşlığı ve tezyini sanatlarını teşvik edecek faaliyetlerde bulunmuştur.³¹⁷

³¹⁵ Kara, s.82.

³¹⁶ Tunali, s.62.

³¹⁷ Toksoy, *Halkevleri Bir Kültürel Kalkınma Modeli Olarak*, s.51.

Halkevleri; Güzel Sanatlar Şubesi Halkevi Genel Merkezinden en çok yardım gören, en çok direktif alan ve en çok verimli olan şubelerden birisidir.³¹⁸

Halkevleri Çalışma Talimatnamesi 'ne göre şubenin amaçları şunlardır:

- “Güzel Sanatlar şubesi müzik, resim heykel, mimari, tezyini sanatlar ve sairler profesyonel veya amatör unsurları bir araya toplar, genç kabiliyetleri korur ve bunların yetişmelerine çalışır.
- Şube halkevlerinin müsamere programlarının müzik kısmını hazırlar ve tatbik eder, halk için müzik geceleri yapar.
- Halkevleri müzik çalışmalarında esas, milli ruhun derinliklerinde zengin bir hazine olarak yaşamakta bulunan halk türkülerimizi garp tekniği ile işleyerek müstakbel kompozitörler için, sadakat ve itina ile toplamak ve saklamakla beraber yeni Türk müziği bir taraftan vücut bulmakta iken kulakları ve zevkleri çok sesli müziğe alıştırmak ve ısındırmak; bunun için de birçok fırsatlardan istifade ederek garp müzik eserlerini bol bol dinletmektir.
- Şube, halk arasında hele köylerde ve oymaklarda söylenen halk türkülerinin notaları ile sözlerini tespitte ve bunları asıllarına hanel gelmemek şartı ile tamime çalışır.
- Halk türküleri ancak kendi ağızlar ile ve kendi sazlar ile icra edilebilir ki, bu sazlar da: Cura, bağlama, bozok, meydan sazı, kabak, Karadeniz kemençesi, davul, zurna, kaval, darbuka, çift nâra gibi halk sazlarıdır. Halk türkülerine: Keman, ut, cümbüş, kanun, ney, vs. sazlar refakat edemez.
- Bütün halkın millî marşları ve mahallî şarkıları³¹⁹ öğrenmesine yardım etmek ve bunların milli gösteri ile halkevleri müsamerelerinde kadın erkek hep bir ağızdan söylenmelerini sağlamağa çalışmak en başta gelen işlerdendir.
- Şube, imkanı olan yerlerde açacağı kurslarla müzik mensuplarını çoğaltmaya ve muhitte bu suretle müzik zevk ve anlayışını yükseltmeye çalışır.”³²⁰

³¹⁸ C.H.P. Halkevleri ve Halkodaları 1932-1942,s.5.

³¹⁹ CHF Halkevleri Talimatnamesi, s.9-10.

³²⁰ BCA,490.01/4.21.5,. CHF Halkevleri Talimatnamesi, s.11-12.

Güzel Sanatlar Şubesinin önem verdiği husus, kulak ve göz organlarıdır. Bu organlara hitap edebilecek kavramlar, resim, musiki, mimari ve heykeltıraşıktır. Güzel sanatların insanı rahatlattığı, huzur verdiği, göz önünde bulundurularak bu şube açılmıştır. Halkevlerinin bu şubede güzel sanatlara kabiliyeti olan vatandaşları kucaklamak, kabiliyetleri yönünde gelişmelerini sağlamaktır. Ulusal marşların söylenmesi, şarkı söylenme, üslubunun verilmesi, ulusal gösterilerin düzenlenmesi koro halinde şarkılar söylenmesi gibi faaliyetlerde bulunmuştur. Bazı halkevlerinde radyo programları ile yetenekli vatandaşların tüm yurttan dinlenmesini sağlamıştır. İsmet İnönü bir konuşmasında şöyle demektedir: *“Halkevi, vatanda güzel sanatlara muhabbeti ve güzel sanatlardan vatandaşların terbiyesi için, vatandaşın azminin kuvvetlendirilmesi için nasıl istifade edileceğinin telkin eden bir toplantı yeri olmalıdır. Güzel sanatlar, yalnız yüksek bir insan cemiyetinin temeli olan ince ve güzel hisleri terbiye eden vasıta değildir. En sert iradeleri de yetiştirmeye vasıta olan başlıca bir münebbih başlıca bir yürütücüdür. Bütün halkevlerini, güzel sanatları sevmeleri ve sevdirep yaymaları için bir heyecan duymağa teşvik ediyorum.”*³²¹ Halkevleri sadece öğrenim verilen yerler değil, öğrettiğini yaşatan kurumlardır. Halk için yaşam evleri olmuştur. Burada alınan eğitim ve kazanımlar ile şehir tiyatrosu, şehir konservatuarları kurulmuş, profesyonel sanatçılar yetiştirilmiştir.³²²

Halk resimlerini toplamak, halk ressamlarını geliştirebilmek ve tanıtılmasını sağlamak, milli resim olgusunu yaratmak, halk sergileri açarak halka sunmak, koro çalışmaları ve halka verilecek olan konserler, masallar, tekerlemeler ve bilmeceler söylenmesi yörelere özel oyunların söylenmesi gibi bu şubenin görevleri arasındadır.³²³ Kabiliyeti olan insanların geliştirilebilmesi için kabiliyetlerini geliştirecek ve öğretecek ustaları olması gerekmektedir. Türk müziği ve resim edebiyatı geliştirilmesi gereken bir yapıya sahiptir.³²⁴ Resme kabiliyeti olan vatandaşları yetiştirmek sanatçılara çalışacak yer malzeme ve imkân verme konusunda: Ankara, Bursa, Eskişehir, Mersin, Manisa, Sivas ve İnegöl halkevleri oldukça başarılı olmuştur. Müzik kolu hemen hemen her halkevinin faaliyet gösterdiği alandır. 1937 de 100 kadar halkevinin radyosu, 50 kadar

³²¹ Kara, s.86.

³²² Baltacıoğlu, s.30.

³²³ Tunali, s.71-74.

³²⁴ Ceyhun Atıf Kansu, “Halkevlerinin Kaynağı”, *Atatürk ve Halkevleri*, 1. Baskı, Ankara 1970, s.86.

halkevinin bando takımı 25 ten fazlasının da sazı ve orkestrası vardır. Bu kol halk türkülerini toplamış batılı müzikleri tanıtmış halkı bu konuda alıştırmaya çalışmıştır.³²⁵

Halkevleri Türk halk müziği alanında önemli derecede derlemeler yapmıştır. Macaristan ulusal müziğinin oluşumunda önemli bir yeri olan ünlü müzisyen Bela Bartok 1936 yılında halkevlerinde konuk olmak üzere Türkiye'ye davet edilmiştir. Bartok İstanbul'da incelemelerde bulunduktan sonra Ankara'da konferans ve konserler vermiş, Ahmet Adnan Saygun, Necil Kazım Akses, Ulvi Cemal Erkin birlikteliğiyle Adana yöresinin ve çevresindeki bölgelerin halk müziklerinin derlenmesinde bulunmuştur. Bartokla başlayan halk müziği derlemeleri radyo ve halkevleri korolarının çalışmaları ile tüm yurttan dinlenmiştir. Halkevleri, sanat yolu ile eğitim çalışmaları yürüten sivil toplum kuruluşlarına, sistemlilik, süreklilik, kitlesellik, yaygınlık, ulusal ve evrensel sanat çalışma boyutları ile model oluşturacak uygulamalara sahiptir.³²⁶ Bu konuda başarılarıyla öne çıkan halkevleri: Çorum, Balıkesir, Ankara Eminönü, Beyoğlu, Eskişehir, Diyarbakır, Artvin, Adana, Manisa, Yozgat, Nazilli, Edremit, Çankırı, Kayseri, Fatsa ve Gelibolu halkevlerinin batılı müzik anlamındaki çalışmaları halkın batılı müziğe karşı ilginin artmasında etkili olmuştur. Halkevlerinin düzenlemiş olduğu gezilere ve toplantılara eşlik eden ve benzerine rastlanmayan bando takımlarıyla ün kazanan halkevleri: Çorum, Bartın, Karaman, Gerede, Bergama, İnegöl, Tosya samsun aydın Mudanya Balıkesir, Denizli Urfa, Ereğli, Artvin, Birecik, Tarsus, Turgutlu, Üsküdar, Nazilli, Şehremini, Niğde, Tire Adapazarı, Mardin ve Ödemiş halkevleri bu konuda ün kazanmıştır. Müzik kollarının çalışmaları arasında koro ayrı bir yere sahiptir. Halkı bir araya getirerek milli birliktelikle marşlar ve türküler söylenmekteydi.³²⁷

³²⁵ Kara, s.87, *C.H.P. Halkevleri ve Halkodaları 1932-1942*, s.5.

³²⁶ Tunali, s.72-75.

³²⁷ Kara, s.88.

2.3. Temsil Şubesi:

Tiyatroyla birlikte diğer sahne sanatlarına, geleneksel değerlerin tiyatrodan işlenmesi kukla ve karagöz gibi geleneksel halk sanatlarının geliştirmesini gibi görevleri bulunmaktadır.³²⁸ Tiyatro sanatçısı olma, töresel, eğitsel, ulusal halk oyunları, kukla ve karagöz sanatlarının geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için çalışmalar yapmıştır. Sinema aracılığı ile halka öğretici ve eğitici filmler yansıtmak bu kolun çalışmaları arasındadır.³²⁹ Halkevlerinde konferans, müsamere, konser ve temsiller kalabalıkları toplayan unsurlar olmuştur.³³⁰ Geleneksel gösteri sanatlarımızdan karagöz ve kukla oyunları geliştirilmeye ve canlandırılmaya gayret edilmiştir.³³¹

Halkevlerinde sergilenen oyunlarda kızılı-erkekli oyunlar ile gençler, yeteneklerini sergileme fırsatı bulmuştur. Halkevlerinin en çok ilgi gören kollarından birisi temsil kolu olmuştur. Oyunlar ve piyesler ardı ardına sergilenmiş, tiyatro salonlarında yer kalmamış, ayakta dahi seyredilen birçok oyun olmuştur. Halkevleri birbirleriyle iletişim içinde olduğundan, oyunları, piyesleri, dekor ve elbiseleri aralarında sürekli değiştirmişlerdir. Böylece; maliyet düşürülmüş, çok daha farklı konularla geniş kitlelere seslenilmiştir. Oynanan oyunlar arasında, milli mücadelemizi anlatan tarih tezini ifade eden oyunlar olduğu gibi sosyal yaşam ve gündelik hayata ait gelişmelerde sahneye yansıtılmıştır.³³²

Halkevleri Çalışma Talimatnamesi 'ne göre şubenin amaçları şunlardır:

- *“Halkevlerinde bir hayat ve hareket uyandırmak,*
- *Şehir ve kasabaların tiyatro ihtiyaçlarını gidermeye yardım etmek,*
- *Gençleri güzel ve serbest konuşturmaya alıştırmak, gençlerin fikir, sanat ve dil terbiyelerine yardım etmek,*
- *Tiyatro artisti olabilecek kabiliyetlerin kendilerini göstermelerine imkân vermek,*
- *İyi hatip yetiştirmek,*

³²⁸ Çeçen, s.124-125.

³²⁹ Tunali, s.62.

³³⁰ C.H.P. Halkevleri ve Halkodaları 1932-1942, s.5.

³³¹ Tunali, s.69.

³³² Kara, s.90.

- *Memleket ve cemiyet için faydalı telkinlerde bulunmak.*
- *Bu bakımdan Halkevlerinde sinemanın parasız olması esastır.*³³³

Tiyatro ve gösteriler üç ayrı kategoride sergilenmektedir. Birinci kategori Türk Tarih Tezini, İkinci kategori öğretici ve eğlendirici piyesler, üçüncü kategori toplumsal ilişkilerde ve aile yaşamındaki çelişkiler konulu eserler olarak bilinmektedir.³³⁴ Temsil kolları, genel Türk Tarihi ve Milli Mücadele tarihimizin edebiyat, piyes, temsil gibi unsurlarla halkın eğitilmesi ve bilinçlendirilmesi görevini üstlenmiştir. Sinema ve sahnenin halk eğitimindeki etkileri bilindiğinden, 33 halkevinde yetiştirici, eğitici filmlerin gösterilmiştir.³³⁵ Tiyatro ile halkın içine girme fırsatı bulunmuş, halkın en çok toplandığı alanlar olan köy alanları, pazarlar, panayır alanlarında oyunlarını sergilemişlerdir. Tiyatrocular için, önemli olan sahne, dekor ve ışık faktörleri hiçe sayılmış; oyunları işportacılar gibi sergilenmiştir. Buradaki amaç; daha büyük kalabalıklara ulaşabilmektir. Halkı halkevlerine ısındırabilmek ve Türk kadınına sanatsal etkinlikler içerisinde bulunmasını sağlamışlardır. Temsil şubesinin bir diğer görevleri opera, kukla ve orta oyunu gibi gelenekleri yaşatmaktır. Bu konuda Ankara Halkevi, radyoda temsil veren Eminönü ve Şişli halkevleri, çocuklar için karagözü oynatmada Ankara, Balıkesir, İzmir ve Şehremini halkevleri başarı kaydetmiştir. Film gösterisi imkanları bulan daha çok izleyiciye hitap eden halkevleri: Ankara Balıkesir Zonguldak, İzmit, İnegöl, Elazığ, Kayseri, Kırşehir, Adapazarı, Tefenni, Siirt ve Dinar halkevleri bu konuda diğer halkevlerinden daha fazla film gösterisine sahip olmuştur. Müzik eşliğinde, çaylı sohbetli ortamların toplantıları halkevinde kaynaşmayı sağlamıştır. Bu konuda Samsun Elazığ, Adana, Urfa, Kayseri, Siirt, Silifke halkevleri başarılı çalışmalar gerçekleştirmiştir. Bu toplantılarda memleketin her köşesindeki kıyafetleri ve raksları canlandırılmış, halkın beğenisine sunulduğu “memleket geceleri” gösterimini yapan Şehremini halkevi özgün çalışmasıyla dikkat çekmektedir. Bu doğrultuda Temsil kolları halkevlerinde ve halkevinin bulunduğu şehirlere canlılık katmıştır. Temsil şubesinin bir diğer görevi de, eski milli kıyafetler koleksiyon yapmak milli raks geleneğini yaşatmak gibi faaliyetlere yetenekleri olan insanları bir araya getirmek ve birikimleri yeni nesile

³³³ BCA,490.01/4.21.5, .CHF Halkevleri Talimatnamesi, s.13.

³³⁴ Tunali, s.70.

³³⁵ Toksoy, *Halkevleri Bir Kültürel Kalkınma Modeli Olarak*, s.52.

aktarmak ve öğretmektir. Bu hususta Ankara, Manisa, Denizli, Balıkesir, Fatsa ve Gaziantep halkevlerinin faydalı oldukları görülmektedir.³³⁶

Halkevlerinin yayın organı olan Ülkü dergisinde yayımlanmış olan tiyatro eserleri halkevleri temsil kolları için kılavuz adında, sahne, tiyatro da makyaj gibi yardımcı kitaplarda yayına sunulmuştur. Halkevleri binalarında en az bir tane tiyatro sahnesinin bulunması zorunludur. Binaları bulunmayan halkevleri ise oyunlarını açık havada gösterime sunmuştur. Köylerde ise açık hava temsilleri sergilenmiştir. Halkevlerindeki tiyatro etkinliklerindeki amaçlarından bir tanesi de profesyonel aktör ya da oyuncu yetiştirmenin yanında üyelerine tiyatro eğitimini ve kültürünü aşılmasıdır. İzleyicinin dikkatini çekecek ve öğretici konular seçebilmesine özen gösterilmiştir.³³⁷ Temsil şubelerinde kadın ve erkeklerden oluşan gruplar oluşturulur, oynanacak oyunların metinleri hazır hale geldikten sonra, genel merkeze incelenmek üzere gönderilmiştir. Genel merkez onay vermeden oyunun oynanması mümkün değildir. Ankara Halkevi bu konuda ön plana çıkmayı başarmıştır. Bu alanda başarılı çalışma sağlayan halkevleri; Çorum, Ankara, Balıkesir, İzmit, Eminönü, Adana, Diyarbakır, Artvin, Manisa, Aydın, Kadıköy, Mersin, Beşiktaş, Beyoğlu, Afyon, Bursa, Kayseri, Yozgat, Üsküdar, Gaziantep, Tekirdağ, Burdur, Alaşehir, Mardin ve Malatya halkevleri temsil kol çalışması bakımından ün kazanmıştır.³³⁸

2.4. Spor Şubesi:

Beden eğitimine ağırlık vererek sporun günlük yaşamdakini yerini oturtmak, sadece gençliğe değil her yaştaki vatandaşa sporun gerekliliklerini anlatmak için araştırma ve hazırlık yapmak, ulusal tarihimizde sporun yeri ve önemi hakkında araştırmalar yapmak, sağlıklı ahlaklı ve dürüst insanlar yetişmesini sağlamaktadır.³³⁹ Nitekim bu konuda Atatürk “*Ben sporcunun zeki çevik ve aynı zamanda ahlaklısını severim*” sözü ile ifade etmiştir.³⁴⁰ Her halkevi kendi bölgesinde ulusal spor bayramları düzenlemek, halkın spora olan ilgisini artırmak için yurdun çeşitli bölgelerine geziler

³³⁶ Kara, s.89-92. , Tunalı, s.65.

³³⁷ Tunalı, s.66-68.

³³⁸ Kara, s.91.

³³⁹ Çeçen, s.124-125.

³⁴⁰ Yücel Dergisi, C.X.S.57, 1939, s.130.

düzenlenmesi ve spor konferansları verilmesi, spor ve beden terbiyesi hareketlerini; vücudun güzelleşmesinde, bünyenin sağlamlaşmasında, ahlak ve karakterin teşekkülünde, vatan ve millet duygularının beslenip geliştirilmesi, fedakarlık hislerinin uyandırılmasını sağlamak gibi görevleri bulunmaktadır. ”³⁴¹

Halkevleri Çalışma Talimatnamesi 'ne göre şubenin amaçları şunlardır:

- *“Beden Terbiyesi Kanununun 14 üncü maddesi ile devletleştirilmiş olan beden terbiyesi işinde halkevlerine de spor ve beden terbiyesi faaliyeti için meydan bırakılmıştır.*
- *Kanunun 14 üncü maddesi şudur: (Halkevleri, kendi mensuplarına ve arzu edenlere kapalı veya açık salonlarında, Beden Terbiyesi Genel Direktörlüğü ile müşterek olarak tertip edilecek programlara göre jimnastik, eskrim, güreş, yürüyüş, salon oyunları ve millî rakslar gibi beden terbiyesi hareketlerini yaptırabilirler.)*
- *Halkevleri salonları ve avluları her yıl Parti Genel Sekreterliği 'nce ayrılacak tahsisat ile peyderpey jimnastik âletleri, güreş minderleri, eskrim ve boks malzemesi ve diğer spor ve beden terbiyesi vasıtaları ile teçhiz edileceğine göre işbu malzemenin hüsnü muhafazasından ve kırılanların tamirinden halkevleri reisleri le spor komiteleri reisleri müştereken mesul olurlar. Bu malzemenin cinslerini, vaziyetlerini birer birer gösteren bir levha bu iki reis tarafından imza edilmiş ve çerçevelelenerek damlatılmış olduğu halde jimnastik salonlarında asılı olarak bulundurulur.*
- *Haftanın muayyen günlerinde ve tercihan meslek erbabı ile memurların ve mekteplerin boş buldukları zamanlarda kadınlar için ayrı ve erkekler için ayrı olarak arzu edenlere jimnastik hareketleri yaptırılır. Bunlar için halkevince birer program tanzim edilerek halkın muntazaman bu derslere ve hareketlere devam ettirilmesi için şehirler ve kasabalarda teşvikler yapılır.*
- *Dersler, halkevleri spor komitelerinde çalışan mütehassıs arkadaşlar ve yahut mahallinde bulunan okulların beden terbiyesi öğretmenleri vasıtası ile idare edilir. Beden Terbiyesi Genel Direktörlüğünün antrenör ve eğitmeni bulunan yerlerde bunlardan istifade olunur.*

³⁴¹ Çeçen, s.126. , C.H.P. Halkevleri ve Halkodaları 1932-1942, s.7.

- *Salonları olmayan halkevleri faaliyetleri için mahallinde mevcut olan spor ve gençlik kulüplerinin salonlarından istifade ederler. Salonları olmayan okullar ve gençlik ve spor kulüpleri kendi öğretmenlerinin ve yahut halkevleri mütehasıslarının nezareti altında halkevleri salonlarından beden terbiyesi faaliyetleri için istifade edebilirler.*
- *Türkün birinci derecede millî sporu olan güreşe halkevleri önem verir. Bu spor, halkevlerinin salonlarında serbest veya grekoromen olarak yaptırılır.*
- *Milli sporlarımızdan olan cirit oyunu, memlekette biniciliği, at sevgisini ve üremesini sağlayacak bir spordur.*
- *Halkevleri, salonlarında veya avlularında sporu ile de gençliği meşgul etmelidir.*
- *Memlekette eskrim sporunun en pratik ve uygun tatbik yeri; salonlarının mevcudiyeti ve malzemenin ihzar ve muhafazası bakımından halkevleridir. Halkevleri, askeri garnizon bulunan yerlerde, bu sporun temini için ordu subaylarının delâlet ve öğretimlerinden de istifade ederler. Süngü mübarezesi de eskrimin bir şubesi olduğuna göre ve talim ve idmanı kılıçla mübarezeden daha kolay yapıldığından şehirler dışında, terhis edilmiş bir yedek subayın ve bir çavuşun bilgisinden istifade ederken küçük bir köyde bile tatbikine imkân olacağından Türkün dövüş hassasını tenmiye edebilmek için süngü intibarezesine de ehemmiyet verilmelidir.*
- *Yüzücülük ve bilhassa kürek çekme sporları dahi halkevlerimizin başlıca meşguliyet sahalarından birisidir. Memleketinin dörtte üçü denizle çevrilmiş olan ve denizcilik tarihi büyük şerefler taşıyan Türk milletine mensup her ferdin denizde veya nehirde yüzmek bilmesi esastır.*
- *İklimi kış sporları yapmaya müsait olduğu genel sekreterlikçe tespit edilecek mıntıklarında bilhassa Halkevleri mensupları yaz ve kış toplu dağ gezileri tertip ederler.*
- *Halkevleri milli sporlarımızdan sayılan avcılığı dahi teşvik eder. Mahallerindeki avcılık teşekküllerini benimsemeli, mezruata zarar veren vahşi ve zararlı havanlara karşı mücadele için süreklilikle avları tertip edilmelidir.*
- *Halkevleri bisikleti olan gençler arasında müsabakalar tertip ve halkı bisiklet sahibi olmaya teşvik eder. Bilhassa bisiklete müsait şoseleri olan halkevleri bu*

sporunu birinci derecede nazarı itibara alır ve bisikletten başlayan gençliği motor kullanmaya doğru götürecektir teşviklerde bulunur.

- *Halkevlerinin memleketi tanımak ve tanıtmak bakımından kabileler halinde geziler tertip etmeleri lâzımdır. Bu geziler ve ziyaretler, Halkevleri arasında olabileceği gibi, Halkevleri memleketin muhtelif bölgeleri arasında da tertip edilir. Bu geziler temsil, köycülük şubelerinin tertipleyecekleri gezilerden ayrı olarak spor şubesi azası ile arzu eden zatlardan terekkiüp edecek kabilelerle yapılır.*
- *Halkevleri kendi mensupları arasında spor müsabakaları tertip ederler. Ayrıca muhtelif halkevleri arasında muhtelif sporlar için merkezden müsabakalar tertip edilir. Halkevleri, başka teşekküllerle müsabaka yapmazlar.”³⁴²*

Bu şubenin faaliyetleri arasında beden terbiyesi ve jimnastik hareketleri, milli ve plastik danslar, sportif oyunlar, spor müsamereleri yapılmaktadır. Bunların başında Beyoğlu halkevi gelmektedir. Güreş, atlı cirit, boks, eskrim, deniz sporları, ırmak, göl ve havuz bulunan yerlerde de su sporları yapılmaktadır. Dağcılık ve kayak, bisiklet ve motor kullanmaya teşvik, spor gezileri, ziyaretler, müsabakalar düzenlemiştir. Talimatnamenin sıraladığı bu spor faaliyetlerinin dışında atletizm, voleybol, basketbol, gülle atma ve tenis gibi spor faaliyetleri gerçekleştirilmektedir.³⁴³

İnönü şöyle demektedir : “Halkevi yeni Türkiye hayatının başlı başına bir unsuru, başlı başına bir remzidir. Yeni nesil, açık havada, spor meydanında ve dam altında halkevinde toplanıyor. Ancak böyle bir nesildir ki, beden kuvveti, fikir kuvveti ve iman kuvveti ile yeni Türkiye'nin istikbalini kuruyor, zamanın bütün sert dileklerine cevap vermeğe hazırlanıyor. Halkevleri, kurulan bütün medeniyetlerin üstüne geçmek iddiasında bulunan Türkiye Cumhuriyetinin hayatı için aziz bir toplanma yeri, bütün kabiliyetleri inkişaf ettiren bir mihrak sayılmalıdır. Binicilik ve avcılık Türklerin: tarihin ilk günlerinden beri meşgul ve meşhur oldukları iki mühim spordur. Halkevleri yeniden cirit oyunlarını ihya edecek, sürgün avları tertip edecek ve atış poligonları tesis edecektir.”³⁴⁴ Bu doğrultuda spor şubesinin amaçlarından bir tanesi de Türk milletinin milli spor dallarını canlandırmak, spor hareketlerini geliştirmek, milli sporcu

³⁴² BCA,490.01/4.21.5. C.H.P. Halkevleri ve Halkodaları 1932-1942, s.8-11.

³⁴³ C.H.P. Halkevleri ve Halkodaları 1932-1942, s.7.

³⁴⁴ İnönü, s.65.

yetiştirmek, Türk halkına spor ve beden hareketlerine sevgi ve ilgi ile yaklaşmasını sağlamak, kitleler halinde spor yapmaya teşvik etmek amaçlarına sahiptir. Bu şube, Türk Spor Kurumu ile birlikte çalışmış, Türkiye’deki spor kulüplerinin gelişmesine katkı sağlamak için mücadele etmiştir. Güreş, kalkan, atıcılık ve avcılık gibi milli sporlarımız gençlere aşılanmaya çalışmıştır. Türklerin ata sporu olan güreş sporuna ayrıca önem verilmiştir. Yağlı Güreş Türklerin yüzyıllardan beri folklorik sporları içerisinde yer alır. Yağlı güreş, karakucak güreşin yağ sürölerek yapılan şeklidir.³⁴⁵ Atlarla ya da bisikletlerle yapılan gezilerde sporun yaygınlaşmasına olanak sağlamışlardır. Spor şubesinin amaçları doğrultusundaki başarıları farklı spor dallarına yönelmeyi belirlemiştir. Pinpon, bilardo, eskrim, dağcılık ve kayakılık şubeleri açılmış, büyük ilgi ile takip edilmiştir.³⁴⁶ Halkevleri spor ve jimnastik salonlarını ve avlularını en yeni aletler için büyük gayretler sarf etmiştir. Halkevleri dağcılık ve kayak sporları ile de fiili olarak meşgul olmaktadır. Dağcılık ve kayak sporlarına elverişli bölgelerdeki kayak ayakkabısı gönderilmiştir. Bu spora karşı halkevlerimizde derin bir alaka uyandığını ve zevkle çalışıldığı bilinmektedir.³⁴⁷

Recep Peker bu şube ile ilgili şöyle söylemektedir: “*Spor işi, partimiz ve hükümetimiz için, en mühim görölen siyasi idari ve iktisadi işlerimiz derecesinde bir ehemmiyete görölmektedir. Tekniğimiz ne kadar kuvvetli olursa olsun inzibat ruhu tamamladığça sporculuğumuz eksik görönmek tehlikesinden kurtulamaz.*” Ayrıca spor faaliyetlerinin gerekliliğine, hükümet ve parti olarak önem verdiklerini belirtmiştir. Bu bağlamda, halkevlerinin spor kolu, milli sporu geliştirebilmek ve gençliğin spora yönelmesi sağlamak için milli spor dallarında yetenekli ve bilgili insanlardan yararlanarak sporun yaygınlaşması için çalışmıştır. Unutulmaya yüz tutmuş olan milli sporlarımız, gelecek kuşaklara aktarılması için geniş çalışmalar yapmış Sporun sadece erkekler ile alakası olmadığını, kadınlarında beden ve ruh sağlığı için sportif faaliyetlere katılabilmesi için kampanyalar ve bildiriler düzenlenmiştir. Bu hususta çalışmaları ile ön plana çıkan halkevleri, Ankara, Eskişehir ve Beyoğlu halkevleri olmuştur.³⁴⁸

³⁴⁵ Ali Burak Toy, *Serbest ve Grekoromen Stil Güreşçilerin Hedef Yönelimi ve Yaşam Doyumu İlişkisi*, Hitit Üniversitesi (Yüksek Lisans Tezi), orum 2015, s.10.

³⁴⁶ Kara, s.94.

³⁴⁷ BCA,490.01/4.21.5. , *C.H.P. Halkevleri ve Halkodaları 1932-1942*,s.7.

³⁴⁸ Atatürk ve Halkevleri, s.23. Kara, s.94-95.

Denizcilik ve avcılık sporunun geliştirilmesine de önem verilmiştir. Deniz kıyısı olan halkevleri, denizcilik faaliyetleri konusunda örnek faaliyetlerde bulunmuşlardır. Dağcılık sporlarına elverişli coğrafyalarda dağcılık sporları gelişme sağlamıştır. Avcılık sporuna da gereken önem verilmiştir. Milli spor dallarımız halkevleri ile yaygınlaştırılmaya çalışılmıştır.³⁴⁹ Halkevlerinin spor kolu faaliyetleri genç neslin ve tüm halkın beden kafa ve vücut gelişimine katkı sağlayacak gelişmeler gerçekleştirmiştir. Türk Spor Kurumu ile birlikte toplumun spora olan ilgisini arttırmak, geleneksel sporların tekrardan canlandırılması gibi çalışmaları bulunmaktadır. Halkevleri ile spor yurtları ve salonları kurulmuş halkın spor yapma becerilerini geliştirebilme imkanları sunmuştur.³⁵⁰

2.5. Sosyal Yardım Şubesi:

Bu şube, devletin halkla bütünleşmesini ve halkın tüm duygularına şahit olmasını sağlamaya yönelik faaliyetler sürdürmeye özen göstermiştir. Sosyal yardımlaşma şubeleri sayesinde, yoksul ve kimsesiz vatandaşlara yardım, yurttaşlık görevi olarak vazife bilinmiş, şeffaflık esasına dayanarak ihtiyaçlar giderilmeye çalışılmıştır.³⁵¹ Sosyal yardım kolu; yardıma muhtaç olan insanlarla ilgilenmek ve yardım sağlamak temel görevidir. Hasta olan insanlara doktor temin etmek, sağlıklı yaşam konferansları vermek, sosyalleşmek adına gerekli tüm faaliyetler için halk gezileri, eğlenceler düzenlemek işsizliğe çözüm bulmak gibi görevleri vardır.³⁵²

Halkevleri Çalışma Talimatnamesi 'ne göre şubenin amaçları şunlardır:

- “Şubenin esas vazifesi, halkevinin bulunduğu bölgede hakiki surette yardıma muhtaç kimsesiz kadınlar, çocuklar, malûller, düşmüş ihtiyarlar ve hastalar, gibi vatandaşlar hakkında cemiyetin şefkat ve yardım duygularını uyandırmak ve yükseltmektir.
- Şube, muhitinde bulunan hayır cemiyetlerinin³⁵³ daha faydalı ve verimli çalışmalarını temin için onlarla daimi temas ve münasebetler tesisine dikkat

³⁴⁹ Kara, s.96.

³⁵⁰ Çeçen, s.157.

³⁵¹ Kara, s.98.

³⁵² Çeçen, s.127.

³⁵³ CHF Halkevleri Talimatnamesi, s.19.

eder. Mevcut sosyal yardım müesseselerinin gelişmesine elden gelen müzaheretini yaptıktan başka bu türlü müesseseler yoksa kimsesizler yurdu, çocuk doğum ve bakım evleri, süt damlaları, kreş, işçi tedavi ve talebe yurtları gibi sosyal yardım müesseselerinin kurulmalarını teşvik eder ve bunlara mümkün yardımları yapar.

- Kimsesiz okul çocuklarının elbise, yemek, yatmak ve bakımlar ile önemli surette ilgilenmek,
- Tedavi kurumlarında yatırılarak bakılması lüzumlu olan ihtiyaç hastaların mahallî hasta hanelerine kabul ve tedavilerine, başka yerde tedavi edilecekleri de oraya göndermeye çare aramak,
- Evlerinde yatan kimsesiz hastalara ve evlerinde doğuran kimsesiz ihtiyaç kadınlara imkân olan yardımları yapmak,
- Köylerden gelen tedaviye muhtaç çiftçilerin ve ailelerinin şehir ve kasabalarda barındırılmasına ve tedavisine yardım etmek ve yoksul işçiler ve aileler hakkında aynı yardımda bulunmak,
- İşsizlerin iş bulmalarına yol göstermek ve zaruret içinde kalmış vatandaşların yardımına koşmak,
- Bilhassa çocukların dilencilikle ülfet etmemelerine çareler aramak,
- Ceza evlerindeki muhtaçları gözetmek,
- Halkın sağlık bilgisini arttırıp kuvvetlendirecek konferanslar verdirmek ve afişler neşredip sıhhî filimler göstermek.³⁵⁴
- Hasta hanesi mevcut olan kaza merkezlerinde de haftada bir gün hasta hane tabibi ile diğer resmî tabipler tarafından haftada bir gün münavebe ile ve aynı suretle muayene yapılır. Hasta hanesi olmayan yerlerde bu muayeneler, resmî vazifesi muhtel olmamak şartıyla belediye ve hükümet tabipleri tarafından yapılır. Ve isleri müsait olan Kazalarda bu tabipler münavebe ile aynı suretle muayeneleri yaparlar.
- Muayene ve tedavi zamanları sık sık mahallî neşir vasıtalarıyla halka bildirilir.
- Köylülerimizin bu tıbbî yardımdan istifadelerini temin için Köycülük Şubesinde tertip edilecek köy gezilerine tabiplerin, iştiraki temin olunur. Bu geziler esnasında tabibe müracaat edecek hasta köylüleri muayene ve tedavi ve bu meyanda

³⁵⁴ CHF Halkevleri Talimatnamesi, s.20.

köyün sıhhi şartlarını tetkik eder, ve lüzumlu gördüğü hususular hakkında not alarak bunları alâkadar makamlara bildirir.

- *Tabiplerin bu vazifeleri yapabilmesi için gereken seyahat imkân ve vasıtaları halkevlerince temin ve tedarik olunur.*
- *Muhtaç ve fakir oldukları anlaşılanlara halkevleri bütçesinin vüsati nispetinde parasız ilâç verilir.*³⁵⁵

Halkevleri eğitim hayatında başarılı fakat yoksulluk sebebiyle eğitim hayatını sürdüremeyen öğrencilere de elini uzatmıştır. Bu öğrencilerin ailelerinin de eksikleri giderilmeye çalışılmış ve eğitimin gelişimine katkı sağlamışlardır. Bakıma muhtaç olan insanlar için bazı halkevleri, bakımevi ve poliklinik açılmıştır. Bu çalışmalarıyla öne çıkan halkevleri: Kütahya, Van, Erzincan, Mersin, Bartın, Zonguldak, Muğla ve Trabzon halkevleridir.

Halkın sorunlarını araştırmış, sorunların çözüme kavuşturulması için öneriler üretmiştir. Halkın sorunlarına kesin çözüm bulma, vatandaşlık duygusunun arttırılması ve her şeyden önemlisi sorumluluk duygusunun vatandaşa aktarılması bu şubenin görevleri arasındadır. Yardıma ve bakıma muhtaç vatandaşlara yardım, acil durumlar için müdahale hastalar ve işsizlere de yardımcı olmak bu şubenin görevidir. Halk sağlığı çalışmalarının oluşturulmuş, sağlıklı bir toplum olabilmenin yolları araştırılmıştır. Sağlık ocakları açılmış, köy köy, ev ev gezerek salgın hastalıklara karşı mücadele edilmiştir. Devletin resmi görevlilerinin yanında halkevi gönüllüleri de halka hizmet etmişlerdir³⁵⁶

Sosyal Yardım Şubeleri ile pek çok vücutlar giydirilmiş, nice talebeler kitap ve defterlerine kavuşturulmuştur, yoksul ve öksüz vatandaşlara kucak açılmış, fakir hastalar tedavi ettirilmesi, hasta ve ya sakat yurttaşlarla yakından ilgilenilmesi bu şubenin görevleri arasında bulunmaktadır.³⁵⁷

³⁵⁵ BCA,490.01/4.21.5. , *CHF Halkevleri Talimatnamesi*, s.21-22.

³⁵⁶ Çeçen, s.157-158.

³⁵⁷ Toksoy, *Halkevleri Bir Kültürel Kalkınma Modeli Olarak*, s.54.

2.6. Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi

Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi kolu, halkın eğitimine katkı sağlamak okuma ve yazma eğitimini geliştirilmesi, meslek dallarına göre usta yetiştirmek, el becerileri ve el sanatlarını desteklemek bölgesel ve yöresel olarak sanata destek vermek gibi görevleri bulunmaktadır.³⁵⁸

Halkın bilgisini yükseltecek her türlü okutma ve yazdırma eğitiminin verildiği yerler olmuştur. Okuma ve yazmanın ilerleyip genişlemesini sağlamak, Türkçe okuyup yazma bursları, fizik, kimya gibi müspet ilimler kursları tatbikat ile dikiş, nakış, ütü, şapkacılık, gibi mahalli ihtiyaç ve imkanlara göre muhasebe, bağcılık, arıcılık, motorculuk ve elektrikçilik gibi pratik hayat sahasına giren kurslar verilmiştir.³⁵⁹

Yeni alfabenin öğrenilmesi ve halka okuma yazmanın öğretildiği yerler olmuştur. Türkçe kurslar başta olmak üzere, yabancı dillerde de kurslar verilmiştir. Bu kurslar sayesinde halkevleri katılımcıları birbirleriyle kaynaşmıştır.³⁶⁰ Okuma yazma kursları açıldıktan sonra, hizmeti milletin ayağına götürmek ve halkı bilinçlendirmek halkevlerinin ödevleri arasındadır. Dil devrimi ile birlikte yeni alfabe; en kısa sürede öğretilerek, okuma yazma seviyesinin hızlıca artırılması gerekli görülmüştür. Çağdaş düzeyde eğitim sağlayabilmek için, eğitim seviyesinin temellerinin kuvvetli atılmasına önem verilmiştir. Bazı halkevlerinde İngilizce Almanca ve Fransızca dil kursları açılmıştır. Bazı halkevlerinde halka stenografi, hesap ve muhasebe kadınlara dikiş nakış, el örgüleri, daktilo kursları açılarak dersler verilmiştir. Bu kursların dışında kadınlara ev ve mutfakla ilgili dersler verilmiştir. Okuma yazma bilmeyen vatandaşların boş vakitlerini okuma yazma öğrenmek ve kabiliyetleri yönünde geliştirilebilmeleri için yaş düzeylerine göre dersler düzenlenmiştir. Bu amaç doğrultusunda başarı elde eden halkevleri; Adapazarı, Manisa, Aydın, Denizli, İnegöl, Siirt, Tosya, Gönen, Bursa, Kula, Ergani, Niksar, Turhal, Muş, Maraş, Harput, Şehremini, Beyoğlu, Gaziantep ve Sivas halkevleri öne çıkmıştır. Bazı halkevlerinde motor kullanma kursları açılmıştır. Bu hususta, Bolu, Bergama, Mersin, Ereğli, Adana ve Tarsus halkevleri bu konuda adım

³⁵⁸ Çeçen, s.127.

³⁵⁹ BCA,490.01/4.21.5, , *CHF Halkevleri Talimatnamesi*, s.22-23.

³⁶⁰ Çeçen, s.158.

atmıştır. Mahkumların cahillikten kurtulmaları için çeşitli çalışmalar gerçekleştirilmiştir.³⁶¹

Halkevlerinde okuma yazma seferberliği sırasında okuma salonları ve kitaplıklar gün geçtikçe çoğaltılmıştır. Halkın ilgisi okumaya çekilmeye çalışılmıştır. Vatandaşları mahalle kahvesinden halkevi kütüphanesine davet etmiştir. Kitaplıkların yanı sıra müze ve sergi kolları açılmış, bu kollar da örnek çalışmalar sergilemişlerdir. Köy nüfusunun fazla olması yöresel ağırlıklı çalışmaları hızlandırmıştır.³⁶²

Halk dershanesi ve kurslar şubesinde başarılı olan halkevlerine 103.908 liralık yardım yapılmıştır. 17 Doğu ilinde masrafların karşılanması ile 211 tane Türkçe okuma yazma kursu açılmış, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından, doğu illerinde köy kadınları gezici biçki ve dikiş kurslarından 15 öğretmenin ücretleri halkevleri tarafından karşılanmıştır.³⁶³

2.7. Kütüphane ve Neşriyat (Yayın) Şubesi

Halkın araştırma ve öğrenme kapasitesini artırabilmek için gerekli kütüphaneyi kurmak, kütüphanenin tanıtımını yapmak, gerektiğinde halkın ayağına kitapları götürmek, okuma saatleri ve etkinlikleri düzenlemek ve her halkevinde bir okuma odasının bulunmasını sağlamakla görevlidir.³⁶⁴ Halkevlerinde en az 1 okuma salonu ve bir kütüphanenin bulunması, ilk tesis şartıdır. Yeni kurulan halkevlerinde ilk açılan şube olması açısından önem arz eder. Edebi eserler, ziraî bilgiler, sağlık kitapları, psikolojik ve sosyolojik araştırmalar içeren broşürleri dağıtılmıştır. Radyodan kütüphane ve okuma odalarına çağrılar yapılmıştır. Her halkevi bir okuma odası kurmuş, kalabalık okuyucu kitleleri ile bu şube sayesinde bir araya gelmiştir.³⁶⁵

Halkevleri Çalışma Talimatnamesi 'ne göre şubenin amaçları şunlardır:

- *“Kütüphaneler, halk bilgisinin ilerlemesinde başlıca amildir. Bu sebeple her halkevinde bir kütüphane ve okuma odasının bulunması halkevinin ilk kurulma*

³⁶¹Kara, s.103.

³⁶²Çeçen,s.15,. C.H.P. Halkevleri ve Halkodaları 1932-1942,s.10.

³⁶³Toksoy, Halkevleri Bir Kültürel Kalkınma Modeli Olarak, s.55.

³⁶⁴Çeçen, s.128.

³⁶⁵Kara, s.106, Toksoy, Halkevleri Bir Kültürel Kalkınma Modeli Olarak, s.55.

şartlarından sayılır. Halkevleri kendi kütüphane ve okuma odalarını kendi binalarından ayrı yerlerde de açabilirler. Bulunduğu şehir ve kasabada açık başka kütüphane varsa okuma sevk ve ihtiyacını yayma bakımından bunlarla işbirliği yaparlar...

- *Halkevleri kütüphanelerine girecek kitap ve nasıl temin olunur mecmualar:*
- *Vekillikler, umum müdürlüklerle Dil ve Tarih Kurumları gibi hükümetçe umumî menafi hizmet etmekte oldukları kabul edilmiş cemiyetlerden:*
- *C H P Genel Sekreterliğinden, halkevlerinin kendi bütçeleri ile vatandaşların teberru sureti ile verdiklerinden, temin olunur.*
- *Halkevleri kendi binalarından ayrı yerlerde ve bilhassa gidip gelme imkânları kolay yakın köylerde okuma odaları açar ve açılmış olanlara yardım eder.*
- *Halkevleri köyler için seyyar kütüphaneler tertiplebilir.*
- *Halkevlerinin çıkaracakları dergiler müstesna olmak üzere diğer bütün yayınları parasız olarak dağıtırlar.*
- *Köy ve şehirlerdeki halka okutmak maksadı ile (kitap, broşür ve gazeteler, bu şube marifeti ile parasız dağıtılır.”³⁶⁶*

Neşriyat işlerini dil ve edebiyat şubesiyle veya neşredilen eserin konularına göre diğer şubelerin iş birliği yapar. Asıl görevi kütüphanelerin kurulması ile kitapların muhafazası, arttırılmasına ve daha çok okutulmasına hizmet etmektir.³⁶⁷

Kütüphane ve Neşriyat Şubesi: Öğrenmenin yaşının olmadığı bilinciyle toplumun her kesimine okuma, araştırma ve öğrenme ruhunu şeffaflıkla katmayı sosyal bir ödev olarak görmüştür. Çocuklar için okuma salonları açılmış çocukların eğitim ve zeka seviyesinin geliştirilebilmesi için kütüphane oluşturulmuştur. Dil edebiyat ve tarih şubelerinin çalışmalarından oluşan eserler basılmış, yayınlanan bu eserler halkevi kütüphanelerinde okuyucu ile buluşturulmuştur. Halkevleri buldukları bölgenin sorunları ve ihtiyaçlarının farkında olarak çalışmalar sergilemiş ihtiyaca göre bilinçlendirme yapılmıştır. Örneğin Ankara’da arıcılık, Adana’da pamukçuluk, Samsun’da tütüncülük faaliyetleri ile ilgili broşürler dağıtılmıştır. 1937 yılı itibari ile 30’a yakın halkevi mecmuası çıkartılmıştır. Kitap ve broşür neşriyatında Zonguldak,

³⁶⁶ BCA,490.01/4.21.5, C.H.P. Halkevleri ve Halkodaları 1932-1942,s.24-27.

³⁶⁷ C.H.P. Halkevleri ve Halkodaları 1932-1942,s.12.

Bursa, Balıkesir, Elazığ, Diyarbakır, Gaziantep, İzmir ve Kayseri halkevleri ün kazanmıştır. İsmet İnönü bir konuşmasında şöyle demektedir ; “*Halkevleri, memleketin ekonomik ve kültürel yaşayışında, her bakımdan, tarla ekmekten büyük bir fabrikayı işletmeğe kadar bütün ilerde iyi hazırlanmış özel bir bilgiye ihtiyaç olduğuna inanmayı yaymalıdır. Okuma hevesini çoğaltma halkevlerinin başlıca işlerindedir.*”³⁶⁸ Çağdaş uygarlık düzeyine çıkabilmenin temel hedefi okumaktan geçer. Çağdaşlaşan Türkiye için akıl ve bilimin ışığında okuma seferberliği bu şube ile başlatılmıştır.

Başkent olması dolayısıyla Ankara Halkevi, en gözde halkevi olmuştur. Ankara Halkevi en zengin kütüphaneye sahip olmuştur. 18.935 kitaptan oluşan kütüphanesine bir yıl içerisinde 16.539 kişi yararlanmıştır. Akçakoca Halkevi, 380 kitapla, 4.016 okuyucuya, Alaşehir halkevi 552 kitap ile 3.382 okuyucu ile çalışmalarına devam etmişlerdir. Aydın halkevi 1926 kitap ile bir yıl içinde 30.753 okuyucu istifade etmiş, Çorum halkevi 8.679 kitaptan oluşan kütüphanesi ile 19.914 okuyucuya ulaşmayı başarmıştır. Yukarıda Ankara Halkevi ve diğer bazı halkevi kütüphanelerinde bulunan kitap ve okuyucu sayılar verilmiştir. Görüldüğü üzere Ankara Halkevi Kütüphanesi ve okuyucu sayısı diğer halkevlerinde bulunan kitap ve okuyucu sayısından bir hayli fazladır. Halkevi kütüphaneleri okuyucuya sunduğu hizmet bakımından oldukça konforlu mekanlar olmuştur. Halkevleri buldukları bölgelerde çeşitli kollarda yürütmüş olduğu faaliyetler ile halkın dikkatini çekmiş, halk kütüphanecilik kolu ile derlenmiş ve toplanmış eserlerin bir arada bulunduğu geniş kütüphanelerinden faydalanabilmek için halkevlerine akın etmişlerdir.³⁶⁹

³⁶⁸ Kara, s.105-107.

³⁶⁹ Kara, s. 107- 108.

2.8. Köycülük Şubesi

Köy ve halk eğitimi çalışmalarını üstlenen kol, hizmetlerin köye götürülmesi ve sosyal ve kültürel faaliyetlerin köylerde de yapılmasını sağlanmış halkla temas, sorunların halkla birlikte ortaya koyulması ve çözüm yolların bulunması gibi görevleri bulunmaktadır.³⁷⁰

Köylünün aydınlatılması için çok yönlü faaliyetlerle çalışmıştır. Köylerin tüm yönleri incelenmiş, sorunları ortaya çıkarılmış ve çareler bulunmuş, köylerde ölüm ve doğum, gelenek ve görenek, düğün ve bayramlar incelenerek kayıt altına alınmıştır. Köy muhtarı ve öğretmenleriyle sürekli iletişim içinde olunmuştur. Tarihi anıtlar tespit edilmiş, ziraat ve hayvancılık durumları incelenmiştir.³⁷¹ Her köyde en az bir öğretmen ve muhtarın da katıldığı beş kişilik “köy eğitimi, köyü kalkındırma komitesi” oluşturulmuştur. Okuma yazma kurslarına devam edecekleri belirlemek, ders verecekler ve kurs araçlarının sağlamak, konferanslar vermek ve film gösterileri yapmak gibi görevleri bulunmaktadır.³⁷²

Halkevleri Çalışma Talimatnamesi 'ne göre şubenin amaçları şunlardır:

- *“Köycülük Şubesinin esas vazifesi köylerin sosyal, sıhhî, bedii gelişmelerine ve köylü ve şehirli arasında karşılıklı sevgi ve tesanüt duygularının kuvvetlenmesine çalışmaktır.”*³⁷³
- *Şube, yakın köyleri imkân olduğu kadar sık ve çok olarak halkevi genel müsamerelerine ve halkevi azalarını da uygun mevsimlerde köylerde hazırlanacak kır bayramlarına çağırarak sureti ile sevişme ve anlaşma sebep ve vasıtalarını hazırlar.*
- *Halkevleri mensupları civar köylere yapacakları ziyaretlerde köylüye yük olmazlar ve bu ziyaretlerde onlara hiç bir masraf ettirmezler.*
- *Her halkevi mensubu bilmelidir ki, köylü, münevverin ziyaretini ne vakit istekle, zevkle bekler bir vaziyete gelmişse münevver o zaman köylü ile temasta ve ona faydalı olmakta muvaffak olmuş sayılır.*

³⁷⁰ Kara,s.111.

³⁷¹ Toksoy, *Halkevleri Bir Kültürel Kalkınma Modeli Olarak*, s.57.

³⁷² Kara,s.113.

³⁷³ C.H.P. *Halkevleri ve Halkodaları 1932-1942*,s.27.

- *Halkevinin Dershane ve Kurslar Şubesi ile çalışma birliği yapmak sureti ile imkân olan yerlerde köylüyü okutmaya çalışmak, tanışılan köylerde 15 günde bir yazı bilmeyen köylülerin mektuplarını yazmak ve sosyal yardım şubelerinin yardımı ile hasta köylülerin tedavileri ile meşgul olmak şubenin belli başlı işlerindedir.*
- *Şube, alil köylülerle şehir köylülerinin aile ve öksüzlerini korumaya ve bunların şehirde takibi güç veya imkânsız resmî işlerini kolaylaştırmaya ve sonuçlandırmaya çalışır.*
- *Tertip edeceği seyyar sergilerle köylüye yerli mallarımızı tanıtmaya, onların görgü ve bilgi seviyelerini yükseltmeye çalışır.*³⁷⁴
- *Temsil Şubesi ile işbirliği yaparak temsiller, karagöz, kukla, milli rakslarla köylerde neşe artmasına çalışır.*³⁷⁵

Halkevleri yönergesinde belirtildiği gibi 104. Madde: bu kolun görevleri köylerin sosyal ve sağlık açısından geliştirilebilmesi köy ve kent arasındaki dayanışmayı artırmak, köylerde sosyal faaliyetlerin artırılmasını sağlamak örnek köy seçimi yaparak örnek davranışlar sergilemeye teşvik etmek zengin ve kalkınmış köyler oluşturabilmek, milletin efendisi sayılan köylünün itibarını sarsmamak görevleri arasındadır.³⁷⁶

Kış aylarında da bulaşıcı hastalıklar, salgın hastalıkların yayılmasını engellemek için konferanslar ile halkı bilinçlendirmiştir. Bu şube köylünün sıkıntı ve istekleri doğrultusunda yeni hedefler belirlenmesinde etkili olmuştur.³⁷⁷ Köylerde kooperatifçilik kollarının kurucuları olmuş yetenekli köy çocukları köylüler için broşürler hazırlanmış, sorunların devletin üst makamlarına iletilmesinde etkili olmuşlardır.³⁷⁸

Vatandaşlarının dörtte üçü köylü olan bir memlekette, halkevinin bu şubesi köylünün okutulması ve köylünün iktisadi dertleri ile de meşgul olmuştur.³⁷⁹ Köylerin sosyal, sıhhi, gelişmelerine ve köylü ile şehirliler arasında karşılıklı sevgi ve saygı

³⁷⁴ CHF Halkevleri Talimatnamesi, s.28.

³⁷⁵ BCA,490.01/4.21.5, CHF Halkevleri Talimatnamesi,s.29.

³⁷⁶ Çeçen, s.127.

³⁷⁷ Toksoy, s.15.

³⁷⁸ Çeçen, s.164. , Kara, s.108.

³⁷⁹ Kara, s.110.

duygularının kuvvetlenmesine çalışılmıştır. Böylece köy yollarının birbirine bağlanması, gübrelerin köy dışına çıkarılması, evlerin, sokakların temizliği gibi, köyün umumi sağlığı ile ilgili eksikliklerin temin edilmesini sağlamışlardır.³⁸⁰ Halkevi gönüllüleri, çevresindeki fakir köylere gitmişler; köylerin yol, çeşme, okul ve ihtiyar odalarını onarma işlerinde görev almışlardır.³⁸¹

2.9. Müze ve Sergi Şubesi

Müze ve sergi şubesi milli tarihimizin araştırılması tarihi eser ve kalıntılara sahip çıkmak bununla ilgili müze kurmak sergi açmak, halk kültürünü yaşatmak şubenin görevleri arasındadır.³⁸²

Abidelerin korunması, Türk kültür tarihine karşı borçlu hissedilen önemli bir icraat olarak kabul edilmiş ve halkevleri bu hazinenin gerçek koruyucuları olmuşlardır. Tarihi eserler, Türk milletinin tarihindeki rolü önemli olduğu için, onları daha iyi korunması için çalışmalar yapmıştır. Türkiye Cumhuriyeti'nin ilanından önce İstanbul'da arkeoloji müzelerinden başka müze bulunmamaktadır. Cumhuriyet ilan edildikten 15 sene gibi kısa bir dönemde, ülkenin çeşitli merkezlerinde oluşturulan müzeler verimli sonuçlar vermeye başlamıştır. Kıymetli eserler ve vazo benzeri ürünler halk tarafından koruma altına alınması hususunda bilinçlendirilmiştir.³⁸³ Özellikle büyük müzelerin ve üniversitelerin bulunmadığı yerlerde bölgenin tarih, coğrafya, arkeoloji, etnografya ve zanaatlar bakımından tanınmasını sağlamak, halkevinin bulunduğu yerde sanat, tarih ve müze ruhunun uyandırılması, etnografya, folklor, tarih, sanat ve arkeoloji belgelerin tanınması, korunmasını sağlamak, bölgenin turizme uygun olan bölgelerin turizme hazırlanması gibi görevleri bulunmaktadır.³⁸⁴

Bu şubeler her şeyden önce, Türk Tarih Kurumu ve Türk Dil Kurumu ile sıkı iletişim içindedir. Her bölgenin vakfiye, sicil, arşiv, cönk, yazma eserler gibi tarihi kaynakları kaybolma ve yok olma tehlikesiyle karşı karşıya olduğundan, bu şubeler

³⁸⁰ BCA,490.01/4.21.5. ,C.H.P. Halkevleri ve Halkodaları 1932-1942,s.14.

³⁸¹ Kara, s.112.

³⁸² Çeçen, s.127.

³⁸³ Toksoy, *Halkevleri Bir Kültürel Kalkınma Modeli Olarak*, s.57-58.

³⁸⁴ Toksoy, *Halkevleri Bir Kültürel Kalkınma Modeli Olarak*, s.159-160

öncelikle kimlerde, nerelerde bu tür kaynaklar varsa tespit edecek, mümkün ise hemen kendilerine verilmesini istemiştir. Mümkün değilse bunların varlığını basına yansıtarak takipçisi olmak ve bu haberleri şubelerin özel dosyalarında saklamaktır. Türk milletinin ve Türk yurdunun tarihi üzerinde sistematik araştırmalar yapmaya başlamış olan kurumun, bu araştırmalarında tarihten önceki zamanlara ait eserlerden başlanması istenilmiştir. Özellikle ilk iş olarak ilkçağdaki insanlara mesken vazifesini görmüş olan mağaraların araştırılarak yerlerin tespit edilmesi uygun görülmüştür. Mağaraların yerlerini tespit için, öncelikle bir anket hazırlanarak, halkevlerinin buldukları mıntikalarda mevcut olan mağaralar hakkında uygulanacak ve sonuçları Türk Tarih Kurumu'na gönderilmiştir.³⁸⁵

Halkevleri Çalışma Talimatnamesi 'ne göre şubenin amaçları şunlardır:

- *“Milli, mahalli tarihle umumiyetle tarihi mevzular üzerinde mütehassıslar, alimler tarafından meydana konulmuş hakikatleri, tamim mahiyetinde yazılarıyla, tercümelerle, hülasalarla veya konferanslarla geniş halk kütlesine yaymak.*
- *Mahalli tarih hakkında kendi muhitlerinde yapılacak araştırmalarla yeni yeni vesikalar elde etmeye ve bunları ilmi şartlara uygun olarak neşretmeye çalışmak, (Bu bakımdan, el yazma eserlerden, fermanlardan, beratlardan, vakfiyelerden, kitabelerden, seri mahkeme sicillerinden v.b. den istifade olunur.)*
- *Halkevi bölgesindeki tarihî eser ve abidelerin iyi korunması için ilgilileri tenvir eder. Bu eserlerin korunması maksadı ile kurulmuş hususî cemiyetlere müzaheret edeceği gibi konuşmalarla, temaslarla halkı da eserleri korumaya davet eder.*
- *Halkevinin bulunduğu yerde resmî müze varsa arkeolojik eserlerle onları zenginleştirmeye, eksiklerini tamamlamaya çalışır. Yoksa tedarik edecekleri eserleri en yakın resmî müzeye gönderirler.*
- *Halkevleri teberruları teşvik veya para imkânları nispetinde satın alarak folklor ve Etnoloji malzemesi toplamaya çalışırlar. Bu malzeme arasında: Tarihi değeri*

³⁸⁵ Toksoy, *Halkevleri Bir Kültürel Kalkınma Modeli Olarak*, s.14.

olan eski yazılar, kitap kapakları, tezhipler, divanlar, minyatürler, çimler, halılar ve nakışlar gibi millî kültür belgeleri ile eski millî kılıklar, çevreler, eski kılıçlar, yatağanlar, tüfekler, tabancalar ve her türlü silâhlar, sedef altın gümüş vesaire kakmalar, oymalar v.b. Türk etnoloji belgeleri sayılabilir. Bu gibi eserlerden başka folklor sahasına giren bütün malzemeleri toplamaya, korumaya ve bunlar üzerinde tetkiklerde bulunarak neşriyatta bulunmaya çalışırlar.”³⁸⁶

Ayrıca heykel, çanak, çömlek, yazma kitap, minyatür, cilt, tezhip işi, kürsü, kapı, eski para, madalya ve şamdan gibi eserler tespit edilip hemen satın alınacak veya satın alınılarak koruma altına alınacak, albüm veya kataloğu hazırlanmıştır. Bu tür eserler merkezlerde toplanacak kaybolmamaları için tedbirler alınmıştır. Ayrıca uzmanlar tarafından bu malzemelere ait bilgiler toplanmıştır.

Müze ve sergi şubesinin önemli hizmetlerinden bir tanesi de bölgelerine ait toponomi çalışmaları yapmaları olmuştur. Yer adlarından yola çıkılarak o yerlerden gelip geçen kavimleri tespit etmek tarih ve arkeoloji bakımından önemli sonuçlar ortaya çıkarmıştır.

Şehir ve kasabalarda bulunan kale, sur, cami, saray, çeşme hastane, medrese gibi müesseselerin kıymetleri ifade edilmiştir.³⁸⁷

³⁸⁶ BCA,490.01/4.21.5. , C.H.P. Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, s.29-30.

³⁸⁷ Toksoy, Halkevleri Bir Kültürel Kalkınma Modeli Olarak, s.159.

3. Halkevleri Faaliyetleri

9 kolda faaliyet gösteren halkevleri; okuma faaliyetlerine önem vermiş her halkevinde mutlaka okuma salonlarının bulunması ve daima halka açık olmasına özen gösterilmiştir. Toplumun aydınlatılabilmesi amacıyla 15 günde bir; toplumu ilgilendiren konularda konferanslar verilmesi gerekli görülmüştür. Her ay erkeklerin ve kadınların bir arada bulunduğu aile toplantılar yapılmıştır. Bu toplantılarda Atatürk'ün büyük Nutku ve Türk büyüklerinin eserleri okutulmuş, milli konuşmalar yapılmış, gençlere muhtelif konularda konferanslar verilmiştir.³⁸⁸ Haftada bir veya iki defa halkın sağlık kontrolleri yapılmıştır. Her ay köylere ziyaretlerde bulunulmuş, köylünün bilinçlenmesi için gerekli konuşmalar ve broşürler dağıtılmıştır. Öz Türkçe kelimeler ve atasözleri toplanarak genel merkeze bildirilmiştir. Milli günlerde geniş çaplı etkinlikler yapılmış, halkla iç içe heyecanla kutlanmıştır. Sporu geliştirme ve teşvik için salonlar açılmış, ata sporlarının yaşatılması için turnuvalar düzenlenmiştir. Deniz kıyısı olan bölgelerde deniz sporlarının gelişmesine katkı sağlanmıştır. Her halkevi kendi bölgesinde, “*Toprak Bayramları*”, “*Spor Şenlikleri*”, “*Köy Bayramları*” ve “*Sürek Avları*” gibi açık hava çalışmaları gerçekleştirmiştir.³⁸⁹ Her halkevinin bölgesine karşı sorumlulukları da bulunmaktadır, bölgenin tarihinin araştırılması ve tarih eserlerinin korunması, halk oyunlarının tespit edilmesi ve yaşatılması gibi görevleri bulunmaktadır. Yapılan tüm çalışmaları Halkevleri Genel Merkezine göndermişlerdir.³⁹⁰

Vatandaşlar halkevleri faaliyetlerine heyecanla katılmışlardır. Açılış yıl dönümlerinde ve etkinliklerde halkevi salonlarını boş bırakmamış adeta evleri gibi görmüşlerdir. Bu atmosferin daha büyük coşkulara sebep olması için, Halkevlerinin çalışmalarını hızlandırılması ile ilgili Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği Halkevi Başkanlığına talimat vermiştir.³⁹¹

³⁸⁸ BCA,490.01/3.15.9,(Ek-20).

³⁸⁹ Tunali, s.62.

³⁹⁰ BCA,490.01/4.18.2 (Ek-21)

³⁹¹ BCA,490.01/3.12.24, (Ek-22)

3.1. Dil, Tarih, Edebiyat Şubesi Faaliyetleri

Halkevi faaliyetleri halkevlerinin çıkarmış olduğu dergilerde yayımlanmıştır. 1932-1938 yılları arasında halkevlerinin çıkarmış olduğu dergiler Ek- 21’de verilmiştir.³⁹²

1933 yılı içerisinde; Antalya Halkevi tarafından Kaza ve köylerden gelen binlerce derleme fişi analiz etmiş, bunların içinden 3000 tanesini seçmiş, Türk Dili Tetkik Cemiyeti umumi Merkez heyetine göndermiştir.³⁹³ Afyon Halkevi 45 konferans ve 24 münakaşalı konuşmalar yapılmıştır. Bu toplantıları 15 bin 500 kişi katılmıştır.³⁹⁴ 5000’e yakın fiş tahsil edilerek 2176 tanesi vilayet makamı vasıtası ile Türk Dili Tetkik Cemiyetine gönderilmiştir.³⁹⁵ Halkçılık, Gençlik Terbiyesi, Teşkilatçılık, Galip Niyazi Bey isimli konferanslar verilmiştir. Dumlupınar Halkevinde Zafer Bayramı dolayısıyla konuşmalar yapılmıştır. Afyonkarahisar’ın da sanayi tesisinin hangi alanlarda kurulmasıyla ilgili üç gün münakaşa edilmiştir. Taşpınar isimli aylık bir fikir mecmuası çıkarmaktadır.³⁹⁶ Giresun Halkevi tarafından 16 halk türküsünü ve manisini toplamıştır.³⁹⁷ Kayseri Halkevi tarafından, Kayserinin eski düğün töreleri toplanmış ve derlenmiştir. Kullanılan kelimelerden 3140 danesi derlenmiştir.³⁹⁸ Halk arasında söylemekte olan milli türkülerden bazılarının notaları tespit edilmiştir.³⁹⁹ Kütahya Halkevi tarafından Dede Korkut Masalları okunmuş izah edilmiştir.⁴⁰⁰ Kütahya halkevinde söylenen ve yaşayan sözler, kelimeler tamamen toplanmış, 2500’den fazlası Ankara Dil Cemiyeti’ne bildirilmiştir. Kütahya Halkevi 500 kişinin katılımıyla 5 farklı konferans verilmiştir. Antalya Halkevi, 24 Haziran 1932 tarihinde açılmıştır.⁴⁰¹ Tarih konulu 11 konferans verilmiş, ortalama her konferansa 300 kişi katılım sağlamıştır.⁴⁰² İzmir halkevi tarafından 23 temsil verilmiş, temsillerde 12.000 kişi bulunmuştur.⁴⁰³

³⁹² BCA,490.01/4.19.30,(Ek-23)

³⁹³ C.H.F. Antalya Halkevi Mesai Broşürü, Antalya Matbaası, Antalya, 29 Birinci Teşrin 1933, s.8.

³⁹⁴ Afyon Halkevi, Broşürü 1933, s.14.

³⁹⁵ Afyon Halkevi, s.14.

³⁹⁶ Afyon Halkevi, 1933, s.17.

³⁹⁷ *Giresun Halkevi Çalışma Broşürü*, Işık Matbaası, Giresun, 1933, s.5.

³⁹⁸ Kayseri Halkevi Armağanı 29 Birinciteşrin, Yeni Matbaa, Kayseri 1933, s.11.

³⁹⁹ Kayseri Halkevi Armağanı, s.13

⁴⁰⁰ Kayseri Halkevi Armağanı, s.4.

⁴⁰¹ Kapusuzoğlu, s.60.

⁴⁰² *Halkevlerinin 1933 Senesi Faaliyet Raporları Hülusalari*, Hâkimiyeti Milliye Matbaası, 1934, s.11.

⁴⁰³ Civci, s.98.

Sivas Halkevi, 500 kişinin katılımıyla 5 farklı konferans verilmiştir. Sivas halkevinde 1934 yılında 2 konferans 1935 yılında 5 konferans 8 Mart 1935 tarihinde ilkokul öğretmenlerinden Namıka Hanım halk terbiyesi konulu konferans vermiştir.⁴⁰⁴

1934 yılı içerisinde; Antalya Halkevi dil derlemeleri ve tarih incelemeleri yapılmış, 1.003 atasözü, 2 türkü, 63 masal, toplanmış ve Türk Dili Araştırma Merkezi'ne gönderilmiştir.⁴⁰⁵ Adana halkevi; Çukurova'da yaşamış halk şairlerinin isimleri ve eserleri tespit edilmiştir. Adana'da bulunan han, hamam, cami, medrese, bedesten, köprü, çeşme vb. yerlerin fotoğraf arşivi yapılmıştır. Eski camilerin yerlerini ve tarihlerini tespit edilmiştir. 18 Mart Çanakkale Deniz Zaferi anma töreni yapılmıştır.⁴⁰⁶ İzmit Halkevinde, dil alanında 2400 kelime toplanmıştır.⁴⁰⁷ Atasözleri toplayıp derlenmiştir. Dil ve Tarih Şubesi vilayet söz derleme heyetinden devraldığı 10.000 e yakın söz derleme fişleri incelemesini bitirmiş, Türk Dil Kurumu Genel Merkezine göndermiştir. 23 Nisan Ulusal Egemenlik Bayramı ile Ziya Paşa'yı anma günü düzenlenmiştir.⁴⁰⁸ Isparta Halkevi Dil ve Edebiyat Kolu 4 Mart 1934 tarihinde Ün adında bir dergi yayımlanması karar almıştır.⁴⁰⁹ Ankara halkevi Ziya Gökalp ve İranlı şair Firdevsi için anma törenleri düzenlemiştir. Konya, Urfa ve Aydın halkevlerinin faaliyetleri basında geniş yer almıştır. Mersin halkevinde Mete isimli piyes geniş izleyici kitlesine ulaşmıştır. Siirt Halkevi halk dersaneleri faaliyetleri ile ün kazanmış ayrıca Köycülük şubesi örnek çalışma sergilemiştir. Ankara, Bolu ve Muğla halkevlerinde; çağdaş müzik çalışmaları ile ün kazanmıştır. Ankara Halkevi, büyük bir balo düzenleyerek diğer halkevlerine örnek tutum sergilemiştir. Afyon Halkevi ise muhtar yetiştirme kursu düzenlemiş, bu çalışmanın ilk örneğini temsil etmiştir. Ankara halkevi soyadı kanununu müteakip özel bir gün düzenlemiş, soyadı seçimi konusunda çalışmalar yapılmıştır. Ankara Halkevi başta olmak üzere Denizli, Karahisar, Kütahya ve Muğla halkevlerinde “Şehit Asteğmen Kubilay” günleri düzenlenmiştir.⁴¹⁰

⁴⁰⁴ Duman, *Türk Modernleşme Sürecinde Sivas Halkevi (1933-1951)*, s.217.

⁴⁰⁵ Kapusuzoğlu, s.90.

⁴⁰⁶ Kurtkapan, s22.

⁴⁰⁷ Berna Kaya, s51.

⁴⁰⁸ Hamza Kurtkapan, *Adana Halkevi Görüşler Dergisinin Türk Modernleşmesi Açısından Analizi*, (Yüksek Lisans Tezi) Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Kütahya 2009,s.21.

⁴⁰⁹ C.H.P. *Halkevleri Çalışma Talimatnamesi*, s.8.

⁴¹⁰ Çeçen, s.146.

1935 yılı içerisinde; Adapazarı Halkevi Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi bir defa, dil, tarih ve edebiyat ile içtimai yardım şubeleri iki defa, spor şubeleri üç defa kütüphane ve neşriyat şubesi yedi defa, köycülük şubesi sekiz defa, temsil şubesi on iki defa, güzel sanatlar şubesi altmış defa toplantı gerçekleştirilmiştir. Dil, tarih edebiyat şubesi dil çalışmasında derlemeler yapmış, yapılan törenlerde öz Türkçenin önemi vurgulanmıştır. Halkevinin düzenlediği konferanslarda , Mimar Sinan hakkında, yine zehirli gazlar konusunda, ayrıca 23 Nisan, Dil Bayramı, Cumhuriyet Bayramı gibi konularda konferanslar gerçekleştirilmiş ve bu konferanslara 12.500 kişi katılmıştır.⁴¹¹ Gaziantep Halkevi, 1935 ve 1938 yıllarında iki halkevi broşürü çıkarmıştır. Broşürlerde; halkevi çalışmaları, Gaziantep'teki eski eserler, tarihçesi, savunması, büyükleri, bilim, ekonomik ve sosyal durumu, belediye çalışmaları, ilçeleri, demiryolu, karayolu, köprüler, tarım, Antep fıstığı, sağlık ve eğitim konularını içermektedir.⁴¹² Adana Halkevi tarafından, Adana'nın kurtuluş tarihi ile ilgili belgeler toplanarak, Adana'nın kurtuluş savaşı tarihini yazılmasına karar verilmiştir. Adana'da yabancı köy isimleri tespit edilmiş, öz Türkçe isimler verilebilmesi için İl Genel Meclisi'ne sunulmuştur. 9 Nisan 1935 tarihinde Mimar Sinan'ın 347. yıldönümü gerçekleştirilmiştir. 26 Eylül 1935'te Dil Bayramı kutlanmıştır. 29 Ekim 1935 tarihinde Cumhuriyet Bayramı'nın 12. yılı halk kahvelerinde ve halk kürsülerinde konferanslar verilerek kutlanmıştır.⁴¹³ Siirt Halkevinde 26 Eylül 1935 tarihinde Dil Bayramı bir kutlama programı düzenlenmiştir. Türk Edebiyatında Vatani konular, Doğu Anadolu Türkleri, Partinin başarıları, trahom ve göz hastalıklarından korunma, çocuk terbiyesi gibi konferanslar ve oyunlar sergilenmiştir.⁴¹⁴ Yozgat Halkevi tarafından soyadı kanunu çerçevesinde öz Türkçe soyadları derleme kitabı yayınlanmıştır. Halkevinin temsil şubesi Reşat Nuri'nin İstiklal başta olmak üzere Sönen Ümit, Mimar Sinan gibi piyesleri sahneye koymuştur.⁴¹⁵ Çorum Halkevi tarafından Çorum şairleri için tören düzenlenmiş, 18000 vatandaşa ulaşılan çeşitli konularda 40 kadar konferans verilmiştir.⁴¹⁶ Zonguldak Halkevinde Zonguldak tarihi araştırılmış, kömür havzası tarihine ait köklü bilgiler elde edilmiştir.

⁴¹¹ Kenan Olgun, *Yöresel Kalkınmada Adapazarı Halkevi*, Değişim Yayınları, Sakarya, 2008, s.202.

⁴¹² *Gaziantep Halkevi Brosürü* (1935), s. 12-60.

⁴¹³ Kurtkapan, s.22-23.

⁴¹⁴ Said Olgun, *Siirt Halkevi ve Faaliyetleri (1934-1951)*, History Studies International Journal of History, 2013, volume 5/2, s. 293.

⁴¹⁵ İbrahim Erdal, *Halkevlerinin Kuruluşu ve Yapısı ve Yozgat Halkevi (1932-1951)*, Siyasal Kitabevi, Ankara 2013, s.54-55.

⁴¹⁶ *Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hulası*, ,Ulus Basımevi 1936, s.42.

Zonguldak'ta söylenen halk türküleri, maniler ve deyimler toplanmaya başlanmıştır. 15 ciltlik el yazması kitap da kültür bakanlığına gönderilmiştir. Ayrıca soyadı kanununun ardından vatandaşların soyadı almasına yardım edilmiş, dil inkılabı ve dil çalışmalarıyla halk aydınlatılmaya çalışılmıştır.⁴¹⁷

1936 yılı içerisinde; Antalya Halkevinde Denizli milletvekili Necip Ali Küçüka tarafından, inkılâp ve istiklal konularında 1.500 kişinin katılımıyla iki konferans verilmiştir.⁴¹⁸ Tokat Halkevi tarafından, gazeteciliğin tarihi, halk ve halkçılık prensibi, Hun Devleti ve Atilla, arkadaş sevgisi, Namık Kemal hakkında ve sağlık, spor alanlarında konferanslar verilmiştir.⁴¹⁹ Adana Halkevi tarafından Adana'nın kurtuluşunu, işgal döneminde çekilen sıkıntıları ve ulusal egemenliği anlatan broşür yayımlanmış 2.000 adet ilkokul son sınıf öğrencilerine dağıtılmıştır. Adana'nın kurtuluş tarihinin yazılması için, şahitlerle görüşülüp, 186 sayfa hatıra, 34 belge ve 62 fotoğraf bulunmuştur. Adana ve çevre bölgelerdeki folklor malzemeleri dil kurumu merkezine gönderilmiştir. Adana'nın kurtuluş günü, 18 Mart Çanakkale Zaferi, 31 Mart İnönü Zaferi, Mimar Sinan Gecesi, Karacaoğlan Gecesi, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, Ziya Paşa'yı anma, Atatürk Günü, Montrö Zaferi, Dil Kurultay Günü, 30 Ağustos Zafer Bayramı, Dil Bayramı ve Cumhuriyet Bayramı kutlamaları gerçekleştirilmiştir.⁴²⁰

1937 yılı içerisinde; Balıkesir Halkevi 1937 yılında 12 söylev ile 56 konferans düzenlemiş, 49.925 vatandaşın dinlemesi sağlanmıştır. 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı söylevleri broşür halinde basılmıştır.⁴²¹ Hatay Halkevi, halka gece kurslarıyla okuma-yazma öğretme kursları açmıştır. Bu kurslara Haziran ile Temmuz ayları

⁴¹⁷ Yücel Namal, "Zonguldak Halkevi'nin Faaliyetleri ve Karaelmas Dergisi, *Karadeniz Araştırmaları*, Zonguldak 2012, S.34, s.106.

⁴¹⁸ Yusuf Bahri Kapusuzoğlu, *Antalya Halkevi Ve Faaliyetleri (1932-1951)*, (Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Bilim Dalı, Ankara 2013, s.87.

⁴¹⁹ Selçuk Duman, *Bir Modernleşme Aracı Olarak Tokat Halkevi*, Berikan Yayınevi, Ankara 2011, s.90.

⁴²⁰ Kurtkapan, s24-25.

⁴²¹ Başak Tekdurmaz, *Balıkesir Halkevi Çalışmaları Ve Kaynak Dergisinin Sistematik İndeksi*, (Yüksek Lisans Tezi), Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili Ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Balıkesir 2004, s.45.

arasında 141 genç katılmıştır. ⁴²²Adana Halkevi “1 Nisan 1937 yılından beri yayınlanmış olan “*Görüşler Dergisi*” bu sayıdan itibaren “*Çukurova*” ismiyle yayımlanmıştır. ⁴²³ Adana ilinde yaşamış türkülerıyla ün salan Karacaoğlan için bir gece düzenlenmiş, hayatı ve edebi yönü hakkında bilgi verilmiştir. Montrö zaferini kutlamak için 22 Temmuz’da hoparlörle bir hitabe verilmiştir. 24 Temmuz 1937’de Lozan Zaferini anma gecesi düzenlenmiş, konuşmalar yapılmış ardından askeri bando parçalar çalmıştır. 30 Ağustos Zafer Bayramı halkevinde Başkomutanlık Meydan Muharebesi anlatılmış şiirler okunmuş, bando parçalar çalmıştır. 16-26 Eylül 1937 tarihinde, Dil Bayramı törenle kutlanmıştır. Arif Nihat Asya Dil Devrimi ile ilgili bir söylev verilmiştir. Öğrenciler şiirler okunmuş, halka dil bayramını kutlayan rozetler takılmış, gece halkevi elektrikle aydınlatılmıştır. ⁴²⁴ Hatay’ın bağımsızlığı ile ilgili 31 Ocak 1937’de yapılan miting sonrası müzikli ve çaylı bir gece düzenlenmiştir. Hataylıların katılımıyla bir konferans gerçekleştirilmiştir.

1938 yılı içerisinde; Balıkesir Halkevi tarafından 1938- 1939 tarihleri içinde 123 hitabe ve konferans verilmiştir. ⁴²⁵ 20 Şubat 1938 tarihinde Fethiye Halkevi Başkanı Şaban Kınay tarafından halkevlerinin VI. yıl dönümü sebebiyle konferans düzenlenmiştir. ⁴²⁶ Halkevlerinin VI. yıl dönümünde Kayseri Halkevinde okunan şiirler okunmuştur. (Ek-26) ⁴²⁷ 30 adet notalarıyla halk türküsü, 103 halk hekimliği, hayvan hastalıkları ve tedavi şekilleri, 15 adet halk fıkrası, 15 adet halk masalı, 1105 adet mani, 304 adet atasözü, 25 adet Nasrettin Hoca hikayesi, 1221 adet halk bilmececi, 31 adet düşün adeti ve milli spor hareketlerini gösterir resimler, 32 adet halk adet ve ananesi derlenmiştir. 257 mani, 59 türkü, 99 atasözü, 3 halk âdet ve ananesi Kaynak Dergisi’nde yayımlanmıştır. ⁴²⁸ 16/01/1938 tarihinde halkevi salonunda lise öğretmeni Muhtar Erdemer tarafından “*Atalar Sözü Psikolojisi*” isimli konferans verilmiştir. ⁴²⁹

⁴²² Volkan Palasyalı, “Hatay Halkevinin Faaliyetleri Ve Hatay Halkevi Dergisi (1939-1951)” *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, Ankara 2013, S.52, s.218.

⁴²³ Selvi Gürpınar, *1932-1945 Yılları Halkevi Tarihçesi, Adana Halkevi ve Çıkardığı Dergilerin Değerlendirilmesi*, (Yüksek Lisans Tezi) , Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1998, s.17.

⁴²⁴ Kurtkapan, s.25-26.

⁴²⁵ *Halkevimizin Bir senelik Faaliyeti, Kaynak*, S. 73, Şubat Balıkesir İl Matbaası, 1939, s. 597-599.

⁴²⁶ BCA,490.01/963.727.2. , (Ek-24).

⁴²⁷ BCA, 490.01/963.727.2. , (Ek-25).

⁴²⁸ Kaynak, S. 57, ss. 270-279.

⁴²⁹ BCA,490.01/227.895.1 (Ek-26).

3.2. Güzel Sanatlar Şubesi Faaliyetleri

Aydın Halkevi tarafından Cumhuriyet Bayramı kutlamaları çerçevesinde (29 Ekim 1932) Konser (piyano) verilmiştir.⁴³⁰

1933 yılı içerisinde; Antalya Halkevi tarafından 12 kişiden oluşan saz ekibi ile haftada 2 gün çalışmalar yapılmış, konserler düzenlenmiştir. Bando takımı kurulmuş milli bayramlarda ve özel günlerde bando takımı faaliyetlere katılmıştır.⁴³¹ 1933 yılında Tokat Halkevinde konser tertip edilmiş, 31 genç, halkevinde musiki dersleri almıştır.⁴³² Bilecik Halkevi tarafından üyeler arasından oluşturulan koro ile 165 dinleyicinin bulunduğu 2 konser verilmiştir.⁴³³

1934 yılı içerisinde Tokat Halkevi, 11 konferans, 8 temsil, 8 konser verilmiş. Bu etkinliklere 1800 kişi katılmıştır.⁴³⁴ 1935 yılı içerisinde; İzmit Halkevi tarafından şubenin müzik kolu 40 kişilik bir koro kursu ile 46 Kişiden oluşan bir musiki kursu açmıştır. Orkestraya hazırlık için açılan kurslarda 218 ders verilmiştir.⁴³⁵ Siirt Halkevinde Çoban, Beyaz Kahraman, Sevr'den Lozan'a, Himmetin Oğlu gibi piyes ve komediler temsil edilmiştir.⁴³⁶ Ankara Halkevi 2 tane büyük resim sergisi açmış, 2500 vatandaş sergiyi gezmiştir. Resim sergisinden sonra resim dershanesi açarak ressam yetiştirmeye başlamıştır.⁴³⁷ Çorum Halkevi tarafından keman, piyano dersleri verilmiş, halka radyo aracılığı ile müzik dinletilmiş, 1 operet dinletilmiştir. Bu operet Samsun ve Amasya halkevlerinde tekrarlanmıştır.⁴³⁸

1936 yılı içerisinde; Kadıköy Halkevi çalışmaları müzik kısmında koro, mandolin, orkestra grupları 1935 yılına göre ilerleme kaydetmiş ve yeni kurulan küçük

⁴³⁰ Aydın Halkevi Broşürü, İzmir Nefaset Matbaası, İzmir 1933,s.32.

⁴³¹ Antalya Halkevi Mesai Broşürü, s.8.

⁴³² Selçuk Dumani Bir Modernleşme Aracı Olarak Tokat Halkevi, ,s.96.

⁴³³ Bilecik Halkevi 1935 Broşürü, Bilecik Halkevi Basımevi, Bilecik 1936,s.5.

⁴³⁴ Selçuk Duman, Bir Modernleşme Aracı Olarak Tokat Halkevi, Berikan Yayınevi, Ankara 2011, s.15.

⁴³⁵ Berna Kaya, s.67.

⁴³⁶ Said Olgun, s.295.

⁴³⁷ Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hulası, Ulus Basımevi 1936, s.13.

⁴³⁸ Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hulası, s.42.

caz heyeti de özel öğretmen tarafından eğitilerek piyano ve caz gösterisi yapmıştır.⁴³⁹ 1937 yılında, Tokat halk evinde 40 konferans düzenlenmiştir.⁴⁴⁰

1938 yılında Adana Halkevi'nde öğretmen okulunun resim ve elişlerinden oluşan sergisi açılmıştır.⁴⁴¹ Balıkesir Halkevi tarafından halk şarkıları grubu 8 konser vermiş ve iki caz takımı kurulmuştur.⁴⁴² Gaziantep Halkevi'nde 148'i konferans verilmele birlikte halka hoparlörlerle müzik ve haber yayını yapılmıştır. 5 defa ücretsiz sinema gösterilmiştir.⁴⁴³ Tokat Halkevi sinema salonu inşaatı bitirilmiş ve halkın hizmetine sunulmuştur.⁴⁴⁴

3.3. Temsil Şubesi Faaliyetleri

1933 yılında Adana Halkevi, Kocatepe Spor Kulübü ile iş birliği yaparak; Mete, Gömdüğüm O Cihan, Bir Azizlik Vesaire, isimli piyesleri sergilemişlerdir.⁴⁴⁵ Adana Halkevi, 9 gösteri sergilenmiş, 4000 kişi seyretmiştir.⁴⁴⁶ Aydın Halkevi; Akın, Mete, Özyurt, Kahraman piyeslerini sergilemişlerdir. Cumhuriyet Bayramında Mavi Yıldırım ve Çoban piyesleri Halkevinin binasında sergilenmiştir⁴⁴⁷

Adapazarı Halkevi Temsil Şubesi, 23 Şubat 1934 tarihi ile 13 Ekim 1934 tarihleri arasındaki sürede, pek çok etkinlikleri ile en aktif şube olmuştur. Adapazarı'nda; İstiklal, Sönen, Ümit Sakarya'nın Tayyarecisi, Fazilet Piyesleri temsil edilmiştir. İzmit halkevinde 4 komedi temsili ve 1 kere tiyatro gösterisi sunulmuştur.⁴⁴⁸ Reşat Nuri Güntekin'in kaleminden çıkan İstiklal oyununda kapitülasyonlar ele alınmış, bağımsızlık vurgusu yapılmıştır.⁴⁴⁹ Adana Halkevi 13 kişiden oluşan açık hava bandosu oluşturmuş, pek çok resmi yürüyüşlere katılmıştır. 1935 yılında Adana Halkevi temsil

⁴³⁹Eminalp Malkoç ve diğerleri ,” Kadıköy Halkevi Ve Faaliyetleri 1935-1951” *İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri Ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları Dergisi*, İstanbul 2006, S.10, s.122.

⁴⁴⁰ Selçuk Duman, *Bir Modernleşme Aracı Olarak Tokat Halkevi*, s.90.

⁴⁴¹ Adana Halkevi, s.68.

⁴⁴² “1937 yılından itibaren 19 Nisan’a Kadar Halkevinin Çalışmaları”, *Kaynak*, S. 51, Nisan Balıkesir, 1937, s. 95-99.

⁴⁴³ *Gaziantep Halkevi Brosürü*, Gaziantep, Cumhuriyet Halk Fırkası Matbaası, 1935, s.105.

⁴⁴⁴ Selçuk Duman, *Bir Modernleşme Aracı Olarak Tokat Halkevi*, s.102.

⁴⁴⁵ Afyon Halkevi, 1933, s.22.

⁴⁴⁶ Kurtkapan, s.29.

⁴⁴⁷ *Aydın Halkevi Brosürü*, s.20.

⁴⁴⁸ Kenan Olgun, s.109.

⁴⁴⁹ Kenan Olgun, s.110.

şubesi tarafından keman, piyano, mandolin kursları açılmış, yüz bir koro oluşturulmuş. Halkevi bandosu bütün törenlere iştirak etmiştir. Halk türküleri üzerine çalışma yapmak amacıyla Adana'ya gelen Macar profesörü Bela Bartok, halk türküleri okuyanlara türküleri notalara alınması ile ilgili çalışma yürütmesi sağlanmıştır. Halkevinde Musiki isimli bir konferans vermiştir.⁴⁵⁰ Bilecik Halkevi tarafından bir yıl içinde; sönmeyen ateş uyanış, Zafer için, Akın, Özyurt, Mavi Yıldırım, İstiklal, Yarım Osman ve Hedef piyesleri oynamıştır. 4274 vatandaş gösteriyi seyretmiştir.⁴⁵¹ 1937 yılında Gösteri komitesi bir yıl içinde beş piyes sahneye koymuştur. Ana ve Mahcuplar iki defa Hulleci üç defa İtaat İlamı dört defa temsil edilmiş gösteriyi on bin kişi izlemiştir. 1938 yılında Bergama halkevi tarafından bir yıl içinde 22 piyes temsil edilmiştir. Sinema salonunda gece sinema gösterilmiştir.⁴⁵² Balıkesir Halkevi tarafından 38 piyes temsil edilmiş, bu temsiller 76 kez tekrar edilmiştir. Bursa Halkevi 16 temsil verilmiştir. Kör, Kavga Sonu, Sancağın Şerefi, Kahraman, Rüya İçinde Rüya ve Aynaroz Kadısı isimli temsiller verilmiştir.⁴⁵³

3.4. Spor Şubesi Faaliyetleri

1933 yılında Afyon Halkevi tarafından, Afyon Spor ve Kocatepe Spor isimli spor kulüpleri kurulmuştur.⁴⁵⁴ Antalya Halkevi 3 futbol kulübü arasında müsabakalar düzenlemiştir. Denizcilik ve binicilik alanlarında faaliyet imkânları sağlamıştır.⁴⁵⁵ 1934 yılında spor şubesi, on iki kulübün çalışmalarına destek vermiştir. Güreş, deniz sporları, avcılık gibi sporların geliştirilmesine destek verilmiştir. Yine spor bağlamında, 250 avcı şubeye kayıt edilmiştir.⁴⁵⁶

⁴⁵⁰ Kurtkapan, s.27.

⁴⁵¹ *Bilecik Halkevi 1935 Broşürü*,s.6.

⁴⁵² *Kaynak* s. 73, ss. 597-599.

⁴⁵³ Mine Akkuş, *Bursa Halkevi ve Uludağ Dergisi*, (Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, İzmir 2004, s.39.

⁴⁵⁴ *Afyon Halkevi, 1933*, s25.

⁴⁵⁵ *Antalya Halkevi Mesai Broşürü* ,s.9.

⁴⁵⁶ Sultan Cıvci, *Halkevleri Ve İzmir Halkevi'nin Faaliyetleri (1932-1951)*, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı T.C. Tarihi Bilim Dalı, (Yüksek Lisans Tezi), Eskişehir, 2013, s.103.

1935 yılında kadınlar için jimnastik salonu çalışmaları artırılmış, ayrıca çocuklar için jimnastik salonları açılmıştır. Aynı zamanda, boks, eskrim, kayak sporlarına önem verilmiştir. 87 kişiden oluşan avcılık kolu her hafta düzenli olarak ava çıkmıştır. Bartın Halkevi 3 ayaktopu takımı kurmuş, 5 maç yapmıştır. El topu oyunları geliştirilmiştir. Bisiklet, yüzme, salon sporları, binicilik, güreş ve avcılık alanlarında takımlar kurulmuştur. Beyoğlu Halkevi'nin spor şubesi her türlü spor çalışmalarını sürdürülmüş, bu çalışmalara 19.352 kişi katılmış, 21.834 kişi izlemiştir. Burdur Halkevi 1.455 kilometrelik bisiklet turnesi düzenlemiştir.⁴⁵⁷

1937 yılında kış aylarında Adana-Kahyaoğlu arasında 20 km gidip gelme ve Adana- Yenice arasında 34 km gidip gelme yarışmaları düzenlenmiştir.⁴⁵⁸ İzmir Halkevi Dağcılık ve Avcılık kolu 1937 Haziran -1937 Aralık tarihleri arasında her bir kamyonda yaklaşık 1.150 sporcunun olduğu 50 kamyon, 20 sefer yaparak, av ve süre avı gezisi düzenlemiştir.⁴⁵⁹

1937 yılında 15 gün sergide kalması için, el emekleri ve arkeoloji içeren sergi açılmıştır. Sergiyi, 3.000'den fazla ziyaretçi incelemiştir. Halkın yoğun ilgisinden dolayı 22 gün sergi açık tutulmuştur.⁴⁶⁰

1938 yılında Bergama Halkevi; Okçuluk, Zeybek Kalkancılık, Cirit, Bengi, Kozak Dağılısı, Arazlı Bergama Dağılısı, Yalabık, Gümende oyunlarını araştırmış, tanıtmış ve öğretmiştir. Halkevi Spor Kulübü, her hafta egzersizler yapmış, Bergama ve çevre iller ile maçlar yapmıştır.⁴⁶¹ Adana Halkevi 21 Mayıs'ta serbest güreş müsabakaları yapmış, ilk defa modern anlamda güreşler görülmüş ve yine ilk defa mayo ile güreş tutulmuştur.⁴⁶² Balıkesir halkevi şehir kulüpleri arasında futbol, basketbol, tenis müsabakaları, güreş, boks, eskrim, bisiklet yarış ve oyunları düzenlemiştir.⁴⁶³

⁴⁵⁷ *Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hulası*, s.14-36.

⁴⁵⁸ Kurtkapan, s.30-31.

⁴⁵⁹ Civci, s.103.

⁴⁶⁰ Civci, s.122.

⁴⁶¹ *Bergama Halkevi Broşürü*, Bergama Halkevi Yayınları, İzmir 1939.

⁴⁶² Adana Halkevi, s.68.

⁴⁶³ "Halkevi Nasıl Çalıştı?", *Kaynak*, S. 87, Türk Dili Matbaası, Balıkesir.1940, s. 286-287,

3.5. Sosyal Yardım Şubesi Faaliyetleri

1932 yılında Aydın Halkevinde, 100'den fazla çocuğun eğitim ve okul masrafları karşılanmıştır.⁴⁶⁴ 1933 yılında Afyon Halkevi tarafından 23 Nisan Çocuk Bayramı münasebetiyle Himaye-i Etfal Cemiyeti ile birlikte, 135 fakir çocuk giydirilmiştir.⁴⁶⁵ Adana Halkevi tarafından 150 öğrencinin kitap ihtiyacı giderilmiş, 450 öğrenciye yemek yardımı yapılmış ve 250 hasta muayene ettirilmiştir.

1 Mart 1933 tarihinde kulüpler arasında sokak koşusu düzenlenmiş, koşu Adana halkevi tarafından film haline getirilmiştir.⁴⁶⁶ Afyon Halkevi tarafından, maddi durumu yetersiz vatandaşların ücretsiz muayenesi için tedbirler alınmıştır. Pazartesi günleri ücretsiz muayeneler yapılmıştır.⁴⁶⁷ Antalya Halkevi tarafından diş doktorları, ücretsiz tedavi günleri düzenlenmiş, 17 kadın ve çocuğunun diş tedavisi gerçekleştirilmiştir. 1935 yılında Adana Halkevi, cezaevlerinde konferanslar vermiş, okuma odaları açılmıştır.⁴⁶⁸ Sağlıkla ilgili konferanslar verilmiş, çocuk bakımı, verem gibi hastalıklar ile bilinçlendirme yapılmıştır.⁴⁶⁹ Bilecik Halkevi ilkokulda eğitim gören 9 çocuğa elbise yardımı yapılmıştır. 10 çocuğun ayakkabı ihtiyaçlarını karşılamıştır. 5 çocuğun da kıyafet ihtiyaçları karşılanmış, 2 köylüye de maddi yardımda bulunulmuştur. 4 genel köy gezintisi yapılmış gezide bulunan doktorlar hastaları muayene ettirilmiştir.⁴⁷⁰ Gaziantep Halkevi'ne Filistin'den gelen 72 Türk göçmeni İslâhiye'ye yerleştirilmiştir. Yiyecek, içecek ve barınma ihtiyaçları halktan toplanan yardımlar ile giderilmiştir.⁴⁷¹ Aksaray Halkevi tarafından vatandaşlara ilaç yardımı yapmış, 200 ilkokul öğrencisinin eğitim ihtiyaçlarını karşılamıştır.⁴⁷²

1936 yılında Adana Halkevi, Sıtma Mücadele Teşkilatı Tıp Odası ve Kızılay ile işbirliği yapılmış, pamuk çapası ve tarımla uğraşan işçilerinin, muayene ve tedavi için bakım yeri açılmıştır. 640 hasta muayene edilmiş, ağır hastalar hastaneye

⁴⁶⁴ *Aydın Halkevi Broşürü*, s.20.

⁴⁶⁵ Afyon Halkevi, 1933, s.6.

⁴⁶⁶ Kurtkapan, s.30.

⁴⁶⁷ Afyon Halkevi, 1933, s20.

⁴⁶⁸ *Antalya Halkevi Mesai Broşürü*, s.10

⁴⁶⁹ Kurtkapan, s.31-32.

⁴⁷⁰ *Bilecik Halkevi 1935 Broşürü*, s.7.

⁴⁷¹ *Gaziantep Halkevi Brosürü (1935)*, s. 26.

⁴⁷² *Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hulası*, s.9.

gönderilmiştir.⁴⁷³ 1938 yılında Bergama Halkevi, 1400 liralık bir bütçe ile 250 öğrenciye ücretsiz öğle yemeği ve kırtasiye ihtiyaçları karşılanmıştır. 139 çocuğa elbise giydirilmiştir. Haftanın 5 günü 5 doktor halkın tedavileri ücretsiz gerçekleştirilmiştir. Ayrıca Bergama Halkevi radyosundan halk faydalanmıştır.⁴⁷⁴ Adana Halkevi tarafından 1.839 hasta muayene edilmiş, 274 vatandaşa ilaç yardımı yapmıştır.⁴⁷⁵ Birçok halkevinde maddi durumu yetersiz hastalar, ücretsiz muayene ve tedavi ettirilmiştir. Halkın ve köylülerin sağlığıyla yakından ilgilenilmiştir.

3.6. Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi Faaliyetleri

1932 yılında Kütahya Halkevi tarafından biri kadınlara biri de erkeklere olmak üzere iki halk dershanesi açılmıştır. 1933 yılında Antalya Halkevi; 4 ay boyunca, okuma günleri düzenlemiş, gündüzleri hanımlara, geceleri erkeklere dersler verilmiştir. Derslerde 26 hanım ve 148 erkek olmak üzere 174 vatandaş katılmıştır.⁴⁷⁶ Adana halkevi halkın sağlık, hukuk, yurt ve inkılap konularında bilgilendirilmesi amacıyla, 20 halk konferansı düzenlemiştir. Bu konferansları 2.500 vatandaş dinlemiştir. Aydın halkevi tarafından, ücretsiz daktilo, dikiş ve nakış, defter tutma usulleri ile ilgili kurslar açmış, vatandaşların hizmetine sunulmuştur.⁴⁷⁷

Konya Halkevi, daktilo ve muallimlere (Öğretmenler) mahsus terbiye kursları açmıştır.⁴⁷⁸ 1934 yılında Adapazarı Halkevi 23 Şubat 1934 tarihinde Parti binasında açılışı gerçekleşmiştir.⁴⁷⁹ Adapazarı Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi kuruluşundan kapanmasına kadar ismi değişmeyen şube olma özelliğine sahiptir. Okuma, yazma ve yetiştirme faaliyetlerinin ilerlemesine katkı sağlamıştır. Halkevlerinin düzenlemiş olduğu kurslarda şahadetnameler (diploma) dağıtılmıştır.⁴⁸⁰

⁴⁷³ Kurtkapan, s.33.

⁴⁷⁴ *Bergama Halkevi Broşürü*.

⁴⁷⁵ Adana Halkevi, s.70.

⁴⁷⁶ C.H.F. Antalya Halkevi Mesai Broşürü, s.10.

⁴⁷⁷ *Aydın Halkevi Broşürü*, s.24.

⁴⁷⁸ Durmuş Yılmaz ve Nadire Emel (Süntar) Akan, "İlk Dönem Halkevlerinin Faaliyetleri, Konya Halkevi Örneği" *Karadeniz Araştırmaları*, 2011, S.29, s.72.

⁴⁷⁹ Kenan Olgun, s.101.

⁴⁸⁰ Kenan Olgun, *Yöresel Kalkınmada Adapazarı Halkevi*, Değişim Yayınları, s.73.

1935 yılında Türkçe, hesap ve ölçüler, İngilizce ve Fransızca dil kursu, dikiş kursu verilmiştir. Dört ay süren okuma yazma kursuna, kadın, erkek 540 yurttaş katılmış, sınavı kazanan 248 vatandaşa belge verilmiştir.⁴⁸¹ Tokat Halkevi iki dersane açmış, 140 kişiye okuma yazma öğretilmesini sağlamıştır.⁴⁸²

1938 yılında Adana Halkevi tarafından daktilo kursu verilmiştir. Kadın, erkek olarak 4 ay süreli okuma yazma kursu açılmış, 540 vatandaş katılmış, sınav sonucunda kurs belgesi verilmiştir.⁴⁸³

3.7. Kütüphane ve Neşriyat (Yayın) Şubesi Faaliyetleri

1933 yılında Sivas halkevinin 80 kitap bulunan kütüphanesinde 200 okuyucu yaralanmış ve 1934 yılında kitap sayısı 150 ye yükselmiştir. 1935 yılında okuyucu sayısı 7.403'e yükselmiş, 1936 yılında 6.643 kişi yararlanmıştır.⁴⁸⁴ Antalya Halkevi kütüphanesinden 1932-1933 yıllarında 780 vatandaş istifade etmiştir. Şehrin üç semtinde 11 açık okuma geceleri düzenlemiştir. Bu gecelerde Medeni Bilgiler, Cumhuriyet, Milli Şecaat ve Kahramanlık konuları ele alınmıştır.⁴⁸⁵

Aydın Halkevinde, 1933-1934 tarihleri arasında, 9.915 kadın ve erkek vatandaş kitap, gazete ve mecmua okumuşlardır.⁴⁸⁶ Kütahya Halkevi kütüphanesinde kuruluşunda 227 kitap bulunmuş, 1 senede kitapların sayısı 587'ye yükselmiştir. Kütahya Halkevi kütüphanesinden 1932-1933 yılları arasında 2.330 okuyucu faydalanmıştır.⁴⁸⁷ 1935 yılında Kırklareli Halkevi kütüphanesinde 650 kitap ile 3.750 okuyucu kitlesine sahip olmuştur.⁴⁸⁸ Bilecik Halkevi okuma salonuna 2.200 kişi gelmiştir.⁴⁸⁹ 1937 yılında Sivas Halkevi Kütüphane ve Yayın Şubesi 1937 yılında

⁴⁸¹ Kurtkapan, s.36.

⁴⁸² Selçuk Duman *Bir Modernleşme Aracı Olarak Tokat Halkevi*,s121.

⁴⁸³ Adana Halkevi, s.70.

⁴⁸⁴ Selçuk Duman, *Türk Modernleşme Sürecinde Sivas Halkevi (1933-1951)*,s.272.

⁴⁸⁵ C.H.F. Antalya Halkevi Mesai Broşürü, s.12.

⁴⁸⁶ *Aydın Halkevi Broşürü*, s.27.

⁴⁸⁷ *Ülkü Yolunda Kütahya Halkevi*, 1933, s.8.

⁴⁸⁸ *Halkevlerinin 1933 Senesi*, ss.110–111.

⁴⁸⁹ *Bilecik Halkevi 1935 Broşürü*, s.8.

haftalık Kızılırmak Gazetesini çıkarmaya başlamıştır. Sivas Halkevi Kütüphane ve Yayın Şubesi; Sivas Halkevi Dergisi olarak yayımlanan, Orta Yayla ve 4 Eylül Dergilerini, Sivas Halkevi Dil Edebiyat Şubesiyle birlikte çıkarmıştır.⁴⁹⁰ 1938 yılında Adana Halkevi tarafından hoparlörle 27 konferans verilmiş, bu konferansları 5.000 kişi dinlemiştir.⁴⁹¹

3.8. Köycülük Şubesi Faaliyetleri

1933 yılında Antalya Halkevi yetkilileri, cuma günleri köylere gitmiş; meyve ağaçları ekilmesi ve yetiştirilmesi, limon ve portakal ağaçlarının bakımları yapılması, yabani zeytinliklerin aşılınması, sakız ağaçlarına Antep fıstığı aşısı, çift hayvanlarının ıslahı, kara sapanın kaldırılması, yerli pullukların kullanılması, ormanların muhafazası gibi mühim işleri gerçekleştirmiştir. Oba köyünde 4 dönümlük bir arazide 200 turuncu fidanı ekilmiştir. İzmir Halkevi vasıtasıyla elde edilen 10.000 aşu kalemi dağıtım ve zeytin aşısı çalışmaları yapılmıştır. Tarımsal alanda, bazı köylerde, verimli portakal üretilmesi için çalışmalar yapılmıştır. Ziraat dairesinin de yardımıyla 10.000 ceviz, limon ve portakal ağaçları ilaçlanmıştır.⁴⁹² Aydın Halkevi, Aydın İncir Mücadele Müdürü Nadir Beyin, köylünün anlayacağı dille yazdığı incir yetiştirilmesini içeren kitabı, incir yetiştiren vatandaşlara ücretsiz dağıtmıştır.⁴⁹³

1934 yılında İzmit Karması ile futbol müsabakası yapılmıştır. Avcılar kulübü ve Köycüler şubesinin yardımlaşmasıyla köylünün ekinlerine destek verecek faaliyetler yapılmıştır.⁴⁹⁴ 1935 yılında Bilecik Halkevi tarafından “*Bağcılık Hakkında Faideli bilgiler*” ve “*Meyvecilik İş Kılavuzu*” adlı kitaplar bastırılmış Bilecik’in köylülerine ücretsiz olarak dağıtılmıştır.⁴⁹⁵ Sivas Halkevi Köycülük Şubesi 1935 yılında köy

⁴⁹⁰ Selçuk Duman, Türk Modernleşme Sürecinde Sivas Halkevi (1933-1951), s.272.

⁴⁹¹ Adana Halkevi, s.70.

⁴⁹² C.H.F. Antalya Halkevi Mesai Broşürü, s.11.

⁴⁹³ Aydın Halkevi Broşürü, s.28.

⁴⁹⁴ Kenan Olgun, s.110.

⁴⁹⁵ Bilecik Halkevi 1935 Broşürü.

gezilerinde 15 çocuk ücretsiz sünnet ettirilmiş, kitap, gazete ve ilaçlar ücretsiz dağıtılmıştır.⁴⁹⁶

1936 yılında Antalya Halkevi köycülük şubesi cuma günleri köylere gidilerek buralarda sosyal ve sıhhi konularla ilgili bilgiler verilmesi, meyve ağaçları ekilmesi ve yetiştirilmesi, limon ve portakal ağaçlarının ıslahı, yabancı zeytinlerin aşılması, çift hayvanlarının ıslahı, kara sabanın kaldırılması ve yerli pullukların kullanılması, ormanların korunması konularında çalışmalar yapılmıştır.⁴⁹⁷ Siirt Halkevinde Avcılık Kolu oluşturulmuş ve bölgede zirai faaliyetlere zarar veren unsurlarla mücadele edilmiştir.⁴⁹⁸ 1938 yılında 2-3 Nisan tarihlerinde Adana'ya yakın şehirlerin ve örnek olarak ele alınan İncirlik köyüne gidilmiş, köy meydanı tespit edip krokisi yapılmıştır.⁴⁹⁹ Mardin Halkevinin düzenlediği gezilerde Türk Bayrağı hediye edilmiştir. Bayrağı çekme ve indirme usulleri öğretilmiştir. Mardin Halkevi açılışından itibaren köylünün ulusal bayramlara katılımını sağlamıştır.⁵⁰⁰

3.9. Müze ve Sergi Şubesi Faaliyetleri

1933 yılında Afyon Halkevi tarafından, Hititler, Firigyalılar ve Selçuk Türklerinin eserlerini toplanmıştır. Bu medeniyetlerin büyük Türk medeniyetlerinden doğduğunu gösteren vesikalar hazırlamışlardır.⁵⁰¹ Giresun Halkevi; Giresun tarihi üzerinde araştırma çalışmalarında bulunmuştur. 30 Nisan 1933 tarihinde köylerde tarihi eserlerin bazı kişilerin eline geçirildiği haberinin alınması üzerine, şube hemen faaliyete geçmiş, hükümete bildirilmiş ve eserlerin 56 parçası elde edilmiştir.⁵⁰²

⁴⁹⁶ Selçuk Duman, *Türk Modernleşme Sürecinde Sivas Halkevi (1933-1951)*, s.272.

⁴⁹⁷ Antalya Halkevi Broşürü, s.11.

⁴⁹⁸ Said Olgun, s.296.

⁴⁹⁹ Adana Halkevi, s.72.

⁵⁰⁰ *Mardin Cumhuriyetten Önce ve Sonra- Halkevi Broşürü*, s.102.

⁵⁰¹ Afyon Halkevi, 1933, s.17.

⁵⁰² *Giresun Halkevi Çalışma Broşürü*, s.5.

4. Halkevlerinin Kapanışı

Halkevleri çok partili hayata geçişte, halkevlerinin çalışmaları ve konumu siyasi tartışmalara neden olacaktır. 14 Mayıs 1950 genel seçimleri sonucunda: Demokrat Parti (DP) iktidara gelmiştir. CHP 27 yıllık iktidarının ardından ana muhalefet görevini üstlenmiştir. İktidar ile muhalefet arasındaki anlaşmazlık konularından birisi de halkevleri olmuştur.⁵⁰³

DP iktidarında, halkevlerine devlet bütçesinden maddi yardım yapılması eleştiri konusu olmuştur. Yeni iktidar halkevlerine hazineden ve yerel yönetim bütçelerinden aktarılan paraların tüm vatandaşlardan toplanan vergilerden kesildiğini söylemiştir. CHP ise zaten tüm vatandaşların halkevlerinden yararlanabildiklerini savunmuştur. DP halkevlerinin muhalefet partisinin yan kuruluşları gibi faaliyetler yürüttüğünü söylemişlerdir. Bazı il ve ilçelerde belediyelerin DP yönetimine geçmesiyle birlikte, halkevlerine yardımları kesilmiştir. Bu durum halkevlerinin ekonomik açıdan zor durumda kalmasına, dergiler çıkarılmamaya, köy gezileri yapılmamaya başlamıştır. Sonuç olarak bu iki parti halkevleri ve halkodaları konusunda uzlaşamaz hale gelmiştir.⁵⁰⁴

8 Ağustos 1951'de kabul edilen 5830 sayılı yasanın 11 Ağustos 1951'de Resmi Gazetede yayınlanması ile halkevlerinin malvarlıkları hazineye devri için bir aylık süre verilmiştir.⁵⁰⁵ 1932-1951 yılları arasında faaliyet gösteren halkevleri ve halkodalarının dağılımı şöyledir:⁵⁰⁶

⁵⁰³ Çeçen, s.230.

⁵⁰⁴ Safa Şimşek, *Bir İdeolojik Seferberlik Deneyimi Halkevleri 1932-1950*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul, 2002, s.206, Çeçen, s.195-197 Çeçen, s.230.

⁵⁰⁵ *T.C. Resmî Gazete*, 11 Ağustos 1951, Sayı: 7882, s. 1781-1782. (Ek-35).

⁵⁰⁶ *CHP 1945 Yılında Halkevleri ve Halkodaları*, s. 30.

Tablo 5

İli	Halkevi	Halkodası
Afyon	11	76
Ağrı	4	18
Amasya	3	43
Ankara	10	98
Antalya	10	47
Aydın	14	20
Balıkesir	10	140
Bilecik	7	91
Bingöl	2	26
Bitlis	3	8
Bolu	6	34
Burdur	4	105
Bursa	8	80
Çanakkale	6	91
Çankırı	4	43
Çoruh	2	67
Çorum	6	22
Denizli	10	144
Diyarbakır	6	12
Edirne	8	35
Elazığ	4	56
Erzincan	4	53
Erzurum	5	112
Eskişehir	4	62
Gaziantep	5	48
Giresun	7	105
Gümüşhane	5	69
Hakkâri	1	7
Hatay	6	26
İçel	7	75
Isparta	11	58
İstanbul	17	21
İzmir	22	171
Kars	6	103
Kastamonu	8	54
Kayseri	6	129
Kırklareli	11	92
Kırşehir	5	39
Kocaeli	11	38
Konya	29	167
Kütahya	10	136

Malatya	5	54
Manisa	15	86
Kahramanmaraş	6	61
Mardin	7	22
Muğla	7	41
Muş	3	6
Niğde	5	123
Ordu	6	41
Rize	3	90
Samsun	8	89
Seyhan	4	65
Siirt	2	17
Sinop	4	9
Sivas	7	79
Tekirdağ	3	77
Tokat	6	62
Trabzon	10	149
Tunceli	3	55
Şanlı Urfa	5	17
Van	2	10
Yozgat	6	43
Zonguldak	9	79
Londra	1	-
Toplam	Halkevleri: 544	Halkodaları: 4066

SONUÇ

Çalışma, Atatürk'ün halkçılık anlayışını konu almaktadır. Konuya giriş olarak Cumhuriyet öncesi dönem başlığı ile Osmanlı Devleti'nin Tanzimat dönemi ve Meşrutiyet dönemleri ele alınmış, cumhuriyet dönemine etkileri üzerinde durulmuştur. Cumhuriyet döneminde halkevlerinin çalışmaları incelenmiştir. Atatürk, İstiklal savaşını halkçılık anlayışı ile kazanmış, halkla her zaman bütünleşmek istemiş ve halkın çağdaşlaşmasını gerekli görmüştür. Bu doğrultuda yeniliklerin halka anlatılabilmesi ve Türk milletinin pek çok alanda aydınlanması için halkevlerinin kurulmasını önemli görmüştür.

Halkevleri açılmadan önce bu anlamda görev yapmakta olan Türk Ocakları, gerek Milli Mücadele zamanında, gerekse cumhuriyet döneminde önemli faaliyetlerde bulunmuştur. Ancak Atatürk, halkla daha doğrudan irtibat kurabilmek için, daha üst düzeyde faaliyetler gösteren, bu ocaklar yerine, Halkevlerinin açılmasına önem vermiştir. Halkevlerinin açılması ile aydınlar ve halk arasında bütünleşme alanında önemli çalışmalar yapılacaktır.

Halkevleri Dil Tarih Edebiyat, Güzel Sanatlar, Temsil, Spor, Sosyal Yardım, Halk Dershaneleri ve Kurslar, Kütüphane ve Neşriyat (yayın), Köycülük ve Müze ve Sergi Şubesi olmak üzere 9 şubede faaliyet göstermişlerdir. Binlerce öz Türkçe kelimeleri toplanmış, derlemiş Türk Tarih Toplumuna gönderilmiştir. Halkın eğitilmesi görevlerini üzerine aldığından; ayrı ayrı konularda konferanslar verilmiş, halka okuma yazma eğitimi verilmiştir. Türk tarihi araştırılmış, Türk büyükleri halkevlerinde verilen konferanslara konu olmuştur. Güzel sanatların ülkemizde gelişmesine ışık tutulmuştur. Müzisyen gruplar ile halka konserler verilmiştir. Ata sporları ve geleneklerin yaşatılması için faaliyetlerde bulunulmuştur. Köylü milletin efendisi anlayışı ile köylere özel ilgi gösterilmiş, tarım ve hayvancılık konusunda verimli ürünler elde etmenin yolları araştırılmıştır. Sosyal yardım kolu ile yardıma muhtaç olan vatandaşların ihtiyaçları, halkevleri tarafından karşılanmasına çalışılmıştır.

Her halkevinde birer okuma salonları ve kütüphaneler oluşturulmuş, yurttaşlar mahalle kahvesinden halkevi kütüphanesine doğru yönelmiştir. Medeniyetler beşiği olan Anadolu coğrafyasında zengin tarihi eserlerin, halkevleri çalışmaları ile koruma altına alınması yolunda önemli gayretler gösterilmiştir.

1932-1950 yılları arasında Türkiye’de 474 halkevi ve 4306 halkodası açılmıştır. Halkevleri 19 Şubat 1932 tarihinde 14 halkevi olarak açılmış, 1938 yılına kadar 210 halkevi şubesi daha bu sayıya eklenmiştir. 1938 yılında 136.535 üye sayısına ulaşılmış, 7.942.760 kişi Halkevlerinin çeşitli faaliyetlerine katılmıştır. Konferanslar, yayın faaliyetleri, temsiller, konserler, sinema gösterileri, köy gezileri okuma yazma, müspet ilimler, dikiş, nakış, muhasebe, bağcılık, tarım, hayvancılık, motor ve elektrikçilik, yüzme, avcılık, güreş, balıkçılık, yabancı dil ve daha birçok kurs açılmış, konferanslar, konserler, temsiller verilmiştir. Bunların dışında milli günleri kutlama toplantıları, köy gezileri yapılmış, el sanatları kursları verilmiştir. Böylece bütün hedeflerinde Halkın egemenliği, huzuru ve refahını esas alan Atatürk’ün Halkçılık anlayışında, Halkevlerinin çok önemli bir yeri olduğu açıkça görülmektedir.

KAYNAKÇA

Arşiv Belgeleri

BCA, 1186.79.08/30.18.1.1.

BCA, 1850.79.10/30.18.1.1.

BCA,490.01/3.11.15.

BCA, 490.01/3.12.3.

BCA,490.01/3.11.15.

BCA,490.01,3.12.3.

BCA,490.01/3.15.17.

BCA,490.10/963.727.2.

BCA,490.10/963.727.2.

BCA, 490.01/3.15.17.

BCA, 490.01/3.15.35.

BCA,490.01/3.12.24.

BCA, 490.01/4.21.5.

BCA,490.01/3.15.35.

BCA, 490.01/3.15.9.

BCA, 490.01/4.18.2.

BCA,490.01/3.12.24.

BCA, 490.01/4.19.30.

BCA, 490.01/963.727.2.

BCA,490.01/227.895.1.

BCA,490.01/3.15.17.

BCA, 490.01/4.16.16.

BCA,. 490.01/963.727.2.

BCA, 490,01/1071,1104,1,29.

BCA,490,01/1071,1104,1,39.

BCA, 490,01/1071,1104,1,41.

BCA,490.01/1793.1269.1.

BCA,490.01/1432.73.

Sürelî Yayınlar

“1937 yılından itibaren 19 Nisan’a Kadar Halkevinin Çalışmaları”, *Kaynak*, S. 51, Nisan Balıkesir, 1937.

“Halkevi Nasıl Çalıştı?”, *Kaynak*, S. 87, Türk Dili Matbaası, Balıkesir.1940.

“Halkevleri Haberleri Halkevlerinde Bariz Çalışmalar ve Beliren Değerler”, *Ülkü*, Devlet Nüshası 1937, C.10, S.56.

“Necip Ali Bey’in Nutku”, *Ülkü*, C: I, S. 2, Mart 1933

Cumhuriyet Gazetesi, 13 Şubat 1931, sayı: 2434.

Cumhuriyet Gazetesi,11 Nisan 1931, sayı: 2489.

Cumhuriyet Gazetesi,20 Mart 1931, sayı: 2469.

Çorum Gazetesi 20 Şubat 1935 Sayı, 751.

Fikirler, 1 Mart-15 Nisan 1938, S. 166-168.

Halkevimizin Bir senelik Faaliyeti, *Kaynak*, S. 73, Balıkesir İl Matbaası. Şubat 1939.

Kaynak Dergisi, , S.57, 29.10.1937, S.280.

Kayseri Halkevi Armağanı 29 Birinciteşrin, Yeni Matbaa, Kayseri 1933.

Namal Yücel, “Zonguldak Halkevi’nin Faaliyetleri ve Karaelmas Dergisi, *Karadeniz Araştırmaları*, 2012.

T.C. Resmî Gazete, 11 Ağustos 1951, Sayı: 7882.

Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Türkiye Ansiklopedisi, C.1, İletişim Yayınları, İstanbul 1985.

Yücel Dergisi, C.X, S.57,1939.

Kitaplar

ACAR İsmail, *Türk Ocakları 1912-1931 1949-1980 1986*, İstanbul, Balıkesir 2004.

ACAR Sevim, *Halk Milliyetçiliğinin Öncüsü Herder*, Bilge Kültür Sanat Yayınları, İstanbul 2008.

AKAKAYALIOĞLU Cihat, *Atatürk Komutan, İnkılâpçı ve Devlet Adamı Yönleriyle*, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1998.

AKÇİÇEK Eren, Mehmet Karayaman, *Atatürk’ün Türk Ocaklarını Ziyaretleri Ve Yaptığı Konuşmalar*, Türk Ocakları Ankara Şubesi Yayınları, Ankara 2008.

AKÇURA Yusuf, “Milliyetçilik, Halkçılık”, *Siyaset ve İktisat*, Yay. Haz. Erdoğan Murat, Sinemis Yayınları, Ankara, 2006.

Akçura Yusuf, *Üç Tarz-ı Siyaset*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1976.

AKDENİZ Arif, *Türk Ocakları Tarihçesi Ve Tanıtımı*, Türk ocakları Bakırköy Şubesi Yayınları, İstanbul 2011.

ARMAOĞLU Fahir, *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi*, 7. Baskı, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara 1991.

ATATÜRK Kemal, *Nutuk 1919-1927*, Haz. Zeynep Korkmaz, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 2005.

ATATÜRK Mustafa Kemal, *Medeni Bilgiler*, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, İstanbul 2010.

Atatürk ve Halkevleri, Atatürkçü Düşünce Üzerine Denemeler, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1974.

- Atatürk'ün Bütün Eserleri, Cilt 16, Kaynak Yayınları, İstanbul, 2005.
- Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri*, Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Yayınları, 1997.
- AYKUT Şeref, *Kemalizm CHP Programının İzahı*, Kaynak Yayınları, İstanbul 2008.
- BALTACIOĞLU İsmail Hakkı, *Halkın Evi*, Ulus Basımevi, Ankara 1950.
- BERKES Niyazi, *Türkiye'de Çağdaşlaşma*, Haz. Ahmet Kuyaş, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2003.
- C.H.P. Dördüncü Büyük Kurultayı Görüşmeleri Tutulgası 9-16 Mayıs*, Ulus Basımevi, Ankara 1935.
- C.H.P. Halkevleri ve Halkodaları 1932-1942*.
- CEVDET Ahmet Paşa, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*,(Editör; Mustafa Güçlükol-Bilge Bozkurt) C.1, İlgı Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2011.
- CHF Halkevleri Talimatnamesi*, Hakimiyeti Milliye Matbaası, Ankara 1932.
- CHP 1945 Yılında Halkevleri ve Halkodaları.
- CHP Halkevleri Öğreneği*.
- ÇEÇEN Anıl, *Atatürk'ün Kültür Kurumu Halkevleri*, Gündoğan Yayınları, Ankara, 1990.
- ÇELEN Gülru, *Atatürk'ün Düşünce Dünyasında Halkın Yeri*, Genel Kurmay Basımevi, Ankara 2013.
- DUMAN Selçuk, *Bir Modernleşme Aracı Olarak Tokat Halkevi*, Berikan Yayınevi, Ankara 2011.
- DUMAN Selçuk, *Türk Modernleşme Sürecinde Sivas Halkevi (1933-1951)* , Berikan Yayınları, Ankara 2008.
- ERASLAN Cezmi, *Yakın Dönem Türk Düşüncesinde Halkçılık ve Atatürk*, Kum Saati Yayıncılık, İstanbul 2013.

ERDAL İbrahim, *Halkevlerinin Kuruluşu ve Yapısı ve Yozgat Halkevi (1932-1951)*, Siyasal Kitabevi, Ankara 2013.

EYUBOĞLU İsmet Zeki, *Kendi Sözleriyle Atatürk İlkeleri*, Uygarlık Yayınları, 1981.

GEORGEON François, *Osmanlı-Türk Modernleşmesi, 1900-1930 Seçilmiş Makaleler*, Çev. Ali Berktaç, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2006.

GÖKALP Ziya, *Türkçülüğün Esasları*, Yay. Haz. Kemal Bek, Bordo Siyah Yayınları, İstanbul 2003.

Halkevlerinin 1933 Senesi Faaliyet Raporları Hülasaları, Hâkimiyeti Milliye Matbaası, 1934.

Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hulasası, Ulus Basımevi 1936.

İNAN Afet *Türkiye Cumhuriyeti ve Türk Devrimi*, Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Cumhuriyetin 50. Yıl Dönümü Yayınları, Ankara, 1973.

İNAN Afet, *Medeni Bilgiler ve Mustafa Kemâl Atatürk'ün El Yazıları*, Ankara, 1969.

KAFESOĞLU İbrahim, *Türk Milli Kültürü*, 16. Baskı, Ötüken Yayınları, İstanbul 1997.

KANSU Ceyhun Atıf, “Halkevlerinin Kaynağı”, *Atatürk ve Halkevleri*, 1. Baskı, Ankara 1970.

KARA Adem, *Cumhuriyet Döneminde Kalkınmanın Mihenk Taşı Halkevleri(1932-1951)*, 24 Saat Yayıncılık, Ankara 2006.

KAYDER Çağlar, *Türkiye’de Devlet ve Sınıflar*, İletişim Yayınları, İstanbul 2003.

KİLİ Suna, *Atatürk Devrimi*, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul 1981.

KUNT Metin vd, *Türkiye Tarihi 3 Osmanlı Devleti 1600 -1908*, Cem Yayınevi, İstanbul 2005.

LEWIS Bernard, *Modern Türkiye'nin Doğuşu*, 5. Baskı, Çev. Metin Kıratlı, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1993.

MARX Karl ve Friedrich Engels, *Komünist Parti Manifestosu*, Sol Yayınlar, Ankara 1976.

NİMETULLAH Halil, *Halkçılık ve Cumhuriyet ve Türk Halkçılığı ve Cumhuriyeti*, Orhaniye Matbaası, İstanbul 1930.

OLGUN Kenan, *Yöresel Kalkınmada Adapazarı Halkevi*, Değişim Yayınları, Sakarya 2008.

OLGUN Said, *Siirt Halkevi ve Faaliyetleri (1934-1951)*, History Studies International Journal of History, 2013, volume 5/2.

ÖĞREN Neşet, “Halkevlerinin Gerçekleri”, *Halkevleri Dergisi*, S.26, Ankara 1968.

ÖKMEN Necdet, *Halkçılık Üzerine*, Latin Matbaası, İstanbul 1969.

ÖZAKMAN Turgut, *1881-1938 Atatürk, Kurtuluş Savaşı ve Cumhuriyet Kronolojisi*, Bilgi Yayınları, Ankara 1999.

ROUSSEAU Jean Jacquest, *Toplum Sözleşmesi*, Çev. Alpagut Erenuluğ, Öteki Yayınevi, Ankara 1999.

SAKİN Orhan, *Yeniçeri Ocağı Tarihi ve Yasaları*, Doğu Kütüphanesi Yayınları, İstanbul 2011.

SANDER Oral, *Siyasi Tarih İlkçağlardan 1918’e*, İmge Kitabevi, İstanbul 2012.

SEFERCİOĞLU Necmeddin, *Türk Ocağına Hizmet Edenler Ocakta Kim Kimdi?* Türk Yurdu Yayınları, Ankara 2004.

ŞENOĞLU Kemal, *Yusuf Akçura - Kemalizmin İdeoloğu*, Kaynak Yayınları, İstanbul 2009.

ŞİMŞEK Safa, *Bir İdeolojik Seferberlik Deneyimi Halkevleri 1932-1950*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul 2002.

ŞİMŞEK Sefa, *Bir ideolojik Seferberlik Deneyimi Halkevleri 1932-1951*, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul 2002.

TANİLLİ Server, *Uygarlık Tarihi*, Alkım Yayınevi, İstanbul 2006.

TOKSOY Nurcan, *Halkevleri, Bir Kültürek Kalkınma Modeli Olarak*, Orion Yayınevi, Ankara 2007.

TOPRAK Zafer, “Aydın, Ulus Devlet ve Popülizm”, *Türk Aydını ve Kimlik Sorunu*, Der. Sabahattin Şen, Bağlam Yayınları, İstanbul 1995.

TOPRAK Zafer, *Türkiye’de Popülizm 1908-1923*, Doğan Kitap, İstanbul 2013.

TUNCAY Hasan, *Ziya Gökalp*, Toker Yayınları, İstanbul 1978.

Türk Ocakları Belgeseli, (Belgeler/Resimler 1912-1994), Haz. Mehmet Uzun-Yücel Hacaloğlu, Ankara: Türk Yurdu Neşriyatı, 1994.

UÇAROL Rifat, *Siyasi Tarih 1789-2014*, Der Yayınları, İstanbul 2015.

ULUSKAN Seda B., *Atatürk’ün Sosyal ve Kültürel Politikaları*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayını, Ankara 2010.

WALİCKİ Andrzej, *Rus Düşünce Tarihi -Aydınlanma’dan Marksizme*, Çev. Alaeddin Şenel, İletişim Yayınları, İstanbul 2009.

WILLIAMS Raymond, *Anahtar Sözcükler*, Çev. Savaş Kılıç, İletişim Yayınları, İstanbul 2007.

YILMAZ Durmuş, Nadire Emel (Süntar) Akan, “İlk Dönem Halkevlerinin Faaliyetleri, Konya Halkevi Örneği” *Karadeniz Araştırmaları*, 2011, S.29.

ZÜRCHER Eric Jan, *Modernleşen Türkiye’nin Tarihi*, Çev. Yasemin Saner Gönen, İletişim Yayınları, İstanbul 2000.

Makaleler

“Halkevleri Haberleri Halkevlerinde Bariz Çalışmalar ve Beliren Değerler”, *Ülkü*, Devlet Nüshası 1937, C.10, S.56.

ARSLAN Nebahat Oran, “Türk Ocağından Halkevine Geçişte Bir Örnek: Kars Halkevi “*Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Kars 2008, S.45.

ARTUÇ Nevzat,” II. Meşrutiyet Dönemi Demokratikleşme Çabaları”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. Prof. Dr. Bayram Kodoman’a Özel Sayısı, Isparta 2010.

DURUKAN Ayşe, Türkan Ulusu Uraz, “Cumhuriyetin Kültür Kurumu Olarak Halkevi Binaları”, İstanbul Teknik Üniversitesi Dergisi C.7, S.1, 2008.

EYYÜPOĞLU İsmail, “Bir Demokrasi Açılımı Halkçılık Ve Mustafa Kemal Atatürk”, *Atatürk Dergisi*, 2000, C.3 S.1.

GİRİTLİ İsmet, “Atatürk ve Halkçılık”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 1991, C: VII, S20.

HASPOLAT Evren, “Meşrutiyetin Üç Halkçılığı ve Kemalist Halkçılığa Etkileri”, *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, Ankara 2011,S.47.

İNAN M. Rauf, “Gazi’nin Halkçılık Ülküsü, Halkevleri ve Sonrası”, *Belleten*, C. LIII. Kasım, Ankara 1988.

KARAÖMERLİOĞLU M. Asım, “Tek Parti Döneminde Halkçılık”, *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce Kemalizm*, C.2, İstanbul 2001.

KODAL Tahir, “Mustafa Kemal Atatürk Ve Türk Ocakları”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 2014, S.52.

MALKOÇ Eminalp ve diğerleri ,” Kadıköy Halkevi Ve Faaliyetleri 1935-1951” *İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri Ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları Dergisi*, İstanbul 2006, S.10.

ÖZAKPINAR Yılmaz, “Türk Düşünce Tarihinde Ziya Gökalp’in Yeri” , *Türkler*, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002.

ÖZBUDUN Erdun, “Atatürk ve Demokrasi, , Atatürkcülük, Atatürk İlke ve İnkılapları”, *Atatürkcü Düşünce*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 1992.

ÖZDEN Mehmet, “Bir Halkçı Münevver Platformu Halka Doğru Dergisi (1913-1914)”, *Milli Folklor*, 2011, S.89.

PALASYALI Volkan, “Hatay Halkevinin Faaliyetleri Ve Hatay Halkevi Dergisi (1939-1951)” *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 2013 S.52.

SARINAY Yusuf, “İmparatorluktan Cumhuriyete Türk Milliyetçiliğinin Doğuşu ve Gelişimi”, *Türkler*, Ankara 2002, C. 14.

SELVİ Haluk,” Atatürk ve Halkçılık”, *Cumhuriyetimizin 80. Yılına Armağan*, Sakarya Üniversitesi Yayınları, Sakarya 2003.

SİLER Abdurrahman, “Namık Kemal’in İktisadi Görüşleri”, *Türkler*, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, C.14.

SOMEL Selçuk Akşin, “Osmanlı Reform Çağında Osmanlılık Düşüncesi (1839-1913)”, *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce*, 2009, C.1.

TAŞKIRAN Cemalettin, “Atatürk İlke ve İnkılapları” , *Türkler*, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 2002, C.16.

TOPRAK Zafer , “Türkiye’de “Narodnik” Milliyetçiliği ve Halkçılığı (1908-1918)” *Türkler*, Ankara 2002, S. 14.

TOPRAK Zafer, “İkinci Meşrutiyette Solidarist Düşünce: Halkçılık” Toplum ve Bilim Dergisi, S. 1, Bahar 1977.

TOPRAK Zafer,” II. Meşrutiyet’te Popülizm: Falih Rıfkı ve Ziya Gökalp’in Halkçılık Anlayışları” *Yakın Türkiye’nin Tarihinden Sayfalar*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2014.

TUĞLUOĞLU Fatih, “Türkiye’de Halkçılık İdeolojisi ve Halkevleri”, *Erdem*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı, S. 42, Ankara 2005, C.14.

TUNALI Sancar, “Halkevlerin’de Yürütülen Sanat Çalışmaları (1932- 1950), *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Edirne 2013 C. 15 S. 2.

TÜNAY Muharrem , “Atatürk’ün Halkçılık İlkesi ve Çalışma Hayatı” , *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Ankara 1986, S.5, C. II.

TÜZÜN Necat, “Atatürk Halkçılığı” , *Atatürk’ün 50. Ölüm Yılı Anma Konferansları*, Gazi Üniversitesi Basın-Yayın Yüksek Okulu Basımevi , Ankara, 1989.

UYANIK Mevlüt, “Osmanlı İslahatlarının Nihai İfadesi Olarak Üç Tarz-ı Siyaset ve Türkiye Cumhuriyeti’ne Etkisi” *Türkler*, Ankara 2002 C.14.

ÜLTANIR Emel ile Gürcan Ültanır, Estonya, “İngiltere ve Türkiye’de Yetişkinler Eğitiminde Profesyonel Standartlar”, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi; Dergisi*, C.1, S.1, Mersin, 2005.

Tezler

AKKUŞ Mine, *Bursa Halkevi ve Uludağ Dergisi*, (Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, İzmir 2004.

AYDIN Selçuk, *Türk Düşüncesinde 1908-1938 Yılları Arasında Sosyolojik Bağlamda Halkçılık Hareketi*, (Doktora Tezi) Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Ana Bilim Dalı, 2011.

BAYRAKTUTAN Yusuf, *Türk Fikir Tarihinde Modernleşme, Milliyetçilik ve Türk Ocakları (1912-1931)*, (Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1990.

GÜRPINAR Selvi, *1932-1945 Yılları Halkevi Tarihçesi, Adana Halkevi ve Çıkarıldığı Dergilerin Değerlendirilmesi*, (Yüksek Lisans Tezi) , Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1998.

İNCE Murat, *Liberal ve Marksist Özgürlük Anlayışlarının Karşılaştırılması*, (Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Ankara 2008.

KAPUSUZOĞLU Yusuf Bahri, *Antalya Halkevi Ve Faaliyetleri (1932-1951)* , (Yüksek Lisans Tezi),Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Bilim Dalı, Ankara 2013.

KURTKAPAN Hamza *Adana Halkevi Görüşler Dergisinin Türk Modernleşmesi Açısından Analizi* , (Yüksek Lisans Tezi) Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Kütahya 2009.

METE Abdulvehap, *Karl R. Popper'in Marx Eleştirisi*, (Yüksek Lisans Tezi), Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Felsefe Tarihi Ana Bilim Dalı, Van 2009.

TEKDURMAZ Başak, *Balıkesir Halkevi Çalışmaları Ve Kaynak Dergisinin Sistematik İndeksi*, (Yüksek Lisans Tezi), Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili Ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Balıkesir 2004.

TOY Ali Burak, *Serbest ve Grekoromen Stil Güreşçilerin Hedef Yönelimi ve Yaşam Doyumu İlişkisi*, Hitit Üniversitesi (Yüksek Lisans Tezi), Çorum 2015.

Ansiklopedi ve Sözlükler

Oxford Advanced Learner's Dictionary, Oxford University Press, 1989.

PARLATIR İsmail vd. , *Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1998,s.933.HANÇERLİOĞLU Orhan, *Felsefe Sözlüğü*, C.2, Remzi Kitabevi, İstanbul 1979.

PARLATIR İsmail vd. , *Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1998.

STEUERWALD Karl, *Almanca-Türkçe Sözlük*, ABC Kitapevi, İstanbul1993.

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı, 1988. C.I.

ÜLKEN Hilmi Ziya, *Sosyoloji Sözlüğü* Milli Eğitim Yayınları, İstanbul 1969.

Broşürler

Afyon Halkevi, Broşürü 1933.

Aydın Halkevi Broşürü, İzmir Nefaset Matbaası, İzmir 1933.

Bergama Halkevi Broşürü, Bergama Halkevi Yayınları, İzmir 1939.

Bilecik Halkevi 1935 Broşürü, Bilecik Halkevi Basımevi , Bilecik 1936 .

C.H.F. Antalya Halkevi Mesai Broşürü, Antalya Matbaası, Antalya, 29 Birinci Teşrin 1933.

Gaziantep Halkevi Brosürü, Gaziantep, Cumhuriyet Halk Fırkası Matbaası, 1935.

Giresun Halkevi Çalışma Broşörü, Işık Matbaası, Giresun, 1933.

Mardin Cumhuriyetten Önce ve Sonra- Halkevi Broşürü.

İnternet Kaynağı

TOKSOY Nurcan,” Türk İnkılâbında Milli kùltürün Yeri ve Halkevi Çalışmaları” Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic Volume, <http://www.turkishstudies.net/dergi/cilt1/sayi3/toksoy.pdf> (Erişim Tarihi,05.06.2015).

ULUSOY Kadir, Bahattin Demirtaş, “Cumhuriyet’in İlk Yıllarında İki Önemli Kùltür Politikası: Halk Evleri Ve Millet Mektepleri “, <http://www.circassiancenter.com/cc-turkiye/arastirma/0504-cumhur.htm>(Erişim Tarihi 05.06.2015).

EKLER

— { صورت منبغه خط همايون } —

- وزیر معالی سیمم مدحت پاشا
- دولت علیه مزك پر زمان لر دنبرو قوتنه عارض
- اولان تندیات غوائل خارجه دن زیاده داخله
- اداره امورده طریق مستقیم انحراف اولمندن
- ویجه تک حکومت مشوعه زدن امنیتر بنه
- کفالت ابدجک اسبابک مائل انحطاط اولسندن
- نشأت اتمکله والدماجدم مرحوم عبدالحمیدخان
- مقدمه اصلاحات واحکام مقدسه شرع شریفه
- موافق اولهرق عمومک امنیت جان ومال وعرض
- واناموسنی ملن اولق اوزره تنظیمات خطنی اعلان
- ایشیدی ایشته بوکونه قدر داره امنیتده اولهرق
- یشاد یغز اول امنیته استنادا بوجه سربستی
- تعاطی ایدیلان افکار وآرائک ثمره سی اولق اوزره
- بوکون اشوقانون اساسی بی وضع و اعلانه
- موقفیتز تنظیمات مذکورده تک آثار خیره سی
- جمله سندن اولغله مرحوم مشارالیهک نامنی
- وکندهورینی محیی دولت عنوانیله باد ایدرم
- تنظیماتک او ان ناسبی زمانمزک استعداد
- والجائته موافق اولسه ابدی شمعی نشر ایتدیگمز
- قانون اساسی احکامنی مرحوم مشارالیهک
- اولوقت تأسیس واجرا ایش اوله جننه شهید
- قلغز لکن جناب حق ملتزک محمی سعادیحالنه
- ضامن اولان بویله بر نتیجه مسعوده بی عهد
- سلطنتزه تعلیق ایش اولدینسندن بوکا
- دلالتدن طولانی جناب حقه عظیم حدوتشکرز
- ایدم دولت علیه مزك احوال داخلیه سنجه
- بالطبع واقع اولان تغییرات ومناسبات خارجه سنجه
- حصوله کلان توسعات جهته شکل اداره
- حکومتک کفایتسز لکی بداهت درجه سنه
- واردینندن بزم اقصای مقاصدمز ملک و ملتزک
- ثروت طبیعیه وقابلیت فطر به سندن شمعی
- قدر حقیقه استفاده به ممانعت ایدن اسبابک
- ازاله سیله صنوف تبعه تک طریق ترقیاده نهاد
- ومتعارنا ایبروللری قضیه خیره سندن صبارت
- بولدینندن بومقصدده وصول ایچون حکومتنجه

TUNAYA ARŞIVI

Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi, C.I. , İletişim Yayınları, İstanbul 1985.

Ek-1 Kanun-ı Esasi (1876)

امور داخلیه

حضرت شهر باری ابله همقدر فصر جنسان بیورلمش اولدیغنه و بو منلو نقل عالی شرفو قوغنده عتبه بلند مرتبه حضرت شهت شاهیده شرف اختصاص و عبودیتله مقننر و مشیج بولنان و کلای فحام حضرت اتک رکاب رسم والاسی اجراسبله خا کای عیون ارای جناب ملوکانه به فرس بین ضراعت ایللری قاعده محاسن عانده سلطنت سنیه دن بو نمش ایدوکنه بناه تبریک نقل همایون مسعدت نمون شاهانه ضمنده شایان بیوریلان رخصت علیه و مساعده سنیه جناب ملوکانه موجنجه شهر مذکورک التخی صالی کونی ذات والای حضرت صداریتباھی و جناب معلا القصاب فتواپشاهی ابله سائر حضوری معساد اولان و کلای فحام حضرت اتک رسم عالی مسذ کوری اجسرا اتک اوزره مابین همایون جانب عالسنه عزیمت ایللری خصوصنه مساعده مکار معاده شاهانه سیدریم وارزان سورله رق

بار و تخانه عامره زده اعمال اولمغده اولان نوایجاد بار و تک امرار وقت ابله قوتی نزل ایدوب اتیمه جکی اکلاشلق و اکاکوره ایجابنه باقلق اوزره ایجه پرداخت بار و تیله طوب بار و تک بره مقدار نمونه لری بوندن اقدم التوب مهمورا نمساک مخلده حفظ ایلدرلمش و خبلی و د م و ورله موسم امتحان و تجریه سی حلول ایلش اولدیغندن کیفیت خا کای همایون حضرت ملوکانه دن بالاسنبدان شرفسnoch و صدور بیوریلان امر و اراده معالی اعاده حضرت جهاتیانی منظوق منه اوزره کتبه شهر رسم الاخرک غرمه

Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi, C.I. , İletişim Yayınları, İstanbul 1985.

Ek-4 Takvim-i Vekayi (1862)

جريدة حواديش

۱۲۵۹
سنة

نومبرو
۶

* * * * *

وساژ بخورد، شمد مکتبر اجلنده ایدوک وهر وسرفت تحصیل ایدلرک
 انواع مکاناته منظر اوله قاری مشهور مرغولسه ملت املامه نیتیه
 دولت علیه تک دخی اهرجهت کسب هنر ومارفله کندو ملکک و وطنرک
 اساسدها و مصورین اخصصا جاملری لازمه همده جیتلر دیرواویج
 آشنا اوللرک معلوملری اولدینی اوزده علی العموم هنر ومارفک تزیاد و تکثرینه
 نسخ غیره ده بی سی آقاچه منتشر اولان و کونا کونا اخبارات و حوادث ناصه بی
 جامع بولان هنر نه اولرک دخی دخل و مدار کلیسی اولدینی جای ایشناه
 دکدر و هر کس بی مفوه هنر نه لی اوفودیه سائر ممالکده و فوهولان
 احوال و کینیا ته کسب و فوف و معلومات ایدلرک اهرجهت فله ه منده
 اولور و مذکور هنر له امور یوشیه و خصوصات هنر که به مواد تجارت
 وسائر اخبارات لازمه بی حاوی اولدیندن مطالبه ایدلر هنر خنی
 صنف و خدمت و مصلحته بولور ایه کورده حصه منتفعت اولور
 و کرچه زرد دولت علیه ده هنوم و تابع تا به بعد د خزنه منصرف طبع
 و نشر اولنده ایه ده هنر نه مذکور سی اولوق مناسبه هر پرکونه
 و فویات و اوقات تفک حواد نای جامع اولدیندن و بولور حوادث و فویات
 جزئی فذلاخ و تفریح برصد فرط طبع و تشریح و عیلا مستقیم الاستطاعه
 یعنی اکثره لو جر جیل کیشا عک اوله دیروامل مخصوص عاجزانه م
 اولدینسه و ذاتا دخی دولت علیه ملت املامه تک خبر خواه صحیحی
 بولند بیه سا دولت علیه به سائر جهته خدمت منصفه راوله مدبندن
 بو خصوص یاز و قلمبرو آرز و کرده خالصه م بولنن و سلطنت منصفه
 وضع نظامان حسنه و تأجیس قوانین لازمه حصه در کار اولان سی و صحت
 عالمی ایشو امینه عاجزانه تک حصوله ذر بیه افتخار اوله رقی بولنده واقع
 اولان آسند نای کتره سه طرف دولت علیه دن دخی اولنه وخصت
 یولوش اولنه اولو جهله مستندا بکره نعال ایشو هنر نه تک طبع
 و نشرینه مباحث اولند هنر نه مذکور در سعادت و مالک محروسه ده
 ظهوره کلاب و فویات ایه ممالک اجنبیه ده و فوهولان بعض حواد کات
 ناصه بی وسائر هنر و معارف و صنایع و تجارته دائر اخبارات و امدات
 لازمه بی حاوی اوله رقی اون کونه رد نفعه جیبا ریلوب منزیلی
 طرفنه مخصوص موز عسلر ایه کونر بیه جکدر و هنر نه مذکور بیه
 برهنه لک اجری یوزالی وائی ایللی بشل بین فروشه اولوب صتللی
 خاق و دکان وسائر حضاری و تشریح و خاقه و دکاتی ایساره و رسک
 استیانتلرک کلوب برلور بیه خبر و مکتبیه حلقه هنر نه مذکوره در جابه
 اعلان اوله جی کیشی معلوم اولوق و هنر نه مذکور کورک استقامت طامه
 اوللرک بقیه قیوسنه جتکان م حوم مطلق حید خان حضرت بکرک
 تره بی یاز شو سنه کاتر هنر نه خانه یاهیمت ایللی لازمه ده
 ایدوک ایللا خلق اوزره نظار ممالک سعادت اولدینور

منهج اولدینی وجهه تحصیل هنر وسرفت و کسب صنایع و حرفت بالجمله
 نقل و اقوامک لازمه همده انسانیلری اولوب چونکه بوطله انسان
 جناب جنک کندوسنه احسان ایلدیک استمداد و کال تا نسی میماته جیتارین
 کور پر شینک تک و بی فرقی ایشک شود و انت و ملت و نظام مملکت
 که دیمک اولدینی آکلامق و کندی نفسی و اداره امور بینه سنی یله اوجه
 ایشک قدری بیدیک مرتبه تحصیل معارف و هنر و تلمذیک یلوب اوکر کتکه
 بیانصقه و یوده کلور خیر اولدیندن بالکس هیچ پرکونه فنون و معارف
 تحصیله سی و ورتش ایشوب هر قی طلام جهاتیه کور بیلر و کسب
 و نطاشه مألوف اوله رقی احوال کونیه دن بی خبر اوللرک بولام کون
 و کانه بلذات ایه بی رقی دنیایه اصل کلوب کتیک بیسه مدکاری
 مذکورده بولنده علیه انسانک هر سالد و طبیعت دخی انازه جهل ایه جک
 مدجه ده علم و هنر تحصیل ایشک و دولت و ملت و حیوین و عبرت مدبیک
 اولدینی تلک و جنب و تفتیش و فویات و حواه نای ایه ممالک سا تره
 احوالنه کسب و فوف ایدرک تکثیر معلوما نه جا لمتقن عیازدر اور و با
 مدنی ایه بیه کسب و فوف ایدرک تکثیر و کسب و فوف ایدرک تکثیر و کسب
 انتظا بیه و حرف و صنایع و تجارتلری محضا مملکتلر نه علوم و معارف
 و هنرک جو عالمی و هر کسک معلومات کافیه و فنون مه منصفه تحصیله
 سی و عبرت ایللی نره سی اولوب ممالک محروسه شاهانه کسب سنک
 ایه نانا ارب عقل و استعداد دن اوللر بیه اگرچه تحصیل هنر و معارف
 جانی فخر حالده عون حقه لز و قف طرفنده ملل سازه دن زیاده محمودیت
 تکبیلری ایسانه قنیت و سیادت و کندی و نظام و اساسین حالری نه مضر
 اویه بیه جک اصول و عاداتک ترکیه جسه کسب راه و قدرت ایدر جکاری
 ذکا و دیورده و فوف و معلومات کافیه سی اوللرک ایشک کلری شینک خبر
 و منتفعت و باخود شرو و منتری سکندو میران عقلیه مواز نه به منتقد
 اولم مدقلمدن قینی سفندن بیعت اولور ایه سه در حاله تصدیق ایدرک
 ایسانه قاری و اصحاب معلوما تین اوللر کندولر سولطان شینک ایلک
 و کورلرک خنلیه موالیه ایدر بیه کسندن بیلر لو یولان و شینک هر قند
 فنامم بشت اولنده بک قولانله الدانیه جی ایشکاردر و بر مملکتده علم و هنر
 هر ندر رچونالور ایه سه کسبه و اهتالیسی دخی بالطبع کند و انتظام
 حاللریه توسیع جائزه ندر هنر نه چالنده رقی وضع اولسان اصول
 و نظامان ایلر اولیه و مکتبیلرینک اهرجهت بیور اولسنه سی
 و غیرت ایدر کله کلری ازاده کلمه ایسانه له الحمد والته ایشو امینه
 رحمته کلین ذکر و بیان ایدر بکر خصوصلرک سله شوکتوایه حضرت
 آشیانله ده عیالته هر وسه عقیته ده بی بی دیو ظهوره کسب اولدینی
 جعلی مخصوص علوم و معارف و هنرک تکثیر و توفیری سفنده در سعادت

Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi, C.I. , İletişim Yayınları, İstanbul 1985.

Ek-5 Ceride-i Havadis (1840)

تجران اخبار

ذی الحجه سال
۲۴

سنه
۱۲۷۷
نومرو
۴۸

اشبوغزته داخلیه وخارجیه هر دو حوادث ایله فون وصنایعه دائره باحثی شامل اوله رقی ایکی کونده برکزه بازار وصالی ونجشنه
کونلری چقار - آتو اولتی ائلدیکی طایفه ایلواده باغچه قبری اوزونده کائن طبعه سینه مراجعات اولد - در سعادت ایچون
بریلانی (۱۰۰) واتی ایلغی (۸۰) غروشدر - طشره ایچون بوفیثاته بوسته احراقی ضم اولدور - برنسخه سی (۴۰) یاره یه در

تأسیس اولمش اولان
کافه قوانین اساسیه عدلیه طرفزدن تماماً تأکید و تأیید
قلندیفنی جملیه اعلان ایدرم سلطنت سنییه مزک
مدار تأیید و اساس شوکتی اولان شریعت شریفه که عدالت
محضدر انک احکام منیفه سی جملیه مزه دلیل طریق

حوادث داخلیه

مسرتنجش وقوع اولان جلوس همایون اولو کانه دن طولانی

Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi, C.I. , İletişim Yayınları, İstanbul 1985.

Ek-6 Tercüman-ı Ahval (1860)

تصویر افکار

۱۲۷۸

شماره ۱۰ (۱۰۸ شماره از شماره ۱۲۷۸) شماره ۱۰
 شماره ۱۰
 شماره ۱۲۷۸
 شماره ۱

هفته‌ده یکی دقعه استاسوله طبع ونشر اولتور - عزت خانه سی جلد به ده کاشدر - معارف وامورخبر به اهلا ناتی مجانا باصلبور
 آلت آلتی ۸ و اوج آلتی ۴۰ و برضحه سی ۱۰ غروشه در - ایالات ایله ممالک اجنبیه ایچون بوسته اجزی علاوه قلوبور

تولایی خزینسه جلله په طاری اولان مضایقه تک دفع
 وازاله سی چاره سربضک حصول حیرت انگیزه اولدینی
 حالده برزاسباب مانعه جیلوتیه قوه ده قاندر پشه
 خلیفه تاسیف اولتند ایدی - مؤخر التیخا دیوریلان تیخا
 لازمه سنک حسن مقدمه سی روزنمای ظهور اولن
 اولدینی نخلو حسن نصیحه کامله سنک دخی آینه تیسرده
 حلوه کر اولسی عیوناً آرزو اولتند در

مقدمه

قرردوات اداره سه متوکل اولدینی برهنت مجموعه
 مایه تک بناسیه باذار و خیر و صفا فتنه موافق صورتده
 تدبیر مهمام ایلکله خوی الاقدر اولن قضیه سی مانند
 بدین اولی برهاندت مستخیر بر حال مدینه بولان
 خاق ابد کسندی مایه تک حصول حقنه صورتده

Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi, C.I. , İletişim Yayınları, İstanbul 1985.

Ek-7 Tasviri Efkâr (1862)

Gazi Hz. Mersin'de

Reisicumhur Hz. dün Mersin'i teşrif
ve akşam Malatya'ya hareket ettiler

Gazi Hz. (Nazilli) de Türk Ocağından çıkarılarken..

Mersin 12 (A.A.) — Reisicumhur Hz. ni hâmil Ege vapuru limanımıza muvasalat etmiş, Adana ve Mersin meb'usları, Valileri, Belediye ve H. Fırkası reisleri, Fırka kumandanı vapura gelerek Gazi Hz. ni selâmlamışlardır.

Reisicumhur Hz., öğle yemeğini vapurda yedikten sonra karaya çıkacaklardır.

Mersin 12 (A.A.) — Reisicumhur Hz. saat -4 te halkın hararetili alkışları arasında Mersin'e çıkmışlar ve doğruca hükümet konağına gitmişlerdir. Valli ile mahalli işlere dair bir müddet konuşuktan sonra Cümhuriyet H. Fırkasını, Gençler Birliğini, Türkocağını teş-

rif eylemişlerdir. Gazi Hz. Belediye ve Fırkada şehir işleri, iktisadi vaziyet ve ihtiyacat ile Fırka teşkilâtının faaliyeti etrafında izahat almışlardır. Gençler Birliği ve Türkocakları arasında Ocağın esas programını ifade eden üçüncü maddeyi hatırlatarak aynı maksat için çalışan gençlerin ayrı bir teşekkür halinde kalmaları doğru olmadığını, bütün bilgi ve çalışma vasıtalarının bir noktada teksifi için Gençler Birliğinin Ocağa iltihakının muvafık olacağını beyan buyurmuşlardır. Reisicumhur Hz. saat 18 de hususi trenlerine binerek Malatya'ya hareket etmişlerdir.

(Cumhuriyet Gazetesi, 13 Şubat 1931, sayı: 2434, s.1.)

Ek-8 Atatürk'ün Mersin Türk Ocağı'ndaki konuşması.

21/2/937 tarihinde açılması kararlaştırılan
25 yeni Halkevleri Listesidir ;

- 1-Akşehir
- 2-Ardahan
- 3-Burhaniye
- 4-Ceyhan
- 5-Emirdağ
- 6-Erbaa
- 7-Erganisadeni
- 8-Fatsa
- 9-Hozat
- 10-Kağızman
- II-Karaman
- 12-Keşan
- 13-Kırkagaç
- 14-Oltu
- 15-Pasinler
- 16-Perşembe (Ordu)
- 17-Pertek
- 18-Sarayköy
- 19-Sarıkamış
- 20-Tarsus
- 21-Tavas
- 22-Tefenni
- 23-Tirebolu
- 24-Tosya
- 25-Turhal (Tokat)

490	01			3	15	17

Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 3 - Dosya No: 15 - Sıra No: 17

(BCA,490.01/3.15.17)

Ek-9 Halkevlerinin 5. yıl dönümünde açılan halkevleri listesi

402

باش وکالت
قسم خصوصی سربیتی

ترتیب

1850-
1850

اجرا و تکمیل قلمند بر اساس نامه تاریخچه اجتماعه وزارت آتیه اتحاد اردوستان
و حوش و ملک پشت مارتز باشیجه عوامان هد اول نامه دولت اوچونجه
دولتله اوله بوجه اولارین ناسینه بایلیشونه حکومت سینه ایجاب ناسینه سینه
علی القوم دیشیجه اولارین توتک اوچونجه نطهرت مقادیره ایله بوزک نطقه و کلامه
سده تله اولارین بایلیشونه

باش وکالت
قسم خصوصی سربیتی

Handwritten signatures and stamps in the lower section of the document.

BCA, 1850.79.10/30.18.1.1

Ek-10 03.05.1925, Türk Ocaklarına Bakanlar Kurulu Kararıyla yardımda bulunulması.

1186
1186
Türk Ocakları'nın kamuya yararlı dernekler arasında olduğunu Bakanlar Kuruluca tasdiği.
1918/18/16

Handwritten signatures and official stamps, including names like 'M. T. Ersoy' and 'M. Necdet Söğüt'.

B.C.A, 1186.79.08/30.18.1.1

Ek-11 Türk Ocakları'nın kamuya yararlı dernekler arasında olduğunu Bakanlar Kuruluca tasdiği.

Ocakların bütün tesisat ve teşkilâtı Halk Fırkasına intikal edecektir

Fırkası Merkezi Umumisi ittihaz edilecek olan Ankara'da Türk Ocakları Merkez binası ile Ocaklar reisi Hamdulla Suphi B.

Ankara'dan verilen bir habere göre Türkocaklarının H. Fırkasına ilbaki fikri tahakkuk etmiştir. Ocaklar kurultayı 23 nisanda fevkalâde bir ictima aktedecektir. Hamdullah Suphi Beyin, Ocağın tarihî vazifesini ifa ettiği fikrinde olduğu söyleniyor.

Türkocaklarının inkılâp avıvacıhâsinde vazifesini tamamen ifa etmiş addedilemiyeceği, bundan sonra milli bünye ve vazifeler itibarıyla hiç bir rolü kalma-

40 lar heyetinden ayrılan hars heyeti nin bir program hazırlaması, bu işlere misinin Ocaklar merkez heyeti binasına mukaddeme olarak Fırka Merkezi umumîsinin Ocaklar merkez heyeti binasına taşınması, Ocak matbaasının Fırka neşriyat encümeni emrine verilmesi muhtemeldir.

Bu suretle Fırka matbaası ile bir çok kitap basarak halka tevzi etmek imkânını bulacak, neşriyat encümeni ile Hars

Ek-12 Türk Ocaklarının kapatılacağına dair haber.

Cumhuriyet Gazetesi, 20 Mart 1931, sayı: 2469, s. 1.

YUNLUN NADI
 DİJİTALİZASYON
 İnternet ve İletişim Kurumları
 (Ticaret Sicil No: 2144)
 Telefon: 0312 211 2112
 E-posta: yunlun.nadi@yem.gov.tr

Cumhuriyet

ABONE SERVİSİ
 Adres: (Ticaret Sicil No: 2144)
 İstanbul - Eminönü - Nispetiye
 Telefon: 0312 211 2112
 E-posta: yunlun.nadi@yem.gov.tr
 Her hafta her gün
 4-5 Kuruşdur

Türk Ocakları H. Fırkasına İltihak Etti

İltihakımızla
 ler yapabiliriz?

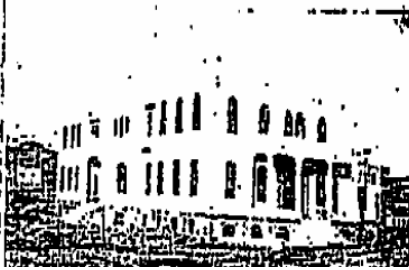
İltihakımızla...
 1. İltihakımızla...
 2. İltihakımızla...
 3. İltihakımızla...

İltihakımızla...
 4. İltihakımızla...
 5. İltihakımızla...
 6. İltihakımızla...

Dünkü Tarihi Celse

Ocakların İnkılâp Fırkasına İltihakı Kararı Nasıl Verildi?

İçtimaa Mustafa Fevzi B. riyaset etti. Hıdudullah Suphi B. izahat verdi, ikinci celsede iltihak kararı verildi

Dünkü mühim maç

Galatasaray takı Bulgar'lara yenil

Bulgar'lar ilk devrede 2 mayı yap
 G. S. penaltıdan 1 gol atabil

Tarihi karar

Fırkasının H. Fırkasına
 İltihakı hakkında karar verildi.
 1931 Nisan 11

Cumhuriyet Gazetesi, 11 Nisan 1931, sayı: 2489, s.1.

Ek-13 Türk Ocaklarının Halk Fırkasına iltihak ettiğine dair haber.

REVLİK ARKADAŞI ÖZNE SÖZÜKÜ
CUMHURİYETİ ARKADAŞI

Cumhuriyet Halk Partisi
Genel Sekreterliği
Sayı
E/625

B-5 Dosyasına

Ankara:28/10/935

175252

Halkevlerimizi temsil etmek gibi onurlu ve önemli ödev alan Halkevleri Başkanları arkadaşlarımızın birer sicillerini tutmak , bu arkadaşları yakından tanımak , şimdiye kadar yaptıkları ulusal ödevleri bilmek ve bundan sonraki çidişlerini kovalamak istiyoruz . Bu erge ile gerek bu gün iş başında bulunan ve gerek Halkevinin açıldığındanberi Halkevi başkanlığında bulunmuş olan arkadaşların sicillerinin bağlı örneğe göre doldurulup , fotoğrafları örnekte gösterilen yere yapıştırılmış olduğu halde iki ay içinde Genel Sekreterliğe gönderilmesini diler , sevgi ve saygılarımı sunarım .

C.H.P. Genel Sekreteri A.
Giresun Saylavı

M. Akkaya

Not:

Siciller ilgili arkadaşlar tarafından doldurulduktan sonra gizli olarak il parti başkanlığına gönderilecek ve il parti başkanı bu sicillerin gizli kalmasını özenerek doğrudan doğruya Genel Sekreterliğe gönderecektir .

C.H.P. Başkanlıkları ile Ankara Halkevi Başkanlığına ve Birinci Genel İspokterliğe yazılmıştır .

B. Akkaya

490	01			13	11	15

BCA,490.01/3.11.15.

Ek-14 Halkevi başkanlarının sicillerinin oluşturulması

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVLERİ

Cumhuriyet Halk Parkası

Umumi Kâtipliği
Sayı

Ankara:22/1/932

Tamim : 8

S U R E T

C.H.F. İdare Heyeti Reisliğine

Umumi İdare Heyetince ihzar ve Umumi Reislik Divanı tarafından kabul olunan Halkevleri talimatnamesinden 25 nüsha takdim edilmiştir . Halkevinin muhtelif mesai şubeleri ile idare heyetinin nasıl teşkil edileceğine ve hangi maksatlara doğru çalışacağına dair esaslar talimatnamede münderiştir .

Şimdilik Ankara ile 14 vilâyette 932 şubatinin on dokuzuncu cuma günü Halkevlerinin açılması tekmür etmiştir . Vilâyetiniz bu on dört vilâyetten biridir . Diğer vilâyetlerimizde de peyderpey teşkilâta geçilecektir .

Halkevinin kuruluş mesaisinde gözde tutulacak hususlar

şunlardır :

1. Halkevinin şubeler taksimatını ve komiteler intihablarını yapmadan evvel açılış merasimi yapmak müberrah görürdür . Miteakip haftada şubeler teşkilâtı ile komitelerin intihabı ve nihayet Halkevi idare heyeti intihabı yapılır . Bu suretle açılış merasiminden bir iki hafta sonra Halkevi teşekkül etmiş bulunur . Mamafih açılış merasiminden meselâ bir hafta evvel memleketin yetişkin unsurları Halkevi salonuna davet edilerek bunlara umumî maksadın ve talimat kılbasının daha evvelden izah edilmiş olması çok faydalı olur . Bununla beraber hazırlanma, açma ve şubelerle komite ve idare heyetlerinin vücutlanması işkerinin mahallî hususiyetlere göre tanzimini ve sıralamasını vilâyetler idare heyetlerine bırakmağı da muvafık buluruz . Ancak açılış merasimi ile şubeler ve heyetler teşkilât ve intihabatının aynı güne karıştırılmaması ve açılış merasimi yapılacak

490 01 3 12 3

BCA, 490.01/3.12.3

Ek-15 Halkevlerinin kuruluşu ve işleyişi.

Cumhuriyet Halk Fırkası
Umumî İstidatı
Sayı

MEVLEY ANKAYLARI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ (2)
CUMHURİYETİ ARŞİVİ

gündüz güzelliğinin intihap ve kayıt gibi kulfetli işlerle aynı günde yapılması lazımdır . Açılış teşkilâtı için yapılacak birinci içtima memur olsun olmasın her meslekten bütün mânevî unsurların bilhassa muallimlerin gelmesine çalışılacaktır .

Gazete olmayan yerlerde divar ilânlarıyla ve mümkün olan diğer her vasıta ile bu ilk toplantıdan her kesin haber alması temin edilecektir .

2- Açılma merasiminden evvelki hazırlık toplantısında evvela talimatname baştan sonuna kadar okunacaktır . Açılmadan sonraki toplantıda da talimatnamenin âlâkadar fasıl ve maddeleri okunarak mahalline göre kurulacak şubeler için şube adedince defter açılarak muhtelif istidat, ihtisas ve arzulara her kesin tercih edeceği faaliyet sahasına göre bunlardan birine yazılması teklif olunacaktır .

3- Şube idare komiteleri yalnız o şube defterine yazılmış olanlar tarafından talimatname hükümlerine göre intihap olunacaktır . Komitelere talimatname mucibince eğer devlet memuru değilseler Fırkamıza mensup olanlar ve eğer memur iseler fırkaya kayıtlı olmamakla beraber bizim prensiplerimize inanmış bulunan zatlar intihap olunur . Fakat şubelere kayıt olunmak için fırkaya mensup olmak şartı yoktur .

4- Komitelerin ve komitelerce Halkevi idare heyetinin intihapları serbest olacak , hiç bir suretle tesir yapılmıyacak ve namzet gösterilmeyecektir .

5- Talimatname mucibince Fırka idare heyetinden Halkevine reis yapılacak zatın isminin bildirilmesini rica ederim .

6- Ankara Halkevinin açılmasında takip olunacak programa göre vilâyetler Halkevlerinin çalışmasında tatbik olunabilecek bir şekil sadece bir fikir vermek maksadile bağı olarak gönderilmiştir . Bunun mahallî vaziyete daha uygun şekilde tadil ve tatbiki caizdir .

490	01				3	12	3

BCA,490.01/3.12.3

Ek-15 Halkevlerinin kuruluşu ve işleyişi.

CEYLAŞ ANŞİTLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Cumhuriyet Halk Fırkası
Umumi Kâtipliği
Sayı

(3)

7- Memleketimizde umumî kültür hayatının inkişafı için
hayırlı hizmetler umduğumuz Halkovlerinin faaliyetini fırkamız büyük bir
ehemmiyetle takip edecektir .

Teşebbüs ve mesainizde muvaffakiyetler temenni ederim.

C.H.F. Kâtibiummisi
Kütahya Mebusu

Recep

490	01			3	12	3

BCA,490.01/3.12.3

Ek-15 Halkevlerinin kuruluşu ve işleyişi.

DEVLET KATİPLİĞİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
ANKARA

Cumhuriyet Halk Partisi

Umumi Kâtipliği
Sayı

Ankara:12/1/932

Tamim : 8

S U R E T

C.H.P. İdare Heyeti Reisliğine

Umumi İdare Heyetince ihzar ve Umumi Reislik Divanı tarafından kabul olunan Halkevleri talimatnamesinden 25 mûsha takdim edilmiştir . Halkevinin muhtelif mesai şubeleri ile idare heyetinin nasıl teşkil edileceğine ve hangi maksatlara doğru çalışacağına dair esaslar talimatnamede münderiçtir .

Şimdilik Ankara ile 14 vilâyette 932 şubatinin on dokuzuncu cuma günü Halkevlerini açılması tekarür etmiştir . Vilâyetiniz bu on dört vilâyetten biridir . Diğer vilâyetlerimizde de peyderpey teşkilâta geçilecektir .

Halkevinin kuruluş mäsaisinde gözde tutulacak hususlar şunlardır :

1- Halkevinin şubeler taksimatını ve komiteler intihablarını yapmadan evvel açılış merasimi yapmak müreccah görünür . Miteakip haftada şubeler teşkilâtı ile komitelerin intihabı ve nihayet Halkevi idare heyeti intihabı yapılır . Bu suretle açılış merasiminden bir iki hafta sonra Halkevi teşekkül etmiş bulunur . Muvafik açılış merasiminden meselâ bir hafta evvel memleketin yetişkin unsurları Halkevi salonuna davet edilerek bunlara umumî maksadın ve talimat kullasasının daha evvelden izah edilmiş olması çok faydalı olur . Bununla beraber hazırlanma, açma ve şubelerle komite ve idare heyetlerinin vücutlanması işkerinin mahallî hususiyetlere göre tanzimini ve sıralamasını vilâyetler idare heyetlerine bırakmağı da muvafık buluruz . Ancak açılış merasimi ile şubeler ve heyetler teşkilât ve intihabatının aynı güne karıştırılmaması ve açılış merasimi yapılacak

490 01 3 12 3

BCA,490.01/3.12.3

Ek-15 Halkevlerinin kuruluşu ve işleyişi.

Cumhuriyet Halk Fırkası
Umumî Kurulması
Sayı

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ (2)
CUMHURİYET ARŞİVİ

gününüz güzelliğinin intihap ve kayıt gibi kulfetli işlerle aynı günde yapılması lazımdır . Açılış teşkilâtı için yapılacak birinci içtimaa memur olsun olmasın her meslekten bütün mânevî unsurların bilhassa muallimlerin gelmesine çalışılacaktır .

Gazete olmayan yerlerde divar ilânlarile ve mümkün olan diğer her vasıta ile bu ilk toplanıştan her kesin haber alması temin edilecektir .

2- Açılma merasiminden evvelki hazırlık toplanışında evvela talimatname baştan sonuna kadar okunacaktır . Açılmadan sonraki toplanışta da talimatnamenin âlâkadar fasıl ve maddeleri okunarak mahalline göre kurulacak şubeler için şube adedince defter açılarak muhtelif istidat, ihtisas ve arzulara her kesin tercih edeceği faaliyet sahasına göre bunlardan birine yazılması teklif olunacaktır .

3- Şube idare komiteleri yalnız o şube defterine yazılmış olanlar tarafından talimatname hükümlerine göre intihap olunacaktır . Komitelere talimatname mucibince eğer devlet memuru değilseler Firkamıza mensup olanlar ve eğer memur iseler firkaya kayıtlı olmamakla beraber bizim prensiplerimize inanmış bulunan zatlar intihap olunur . Fakat şubelere kayıt olunmak için firkaya mensup olmak şartı yoktur .

4- Komitelerin ve komitelerce Halkevi idare heyetinin intihapları serbest olacak , hiç bir suretle tesir yapılmıyacak ve namzet gösterilmeyecektir .

5- Talimatname mucibince Fırka idare heyetinden Halkevine reis yapılacak zatın isminin bildirilmesini rica ederim .

6- Ankara Halkevinin açılmasında takip olunacak programa göre vilâyetler Halkevlerinin çalışmasında tatbik olunabilecek bir şekil sadece bir fikir vermek maksadile bağlı olarak gönderilmiştir . Bunun mahallî vaziyete daha uygun şekilde tadil ve tatbiki caizdir .

490	01			3	12	3

Ek-15 Halkevlerinin kuruluşu ve işleyişi.

DEVLET ARŞİVENİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Cumhuriyet Halk Fırkası
Umumi Kâtipliği
Sayı

(3)

7- Memleketimizde umumî kültür hayatının inkişafı için
hayırlı hizmetler umduğumuz Halkevlerinin faaliyetini fırkamız büyük bir
ehemmiyetle takip edecektir .

Teşebbüs ve mesainizde muvaffakiyetler temenni ederim.

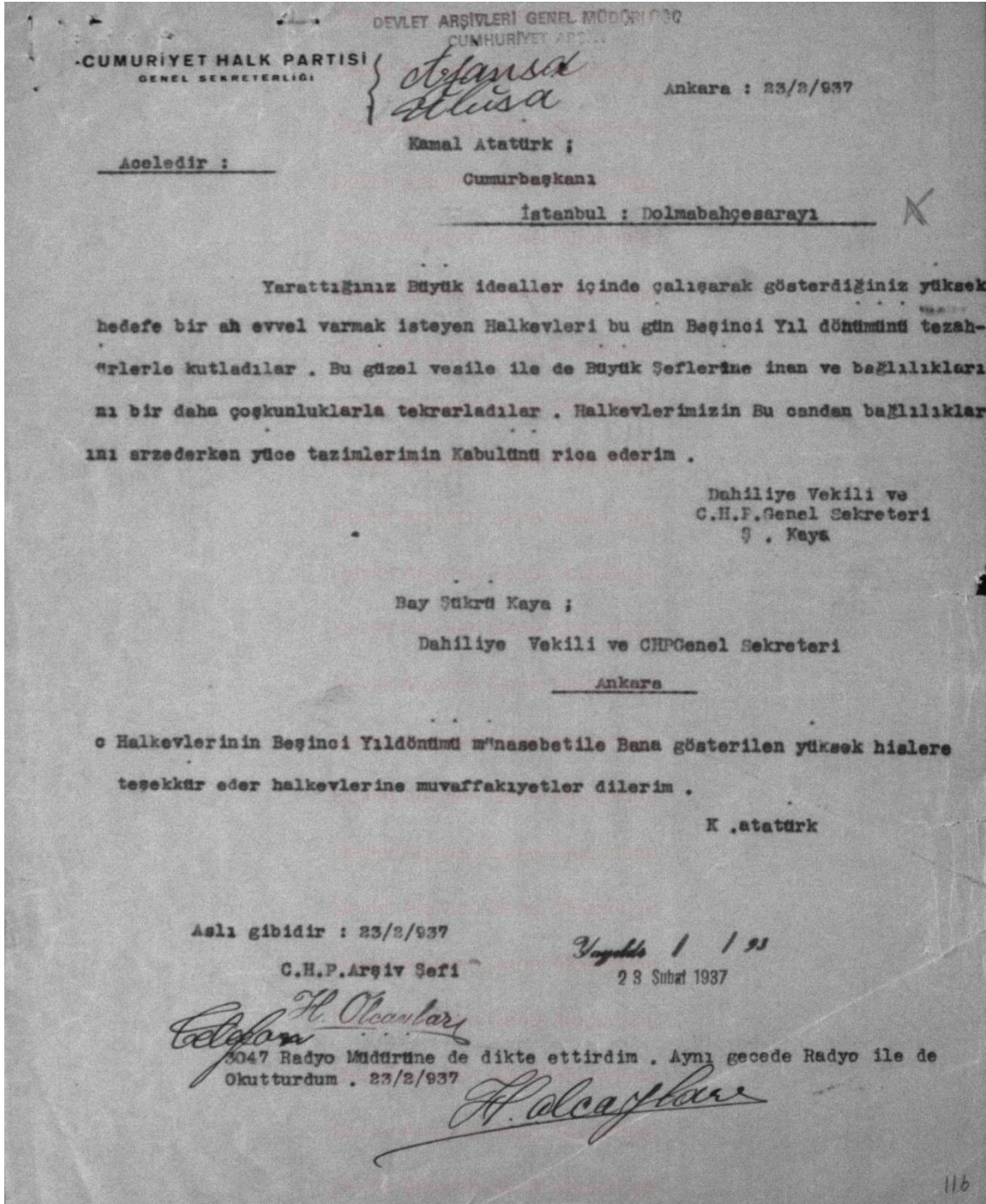
C.H.F. Kâtibiummisi
Kütahya Mebusu

Recep

490	01			3	12	3

BCA,490.01/3.12.3

Ek-15 Halkevlerinin kuruluşu ve işleyişi.

Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 963 - Dosya No: 727 - Sıra No: 2

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

BCA,490.10/963.727.2

Ek-16 Dahiliye Vekili ve CHF Genel Sekreteri Şükrü Kaya'nın Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk'e çekmiş olduğu telgraf ve Atatürk'ün cevabı.

CUMHURİYET HALK PARTİSİ
Genel Sekreterliği
Sayı
5/1071

Ankara : 18/10/1937

Vali ve C.H.P. Başkanlığına

Halkevlerinin açılma yıl dönümü olan 19.Şubatı takip eden ilk Pazar günündeki kutlamayı her yıl yeni Halkevlerinin açılma günü de yaparak memleketteki bu inkılâp ve kültür meselelerini artırmış ve hızlandırmış oluyoruz .

Her açılan Halkevinin , muhakkak birisi Kütüphane ve neşriyat şubesi olmak üzere , enaz üç şubede faal olabilecek bina , bütçe ve eleman ihtiyacının evelden tatmin edilmiş ve hazır bulunması ana şarttır .

Bu sefer memleketin yeniden gelişme ve kalabalıklaşma imkânları gösteren , nüfusu ve münavev kitlesi bir Halkevi açılıp yürütülmesini esasen mümkün ve lâzım kılan yerlerini biz merkezden seçerek size teklif ediyoruz ; Bu yıl vilâyetiniz dahilinde , kazalarında birer Halkevi açılmasını uygun ve lüzumlu bulmaktayız .

Bu yerler bizce uygun görülerek Halkevi açılması gereken yerlerdir . Bununla beraber , sizce Vilâyetiniz içinde başka yerlerde daha Halkevi açılması uygun görülüyorsa bunları da teklif edebilirsiniz .

Halkevinin açıldıktan sonra bina yokluğu , bütçe darlığı ve eleman eksikliği yüzünden yürüyemez bir hale girmemesine şimdiden dikkat etmek gerektir . Bu Evlerin çalışma ve gelişme imkânlarını yaratmanın da bir vazife olduğu göz önünde tutularak bu şartların ihdas ve tahakkukuna da gayret edileceği tabii görülmektedir .

Teşkilât , faaliyet ve maksat hakkında esaslı bir fikir edinilmesi için Halkevleri Öğreneğinden beser , Halkevleri 1935 ve 1936 çalışma raporları hâlasaları broşürlerin den de birer nüsha gönderilmiştir .

490 01 | | 3 15 25

BCA,490.01/3.15.35

Ek-17 Halkevlerinin sayılarının artırılması

B=5

128413

Sayı : 5/1491

Ankara : 5/7/839

Halkevi Başkanlığına

Bağlısı : 7

Halkevlerimiz tarafından bugün çıkarılmakta olan dergilerin bir listesi ilâhik olarak gönderilmiştir .

Gerek Partimiz ve gerek Ülkü dergisi tarafından ilgi ile takip olunan bu dergilerin daha faydalı bir şekilde çıkmalarını temin maksadile aşağıdaki notların göz önünde bulundurulmasını zaruri bulmaktayım :

1- Halkevleri dergilerinin yazıları için geniş münderecat kadrosu ilâhiktir . Bu kadro içinde Halkevleri dergileri kendilerine faydalı mevzuları bulmakta güçlük çekmeyeceklerini tahmin ederim .

2- Dergi çıkarmanın bir çok şartları vardır : Bunlar arasında eleman , teknik imkânlar elbette birinci derecede gelir . Bu imkânları bugün daha ziyade vilâyet merkezlerimizde bulmak kabilîdir . Bu sebeptendir ki , şimdilik yalnız vilâyet merkezlerindeki Halkevlerimizin dergi çıkarmalarını kâfi ve uygun bulmaktayım .

3- Halkevleri öğrençisine göre Halkevlerinin çıkara- cağı dergilerin yazı ve idare işleriyle Dil, Tarih ve Edebiyat komitelerinin meşgul olmaları lâzımdır .

Derginin yazı ve idare vazifesini üstlene alan bu komite bir yazı heyeti teşkil edebilir ve vilâyet içindeki Halkevlerinden de birer muhabir aza isteyebilir . Bu takdirde bu tahrir heyetile vilâyet içindeki Halkevlerinden isimleri bildirilecek muhabir azaların isimleri derginin kapağını iç tarafına konulması uygun olur .

4- Böyle bir teşkilâtla vilâyet merkezlerinizdeki Halkevleri tarafından çıkarılacak olan Halkevi dergisi o vilâyet içindeki Halkevlerinin bir mecmuası hatine gelmiş olacaktır .

-9-

490 01 4 21 5

BCA,490.01/4.21.5

Ek-18 Halkevi Dergileri

5- Ekser Halkevleri mecmuaları ayda bir çıkmakla beraber bazılarının onbeş , bazılarının da iki ayda bir çıkmakta oldukları görülmektedir .

Her Halkevi mecmuasının mutlaka aylık olmasını tercih ve iltizam etmekteyiz .

Halkevleri dergilerinin yazı bakımından olduğu kadar basılış cihetinden de temiz , düzgün olmasına dikkat edilmesini isterim. Eozük , silik harflerle , çeşit çeşit renklerle çıkan Halkevleri dergilerinde nekadar faydalı yazı olursa olsun okuyucu bulmakta güçlük çekeceklerinde şüphesiz yoktur .

7- Bundan böyle vilâyet merkezlerinizdeki Halkevleri tarafından çıkarılacak olan dergilerin masrafları bir madde olarak topluca Halkevi bütçesinde gösterilmelidir . Yalnız dergilerin paralı olması Partice kabul edilmiş olduğuna göre de dergi geliri madde halinde gelir faaliyetinde gösterilmelidir .

8- Halkevleriniz tarafından çıkarılmakta olan dergilerin adları ve hangi Halkevleri tarafından çıkarılmakta oldukları bir liste halinde her Halkevi dergisinin son kapağına konulmalıdır .

9- Yazıların değerleri tenkidlerle beraber eder. Dergilerinizin yazı kaliteleri de her Halkevi dergisinin diğer Halkevleri dergilerinde çıkan yazıları takip ve usul ve mevzuuna uygun teblihlerle yükselceğinde şüphesiz yoktur .

Bu maksada temin için de dergi çıkaran Halkevinin dergisinden diğer Halkevi dergilerine de birer nüsha göndermek lâzımı vardır . Bundan başka Ülkü dergisine bir sayı ve Parti Genel Sekreterliğine de iki sayı gönderilmesi ihmal edilmemelidir .

Halkevleri dergileri hakkında bu Genelge hükümlerine uyulmasını bildirir , sevdiğilerimi sunarım .

J.H.P. Genel Sekreteri
Erzurum Mebusu

490	01			4	21	5

[Handwritten Signature]

BCA,490.01/4.21.5

Ek-18 Halkevi Dergileri

Halkevleri dergilerinin yazı
kadroları

Edebiyat ve Dil (Şiir, Hikâye, Roman, Tasvir ,tetkik):
Kendi dilimizde yazılmış ve başka dillerden çevrilmiş yüksek
kıymette edebî yazılar.

Hususile Millet ve Vatan sevgisini, inkılcılık
heyecanını kuvvetlendirecek eserler; Türk tarihinin büyük
anlarını yaşatan , millî mücadelenin kahramanlıklarını anla-
tan , memleketin büyük şehirlerini , kasabalarını, köylerini,
tabii güzelliklerini tasvir ederek ayrı ayrı her küşesini
tanıtan ve sevdiren taassubun batıl itikatların fena görenekle-
rin çirkinliklerini ve gülünçlüğünü ortaya koyan, ahlak yük-
sekliğini her sahada güzel örneklerle gösteren, halkçılık
sevgisi aşıllayan ve ruhlara o büyük yola yöneltten yazılar.

Edebiyat tarihimize , hususile edebiyatımızın yabancı
tesirler altında uğradığı değişmelere dair tetkikler .

Halk edebiyatının güzel örnekleri; tanınmış halk şair-
lerine dair tetkikler .

Türk dilinin eskiliğine , zenginliğine , yaygınlığına
dair tetkikler .

Selçuk ve Osmanlı devirlerinde Türk dilinin uğradığı
değişmelere , halk dili ile yazı dili arasındaki ayrılıklara
ve bugüne kadar dili sadeleştirme yolunda atılan adımlara dair
tetkikler .

Dili sadeleştirme, özleştirme yolunda denemeler ,
düşünceler ; teklifler .

Güzel sanatlar (Musikî , resim , heykel, mimarlık)

Musikî : Eski , yeni halk musikisine dair tetkikler.

Halk musikisini d erleme yollarını gösterir yazılar.

Eski , yeni halk musikisinin güzel örnekleri.

Türk musikisinde kullanılan aletlere ve bunların
tarihlerine dair yazılar.

490 01 4 21 5

3

BCA, 490.01/4.21.5

Ek-18 Halkevi Dergileri

Musikimizi canlandırmak ve güzelleştirmek yollarını gösterir yazılar.
Resim , heykel, resim ve yazı tarihi hakkında tetkikler.
Tezisini resim hakkında yazılar.
Yeni Türk ressamlığını , onun az zaman içindeki hamlelerini gösterir yazılar; seçilmiş örnekler .
Eski , yeni Türk heykeltçiliği hakkında tetkikler .
Oymalar, Kabartmalar abidelere dair yazılar; seçilmiş örnekler .
Mimarlık : Türk mimarlığına dair tarih tetkikleri .
Eski Türk mimarlık eserlerine , bunların nevelerine göre inşa ve tezyin hususiyetlerine dair yazılmış yazılar; seçilmiş örnekler .
Mimarlığımıza bugünkü telekki ve ihtiyaçlarına göre ilerletmek yollarını gösterir yazılar ; örnekler .
Tarih :
Dünya tarihinde türkün eski ve geniş yerini gösterir , bu hakikatı ihmal ve inkâr eden iddiaların çürüklüğünü inandırıcı delillerle ortaya koyar tetkikler .
Türk medeniyetinin tarihî abideleri, yazılı vesikaları hakkında tetkikler .
Eski , yeni türk tarihinde yer tutmuş adamların şahsiyetlerini , eserlerini tahlil ederek kıymetlerini tanıtır yazılar .
Türk tarihine ve medeniyetine dair yabancı dillerde yapılan ehemmiyetli necriyatın tercümeleri .
Her Halkevi muhitinde yapılacak tarih ve folklor tetkiklerinin mahsulleri , halk arasında yaygın Türk "Mit" lerine ait derlemeler .
Objektif tarih tetkikinde , tarihle alakalı ilimlerin esaslarını ve usullerini gösterir yazılar.
Tarihî vesikaların ve eserlerin kıymet ve ehemmiyetlerini anlatır , bunları tanıma ve muhafaza hususunda millî alaka ve uyanıklık vücutte getirir yazılar.

490	01			4	21	5

4

BCA,490.01/4.21.5

Ek-18 Halkevi Dergileri

İçtimaiyat ve felsefe:

Devletle ferd arasındaki elbirliği , milletle devletin birliği , cemiyetleşmenin lüzum ve şekilleri , fertçiliğin zarar ve tehlikeleri , millî tesanüdün yüksek değeri ve kurulma yolları üzerinde tetkikler .

İnkilâbımızın hukukî ve içtimâî mahiyeti hakkında tetkikler ve bu bakımdan ve bugün aresında mukayeseler .

Vatandaşlık haklarına vazife ve mesuliyetlerine, maşerî yaşayış şartlarına dair yazılar .

Memleketin mühim içtimâî derterine dair tetkikler .

Yeni kamunların içtimâî kıymetleri hakkında tetkikler ve izahlar .

İçtimâî yardım içinde yapılan faaliyetleri, içtimâî yardım müesseselerinin varlıklarını ve çalışmalarını tanıtar yazılar .

Başka memleketlerle temaslarımız ve mübâsebetlerimiz hakkında yazılar ; memleketimize seyyah celbi, memleketimizi yabancılarla tanıtırma yolları hakkında tetkikler .

Halk hayatına , ananelerine , içtimâî müesseselerine dair yazılar .

İktisat ve Ziraat:

İktisadî teşkilâtlanmanın lüzum ve faydalarını ve bu bahiste devleteçiliğimizin hedeflerini ve hudutlarını gösterir yazılar .

Mahallî zenaatlerin iktisadî inkişafı imkânlarına ve yollarına dair yazılar .

Bizde senayin bugünkü vaziyetine ve inkişaf kabiliyetini işletmek için tutulacak yollara dair yazılar .

Başlıca zirâî mahsullerimizin , madenlerimizin dünya vaziyetine dair tetkikler .

Şehir iktisadiyatına , kıy iktisadiyatına dair yazılar .

Ziraatte ve zirâî senayide kooperatifçilik hakkında tetkikler .

490 01 4 21 5

5

Kara , deniz hava yollarına , nakil vasıtalarına ve bu sahelerde inkişafın beri yapılan işlere dair tetkikler.

Ev iktisadiyatına , ucuz geçim yollarına , boş vakitlerde kazanç yolları bulma usullerine ve imkânlarına dair yazılar.

Memleketimizde ziraat meslekleri , küçük ziraatçılık ve büyük çiftlik ziraatı , ziraatin makineleştirilmesi , muhtelif bölgelerde en elverişli ziraat şubeleri , hayvancılığın hususî ehemmiyeti , ziraat sanayinin inkişaf imkânları , üzerinde tetkikler.

Halk terbiyesi:

Türk inkılabının bütün safhalarındaki inkişaflarla ve umumî heyetindeki mütecerripliğiyle , birliğile ortaya koyarak ve içtimai hayatımıza getirdiği iyilikleri meydana çıkararak onu halkın ruhuna sindirecek yazılar.

Halka vatandaş terbiyesi vermenin cemiyet içinde haklarını ve vazifelerini hakiki ölçülerle tanıtarak geçerli hayatın icaplarına uyuma öğrenmenin yollarını gösterir yazılar. Mektep çağına geçmiş insanların öğrenmek kabiliyeti ve bunlara öğrenme yolları ve vasıtaları , Mektep dışı terbiye hakkında yazılar.

Başka memleketlerde halk terbiyesi usul ve şekilleri hakkında tetkikler .

Yurt koruma :

Askerlik (kara , deniz askerliği ve tayyarecilik) zehirli gazların tesirleri ve bunlardan korunma tedbir ve vasıtaları; casuslara karşı güvenlik mevzuları üzerinde anlatıcı , durumu düşündürücü yazılar.

Kadınlar:

Memleketimizde ve başka memleketlerde kadın hareketleri kadının erkekle müsbet haklılığı ve bundan istifadesi yolları , kadının cemiyette yetiştirici rolü ; ev kadınlığı hakkında yazılar.

490 01 | 4 21 5

6

BCA,490.01/4.21.5

Ek-18 Halkevi Dergileri

Fen :
Halka hergünkü işlerinde lâzım olacak fen bilgilerine dair yazılar.

Bütün tabiat ve hayat madde ve hadiseleri hakkında malumat vererek batıl itikatları yıkacak , bu suretle bir ilim kafasının temellerini hazırlayarak halk kültürünü yükseltecek yazılar .

Halk sıhhati ve nefus :
Neslin tereddiden korunmasının , istifasına çalışmanın ehemmiyetini belirtir yazılar.

Evlene hıfzıssıhhati kârı , koca seçerken aranacak vasıflar hakkında yazılar.

Çocuk bakımı , çocukta dimağ hıfzıssıhhati ve beden terbiyesi hakkında yazılar.

Sıhate dokunur fena adetlerin , fena gıdalanmanın , fena iklim şartlarının tesirlerini ve bunlardan korunarak sağ ve sağlam yaşamın yollarını gösterir yazılar.

Kazalarda ve hastalıklarda hekim gelinceye kadar yapılacak acile bakım ve tedavi yollarını gösterir yazılar.

İçtimai ve bulgâk hastalıkların mahiyetlerini , ferdi , maşeri ve irsî zararlarını gösterir yazılar.

Dünyede nefus vaziyetleri , memleketimizde nefus meseleleri hakkında tetkikler .

Spor , oyun ve eğlence :
Türk millî hayatında sporun yerini , eski Türk sporlarını tanıttak ve bunların bu günkü şartlarına göre kullanılacağı imkanlarını gösterecek yazılar.

Bugünkü beyelmâlel sporlara ve bunların sıhhi ve içtimai faydalarına dair tetkikler .

Bizde spor hareketlerine dair haberler .

Halk arasında mevcut maşeri spor , oyun ve eğlenceler ve millî rakıslar hakkında yazılar ve halkın , bilhassa köy halkına yaşayışındaki yeknesaklığa giderecek yeni sporlar ve eğlenceler hakkı nda tetkik ve teklifler .

490 01 4 215

BCA,490.01/4.21.5

Ek-18 Halkevi Dergileri

Köycülük:

Menleketin yarınını düşünme ve yükseltme bakımından köycülüğün ehemmiyetini gösterir , gençlere köylere gidip çalışarak millî medeniyetin değerli yapıcısı olmanın şerefini anlatır ve onlara bu isteği telkin eder yazılar .

Köylerden şehirlere doğru akmanın , münevver ve zeki nüfusun büyük şehirlerde merkezleşmenin , yarın için zararlarını göz önüne seren yazılar.

Köylerde yaşama şartlarının mahallî imkânlar dairesinde islahı , köylünün refahlandırılması ve kültürlendirilmesi çareleri hakkında yazılar.

Köy tetkikleri :

Bibliyografî :

Türk dilinde çıkan inkılâp ve halkçılık için faydalı bütün eserleri, mümkün olduğu kadar tamam halasalarını vererek tanıtmak yazılar.

Yabancı dillerde çıkan bizim için faydalı eserleri aynı suretle tanıtmak yazılar.

İhtiyaca en uygun şekilde kütüphane kurma, düzeltme ve faydalı şekilde kitap okuma usulleri hakkında yazılar.

Halkevleri ve Halk odaları haberleri.

Halkevleri yayınlarını ve dergilerini tenkit ve tanıtmak .

Her yerdeki Halkevlerinin bütün şubelerinin çalışma programları .

Bu programların tatbiklerini ve maksullerini gösterir raporlar .

Haber , Teklifler :

Halkevleri, halk arasında çalışan münevverleri alakalandırarak menleket ve dünya haberleri.

490 01 . 4 215

8

BCA,490.01/4.21.5

Ek-18 Halkevi Dergileri

Cumhuriyet Halk Partisi
Genel Sekreterliği
Sayı
4/II93

Ankara : II/8/938

Halkevi Başkanlığına

Halkevleri dergisi olarak intişar eden Ülkü dergisinin her sayısında ve ayrı bir kısımda Halkevleri tarafından çıkarılan mecmualar ihtimamla tetkik edilerek üzerlerinde yapılan samimi tenkit ve mülâhazalar neşredilmektedir. Halbuki Halkevlerimizden bir çoğu çıkardıkları mecmuaları dışında da muhtelif mevzularda neşriyat yapmaktadırlar. Bunların muntazaman ve devamlı surette gönderilmedikleri ve aynı zamanda muayyen vakitlerde neşredilmedikleri için takibine imkân görülemediği ve hatta vücutlarına bile muttali olunamadığı Ülkü Direktörlüğünden bildirilmektedir.

Halkevlerimizin yetişkin ve feyyaz sinesinde doğan ve her birinin fikir ve kültür sahasında ayrı ve müstesna birer değimi bulunan bu gibi neşriyatın şimdiye kadar çıkmış olanlarından kitap, broşür, mecmua vesairenin bir defaya mahsus olmak üzere toptan ve bundan sonra çıkacak dergi ve eserlerin de muntazaman Ülkü'ye gönderilmesi hususuna ehemmiyetle ağıka gösterilmesini rica eder, sevgi ve saygılarımı sunarım.

Dahiliye Vekili
C.H.P. Genel Sekreteri A.
Giresun Saylavı

Me. Arkaya

490 01 4 17 17

BCA,490.01/3.15.35

Ek-19 Halkevi çalışmalarının ve Ülkü Dergisi'ne gönderilmesini içeren belge.

CUMHURİYET HALK PARTİSİ
Genel Sekreterliği
Sayı

918

122795
25 Kasım 1937

CUMHURİYET ARŞİVİ

Halkevi Başkanlığına

Bir çok Halkevlerimizin raporlarından anladığımızı göre değerli konferanslar tertip etmekte olduklarını görüyoruz . Emek ve tetkik mahsulü olduklarında şüphe etmediğimiz bu konferansların faydalarını dar saha içinde bırakmak hiç doğru değildir .

Yazılı hazırlanması ve öğrenene ekli 1.3.932 tarihli ve 23 sayılı genelgenin 8 inci maddesine göre Halkevleri dosyasında saklanması gereken konferanslardan , faydalarını genişletmek sırgesile bundan böyle şu suretle hareket olunmalıdır :

- 1.- Konferansların mutlaka birer örneği Halkevi dosyalarında saklanmalıdır .
- 2.- Bu konferanslardan lüzumlu görülenleri brşşür halinde ayrıca bastırılıp Halkevi yayını olarak neşredilmelidir .
- 3.- Bu konferanslardan bir kısma da Halkevleri tarafından çıkarılmakta olan dergilere derçolunmalıdır . Kendileri dergi çıkarılmayan Halkevleri diğer Halkevleri dergilerine de başvurarak değerli konferansları derçettirmek çarçelerini bulmalıdırlar .
- 4.- Halkevleri her altı ayda bir Partiye gönderecekleri raporlara Halkevinde verilmiş konferansların birer örneklerini eklemelidirlor . Bu örneklerde tabii konferansların konusu , konferansı verenin adı ve işi ve hangi tarihte verilmiş olduğu yazılmış bulunacaktır .

Partiye gönderilecek bu konferans örnekleri Halkevi tarafından tertip edilmiş ve Halkevi adına verilmiş olan konferanslar olmak lüzumdur .

Parti bu konferansları toplayıp inceledikten sonra kitap halinde bastırarak ve bütün Halkevlerine dağıtacaktır .

Bu genelge hükümlerinin önemle kovalanmasını sevgilerimle rica ederim.
C.H.P. Genel Sekreteri

490 01 | | 3 | 15 | 8

Kaya

BCA,490.01/3.12.24

Ek-20 Halkevlerinin konferanslar Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği'nin Halkevi Başkanlığına göndermiş olduğu yazı.

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü
CUMHURİYET ARŞİVİ

B:5

122297

Cumhuriyet Halk Partisi
Genel Sekreterliği
Sayı
8/ 619

Ankara : 29, I, 837

Halkevi Başkanlığına

Büyük Önderimiz Atatürk Partinin 1927 Kurultayında söyledikleri tarihî söylevle , yarattıkları devrimlerin bütün ulusca bellekleri lüzumlu safhalarını saptamışlardır . Söylev arap harflerle basılmış olduğundan harf devrimi üzerine satıktan çekilmişti.

Söylev Türk harflerle de basılmakla beraber eski baskısı da başlı başına bir kıymet olduğundan bunlardan bütün örgütlerimizin kütüphanelerinde değerli bir emanet gibi bulundurmaya ve bu suretle yurtdaşlarımızın faydalanmalarını sağlamak imkânlarını aradık. Arzettiğimiz dilek lütfen kabul buyurularak bunların örgütlerinize armağan olarak dağıtılmasına buyuruk vermişlerdi . Bu buyuruklarına uyarak söylevlerini vaktiyle örgütümüze ve Halkevlerine göndermiştik.

Türkiyenin yeni baştan dirilip kurulmasının tastamam ve canlı bir aksi olan bu söylevden yurtdaşların faydalanmalarının ve Ev kütüphanesinde demirbaş olarak saklanması , varlığında alındığının bildirilmesini , Nutuk içindeki kırmızı koçan kağıdının imza edilerek geri gönderilmesini diler, sevgilerimi sunarım.

C.H.P. Genel Sekreteri adına
Giresun Saylavı

M. Akhaya

490	01			3	15	9

Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 3 - Dosya No: 15 - Sıra No: 9

BCA,490.01/3.15.9

Ek-21 Büyük önder Atatürk'ün Büyük Nutkunun Latin harfleri ile basıldığını ve halkevi kütüphanelerinde yer almıştır.

Halkevi Başkanlığına

Yeni açılan Halkevlerimizin bir çoklarından açılma alanında düzgün yol almağa başladıklarını bildiren yazılar alıyorum. Ancak bu çalışmaların her gün bir az daha hızlandırılması için şu noktalar üzerine arkadaşların dikkatini çekmek isterim:

- 1- Çalışma şubeleri bir gün evvel kurulmalıdır .
- 2- Şubelerin çalışma alanına atılabilmeleri için yersel gerekler göz önüne alınarak Öğreneğin 9 uncu maddesine göre her şubenin çalışma programları vakit geçirilmeksizin hazıflanmalıdır .
- 3- Hazırlanacak çalışma programları Halkevi yönetim kurulu tarafından incelenip onaylandıktan sonra birer örneği Genel Sekreterliğe gönderilmelidir .
- 4- Öğreneğin 8 inci maddesine uyularak üye kayıt defterinin şimdiden düzgünce tutulması lâzımdır .

Halkevlerimizin bütün çalışmalarının öğrenek hükümlerine uyması çok istediğimiz bir esas olduğunu kaydeder , gerek öğrenek ve gerek 24.2.36 tarih ve 5/685 sayılı genelge ile gönderdiğim Halkevlerimize yapılan genelgelerin dikkatle okunmasını isterim.

Yüce olun .

C.H.P. Genel Sekreteri adına
Giresun Saylavı

Mc. Akbayrak

490	01			3	12	24

BCA,490.01/3.12.24

Ek-22 Halkevlerinin çalışmalarını hızlandırılması ile ilgili Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği'nin Halkevi Başkanlığına göndermiş olduğu yazısı.

----- (HALKEVLERİ DERGİSİ) -----

<u>Halkevinin adı</u>	<u>Derginin adı</u>	<u>Kaç günde bir çıktı</u>
Adana	Görüşler	Aylık
Afyon	Teşvîhat	"
Amasya	Yeşilçamak	"
Antalya	Türk Akdeniz	İki aylık
Bafra	Altınbaşak	aylık
Balıkesir	Keşek	"
Bursa	Uludağ	Üç ayda bir
Burdur	Ülker	Aylık
Artvin	Çoruh	İki ayda bir
Denizli	İnanç	Aylık
Diyarbakır	Karacadağ	"
Elaşığ	Altın	"
Eminönü	Yeni Türk	"
Eminönü	Halk bilgisi haberleri	iki ayda bir
Kocaeli	Erciyeş	Aylık
Eskişehir	Halkevi	"
Giresun	Aksu	"
Isparta	Ön	"
İzmir	Fikirler	Onbeş günde bir
Kars	Doğuş	Aylık
Konya	Konya	"
Manisa	Gediz	"
Mersin	İçel	"
Merzifon	Teşvîhat	"
Milâs	Yeni Milâs	"
Muğla	Muğla	"
Niğde	Akınlar	"
Hatşar	Ülker	"
Trebzon	İnanç	"
Samsun	19 Mayıs	"
Sinop	Dürneniz	"
Sivas	Orta yayla	"
Yozgat	Bozok	On beş günde bir
Zonguldak	Kara Elmas	Üç ayda bir

490 01 4 19 30

2

BCA,490.01/4.19.30

Ek-23 Halkevlerinde çıkarılmış olan dergilerin listesi.

20/Şubat/1938 Halkevlerinin açılış yıldönümünün
kutlanmasında Fethiye Halkevi Başkanı Şaban Kınay
söylevi suretidir.

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Sayın Yürüdaşlar.

Büyük kurtarıcıya baş eğerek saygılarımı sunduktan sonra
bu gün yedi yaşına basan Halkevlerinin açılış ve kuruluş yıldönümünü kutlu-
lamak üzere bu çatı altına toplanan sizleri hürmetle selâmlarım.

Buğün Yürüdaşları müsavi şeref mevkiinde görmek ve çatısı altına toplar-
naları itinalı bir kültür çalışması için millî birliğe yükseltmek gayesile
açılan halkevlerinin sayısı bu gün yeni açılan 42 halkevile 248 çıkmıştır.
Milletleşmek ve kütleleşmek için halkı bir arada çalıştırmak için çok lüzum-
lu olan Halk terbiyesinin vücutte getirilmesi gayesine dayanarak açılan ve
kurulan Halkevlerinin çatısı altında altı milyon vatandaş fikir birliği
konuşmuş ve çalışmıştır.

Gençlik istikbalin ışığıdır. Gençlik daima yetişen ve yetiştirilen bir
çalıştırmanın içinde yaşatılırsa millete ve vatanına nafi olur. Bunun için
Halkevlerinde en büyük vazife yetişmiş ve aynı zamanda yetiştirici şahıslar
düşüyor. Bu şahıslar kendileri için hasrettikleri çalışmak ,kazanmak,eğlenmek
zamanının bir kısmını Halkevi çatısı altında yetiştirilmeğe sarf etmek için
ayırmadıkları taktirde en iyi yetişmiş olan bir şahsiyet nihayet tek vatan
olarak kalır. kaynaşma ile el birliği ile çalışılmadığı taktirde birbirini
dayanmayan ,birbirinden fikir kuvveti almayan birer tek ifade eder. İki
yetişmiş vatandaşın bir araya gelmek suretile çalışmasından ,fikirlerinin
birleşmesinden doğacak simgekar parıltısı yetiştirilmek ihtiyacında olan kırık
elli vatandaşın aydınlatacak ve bu birlik çalışma sayesinde bu gün 18 Milyon
nüfuslu olan Cumhuriyetimiz az bir zaman içinde dünya milletleri arasında
yüz milyonluk bir kütlenin göstereceği mevcudiyet ve tesiri gösterir.

Halkevi iyi işletilen bir şehir bir kasaba kalbi muntazam çarpmayan bir
vücutta benzer.Halkevini iyi işletecek vasıtalarla bina,Tahsisat ve Şubeler
çalışacak elamanlardır. Şubelerdeki faaliyet ve vazife taksimleri yalnız
komitalara ve mahdüt şahıslara inhisar ettikçe beklenen netice ve randımına
hiç bir zaman varılmaz. Buna vardırarak yol ancak her münevverin ,her yetis-
tiricinin ,her gencin az çok vazife alması ve heyecan duyması yoludur.
evvelce gazeteci diye tanınmış iken heyecanla çalışan bir halkevinde çalışma-
k ve çalıştırılmakla sairleşen Halkevi çocuğu Faruk Sükrünün bir kaç misra-
nını okuyorum:

BCA,490.01/963.727.2

Ek-24 20 Şubat 1938'de Halkevlerinin açılış yıl dönümünün kutlanmasında Fethiye
Halkevi Başkanı Şaban Kınay'ın söylevi.

İkinci kısım Kayseri civarındaki tarihi yollardır. Bu yollardan birisi milattan 2500 yıl önceki zamana ait yapılmış yollardır ki bunlar Gezibel kuru belden turuelara aşarak mezopotamyaya inmekte ve iç anadoluda kara höyük kanj şehrine ugramak suretile kızıl ırmak buylarından hattusaz ve bogaz köye kadar gitmektedir. Bu yol üzerinde 10 /15 kilometrelik fasıla ile tepeler üzerinde görülen toprak yığınları etiler tarafından meydana getirilmiş işaret tepeleridir. Bu tepeler üzerinde ateş yakılmak suretile muhabereleler tamim ediliyordu. Geçitler ve yollar üzerindeki bulunan kabartma resimler bunu bize isbat etmektedir.

İkinci bir yol tahminen 9. ci yüz yıllarda firikyalılar tarafından tayana ,mazaka ,kamona şehirlerini bir birine bağlayan ve garbe doğru giden yollardır ki bunu izlerine bu günde tesadüf edilmektedir.

Üçüncü yol selçuk oğulları zamanında konya, aksarak,urgup, ve kayseriden doğuya uzanan yol üzerindeki karvan saraylardan sarıhan,sultanhan, karatayhanı görölmege degen değerli türk eserleridir.

Dördüncü yol oman oğulları zamanında bagdat yolile anılan geniş kaldırımli yollardır ki buna ait bir çok eserler zamanımıza kadar gelmektedir. Beşinci yollar cumhuriyet devrinde kayseri ,samsun ,sivas hatları üzegini teşkil ettiği gibi torus ekisprisile de avropara ve diğer yerlere bağlanmıştır. İşte bu nuktalardan dirki kayseri tarih ve ticaret bakımından önemli bir durumdadır.

Kaneg : Kayseri civarında olan esgi şehrin olduğu yer bu günkü kara höyük ve kül tepenin bulunduğu kaneg şehridir. Bu şehirde bulunan ~~mtim~~ eserlere göre milattan 4000 yıl önce mevcut olduğu anlaşılıyor. Bu ra hakkında bize ilk arkolojik malumatı veren firansız erkeololarından şanter olmuştur. Gerçe bundan önce müseyu pene yazılarında buraya işaret etmek istemişse de bu bilgi tarihi bir yazıdan ibaret kalmıştır.

İkinci hafriyat bir kâstebeğin çıkardığı tablet parçası ile bağlanmıştır. Üçüncü hafriyatı 1925 yılında profesör horozni yapmıştır. Bunlardan birisi arkolojik kazıların ilki olmak dolayısıyla değerli olduğu gibi değerli de oldukça önemli bir durumdadır.

BCA,490.01/963.727.

Ek-24 20 Şubat 1938'de Halkevlerinin açılış yıl dönümünün kutlamasında Fethiye Halkevi Başkanı Şaban Kınay'ın söylevi.

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

B=4 178063

Cumhuriyet Halk Partisi
Genel Sekreterliği
Sayı
4/1213

Ankara : 6.7.938

Halkevi Başkanlığına

Kültür seviyesini yükseltmek ihtiyacını gün geçtikçe daha çok duyan halkın ve gittikçe sayıları artan memleket hizmetine hazır gençliğin yuvası olmayı hak etmek için C.H.Partisi tarafından kurulmuş Halkevlerinin en basit ve mahdut imkânlar içinde dahi bir takım varlıklar göstermesi mümkün ve zaruridir.

Bir Halkevinin mevcut ve faal farzedilebilmesi için göstermesi gereken asgari faaliyeti aşağıda madde madde tasnif ve tasrih ediyoruz. Bu hususun ehemmiyet ve ciddiyetle tatbikine dikkat olunmasını rica ederim. Bunların sadece yapıyor olmak için değil hakikaten bir içtimai hareket halinde verimli ve faydalı yapılması iledir ki Halkevi denilen millî varlık, kalkınacak ve tutunabilecektir.

1.- Her Evin günün muayyen saatlerinde açık bulundurulacak bir okuma yeri olmalı ve okunmaya değer kitap ve mecmuaları hazır bulundurulmalıdır.

2.- Onbeş günde bir muhitin alkasını çekecek ve kalabalığı kendiliğinden Evde toplayacak bir mevzuda konferanslar verilmelidir. ve bu konferanslar mutlaka vazılı olmalı, bir örneği buraya gönderilmekle beraber bir örneği de Halkevi arşivinde saklı bulundurulmalıdır.

-4- 490 01 4 18 2 1

Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 4 - Dosya No: 18 - Sıra No: 2

BCA,490.01/4.18.2

Ek-24 Halkevleri çalışmaları ile ilgili

3.- Ayda bir kadınlı erkekli aile toplantıları yapılması ve burada edebî parçalar , Atatürk'ün Büyük nutku ve Ehtyâklerimiz muhtelif münasebetlerle söyledikleri nutukları okutulmalı , millî ve mahallî havalar okumak , münakaşalı konuşmalar ve saire suretile alâka ve rağbet kazandırmalıdır . Halk-evine müdâvim münevver gençlerde muhtelif mevzular üzerinde konferanslar verdirilmeli bu suretle gençlerimizin hem bilgileri tazelenmeli ve yükselmeli , hem de halka hitap etmeye alışmalıdırılar . Eğer bu toplantılarda müzik yoksa gramafon veya radyodan faydalanarak dâne da edilebilir .

4.- Muhitin doktorlarından birini olsun haftada bir iki defa muayyen saatini Halkevine tahsis etmesini temin ile o saatlerde yoksul hastaları muayene ve tedavi etmesine delâlet olunmalıdır . (Halkevlerinde ayrıca sağlık yurtları açılacaktır . Bunların talimatı ayrıca gönderilecektir)

5.- Ayda bir defa olsun en yakın köylere tercihan yaya gezintiler tertip edilmeli ve bu gezintilerde yalnız sözle değil hakikî bir şehirli -köylü anlaşması temin edilmeli , köylüye maddî manevî bir şeyler götürülmüş olmalıdır . Bir doktorun iştiraki ile köy hastalarına bakmak ve ilâçlarını vermek tercih edilmelidir . (Köy sağlığı için de talimat verilecektir)

6.- Muhite mahsus halk adet ve ananelerini türkülerini toplamaya önem vermeli ve toplananlardan altı aylık raporlara ilişik birer defter gönderilmelidir .

7.- Halkevi kendi uhitinde arkadaşları arasında her hanğı müsbet ve esaslı meziyet ve istidatlarla tebarüz eden gençlerle yakından ilgilenmeli , ve onların yetişmeleri için imkânlar aramalıdır .

490 01 4 18 2

2

BCA,490.01/4.18.2

Ek-24 Halkevleri çalışmaları ile ilgili

8.-Ev, milli gün, halkın heyecanını teşvik etmesini, şuurlandırmasını ve milli ihtifallere nizam ve heyecan vermesini bilmelidir. Bu bakımdan eyi ve düzgün söz söylemek istidadında olan gençler teşvik edilmeli ve bunların sayı ve bilgilerinin artırılmasına önem verilmelidir.

9.- Cıvarda ve muhitteki tarihî eserler hakkında malûmat edinmeli, zayi veya harap olmak tehlikesi gösterenleri merkeze haber vermelidir.

10.- Her Halkevinin bir jimnastik saõonu olması esas ise de bir çok Halkevlerimizin bu noksanı tamamlanmamıştır. Fakat Halkevinin bahçesinde bir bağ, bir paralel, halkalar ve saireden mürekkep jimnastik aletleri getirerek ve altına kum döşeyerek bir açık jimnastik yeri yapmak güç bir iş değildir. Burada Halkevinin bulunduğu yerin beden terbiyesine vakıf bir üyesinin nezâreti altında, akşamları bir saatlik jimnastik hareketleriyle meşgul olmalıdır.

Halkevleri yılda bir defa olsun serbest güreş, jimnastik, eskrim, cirit, okuluk gibi spor hareketleri canlandırıcı spor şenlikleri (19 Mayıs'tan ayrıca olarak) tertip ettirmelidir.

Türkiyenin üç tarafı denizle çevrilidir. Denizcilik ve deniz sporları da türkân ulusal sporları arasında sayılmalı ve deniz, su bulunan her yerde kürek çekme, yüzmeye, balık avları, yelken kullanma ... gibi deniz sporlarının her çeşidi teşvik edilmelidir.

11.- Her Halkevi kendi muhtindeki tabiat güzellikleri, tarihî eserleri, Cumhuriyet devrinin başarılarını, mahallî tipleri, istihsal şubelerini, tarzlarını, folklorunu (kıyafetler, rakıslar, düğünler) fotoğrafla tesbit etmek için çalışmalıdır.

490 01 4 18 2

BCA,490.01/4.18.2

Ek-24 Halkevleri çalışmaları ile ilgili

Bu maksatla muhitteki fotoğraf amatörlerini ve mevcutsa profesyonel fotoğrafçıları Halkevi içinde organize ederek faaliyete sokmak ve senede hiç olmazsa bir defa fotoğraf sergileri hazırlamak , müsabakalar tertip etmek , mükâfatlar dağıtmak ve fotoğraf sanatı bakımından en ziyade muvaffak olmuş negatifleri Halkevinin foto arşivi için satın almak suretile bu fikri tahakkuk ettirmek kabildir .

Fotoğraf amatörü veya profesyoneli yokesa bu sahada teşviklerde bulunarak bu elemanları her halde yetiştirmek lâzamdır.

12.- Halkeviğin ayda bir ne yaptığını gösteren bir kısa ve özlü mektup hazırlanıp Ülke mecmuası Halkevleri editöru muharriri adresine gönderilmelidir .

Muhitlerinde bir Halkevi görmek ve yapmak isteyenler , bu asgarî şeraiti olsun tahakkuk ettirmelidirler . Halkevinin bina ve bütçe vaziyeti ne olursa olsun bu sayılanları yapmak için hiç bir engel düşünülemez .

Muntazam yönetim kurulu toplantıları yapmak , muhitin ihtiyaç ve temayüllerine göre esaslı programlar tertip etmek sayesinde bunlardan daha fazla başarılar kaydeden bir çok Evlerimiz vardır ve bu başarılarla devam etmekle yüksek vazifelerini yapmaktadırlar .

Burada kaydettiklerimiz her Halkevinden beklediğimiz asgarî çalışma programıdır. Halkevi yönetim kurulları yapacakları çalışma programları ile Halkevleri örneğine uyarak bu asgarî programı genişletmelidirler.

Sevgilerimi sunarım.

Birer Örneği Genel İspekterlere, C.H.P. İlyönkurul Başkanlıklarına gönderilmiştir .

Dahiliye Vekili
C.H.P. Genel Sekreteri

S. Kaya

490	01			4	18	2

BCA,490.01/4.18.2

Ek-24 Halkevleri çalışmaları ile ilgili

AÇILIRKEN

Her elde var bir kalem , bir pergel , Balyoz sapı :
On dört milyon emekle yapılıyor bu yapı.
Ne gösteriş , ne taklit , ne özeniş inkılâp
Neler yapmadın ey Türk , bu büyük işi de yap.
Türk insanlık uğruna akın eden , kan eden
Türkün medeniyeti , insanı insan eden.
Türkün güneşleriyle dünya ufku ağırdı,
Türk olmasa tarihe yazılacak ne vardı ?
Ey dünya yine bizden ders alacaksın yarın....
Sesini duyuyoruz derinden ataların:
(Bu gün sizden hoşnuduz ey Gazi nesilleri
(Medeniyet safında en yüksek en ileri ,
(Bu çetih parolayı tekrarladıkça sizler ,
(Geçmiş asırlar gibi saygı ve sevgi gizler
(Gelecek asırlar da büyük Türk millétine
(Türk olana mukadder aynı vazife yine
(İnsaniyet örneği , medeniyet rehberi,
(Yalnız açık olsun ey Gazi nesilleri....)
Bu sözü tutmayana Türk genci yolsuz sayar ,
Kanımıza güvenin bekliyen ey atalar
Ey dünya Türkün ölmez ruhunu öğren tanı ,
Baştan başa yapılıp bu yeni Türk vatani
İmrencektir bize yer yüzünde dört bucak ;
Türk ili gibi olmak darba mesel olacak
Türkün yalnız cesaret değil asıl hassası
Medeniyet aşkile bir : Türkün Türk olması
Nemiz eksik eskiden ? Damarda var aynı kan.
Kafada aynı şuur gönülde aynı iman ,
İçteki ve dıştaki zincirleri kırmışız ,
Biz varız diye bütün cihana haykırışız
O günde şom ağızlar nemiz varki diyordu..

490	01			3	15	17

BCA,490.01/3.15.17.

Ek- 25 Halkevi Marşı

Yokluk içinde nasıl yaptık imandan ordu ;
En mücehhez muntazam orduyu halk eden biz ,
Bu gün de başka şeyler yaratmağı biliriz :
Arkadaş geri durma uzaktan çatma kaşı ,
İmanına azmına işte bir mehenk taşı :
Varmısın çık meydana , kendini burda göster
Türk gencinin hızını bütün bir yurda göster.
Bunu yurt zaten bilir ; öğrensin bütün cihan ,
Dünyanın en kudretli kanıdır sendeki kan ,
Biz varız , Türk genci var , Diri Türk gençliği var.
Bu gün emanet diye kalbimize konanlar ,
Bulacaklar bildular en sarsılmaz temeli ,
Birleşince bu yerde Türk eli Türk emeli
Bin bir gencin bu anda bir ağızdan sesi bu :
Bu gün doğan güneşin olmayacak gurubu ...
Hedefi gösterecek , Yayımları verecek ,
Bizlere bulut feyzi , Şimşek hızı verecek
Halkevleri bu günden büyük yola girecek :
Ne geride kalacak ne yolda duracağız ,
O bizi yürütecek , Biz onu saracağız ...
Gayeye varacağız .

Gayeye varacağız ...

Behçet Kemal

NOT:

Son iki cümle , aksi sada halinde
dinleyenlerden gelecektir .

490	01			3	15	17

İkinci kısım Kayseri civarındaki tarihi yollardır. Bu yollardan birisi milattan 2500 yıl önceki zamana ait yapılmış yollardır. Bunlar Gezibel kuru belden turulara aşarak mezopotamya imekte ve iç anadoluda kara höyük kanj gehrine ugramak suretile kızıl ırmak buylarından hattusaz ve bogaz köye kadar gitmektedir. Bu yol üzerinde 10 /15 kilometrelik fasıla ile tepeler üzerinde görülen toprak yığınları etiler tarafından meydana getirilmiş işaret tepeleridir. Bu tepeler üzerinde ateş yakılmak suretile muhabereleler tamim ediliyordu. Gecitler ve yollar üzerindeki bulunan kabartma resimler bunu bize isbat etmektedir.

İkinci bir yol tahminen 9. ci yüz yıllarda firikiyalılar tarafından tayana ,mazaka ,kamona şehirlerini bir birine bağlayan ve garbe doğru giden yollardır. Bunu izlerine bu günde tesaduf edilmektedir.

Üçüncü yol selçuk oğulları zamanında konya, aksarak,urgup, ve kayseriden doğuya uzanan yol üzerindeki karvan saraylardan sarıhan,sultanhan, karatayhanı görülmeye degen değerli türk eserleridir.

Dördüncü yol osman oğulları zamanında bagdat yolile anılan geniş kaldırımli yollardır. Buna ait bir çok eserler zamanımıza kadar gelmektedir. Beşinci yollar cumhuriyet devrinde kayseri ,samsun ,sivas hatları üzegini teşkil ettiği gibi torus ekisprsilile de avropara ve diğger yerlere bağlanmıştır. İşte bu nuktalardan dirki kayseri tarih ve ticaret bakımından önemli bir durumdadır.

Kaneş : Kayseri civarında olan esgi gehrini olduğu yer bu günkü kara höyük ve kül tepenin bulunduğu kaneş şehridir. Bu şehirde bulunan antik eserlere göre milattan 4000 yıl önce mevcut olduğu anlaşılıyor. Bu ra hakkında bize ilk arkeolojik malumatı veren firansız erkeololarından ganter olmuştur. Gerçe bundan önce müsyu pene yazılarında buraya işaret etmek istemişse de bu bilgi tarihi bir yazıdan ibaret kalmıştır.

İkinci hafriyat bir kıştebegin çıkardığı taplet parçası ile başlamıştır. Üçüncü hafriyata 1925 yılında profesör horezni yapmıştır. Bunlardan birisi arkeolojik kazkaran ilki olmak dolayısıyla değerli olduğu gibi değeride oldukça önemli bir durumdadır.

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

Cumhuriyet Halk Partisi
İlyönkurul Başkanlığı
KAYI NO: 165

C. H. P. Genel Sekreterliği
Gönderme Tarihi: 19 Mart 1938
Sayı: 8920 Eki: 7 /16 / 3/ 938

DEVLET ARŞİRLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

C.H.P. Genel Sekreterliği yüksek katına

Kayıtlı

A N K A R A

19.Şubat.938 Halkevlerinin açılış yıl dönümü münasebetile Halkevimiz tarafından tertip edilen Müsamerede Dil, Tarih, edebiyat Komitesi Başkanı Haydar Niyazi Dikeç oğlu tarafından yazılan ve Kendisi tarafından okunan " Halkevi " Başlıklı bir şiir örneğinin bağlı olarak sunulduğunu arz ederim .

Kayseri Valisi
Ve
C.H.P. İlyönkurul Başkanı

6.13
IV 21. IV 1938
M. A. *J. Bayraktar*

Doğruca
19. IV
23, IV, 38
W.K.

490 01 - 9637272

— 127 + 60 re. —

Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 963 - Dosya No: 727 - Sıra No: 2

BCA,490.01/963.727.2.

Ek- 26 Halkevlerinin 6. Yıl dönümünde Kayseri Halkevinde okunan şiir.

Cumhuriyet Halk Partisi

İlyönkurul Başkanlığı

KAYSERİ

Sayı

Halkevi

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

CUMHURİYET ARŞİVİ

Ey benim ünlü evim, kahramanlar Ocağı, Alp aslanın atılanın bucağı

Ey sertacı ibtihatçı, Türkün başında parlayan şanlı sancacı

sana söyleyeyim dinle

Sen çönlü benimsin

Yıllarca yıl yaşar, sel gibi çöşar gökleri aşarsın

karanlıklara nur, yeksullara sürür,ben türküm bana gurur saçarısın

sana altı yıl değil , altıyüz yıl değil altıbin yıldan beri

türkün ruhunda yaşadığını ulu atam demedimi ?

sen ey fazilermenbal, irfan kaynağı evim

türküm , halktanım,sana hayran sana kurban elan benim

ben yurdumun bendesi , sen şahamet abidesi eldukca

semanın yıldızları , kalbimizde cumhuriyet nurları parladıkca

yüce yurdum var elacak , cihan namınla delacak

en yedi milyon türk seninle bir elacak

kulağında çınlayan atamın şu sözü

halkevlerinin işte budur özü :

birimiz hepimiz , hepimiz birimiz içindir

bu söz birlikle yaşayan ilimiz içindir

binlerce yıl önce dünya beyunca yarattığın medeniyet

rekzetti cihana bir abidei insaniyet

sen ey şahikaların üstünde, türküm kalbinde yaşayan evim

varlığım , benliğimle hep seninlenim

sen benimle eldukca , ben kanımı duydukca

sel gibi çöşarım , denizleri aşarım

türklüğümle gurur duyar yaşar ve yaşarım

O halde dinle

Biz seninle

Beraber bagıralım , candan haykıralım

yaşasın halkevleri ve eunum Ulu önderi . 20.2.938

H.N.Dikeç eğlu

BCA,490.01/963.727.2.

Ek- 26 Halkevlerinin 6. Yıl dönümünde Kayseri Halkevinde okunan şiir.

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

16 /I/938 tarihinde halkevi salonunda lise öğretmeni bay muhtar erdemer tarafından verilen konferans (ATALAR SÖZÜ Psikolojisi)

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Ata sözleri muhtelif neviden tetkiklere mevzu teşkil eder evvela halk adet ve itikatlerinin bir tezahuru olması itibarile (foklor)rum mevzu-udur. (Fokllor) etnografyanın yahut bizim tabirimizle halk bilgisinin bir şubesi olup ata sözlerinin tetkiki onun başlıca vazifelerinden birisidir. (Foklor) atakâ sözlerinin hem madde olarak tetkik eder ilk elden onların taraması ve muhtelif noktai nazarlara göre tasnifi vazifesi foklora aittir. Binaenaleyh foklor ata sözleri üzerinde çalışmazdan evvel bu bahse dair hiç bir tetkik yapılamaz bizde (halk bilgisi derneği) gayri mevkut büyük ve aylık küçük mecmuasile rehberlerle bu yoldaki müsadeye kapu açmıştır. Sadettin nushet ve mehmet feridin müş tereken geçrettikleri (Konya vilayeti halkiyat ve haraiyat) adlı eser bir mintikada ata sözlerinin kaba taslak cem ve tasnifine dair güzel bir numune dir. emleketimizde foklor ilmi ve sistemli bir mesai şeklini almazdan evvelde bu bahiste bazı ihzari tetkikler yapılmıştır. evvela (Şinasi) ata sözlerini toplamaya başladı daha sonra (Ahmet milhhat) olduca zengin bir eser vuzuda getirdi . Bu kitap (Durubu emsali türkiye) isimle asılları ve ingilizce tercumelerile beraber (B.Y.Davis)tarafından londrada tap edildi şair hifzi ,vacit;ebuzziya tevfik,tahsin ömer,necip asımda ata sözlerine ait muhtelif eserler risaleler negrettiler . Henüz ata sözlerinin foklor itibarile tetkiki tam ve mukemmel bir şekil almamış isede mevcut ihzasi mesai bu tetkik üzerinde bazı tecrübeler yapmamız için kâfidir.

Lakin şunuda kayıt etmek lazım dirki gazetenin hacmi bu tecrübeyi burada yapmaya me bu husustaki tetkikimizi teferruatile tesbit etmege müsait degildir. yakın zamanda kitap halinde intişar edecek olan eserimiz bu mevzu dair alakası olanları az çok tatmine çalışacaktır. Foklorum kaba taslak cem ve tasnif ettiği ata sözleri bir takım tetkiklere mevzu teşkil ederki bunlarda başlıca :

- 1 - Ata sözlerinin filolojik tetkiki
- 2 - Ata sözlerinin tarihi ve sosyolojik tetkiki
- 3 - ata sözlerinin psikolojik tetkikidir.

Ata sözlerinin psikolojik bakımından tetkik etmezden evvel menşini ve muhtelif milletlerin bu husustaki düşüncelerini nakledeyim .

Halk içinde adet ,bir vaka münasebetile bir fikir ,bir ders veril-
mek istenildiği zaman bir hikâye ile veya timsal ile bir mukaddeme yap-
ılırdı işte ata sözlerinin menşei ekseriyetle bu hikâyelerdedir. Böyle
olmasa ata sözü alelade felsefi veya ipretimiz kuru bir ahlak dusturum-
dan başka bir şey olmaz ve halk arasında bu kadar intişar edemezdi yoksa
evvela ata sözleri mevcurda onların üzerine hikâyeler uydurulur nazariye-
yesi yanlışır.

Ata sözleri bize ya başka milletlerden geçmiştir. çünkü her milletde müş
terek ata sözü vardır. Bilhassa arapca ,acemce bilen hocalar tarafından
halk arasına sokulmuş sonra mahalli şive uydurulmuştur. yahutta doğrudan
doğruya mahalli ve hususidirler.

Ata sözleri için muhtelif milletlerin düşünceleri vardır . Alelumum şark-
lılar ata sözleri için (Lisanın gülistanı,Dizilmemiş inciler) derler
Ruslar kızıl söz ,kanatlı söz yunanlılar romalılar ~~hüküm~~ hüküm ferma d
düşünceler italyanlar halkın mektebi ispanyollar ruhum,günlün hikimligi
firansızlar ve latinler (Proymerbe) mukabili olarak iş ve hakikata uy-
gun söz derler . Burada teferruata girişmeyerek ata sözleri hakkındaki
muhtelif tasnif tecrübelerini nakledeyim . R

- 1 - Enteryolojik ata sözleri
- 2 - Siyasi ve hukuki ata sözleri
- 3 - Fiziki ata sözleri
- 4 - Tarihi ve sosyolojik ata sözleri

Bunlar ekseriyetle lisanı ,imana,batıl itikatlara,irk ve adetlere,ahiaka
dair olan ata sözleriyle teşrii kanuni kurum ve cezalara dair ,hukuki mer a
sime dair olan ata sözleri ve yıldızlara kir ve köy hayatına ,tababete ,
topografya ,etnografyaya dair olan ata sözleridir.

Ata sözleri kaili malum olmadıği için bütün bir cemiyete ait olan adeta
cemiyetin müşterek bir manevi mülkü mahiyetinde bulunan bir şey olduğu
için onların tetkiki cemiyetin irk ve adetlerinin manevi medeniyetinin
tetkiki demektir. Bütün bu cephelerde tetkik yapmaya gazetenin hacmi mü-
sait olamayacağı cihetle psikolojik tetkikine dair küçük bir çerçeve yap-
makla iktifa olunacaktır.

490 01 227 895 1

6

Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 227 - Dosya No: 895 - Sıra No: 1

BCA,490.01/227.895.1)

Ek- 27 16/01/1938 tarihinde Halkevi salonunda lise öğretmeni bay muhtar Erdemer tarafından "Atalar Sözü Psikolojisi" isimli konferans metni.

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü
DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Ruhi hadiseleri zihni ,tesiri ve feili olmak üzere üç kısma ayırmak mu-
tattır. Bizde ata sözlerini aynı suretle üç zümreye ayırmak biliriz .

A - Zihni hayata ait olan ;

Ata sözleri : Tecrübe kabiliyetine, vuzuh ve vuzuhsuzluğa, hulyaya, dikkat ve
dalgalılığa, basirete, ihtiyatkarlığa; aitolanları bu zümreye idhal etmek doğ-
ru olur;

B Tesiri hayata ait olan .

Ata sözleri : İhtiraz, ibtila ,mübalagacılık, nâdemet, samimiyet, tesanüt, ge-
çimsizlik...gibi haleti ruhiyelere ve müsavvelere aitolanları da sureti u-
mumide (tesiri) zümresinde sayabiliriz;

C Fiili hayata ait olan;

Ata sözleri : Karar ve icra , itidal , itidalsızlık, kararlılık, cesaret, iradel,
arzu ve istek mukavemet ve tahammül gibi haleti ruhiyelere ait olanları-
dax fiili veya iradi zümresine ithal edebiliriz ata sözlerinin psikoloji-
sine ait olan bu tasnifi şüpheli yoki çok daha tafsilatlı ve nuansları ihti-
va eder bir tarzda yapılabilir fakat gaztanin hacmi buna müsait değildir
Ervence mevzu bahis ettiğim gibi bu mevzu dair intişar edecek olan kita-
bımız bu noktalara tafsilatle temas edecektir. Burada bir kaç numune ver-
mekle iktifa edilecektir.

I - (Zihni hayat)ın basireti ihtiyat telgin eden ata sözlerinden misal
olarak bir kaç tane :

Kişi yorganına göre ayagını üzmelidir.

Aç gözünü açarlar gözünü

Adam adamı birkerre aldatır.

Ağak yerde yatma sel alır yüksek yerde yatma yel alır.

Ak akce kara gün içindir.

Bir koz için taş atılmaz

Bin eşit bir söyle

Sakla samanı gelir zamanı

sürüden ayrılan kuzuyu kurt kapar

Zihni hayatın terubeden alınma ata sözlerinden bir kaç örnek :

Adam yanılmakla alim olur

el ağzile kuş tutulmaz

el için kuyu kazın kendi düşer

elinle ver ayagınla ara

elden gelen gün olmaz oda vaktinde bulunmaz

Zihni hayat : kurnazlık

weytana çarığı ters geydirir

Zeytin yağı gibi suyun üstüne çıkar

igme deliginden hindistanı seyredir

usta hirsiz ev sahibini bastırır.

Zihni hayat : basiretsizlik

Uyuyan yılanın kuyruguna basma

zehni hayat : dalkınlık sarsaklık

bir le h. evbi deyince pazar savrulur

Z. H. vuzuhsuzluk h;

sarı çizmeli mehmüt ağa

Z- teessuri hayat: mahrumiyet

ateş düştüğü yeri yakar

T. H: hamiyet

işte kılınç işte meydan

T. H: ihtiras

Birini yer birine nişan koyar

T. H. nâdemet

Ayagı suya erdi

T. H. yeis

Acı acıyı bastırır

Ağlamayan çocuğa meme verilmez

Ahlak ve ahleksizlik hakkında :

ipliye koyuya enilmaz

İctimai tehavvule göre seciyenin değişmesi

Attan emdi egege bindi

alığına verişim tarhanâna bolkur aşım

Buda geçer yahu

düğünme allah kerim.

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

7

Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 227 - Dosya No: 895 - Sıra No: 1

BCA,490.01/227.895.1)

Ek- 27 16/01/1938 tarihinde Halkevi salonunda lise öğretmeni bay muhtar Erdemer tarafından "Atalar Sözü Psikolojisi) isimli konferans metni.

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

30/I/1938 tarihinde halkevi salonunda

halkevi müze ve sergiler komitesi başkanı bay
kazım Özdoğanın verdiği söylev

Sayın dinliyicileri:

Bu gün sizinle kayseri tarihi üzerinde konuşmak isterim .
Kayseri ve civarı anadoluda bulunan şehirlerin en eskilerinden olduğu
gibi tarihte zengin ve derindir. Bu civarda bulunan Erkeolojik eserler
bize kayseri tarihinin; tarihin ilk çağlarından başlamış olduğunu gös-
termektetir. Bunu meydana getiren şeyler iki noktada toplana bilir
1 - Erciyes dağının volkanik sahasında insanlara yaşaya bilmek isti-
dadını göstermege zengin vadilerin ve kıyту eteklerin bulunması .
2 - Kayseri ve civarı anadolunun merkezinde olması ve bu itibarla
tarihi ve tüccari yolların kavşagını teşkil etmektedir. Yalnız
şurasını söylemek ve açmek lazımdır. Erciyes dağı hangi zamanlarda
Volkanik hadisattan kurtulmuş ve erciyes kelimesi nereden alınmıştır.
Erciyes adı vaktile bu civarda oturan türk suylarından erciyasların
adından alınmış olması muhtemel olduğu gibi erkilet adıda erkâtlardan
alınmış olması gerektir. Amasya tarihinde türk buylarından bahsedilir-
ken erciyasların ve erkânların adlarında yazılmaktadır. İkinci bir düşünceye
göre erciyes dağı anadoluda otunan türk buylarının senbüllerinden
birincisini teşkil etmekte ve türklerce mukaâdes dag olarak tanınmakta
tır. Ergeolojik eserlerinde bunu teyit ettiği görülür. Erciyes adı
türkce bir kelimedir. Ve erciyes dağında türk tarihi kadar ünlü ve ana-
vatan içerisinde yükselen bir senbülleri ikinci bir nokta erciyes dağı-
nın volkanik hadisatı hangi zamanda durmuştur. Buradaki jeolojik hadi-
satı kısaca söylenmek istenirse 3 cü zamanların sonlarında volkanik
hadisat bitmiş ve tarih devirlerinde bu hadisenin tekrar ettiği görül-
memiş zan ~~ediliyor~~ ediliyor. İstarabun tarafından yazılan tarih devir-
lerinde bu dağın fealiyette bulunması nazariyesi tehakkuk etmemiş olma-
sı gerektir. Bu civarda üzeri yanar dağ resimli paralara gelince bunlar-
da erciyes dağının yaşatılmasının birer senpolik eserler olduğu zannedi-
lebilir

Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 227 - Dosya No: 895 - Sıra No: 1

BCA,490.01/227.895.1)

Ek- 27 16/01/1938 tarihinde Halkevi salonunda lise öğretmeni bay muhtar Erdemer tarafından "Atalar Sözü Psikolojisi) isimli konferans metni.

İkinci kısım Kayseri civarındaki tarihi yollardır. Bu yollardan birisi milattan 2500 yıl önceki zamana ait yapılmış yollardır ki bunlar Gezibel kuru belden turuslara aşarak mezopotamyaya inmekte ve iç anadoluda kara höyük kanj şehrine uğramak suretile kızıl ırmak buylarından hattusaz ve bogaz köye kadar gitmektedir. Bu yol üzerinde 10 /16 kilometrelık fasıla ile tepeler üzerinde görülen toprak yığınları etiler tarafından meydana getirilmiş işaret tepeleridir. Bu tepeler üzerinde ateş yakılmak suretile muhabereleler tamim ediliyordu. Resimler ve yollar üzerindeki bulunan kabartma resimler bunu bize isbat etmektedir.

İkinci bir yol tahminen 9. ci yüz yıllarda firikyalılar tarafından tayana ,mazaka ,kamona şehirlerini bir birine bağlayan ve garbe doğru giden yollardır ki bunu izlerine bu günde tesaduf edilmektedir.

Üçüncü yol selçuk oğulları zamanında konya, aksarak,urgup, ve kayseriden doğuya uzanan yol üzerindeki karvan saraylardan sarıhan,sultanhan, karatayhana görülmeye degen değerli türk eserleridir.

Dördüncü yol osman oğulları zamanında bagdat yolile anılan geniş kaldırımli yollardır ki buna ait bir çok eserler zamanımıza kadar gelmektedir. Beşinci yollar cumhuriyet devrinde kayseri ,samsun ,sivas hatları üzegini teşkil ettiği gibi torus ekispreile de avropara ve diğer yerlere bağlanmıştır. İşte bu nuktalardan dirki kayseri tarih ve ticaret bakımından önemli bir durumdadır.

Kaneg : Kayseri civarında olan esgi şehrin olduğu yer bu günkü kara höyük ve kül tepenin bulunduğu kaneg şehridir. Bu şehirde bulunan eserlere göre milattan 4000 yıl önce mevcut olduğu anlaşılıyor. Bu ra hakkında bize ilk arkeolojik malumatı veren firansız arkeolojilerinden şanter olmuştur. Gerçe bundan önce müsyu pene yazılarında buraya işaret etmek istemişse de bu bilgi tarihi bir yazıdan ibaret kalmıştır.

İkinci hafriyat bir kâstebegin çıkardığı tablet parçası ile başlamıştır. Üçüncü hafriyatı 1925 yılında profesör horezni yapmıştır. Bunlardan birisi arkeolojik kazıların ilki olmak dolayısıyla değerli olduğu gibi değeride oldukça önemli bir durumdadır.

BCA,490.01/227.895.1)

Ek- 27 16/01/1938 tarihinde Halkevi salonunda lise öğretmeni bay muhtar Erdemer tarafından "Atalar Sözü Psikolojisi" isimli konferans metni.

Karahüyük neresidir,

Karahüyük kayserinin 20 kilo metre doğusunda bir köyün adıdır, kiltüpede bu köy civarındaki eski kaneş şehrinin harabelerini ihtiva eden ; evvelce yalnız kiltüpe olarak söylenen bu şehir harabelerini hafriyattan sonra kaneş şehri olduğu meydana çıkmıştır. Bu şehri kuran Etilerimiz Etilerdir. Anadoluda görülen hüyüklerden bir çokları bunlara ait şehir kalesi ve kale bakiyesi olduğu keşfedilmiştir. Kaneş şehrinin ilk kuruluşunu göl ortasında bir şehir olarak yazılmaktadır. İse de buna dair kati malumat mevcut değildir. Yalnız bulunduğu yerin vaziyeti bu ihtimali teyit edebilmek için şehrin etrafının surlarla çevrilmiş olduğu mevcut temellerden anlaşılıyor Bazı alimler karahüyükten bahsederken buranın etrafını çeviren surların büyük kapuları bulunduğu ve bu kapıların diğer etki şehirlerinde olduğu gibi aralan heykellerile süslendiğini yazmaktadır. Etiler mimari tarzında en çok kapılara bzermişler ve bunları heykeller ve çimlerle süslemişlerdir. bu adet selçuklar ve sair zamanlara ait olan eserlerde de görülmüyor. işte kayseri kalasının kapusunda bulunan iki aralan heykeli bu tarzın birer izleridir. mevcut harabelere göre şehrin sokakları dar ve yapıların alt kısımları iri taşlardan ve üst geçeleride tuğladan yapıldığı anlaşılıyor.

Şehrin içerisinde hükümet konağının şark tarafındaki tepe üzerinde olarak tesbit edilmiş olduğu gibi ticaret müesseseleride buralarda olmaları ihtimalleri mevcuttur. yalnız bu şehirde oturduğu yazılan ticaret kolonilerini şehrin dışında ve köy yeri denilen tarlanın bulunduğu yerde olmak ihtimalleri kayıt edilebilir. bunun sebebi de tabletlerin burada bulunmasıdır.

Kaneş şehrindeki idare vaziyet ve eti kanunları.

Eti imparatorluğu federasyon şeklinde idare edilmekte olduğundan şehirler hakimler tarafından idare edilirdi bunların mükemmel kanunları mevcuttu. Boğaz köy hafriyatından elde edilen eti kanunlarına ait malumat kitap şeklinde negredilmiştir. bu kanunlar bize etilerin kadınlara büyük bir hak verdiğini ve onlardan hakim yeteştirdiklerini göstermediği gibi çifciye de büyük kredi bahş etmektedir.

Ticaret ve senaî

kaneş şehri etilerin ticaret merkezini teşkil ediyorlardı. burada bulunan tabletlerden bir çok ticaret mektupları fatura ve senet suretleri görülmüştür. usulu defteri ve ticaret hesapları (metotik) şekillerine kaneş şehrinde

BCA,490.01/227.895.1)

Ek- 27 16/01/1938 tarihinde Halkevi salonunda lise öğretmeni bay muhtar Erdemer tarafından "Atalar Sözü Psikolojisi" isimli konferans metni.

Tesadüf edildiği gibi bunlara ait vesikalarda çıkan tabeletler arasında görülmüştür. mevcut fatura suretlerindeki eşyalarda harice kara hüyükden elbise ve harp aletinin gönderildiği ve bize bu şehirde bulunan dokuma binalarını silah yapan müesseselerin demir işleriksüyen işleklerin mevcudiyetini anlatır .

İşte kısaca anlatmak istediğim kanak şehri ve orada bulunan eşyalar dan anlaşıldığına göre milattan(4000) yıl önce kurulmuş ve milattan (1200) yıl evveline kadar devam etmişse de sonradan umumi bir yangın dolayısıyla harap olmuştur. Bundan sonra mazaka şehri ilerlemeğe başlamıştır.

Tarihi eski mazaka çok evvelce meşhurdur. o şimdiki şehrin bulunduğu düz o vada değil şarp cihetinde ovaya hakim ve cenup cihetinde erciyesdağının bir kolunu teşkil eden eski şehir dağları ile birleşen tepeler üzerinde kâindi. Milattan (800) yıl önce firikyalılar tarafından kurulmuştur. milattan (16) - asır evvel boğazlardan geçerek anadoluya gelen firikyalılar bir zamanlar etillerin idaresi altında yaşamışlardır. sonra bunların inkirazile etillerin medeniyetine tesaduf ederek ünü inkışaf ettirmişlerdir? esasen bu zamanlarda Avrupa orta asyadan darlık dolayısıyla bir takım türk akınları görülmektedir. 8 inci asıra doğru imparatorluk orta anadoluyu kaplamış bulunuyordu. ve aynı zamanda firikyalılar mazaka şehrini bina etmişlerdi. kuruluşunun aslı erciyesin kultusunda tekirin alt tarafında bir köyün büyüterek hisarcik, görle ve esgiden kara görle denilen mahallerdir. buralardaki harabeler su yolları

bize bu devre ait eserleri göstermektedir. Bu hususta tarihi ve coğrafî kayıtlardede iltifak mevcuttur . Merhum ahmed nazifin kayseri invanlı bir makalesi de bunu teyid etmektedir. Esasen kelimenin manası eserlerde bunu ka kat i şekilde tevsik edebilir . Amasya tarihinde mazakanın Türkçe avcu bir kuş manasına olan besaktan olduğu yazılmıştır. ihtimalki bu isim avcu kuşların yovası gibi şehrin erciyes eteklerinde kurulmasından verilmiş olduğu düşünüle bilir. Firikyalıların lisanları türk lisan ailesine mensup olduğu malumdur. Bunlar en büyük allahlarına (Nana) temsiye ediyorlardı ki türkçe nene ve ana kelimesi aynı köktendir. Şimdiye kadar kurmak şerefini muhtelif unsurlar tarafından ileri sürülen mazaka şehrinin banisi türk irkına mensup olan firikyalılardır. Bilahare bu şehir büyüterek esgi şehir dağları üzerine de genişlemiştir.

(İstirabon) buranın (46000) nüfusu olduğunu kayıd etmektedir. Ozaman mamur bir halde devam eden bu şehir bilahare yangınlara maruz kalmıştır. Bunu bu

BCA,490.01/227.895.1)

Ek- 27 16/01/1938 tarihinde Halkevi salonunda lise öğretmeni bay muhtar Erdemer tarafından "Atalar Sözü Psikolojisi" isimli konferans metni.

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

(5) DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Civardan çıkan ve bulunan eserlerin yangın veziyetleri göstermektedir.
En nihayet büyük zelzelelerden harap olmuş ve şehirde esgi şehir dağla-
rı eteklerindeki sırtlardan ovaya doğru eğmiştir.

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Etiler baş Öğretmeni
Kazım Özdoğan

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 227 - Dosya No: 895 - Sıra No: 1

BCA,490.01/227.895.1)

Ek- 27 16/01/1938 tarihinde Halkevi salonunda lise öğretmeni bay muhtar Erdemer tarafından "Atalar Sözü Psikolojisi) isimli konferans metni.

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü
B = 8

1978/1

Cumhuriyet Halk Partisi
Genel Sekreterliği
Sayı Ankara : 2I/2/937

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü
Halkevi Başkanlığına

Atatürkün ,Cumuriyetin ülkülü nesillerini guurlu ve heyecanlı çalışmalarına emniyet ettiği Halkevlerinin yıl dönümü hepinize kutlu olsun . Şefler sizden her gün daha hızlanan ve daha gelişen hizmetler beklemektedir . Gelecek yıllarda daha verimli olacağına inandığım çalışmalarınıza intizaren gözlerinizizden öperim . Sayı 5/ 94I

Dahiliye Vekili ve
C.H.P. Genel Sekreteri
Ş . Kaya

Aslı gibidir : 2I/2/937

490	01			3	15	17

Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 3 - Dosya No: 15 - Sıra No: 17

BCA,490.01/3.15.17

Ek-28 Dahiliye Vekili Şükrü Kaya'nın Halkevlerini yıl 5. Yıl dönümü tebriği.

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ
CUMHURİYET HALK PARTİSİ
Genel Sekreterliği
Sayı

B=8 122810

Ankara : 18/2/1937

T E E

Halkevi Başkanlığına
Sureti C H P İlyönkurul Başkanlığına

Halkevlerinin yıl dönümü ile yeni açılacak Halkev-
lerinin açılma törenine 21 Şubat Pazar günü saat 15 de
Ankara Halkevinde istiklâl marşını müteakip Dahiliye
Vekili ve C H P Genel Sekreteri Şükrü Kaya'nın söylevile
başlanacaktır . Her Halkevi radyosunu buna göre tertiple-
yerek bu söylevi dinledikten sonra kendi hazırladıkları
programlarına devam edeceklerdir 5 / 939

C.H.P. Genel Sekreteri Adına
Giresun Saylavı
M.Akkaya

Aslının aynıdır . 18/2/1937

M. Akkaya

490	01				3	15	17

Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 3 - Dosya No: 15 - Sıra No: 17

BCA,490.01/3.15.17

Ek-29 Dahiliye Vekili ve CHP genel sekreteri Şükrü Kaya'nın halkevlerinin yıl dönümü sebebiyle yapılacak olan radyo programını içeren belge.

Halkevi Başkanlığına

Bağlısı :

Halkevlerimizin altıncı yıl dönümünü kutlama ve yeni Evleri açma töreninde verdiğim söylevde, bir çok Evlerin merkez hakikaten memnun eden çalışmalarını belirtmek ve öğmek suretile id alist Halkevi arkadaşlarımıza duyduğum saygı ve sevgiyi ifade etmek istedim .

Çalışmalarınızı esaslı noktalar etrafında teksife yarayacağını düşünerek faal Üyelerinize dağıtılmak üzere bu nutkun basılmış nüshalarından gönderiyorum .

Bu söylevimle , bir taraftan Halkevlerinin çalışmalarına rakamlara ve reel mesaiye istinat ederek hülâsa atmış oldum . Diğer taraftan da Halkevlerimizden millî kültürümüzün inkişafı için büyük hizmetler bekleyen büyük Önderimizin isteklerini bir an önce tahakkuk ettirmek üzere Evlerin bilhassa hangi noktalara daha önemiyet vermeleri ve hang istikametlerde daha gayretli olmaları lâzımgeldiğini belirtmeye çalıştım .

Söylevi, bu bakımdan Halkevi arkadaşlarıma tekrar dikkatle okuyacaklarından eminim .

Bununla beraber, üzerlerinde Halkevçilerin ısrarla durmaları gereken bazı noktaları aşağıda bir daha tebarüz ettirmeyi faydalı buldum :

1.- Halkevlerinde yararlı ve devamlı üye sayısını arttırmaya, Evde vazife almanın her münever için bir vatanseverlik hatta bir insanlık borcu olduğunu belirtme önem verilmelidir.

490	01			4	16	16

2

BCA,490.01/4.16.16

Ek-30 Halkevlerinin 6. yıl dönümü planlarını bildiren belge.

Bu itibarla üye kaydına asla fesıla vermeyerek muhitin bütün yetişkin ve yetişecek elemanlarını Halkevlerinde toplamaya çalışmak gerektir.

2.- Partinin vasıfları ve programı ve bunlara uyarak Hükümetin başardığı büyük işler hepimize bellidir . Her idealist Türk vatandaşının iftihara değer bu hakikat karşısında ;muhitte, menfi telkinlere ve muhalif c.reyanlara hiç bir zaman meydan verilmeyeceğine ve her zaman bunlara karşı koyacak bir fikir uyanıklığı ve iman beraberliği temin ve muhafaza edileceğine Türk vatanperverinin yüksek karakteri en büyük müeyyidedir .

3.- Evlerin halk hatıpları yetiştirmesi, bütün muhit münevverlerini Türk köylüsünü ve Türk kütlesini bugünkü medeniyetin temin ettiği yüksek seviyeye ve tarihte lâsik olduğu mevkie çıkarmaya çalışması lâzımdır.

4.- Halkevinin muhitte en çok sevilen aranan ve en çok kalabalık toplayan bir yer haline gelmesi için bütün makul ve ameli tedbirlerin alınması ilk ve asıl muvaffakiyet şartıdır . Evin çevrenin en medeni ve entelektüel mevkie elabilmesi için medeni sosyetenin bütün güzel ve iyi şartlarını ihtiva etmesi gereklidir .

5.-Bütün mevcut şubeler için ilk fırsatta birer esaslı çalışma programı hazırlamak, verimi tesadüfün veya bir tek şahsi gayretin lütfuna bırakmamak lâzımdır. Esasen Halkevleri talimatnamesinin yapılmasını emrettiği bu programlar Halkevlerimizden beklediğimiz işlerin tahakkuk etmesi için başlıca şartı olduğu hiç unutulmamalıdır.

6.- Ev çalışmalarında bilginin ve tekniğin en yeni icaplarına göre hareket edilmesi, bütün düşünce karar ve işlerde tam garpli,modern ve millî bir zihniyetle hareket edilmesi icap eder.

490	01			4	16	16

3

BCA,490.01/4.16.16

Ek-30 Halkevlerinin 6. yıl dönümü planlarını bildiren belge.

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

7.- Evin çalışmalarını aksatan, gayretleri verimli ve metodlu olmaktan alıkoyan bütün sebeplerin vaktinde haber verilmesi lâzımdır.

Bu hususların ehemmiyetle göz önünde bulundurulmasını diler, yeni verimlerinizi ve müddelerinizi bekleyerek gözle-
rinizden öperim .

M. A.

Dehiliye Vekili
C.H.P. Genel Sekreteri

S. Kaya

490	01			4	16	16

Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 4 - Dosya No: 16 - Sıra No: 16

BCA,490.01/4.16.16

Ek-30 Halkevlerinin 6. yıl dönümü planlarını bildiren belge.

CUMHURİYET HALK PARTİSİ
GENEL SEKRETERLİĞİ

Ankara : 21/2/1937

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

İsmet İnönü ;

Başbakan

İZMİR

Bu gün Halkevlerinin yıl dönümü büyük tezahür-
lerle kutlandı . Atatürk'ün Cumhuriyet ve inkilâp nesilleri-
ne el birliği ile çalışmalarına emniyet ettiği bu kurumla-
rın Saygılarını arzeder ve sonsuz minnetlerimi sunarım .

Dahiliye Vekili ve
C.H.P.Genel Sekreteri
S . Kaya

21 Şubat 1937

Yayıldı 1 / 1 937

Aslı gibidir : 21/2/1937
C.H.P.Arşiv Şefi

H. Olcağlar

BCA,490.01/963.727.2

Ek-31 İsmet İnönü'nün Halkevi Tebriği

G. H. P.
Fethiye

HALKEVİ

Sayı 12

C. H. P. Genel Sekreterliği	
Muhtesap:	17 Mart 1938
Sayı: 8370	El: 3

C.H.P.Genel Sekreterliği Y.M.

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Ankara

20 Şubat 1938 Halkevleri açılış yıldönümü kutlulamasına ait olan programın bir sureti ile 250 dinleyici karşısında tarafımdan söylenen söylev suretinin ilişik sunulduğunu saygılarımla bildiririm. 10/Mart/1938

Halkevi Başkanı

Saban Kıray

18-III-1938

M. A.

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

23, III, 38

W.K.

13

Fethiye Halkevinin açılış yıldönümü
kutlulama programıdır.

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

- CUMHURİYET ARŞİVİ
- 1 - Tören 20 Şubat 1938 Pazar günü saat 15 de Bando tara-
fından çalınacak İstiklâl marşı ile açılacaktır.
 - 2 - Halkevi Başkanı tarafından Halkevlerine ve yeni açıla-
cak Halkevlerine dair bir söylev verilecektir.
 - 3 - Bir İzci tarafından (Halkevi) adlı şiir okunacaktır.
 - 4 - Bir İzci tarafından (Bayrakım) adlı şiir okunacaktır.
 - 5 - Halkevi İnce saz heyeti tarafından ikisi korolu olmak
üzere yedi müzik parçası çalınacaktır.
 - 6 - Gece saat 20 der 20,30 kadar yangın bombaları hakkında
bir konferans verilecektir.
 - 7 - Saat 20,30 dan 22,30 kadar Halkevi saz heyeti tarafın-
dan mhtelif müzik parçaları çalınacak ve Zeybek oyun-
ları ve eğlenceler tertip edilecektir.

18/Şubat/1938

Kutlulama Komitesi

asl: gibidir.

10/mart/1938

Halkevi Başkanı

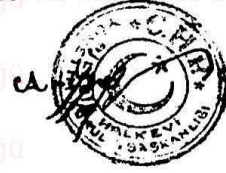
BCA,490.01/963.727.2

Ek-32 Fethiye Halkevi tarafından halkevlerinin 6. yıl dönümü kutlama programı.

C. H. P.
BİLECİK HALKEVİ
YONETİM KURULU BAŞKANLIĞI
Sayı:

Bilecik Halkevinin :Halkevlerinin yedinci yıl
dönümü kutlulama programı.

- 1 - 20/2/938 Pazar günü genel sekreterlikçe bildirilecek saat da ev salonunda toplanılacak :Ankarada genel sekreteri Bay Şükrü kayanın vereceği nutuk radyo ile dinlenecek . Başkanlık salona radyo temini işini önceden sağlayacaktır.
- 2 - Radyo konferansı bittikten sonra ev başkanı tarafından evimizin çalışmalarını hakkında hazır bulunanlara bir raporla malumat verilecek.
- 3 - Çalışma raporunun okunmasından sonra törene son verilecek ,misafirlere şeker ve siğara ikram edilecek.
- 4 - Bütün halk ve işyarların törene katışmalarını sağlamak için ilbaylığa müzekkere verilecek ve kahvelere el ilânları dağıtılacak.

Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 963 - Dosya No: 727 - Sıra No: 2

BCA,490.01/963.727.2

Ek-33 Bilecik Halkevi tarafından halkevlerinin 6. yıl dönümü kutlama programı.

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

Halkevinin yedinci

Açılış ve yıl dönümünden ötürü (20 ŞUBAT)
Pazar günü Halkevinde yapılacak kutlama

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü
Cumhuriyet
-programı:

Gündüz saat 15 de:

- 1 - İstiklâl marşı
- 2 - Bando ile muhtelif parçalar.
- 3 - Radyodan Ankara Halkevinde ki söylevler dinlenecek

Gecce saat 20 de:

- 1 - İstiklâl marşı
- 2 - Açma söylevi, Öğretmen Bedia Tan
- 3 - Şiir (Halkevini çocuğu) Öğretmen Ruhat Şeker
- 4 - Halkevinde çalışacaklar adına bir söylev
Kültür Direktörü Cemal Gültekin
- 5 - ATATÜRK'ün Gençliğe hitabesi Öğretmen Feyzi kutlu
(Hitabe ayakta dinlenecek)
- 6 - Bando ile muhtelif parçalar.

Sivas Halkevi
Başkanlığı

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

6

Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 963 - Dosya No: 727 - Sıra No: 2

BCA,490.01/963.727.2

Ek-34 Sivas Halkevi tarafından halkevlerinin 6. yıl dönümü kutlama programı

T.C. Resmî Gazete

Kuruluş tarihi: 7 Ekim 1936-1920

İdare ve yam işleri için Başbakanlık Neşriyat ve Müdâvemet Umum Müdürlüğüne müracaat olunur	11 AGUSTOS 1951 CUMARTESİ	Sayı : 7882

KANUNLAR

Türkiye Cumhuriyeti Devlet Meteoroloji İşleri Umum Müdürlüğü teşkilât ve vazifeleri hakkındaki kanunun 15 inci maddesinin değiştirilmesine dair Kanun

Kanun No: 5827

Kabul tarihi: 8/8/1951

Madde 1 — 5127 sayılı kanunun 15 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 15 — Umum Müdürün, meteoroloji bilgisiyle ilgili yüksek tahsil görmüş olması lazımdır.

Madde 2 — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 3 — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

10/8/1951

No.	Başlık	Dünya Tertip	Cilt	Sahife	Resmî Gazete Sayı
5127	Halkın Sağlığı : Türkiye Cumhuriyeti Devlet Meteoroloji İşleri Umum Müdürlüğü teşkilât ve vazifelerine dair Kanun 19/2/1937	3	18	585	5588

5210 sayılı kanununun 1 inci maddesinin değiştirilmesi ve 5, 6 ve 7 nci maddelerinin kaldırılması hakkında Kanun

Kanun No: 5828

Kabul tarihi: 8/8/1951

Madde 1 — 5210 sayılı kanununun 1 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

İkky okulu binaları ve müstamillâtı ile öğretmen evlerinin ve köy sağlık memuru ve köy obeleri için bölge merkezlerinde kurulacak evlerin tasarısı, Milli Eğitim ve Bayındırlık Bakanlıkları tarafından tesbit veya tasdik edilecek tip planlara ve Milli Eğitim Bakanlığınca ilker için hazırlanacak inşaat programlarına göre özel idare bütçelerinden ayrılan ödenek ve genel bütçeden il özel idarelerine bu maksatla yapılacak yardımlarla veya bu yardımlar karşılığında temin olunacak arziyat ile vahiilere sağlanır. Bu inşaat için köy halkına hiç bir mükellefiyet tahmil edilmez.

Madde 2 — 5210 sayılı kanununun 5, 6 ve 7 nci maddeleri kaldırılmıştır.

Madde 3 — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 4 — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

10/8/1951

No.	Başlık	Dünya Tertip	Cilt	Sahife	Resmî Gazete Sayı
3808	Halkın Sağlığı : Köy Enstitüleri Kanunu 22/4/1940	5	21	692	4491
4274	Köy Okulları ve Enstitüleri Teşkilât Kanunu 23/4/1942	5	28	1573	3147
4459	Köy obeleri ve köy sağlık memurları teşkilâtı ve 2017 numaralı Şişli ve İcimesa Müesseset Vekâliyeti Teşkilât ve Memurları Kanununa bir maddelerle değişikliği				

No.	Başlık	Dünya Tertip	Cilt	Sahife	Resmî Gazete Sayı
5129	medca dair Kanun Köy Enstitüleri memurları kıyasetleriyle boy azlık memurlarına tecimlerini düzenlemek üzere 3860, 4274 ve 4459 sayılı kanunlara ek Kanun 16/7/1940 10/9/1941	5	24	1499	5452
5210	3808, 4274 ve 4459 sayılı kanunlara köy okulları, öğretmen evi, köy sağlık memurları ve obelâz evleri inşaatı ile ilgili maddelerinin değiştirilmesi ve 2012 ve 2082 sayılı kanunlara kaldırılması hakkında Kanun 16/7/1940 [1924 sayılı Resmî Gazete'de ilân edilmiştir.]	3	29	1026	6919

Vatani hizmet tertibinden bir mükâtille aylık bağlanmasına dair Kanun

Kanun No: 5829

Kabul tarihi: 8/8/1951

Madde 1 — Gümrük Muhafaza Genel Komutanlığına ait 62 numaralı Pireme Motorlu eski tayfası 1329 İsmir doğumlu vazife malûmî Ali oğlu Hüseyin Toyoanlar'a vatani hizmet tertibinden yüz lira maaş bağlanmıştır.

Madde 2 — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 3 — Bu kanunu Maliye Bakanı yürütür.

10/8/1951

Resmî daire ve müesseselerin siyasi partilere bedelsiz mal devredemeyeceklerine ve bu daire ve müesseselerle münafesih derneklerde üst olup siyasi partilere terk edilmiş olan gayrimenkul mallarla bu partiler tarafından genel menfaatlere için yapılmış olan binaların sahiplerine ve Hazineye kadesine dair Kanun

Kanun No: 5830

Kabul tarihi: 8/8/1951

Madde 1 — Genel, katma ve özel bütçeli dairelerle belediyeler, köyler ve İktisadi Devlet Teşekkülleri ve müesseseleri ile sermayesinin yarısından fazlası Devlet veya İsmme hükümet şahısları tarafından temin edilen müesseseler ve umumi menfaatlere hâdim dernekler hiç bir suretle siyasi partilere para ve kıymetlerle şvazsız menkul ve gayrimenkul mal terk ve teberru veya bu kabil malların intifamı bedelsiz olarak tahsis edilmemesi ve bağlı oldukları hükümet dışında bu partilere aşık ve ıcar gibi tasarruflar yapılamazlar.

Madde 2 — Genel, katma ve özel bütçeli dairelerle belediyeler, köyler ve İktisadi Devlet Teşekkülleri ve müesseseleri tarafından veya umu-

Ek- 35 Halkevlerinin kapanışı ile ilgili kanun.

mî menfaatlere hadim derneklerden siyasi partilere bedelsiz terk edilmiş olan gayrimenkul mallar evvelki kayıt sahiplerine iade ve tapu kayıtları bunlar adına resen tashih olunarak ilgililere yazı ile ihbar edilir.

Madde 3 — İkinci maddenin dışında halfta halkevi olarak inşa edilmiş veya inşa edilmekte bulunan veya 1 Mart 1950 tarihine kadar kısmen veya tamamen halkevi olarak kullanılmış veya her hangi bir sosyal maksat veya âmme hizmeti için kullanma gayesiyle kısmen veya tamamen halktan toplanan teberru ve bedeni yardımlarla inşa edildiği halde bir siyasi parti namına teseli edilmiş bulunduğu il veya ilçe idare kurulları tarafından tesbit edilmiş olan gayrimenkullerin kayıtları Devlet adına resen tashih olunarak ilgililere yazı ile ihbar edilir.

Halk odası olarak inşa edilmiş veya edilmekte bulunan veya bu adla kısmen veya tamamen kullanılmakta olan gayrimenkuller bulunduğu köy veya belediyeler adına resen teseli ve tapulu olanların kayıtları bunlar adına tashih olunarak ilgililere yazı ile ihbar edilir.

Madde 4 — İkinci maddede yazılı daire, müesses ve tüzelkişilerin siyasi partilere bedelsiz olarak terk edilmiş oldukları arsa, bahçe, tarla, harmanyeri gibi müsakakat olmuştan gayrimenkul mallar üzerinde siyasi partiler tarafından (3) üncü maddedeki maksat dışında kullanılmak üzere bina yapılmış ise bu yerlerin arsa ve bina kıymetleri (5) inci maddede gösterilen heyet tarafından takdir edilerek bu kıymetlere göre şuyulanırlır.

Arsa kıymeti, ikinci maddede göre iade edilen ve arsanın eski sahibi olan daire ve müessesenin hissesini ve bina kıymeti de siyasi parti-nin hissesini teşkil eder ve bu hisselerle göre tapu dairelerine adlarına tescilleri yapılır.

Madde 5 — Mahallin hukuk davalarına bakan en yüksek dereceli yargıcının seçerek yemin ettireceği üç bilirkişiden teşkil oluncak bir heyet tarafından (4) üncü maddede belirtilen yerlerle binaların kıymetleri; binanın inşa edildiği tarihteki rayiç nazarı dikkate alınmak suretiyle ayrı ayrı tesbit ve alâkâlılara tebliğ olunur.

Tebliğ tarihinden itibaren (15) gün zarfında alâkâlıların kıymete itiraz hakları vardır.

İtiraz, şifahi muhakeme usulüne tevfikân yargıç tarafından umumî hükümler dairesinde tetkik edilerek hükme bağlanır.

Madde 6 — Genel, katma ve özel bütçeli daire ve belediyelerle köylerin, zamanlarında mer'î kanun hükümlerine aykırı olarak bedel takdiri suretiyle siyasi partilere temlik ettikleri gayrimenkul malların kayıtları evvelce takdir edilen bedel ödenmek suretiyle eski sahipleri adına tashih olunur. Trampalar da bu hükme tabidir.

Madde 7 — Her hangi bir tüzelkişinin mali iken bedelsiz olarak siyasi partilerin mülkiyetine geçirilmiş olan gayrimenkul mallar, bu tüzelkişi mevcut ise adına, değil ise Devlet adına tescil edilir. Bu suretle Devlete intikal eden mallarla (3) üncü madde gereğince Devlete geçen malların siyasi dernekler dışında benzeri derneklere veya evvelki tüzelkişinin gayesine taallük ettiği hukuku âmme müesseselerine bu kanunun meriyetinden itibaren iki sene içinde kısmen veya tamamen parasız intifa hakkını tahsis Bakanlar Kurulu yetkilidir.

Madde 8 — Bu kanunun hükümlerine göre eski sahipleri adlarına tescil oluncak gayrimenkul malların kanunun yürürlüğe girdiği tarihte kadar olan vergileri siyasi partilere aittir.

Bu gayrimenkul mallar siyasi partiler tarafından 1/7/1951 tarihinden evvel kiraya verilmiş ve bu kanunun meriyeti tarihinden sonraki zamanlara ait kiralar peşin alınmış ise bu kiraların kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonraki zamana ait olan miktarlarını siyasi partiler eski sahiplerine bir ay içinde iadeye mecburdurlar. Bu müddet zarfında ödemedikleri takdirde bu bedeller üzerinden siyasi partilerin diğer gayrimenkullerine üç ay içerisinde kanunî ipotek tesis ettirmeğe gayrimenkul kayıtları adlarına tashih edilen daireler ve tüzelkişiler mecburdurlar.

Bu kanuna göre Devlete veya eski sahiplerine fadeli lâzımgelen

gayrimenkullerden 1 Mart 1950 tarihinden sonra siyasi partiler tarafından satılmış olanların satış bedelleri de bu hükümler dairesinde sahiplerine iadeye tabi tutulur.

Madde 9 — Tashih tescilleri yapılan gayrimenkuller üzerinde üçüncü şahısların alacaklarından dolayı konulmuş olan haciz ve ipotekler hükmi mahfuzdur.

Ancak gayrimenkul kayıtları adlarına tashih edilmiş olanlar siyasi partilerden vadesi gelmiş veya gelmemiş bulunsun, üçüncü şahıslara olan borçların bir ay içinde ödenmesini veya başka bir teminat göstererek haciz ve ipotek kayıtlarının naklini yazı ile talep ederler.

Siyasi partiler bir ay içerisinde bu talebi yerine getirmedikleri takdirde gayrimenkulü geri almış olan daire, müesses ve tüzelkişiler, üçüncü şahsın haciz veya rehinli alacağını deruhte ederek onun yerine kaim olurlar ve borcun ödenmesini beklemeksizin haciz veya rehinli alacak miktarında siyasi partilerin mallarını haciz veya gayrimenkulleri üzerinde kanunî ipotek tesis ettirirler.

Madde 10 — Bu kanunla iadeye tabi tutulan gayrimenkulleri kısmen veya tamamen işgal eden siyasi partiler bu kanun hükümlerine göre yapılacak tescil veya tashih ihbarından itibaren bir ay zarfında bunları tahliye ve teslim mecburdurlar.

Bu mecburiyet yerine getirilmediği takdirde mahallin en büyük idare âmri tarafından gayrimenkul bir hafta zarfında tahliye ettirilir.

14/5/1950 tarihinden sonra yapılmış kira mukaveleleri ve sair anlaşmalar, tapuya şerh edilmiş olsun veya olmasın, yeni mülkiye karşı hükümsüz olup bu gayrimenkuller hakkında dahi yukarıki fıkralar hükümlü uygulanır.

Ancak kiracıların kira bedelleri sebebiyle siyasi partiler aleyhine dava açmak hakkı mahfuzdur.

Madde 11 — Devlete intikal eden halkevi ile tüzelkişiler namına tescil ve kayıtları tashih edilen halkodalarının içindeki eşya yeni sahiplerinin mülkiyetine geçer.

Bu kanunun birinci maddesinde yazılı tüzelkişiler dışında kalanlar tarafından halkevi ve odalarına teberru veya vastiyet suretiyle intikal eden eşya alâkâlı siyasi partinin talibi üzerine bu partiye verilir.

Madde 12 — Bu kanun hükümlerine göre yapılacak tashih ve tescillerle diğer bildirim muamelelerinden hiç bir harç ve damga resmi ve diğer resimler alınmaz.

Madde 13 — Bu kanunun (7) nci ve (11) inci maddeleri gereğince Devlete intikal eden mallardan her hangi bir tüzelkişi ve âmme hükmi şahıslarına intifa hakkı tahsis edilmiş olanların dışında kalanların idare sureti Bakanlar Kurulunca tesbit edilecek esaslar dâhilinde tanzim olunur.

Geçici Madde — Bu kanunun 6 nci maddesi gereğince Hazineye intikal eden mallar için siyasi partilere ödenmesi gereken bedelleri karşılamak üzere 1951 yılı Bütçe Kanununa bağlı (A/1) işaretli cetvelin İstatistik Genel Müdürlüğü kısmının (459) uncu (Makine fişi satın alma giderleri) bölümünden (20 000) lira ve (A/2) işaretli cetvelin Tarım Bakanlığı kısmının (907) nci bölümünün (3) üncü «Mevcutlara ilâveten alınacak makine ve araçlar karşılığı» maddesinden de (80 000) lira olmak üzere ceman (100 000) lira tenzil edilerek (A/1) işaretli cetvelin Maliye Bakanlığı kısmında (Özel kanun gereğince siyasi partilerden geri alınan gayrimenkul mallar için ödenecek bedel karşılığı) adıyla yeniden açılan (482) nci bölüme olağanüstü ödenek olarak aktarılmıştır.

Madde 14 — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 15 — Bu kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

10/8/1951

No.	Başlığı	Dünya Tertip	Gilt	Sahife	Resmî Gazete Sayı
5751	Sadı seçen Kanun 1951 yılı Bütçe Kanunu	1/3/1951	—	—	7747

İLÂNLAR

Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü Eklisitte ve İhale Komisyonundan :

1 — Açık pazarlıkla eklisitte ve ihaleci yapılacak olan 19 uncu cilt İstatistik yılının baskısıdır.

2 — Mecmuu 30-40 forma tahmin edilen 19 uncu cilt İstatistik yılından 3000 aded bastırılacaktır.

3 — Bu eserin 16 sahifelik beher forması için 200 (iki yüz) lira fiyat tahmin edilmiştir.

4 — İhaleye iştirak edebilmek için tutarı olan sekiz bin lira üzerinden % 7,5 hesabiyle muvakkat teminat vesikası verilmek lazımdır.

5 — Eklisitte 1951 senesi Ağustos ayının 20 nci Pazartesi günü saat 15 te İstatistik Genel Müdürlüğü binasında toplanacak olan Komisyonunda yapılacaktır.

Ek- 35 Halkevi'nin kapanışı ile ilgili kanun.

6 — Bu iş için verilecek teminatlar 24 saat evvelinden Hazine veya Merkez Saymanlığına yatırılarak makbuzları Komisyona verilir.

7 — İstekliler bu işi yapmağa ehliyetli olduklarına dair teab eden vesakî ibraz mecburdur.

8 — Bu işe ait şartname bedelsiz olarak Komisyon Kâtipliğinden istenebilir.

3344 / 4-3

M. S. B. 1 No.lu Satın Alma Komisyonu Başkanlığından

Lv. Amirliği ihtiyacı için bir kilosuna 169 kuruş teklif edilip İta Amirliğince pahalı görülen 70 ton beyaz peynir ile ihalesine istekli çıkmayan 200 ton kuru soğan tekrar kapalı ihaleye çıkarılmıştır. Beyaz peynir onar tonluk ve kuru soğan 40 tonluk partilere bölünebilir. Şartnameleri her gün Komisyonumuzda ve İstanbul Lv. Amirliğinde görülebilir. Teklif mektupları tayin edilen saatten bir saat evveline kadar makbuz karşılığı Komisyona verilmiş olacaktır

Cinsi	Miktarı Ton	Tutarı Lira	G. teminatı Lira	İhale gün ve saati
Beyaz peynir	70	119.000	7200	18/8/1951 11,00
Kuru soğan	200	50.000	3750	18/8/1951 11,20
				3275 / 5-5

Kilosuna teklif edilen 63 kuruş 20 santimden amiri itaca pahalı görülen Lv. Amirliği ihtiyacı için 500 ton kesme makarna ile 160 ton arpa şehriye tekrar kapalı zarf ile eksiltmeye konulmuştur. Makarna 128 ton ve şehriye 40 tondan aşağı olmamak üzere partilere bölünür. Şartnamesi her gün Komisyonumuzda ve İstanbul Lv. Amirliğinde ve İzmir'de Yurt İçi Bölge K. Sa. Al. Ko. da görülebilir Tutarı 417.120 lira olup geçici teminatı 20.435 liradır

Eksiltmesi 28/8/1951 Salı günü saat 15,30 da Komisyonumuzda yapılacaktır. Teklif mektupları tayin edilen saatten bir saat evveline kadar makbuz karşılığında Komisyona verilmiş olacaktır.

3438 / 4-1

M. S. B. 4 No.lu Satın Alma Komisyonu Başkanlığından

1 — Kapalı zarf usulüyle Ankara Genel Sıhhiye Deposunda 6 küçük ve 1 büyük baraka ile 28 Tümen'de 1 küçük baraka kurulacaktır.

2 — İhalesi 29/8/1951 Çarşamba günü saat 16 da Komisyonda yapılacaktır.

3 — Keşif bedeli 43.293,27 lira olup geçici teminatı 3247 liradır.

4 — Keşif, resim ve şartnameler her gün öğleden evvel Komisyonda ve İstanbul Levazım Amirliğinde görülebilir.

5 — Bu işe girecekler ihale gününden (tatil günleri hariç) üç gün evvel K. K. İnş. Gr. Bşk. lığından belge almaları lazımdır.

6 — Bu işe girecekler belli gün ve saatten bir saat evveline kadar teklif mektuplarını makbuz mukabilinde Komisyon Başkanına vermeleri.

7 — Keşif, resim ve şartnameler 250 kuruşluk makbuz mukabilinde Komisyondan verilir.

3442 / 4-1

Ankara Valiliğinden :

Arkeoloji Müzesi bahçesinin 1630 lira 50 kuruş keşif bedelli su tesisi işi pazarlıkla yapılacaktır.

1 — Bu işe ait seridöpri ve şartname Arkeoloji Müzesi Müdürlüğünde görülebilir.

2 — Güvenlik akçesi 244 lira 57,5 kuruştur.

3 — İsteklilerin teminat makbuzları, 1951 yılı ticaret ve sanayi odası vesikaları ile birlikte 21/8/1951 Salı günü saat 3 te Arkeoloji Müzesinde toplanacak Komisyona başvurularını ilân olunur.

3418 / 4-2

Ankara İli Daimî Komisyonundan :

Bâlâ İncesinin Abazlı Köyünde Pl.5 a tipinde bir ilk okul binası inşaat işi, kapalı zarf suretiyle eksiltmeye çıkarılmıştır.

Keşif bedeli 16.872 lira 12 kuruş olup geçici teminat 1.265 lira 41 kuruştur.

İhalesi 13/8/1951 günü saat 15 te yapılacaktır.

İsteklilerin belirli gün saat 14 e kadar, ticaret odası vesikası, teminat makbuz veya mektubu ve ihaleden en az üç gün önce Vallilik makamına müracaatla alacakları yeterlik belgesini havi kapalı zarflarını İli Daimî Komisyon Başkanlığına vermeleri.

Şartname Daimî Komisyonda görülür.

3218 / 4-4

Bâlâ İncesinin Abazlı Köyünde yapılacak ilk okul binası inşaat işine ait 16.872 lira keşif bedeli 16.872 lira 12 kuruş olarak düzeltilir.

3452

K. Hamam İncesinin Satın Köyünde Pl. 5b tipinde bir ilkokul binası inşaat işi, kapalı zarf suretiyle eksiltmeye çıkarılmıştır.

Keşif bedeli 16.449 lira 80 kuruş olup geçici teminat 1233 lira 74 kuruştur.

İhalesi 16/8/1951 günü saat 15 te yapılacaktır.

İsteklilerin belirli gün saat 14 e kadar, ticaret odası vesikası teminat mektup veya makbuzu ve ihaleden en az üç gün önce Vallilik makamına müracaatla alacakları yeterlik belgesini havi kapalı zarflarını İli Daimî Komisyonu Başkanlığına vermeleri.

Şartname Daimî Komisyonda görülür.

3219 / 4-4

Maliye Bakanlığından :

Yapılacak onarım : Maliye Bakanlığı binasında muhtelif onarım

Keşif bedeli : (64.654,95) lira

Teminat : (4.482,75) lira

Eksiltme mahalli ve tarihi : 28/8/1951 Salı günü saat 16 da Maliye Bakanlığı Millî Emîlak Genel Müdürlüğünde kapalı zarf suretiyle yapılacaktır.

Şartname mezkûr mahalden bedeli mukabilinde alınabilir.

Eksiltmeye iştirak etmek isteyenler bu iş için Bayındırlık Bakanlığından alacakları ehliyet belgesini Komisyona ibraz etmeleri.

İsteklilerin teklif mektuplarını eksiltme günü saat 15 e kadar makbuz karşılığında Komisyon Reisliğine vermeleri lazımdır. Postada olacak gecikmeler kabul edilmez.

3439 / 4-2

Devlet Havayolları Genel Müdürlüğünden :

1 — İdaremiz personel ve işçileri için mühürlü numunesine göre 850 çift ayakkabı; kapalı zarf usulüyle yapılacaktır.

2 — Muhammen bedel 21.250 lira olup geçici teminatı 1593 lira 75 kuruştur.

3 — Eksiltme 13/8/1951 tarihine tesadüf eden Pazartesi günü saat: 11 de Genel Müdürlükte müteşekkil Alın ve Satım Komisyonunda yapılacaktır.

4 — Buna ait mühürlü numune ve şartnamesini her gün adı geçen Genel Müdürlük Levazım Müdürlüğünde, yalnız şartnameyi Yeşilköy Meydan Müdürlüğü ve D. H. Y. Bilet Satış Acentasında görülebilir.

Taliplerin kapalı zarflarını ihale saatinden bir saat evveline kadar Komisyona verilmiş olacaktır. Postada vaki olacak gecikmeden idare mesuliyet kabul etmez.

3240 / 4-4

Veziirköprü Sulh Hukuk Yargıçlığından :

Veziirköprü'nün Çayırbaşı Mahallesinden Seyit oğlu Ahmet Ata tarafından Veziirköprü Sulh Hukuk Mahkemesine verilen 10/7/1951 tarihli dava dilekçesinde Veziirköprü'nün Tokkealtı mevkinde çay kenarında doğusu Tekkeşin oğlu Hasan, batısı Hacı İsmail oğlu Bakı, güneyi çay ile çevrili üç dönüm miktarında ve 200 lira değerindeki tarlasının tapuda kaydı olmadığı gibi 30 seneyi müteevviz bir zamandanberi de ziraat ve tasarrufu altında bulunmakta olduğundan mezkûr tarlanın namına tapuya tesciline karar verilmesini talep ve dava etmesini üzerine yapılan yargılamada :

Yukarıda mevki ve hudutları yazılı gayrimenkul üzerinde hakkı mülkiyet iddia edeceklerin vesakîleriyle birlikte duruşmanın bırakıldığı 16/8/1951 Perşembe günü saat 12 ye kadar Veziirköprü Sulh Hukuk Mahkemesine müracaatları hüznü ilân olunur.

3440 / 1-1

P. T. T. İşletme Genel Müdürlüğünden:

Teklif isteme ilanı

1 — P. T. T. Idaresince 39 kalemede 442.700 metre kurşunu kablo pazarlıkla satın alınacaktır.

2 — Bu işe girmek isteyen firmalar veya kanuni temsilcileri tekliflerini 31/8/1951 Cuma günü saat 15 e kadar kapalı zarf içinde ve makbuz mukabilinde veya tadeli taahhütü olarak Ankara'da P. T. T. Genel Müdürlüğü binasında Emlâk ve Levazım Müdürlüğüne tevdi etmiş olmalarıdır. Aracı veya komisyoncuların teklifleri kabul edilmez.

3 — İdari ve fennî şartnameler her gün Ankara'da P. T. T. Emlâk ve Levazım Müdürlüğünden ve İstanbul'da Telefon Başmüdürlüğünden istene mukabilinde bedelsiz olarak alınır.

4 — İsteklilerin tekliflerini 1/9/1951 tarihinden itibaren edilmek üzere bir aylık bir opsiyonla yapmış olmalarıdır.

5 — Bu pazarlığa iştirak edecek firma veya kanuni temsilcileri tekliflerinden opsiyon müddeti zarfında rücu etmeyeceklerini 25.000 liralık nakit veya banka mektubu ile garanti edeceklerdir. Bu müddet içinde tekliflerinden döndükleri takdirde İdareye karşı hiç bir itiraz dermeyanına hakları olmayacağına bu garantileri irada alınacaktır.

6 — Bu mubayaa 2490 sayılı Artırma, Eksiltme ve İhale Kanununun hükümlerine tabi olduğundan İdare 1 aylık opsiyon müddeti zarfında ihaleyi yapıp yapmamakta ve gerek fiyat gerek teslim müddeti ve sair şartlar bakımından dilediği istekliyle ihalede serbesttir.

3304 / 4-3

Bayındırlık Bakanlığından:

Eksiltmeye konulan iş :

Antalya Su İşleri 10 uncu Şube Müdürlüğü bölgesinde bulunan Söğüt Gölü kuruluması işi olup tahmin edilen keşif bedeli fiyat birimleri esası üzerinden (325.000) liradır.

2 — Eksiltme 22/8/1951 tarihine raslayan Çarşamba günü saat (11) de Ankara'da Su İşleri Reisliği binası içinde toplanacak olan Su Eksiltme Komisyonu odasında kapalı zarf usulüyle yapılacaktır.

3 — İsteklilerin eksiltme şartlaşmasını, sözleşme tasarımını, özel teknik şartlaşma, fiyat birimleri ve keşif cetvelini, bayındırlık işleri genel şartnamesini ve su işleri umumi fennî şartnamesini (16) lira (25) kuruş karşılığında Su İşleri Reisliğinden alabilirler.

4 — Eksiltmeye girebilmek için isteklilerin (16.750) liralık geçici teminat vermeleri ve bu için teknik ehemmiyetinde bulunan diğer bir işi muvaffakiyetle başardığını veya idare ve denetlediğini ispata yarar belgeleriyle birlikte eksiltmenin yapılacağı günden en az (tatil günleri hariç) üç gün evvel yazı ile Bayındırlık Bakanlığına başvurarak bu işin eksiltmesine girmek için yeterlik belgesi almaları ve bu belgeyi göstermeleri şarttır.

İstekli bir şirket olduğu takdirde, gerçek veya tüzel tek kişi olması (özel ve tesell edilmiş ortaklıklar kabul edilmez).

5 — İsteklilerin teklif mektuplarını 2 nci maddede yazılı saatten bir saat öncesine kadar Su İşleri Reisliğine makbuz karşılığında vermeleri lazımdır.

Postada olan gecikmeler kabul edilmez.

3412 / 4-2

Karayolları Genel Müdürlüğünden :

Yol yapımı

1 — Eksiltmeye konulan iş: Fınarbaşı - Gürün yolunun 105+600—51+610,63 kilometreleri arası yapımı olup keşif bedeli (1.700.729,30) bir milyon yedi yüz bin yedi yüz yirmi dokuz lira otuz kuruştur.

2 — Eksiltme 20/8/1951 tarihine rasthyan Pazartesi günü saat 16 da Ankara'da Bayındırlık Bakanlığının binasında Karayolları Genel Müdürlüğünde Karayolları Eksiltme Komisyonunca kapalı zarf usulü ile yapılacaktır.

3 — Eksiltme evrakı: Vezneye yatırılacak (50) elli lira bedele ait makbuz karşılığında Karayolları Genel Müdürlüğü Teknik Hesaplar Şubesinden alınacaktır.

4 — Eksiltmeye girebilmek için:

a) İsteklilerin 1951 yılına ait ticaret odası belgesiyle usulü dairesinde (64.771,88) altmış dört bin yedi yüz yetmiş bir lira seksen seksen kuruşluk geçici teminat vermeleri,

b) İsteklilerin bu işin inşaa karakterine benzer ve aynı önemde bir işi iyi surette başarmış veya idare ve denetlemiş olduklarını ispata yarar belgelerini, Karayolları Genel Müdürlüğünden alacakları tanıtma beyannamelerine (Mütaahhit ehliyet beyannamesi, mütaahhit plân ve teçhizat beyannamesi) bağlamaları ve bu beyannamelerin içindeki sorular cevaplandırılarak yeterlik belgesi isteme dilekçeleriyle birlikte eksiltme gündünden en az üç gün önce (tatil günleri hariç) yazı ile Bayındırlık Bakanlığınca müracaat ederek bu iş için yeterlik belgesi almaları,

5 — İsteklilerin eksiltme şartlaşmasının 34 üncü maddesinde verilen izahat çerçevesinde (Eksiltme evrakının her parçasına elişer kuruşuk pul yapıtıtararak bunları imzalayıp zarflarına koymaları) hazırlayacakları yüklem mektuplarını eksiltme günü saat on beşe kadar makbuz karşılığında Komisyon Reisliğine vermeleri lazımdır.

Postada olacak gecikmeler kabul edilmez.

Keyfiyet ilân olunur.

3290 / 4-4

Yol yapımı

1 — Eksiltmeye konulan iş: Ankara - Kızılcahamam - Gerede - Yeniçağa - İstanbul yolunun Kargasekmez - Kızılıran civarı (71+982 — 92+542), Gerede - Yeniçağa (154+210 — 172+828) kilometreleri arasında tesviye, sanat yapıları, bakım evi, inşaat taban takviyesi ve temel tabakası teğkil işleri olup keşif bedeli (1.920.000) bir milyon dokuz yüz yirmi bin liradır.

2 — Eksiltme: 17/8/1951 tarihine raslayan Cuma günü saat 16 da Ankara'da Bayındırlık Bakanlığının binasında Karayolları Genel Müdürlüğünde Karayolları Eksiltme Komisyonunca kapalı zarf usulüyle yapılacaktır.

3 — Eksiltme evrakı vezneye yatırılacak (50) elli lira bedele ait makbuz karşılığında Karayolları Genel Müdürlüğü Teknik Hesaplar Şubesinden alınabilir.

4 — Eksiltmeye girebilmek için:

a) İsteklilerin 1951 yılına ait ticaret odası belgesiyle usulü dairesinde (71.350) yetmiş bir bin üç yüz elli liralık geçici teminat vermeleri,

b) İsteklilerin bu işin inşaa karakterine benzer ve aynı önemde bir işi iyi surette başarmış veya idare ve denetlemiş olduklarını ispata yarar belgelerini, Karayolları Genel Müdürlüğünden alacakları tanıtma beyannamelerine (Mütaahhit ehliyet beyannamesi, mütaahhit plân ve teçhizat beyannamesi) bağlamaları ve bu beyannamelerin içindeki sorular cevaplandırılarak yeterlik belgesi isteme dilekçeleriyle birlikte eksiltme gündünden en az üç gün önce (tatil günleri hariç) yazı ile Bayındırlık Bakanlığınca müracaat ederek bu iş için yeterlik belgesi almaları,

5 — İsteklilerin eksiltme şartlaşmasının 34 üncü maddesinde verilen izahat çerçevesinde (Eksiltme evrakının her parçasına elişer kuruşuk pul yapıtıtararak bunları imzalayıp zarflarına koymaları) hazırlayacakları yüklem mektuplarını eksiltme günü saat on beşe kadar makbuz karşılığında Komisyon Reisliğine vermeleri lazımdır.

Postada olacak gecikmeler kabul edilmez.

Keyfiyet ilân olunur.

3291 / 4-4

22/8/1951 tarihine rasthyan Çarşamba günü saat 16 da kapalı zarf usulü ile eksiltmesi yapılacağı 6, 10, 13, 16/8/1951 tarihlerinde gazetelerle ilân edilecek olan Rize - Hopa sahil yolunda keşif bedelleri tutarı (725.338,85) lira olan Taşdere, Abu köprülerinin eksiltmesine girebilmek için isteklilerin 1951 yılına ait ticaret odası belgesiyle usulü dairesinde (32.763,56) otuz iki bin yedi yüz altmış üç lira elli beş kuruşluk geçici teminat vermeleri lazımdır.

Keyfiyet ayrıca ilân olunur.

3472 / 3-1

Ekonomî ve Ticaret Bakanlığından :

1 — Fındık ihracatının murakabesine ait Nizamnamenin 3 üncü maddesi 2 nci fıkrasının Bakanlığınca tanıdığı yetkiye dayanılarak, fındık ihracatının kontrol etmek üzere, Görele'de muvakkat bir kontrol merkezi tesis olmuştur.

2 — Görele muvakkat fındık kontrol merkezi 15/9/1951 tarihinden itibaren faaliyete geçecektir.

3484 / 1-1

Başbakanlık Devlet Matbaası

Ek- 35 Halkevlerinin kapanışı ile ilgili kanun.

İÇİNDEKİLER

<u>Kanunlar</u>	<u>Sayfa</u>
5827 Türkiye Cumhuriyeti Devlet Meteoroloji İşleri Umum Müdürlüğü Teşkilât ve Vakfeleri Hakkındaki Kanunu 15 inci Maddesinin Değiştirilmesine Dair Kanun	1
5828 5210 Sayılı Kanununun 1 inci Maddesinin Değiştirilmesi ve 5, 6 ve 7 inci Maddelerinin Kaldırılması Hakkında Kanun	1
5829 Vatani Hizmet Tertibinden Bir Malûle Aylık Bağlanmasına Dair Kanun	1
5830 Resmî Daire ve Müesseselerin Siyasi Partilere Bedelsiz Mal Devredemeyeceklerine ve Bu Daire ve Müesseselerle Münfesih Derneklere Ait Olup Siyasi Partilere Terkedilmiş Olan Gayrimenkul Mallarla Bu Partiler Tarafından Genel Menfaatler İçin Yapıtılmış Olan Binaların Sahiplerine ve Hazineye İadesine Dair Kanun	1
<u>İlanlar</u>	2

Ek- 35 Halkevlerinin kapanışı ile ilgili kanun.

Telgraf Haberleri

Antalya: 18 (A. A.) - İstanbul'dan Ege vapurine ayın on altısında bereket buyuran Reisi Çarşamba Antaliik evvelki gün Çeşme sulerinde saat 18 de Zafet topolusuna geçerek Antaliyaya döğm yollarına devam etmişlerdir. Zafet torpidosunu Adrepe torpidosunda takip ediyor. Antaliyaya dün sabah saat 7 de muvassalat edilmiş. Ata Türk Antaliyaya çıkarak üç saat kadar kablükden sonra aynı vapurlarla Antaliyayı terf etmişlerdir. Antaliyalılar Aratürk emelleri tezahüratla karşılamışlardır. Şehir başdan başa donmuş halk büyük bir sevinçindedir. Bir fener alayı yapılmış ikamegıhtları önünde millî mızlar söyleyerek geçilmiştir. Kar öndokuzda Riyaseti Cümleler Heyetini hamil olan Ege vapurunda limanımıza gelmiş ve tezahurat devam etmektedir.

İzmir 17 - (A. A.) Uluslar mu İzmir panayirini bu yıl geçen kılara nazaran daha parlak ve geniş şekilde açılacaktır. Şimdiki yer gerek memleket içinde ve gerek dışarıdan bir çok firmaların miracaat etmektedirler.

Karabük 17 - (A. A.) Bir saatdan beri görülmemiş bir kıldık karla karışık yağmur yağmaktadır ve şiddetli fırtınalar olmaktadır. Yollar kapanmış ve vapurlar teahhüre uğramıştır. Fırtınanın yarından Ziraat Bankası binasının çatısı kâmil ve ilk kışın binasının çatısı kâmil olmuştur. Yıkılan bazı evler de ağır mülkca ziyat yoktur.

Bombay 17 - (A. A.) Teğri kıldık gıradının tuttuğu yolda bir kıldık temel yanmasına ait tadilatın mirzakereden çekilmesi ve Parlamento Hükümetinin tadilatın mirzakeresini tavsiye etmesi reit etmiştir. Bu kıldık hükümet mahallinde hayli kıldık olmuştur.

Kütahya 17 - (A. A.) Akşam saat birde burada on beş saniye kadar devam eden bir zehzele olmuştur zehzele şiddetli olduğundan herkesi korkutmuştur. Hasar yoktur.

Ankara 18 - (A. A.) İcra vekilleri heyeti dün Baş Bakan İsmet İnönü'nün reisliği altında toplanmış muhtelif işler üzerinde görüşmelerde bu işlere ait kararlar verilmiştir.

Ankara 18 - (A. A.) İcra işleri Bakanı İsmet İnönü'nün öğle ile Aiyona müteveccihen behriminden ayrılmıştır.

Kars 18 - (A. A.) İki gün evvel yağın şiddetli kar yüzünden üç binanın çatısı karın ağırlığından çökmüştür. Belediye bütün çatıların temizlenmesini ilân etmiştir evlerin üzerindeki karın kalınlığı bir metreye yakındır.

Paris 18 (A. A.) - Belçika Kralı birinci Albertin ölüm yıl dönümü münasebetiyle Fransa başkenti radyo ile neşredilen bir söylev yapmış ve bütün Fransa benim vasıtıyla kardeş ulusa dostluk ve sadakat hislerini bildirmekteydi demiştir.

Napoli: 18 (A. A.) - Şarkî Afrikaya gidecek iki gönüllü millî taburu pazar akşamı hareket etmiştir.

Berlin: 18 (A. A.) - Dehşetli bir fırtına Berlinde bir çok hasarlara sebebiyet vermiştir. Ağaçlar devrilmiş, köklerinden sökülmiş ve bir çok damlar uçmuştur. Fırtına diğer bir takım şehirlerde de mühim hasarlar yapmıştır.

Vargova 18 - (A. A.) 48 saatden beri Lehistan'da kuvvetli bir karışma hüküm sürmekte ve büyük zararlara sebep olmaktadır. Karların erimesinden bir çok nehirler taşmıştır ve seller bir çok köprüleri alıp götürmüştür.

Halkevleri açılışının yıl dönümü şenlikleri

Bu ayın 18 inci pazartesi günü Halkevi salonunda Firka kurumlarının mümessilleri hazırlanmış kongresi yapılmış ve 24 pazar günü yapılacak Vildet kongresinde Çorum merkez kazasını temsil etmek üzere onbir mümessil seçilmiştir.

Mümessil: Perlev Kerman
Süddük Çöplü
Şevket Kayış oğlu
Hayri Kavukcu
Mehmed Cerid
İrfan Kaleli
Süddük Enbiya
Hüseyin Benderli
Salim Erkoç
Ahmed Seydim
Rıza Alaybeyi

19 Şubatı takip eden birinci cuma gününe rastlayan 22 Şubat 1935 de Halkevlerinin açılış yıl

dönümü şenlikleri yapılmış ve bu münasebetle Çorum Halkevi salonunda da o gün tezahürat yapılmıştır. Tezahürata öyleden sonra saat birde başlanacak ve buna Halkevimizin güzel sanatlar kurumunun saz takımı da iştirak edecektir.

Ankara Halkesinde Büyükelimiz tarafından verilecek söylevi radyoda takib edilecek için evin mevcut iki radyosunda terubet alınmıştır. Salon bütün yurddaşlara açıktır.

Vildet genel derneği açılıyor

Şubatın 23 ücü cumartesi günü Vildet genel derneği üyeleri toplantıya çağırılmıştır. Yeni derneğe başkanlıklar dileriz.

Sofya 18 - (A. A.) Bu sabah saat sekiz kırkda merkez Sofya ya 220 kilometre uzaklıkta bir zehzele his edilmiştir. Zehzele Bulgaristanın cenubundaki Rodoplar munkasında daha kuvvetli his edilmiştir.

Muğla: 19 (A. A.) - Memleket hastanesine ilâve edilen modern bir pavyonun açılma resmi yakında yapılacaktır.

Prağ: 19 (A. A.) - Küçük illümin ekonomik meclisi toplanmıştır.

Napoli: 19 (A. A.) - Diğer iki millî taburu daha dün şarkî Afrikaya gitmiştir.

Bükreş: (A. A.) - 1917 Yılında Avusturya - Macar ordularının Romanyada ilerledikleri sırada Roman hükümetinin Rusyaya gönderdiği hazinenin idare hakkındaki müzakereler bitmiş ve Dağ işleri bakanlığı müstefarî Sovyet hükümetinin bu hazinenin ihtiva eden kasaların Romanya-

nın emrine amade kıldığını parlamentoda söylemiştir.

Roma: 19 (A. A.) - Dün Napolide Fransanın Sarda macdenler demir yolları ve diğer gayrimenkul mallar üzerindeki hakkının Almanyaya devredilmesi sosyal sigortalar özel Fransız sigortaları hakkındaki anlaşmalara ve Sarıdaresinin devri hakkında hükümet komisyonu ile Almanyaya arandaki anlaşma vesikalari imza edilmiştir.

İzmir: 19 (A. A.) - Urla kazası halkevinde düğünden itibaren 120 fakir ve kimsesiz çocuğa muntazam öğle yemeği vermeğe başlamıştır.

Selanik: 19 (A. A.) - Dün sabah Selanik şibehcezâresinde on iki saniye süren şiddetli bir zehzele olmuş, iki ev yıkılmıştır. İnsanca ziyat yoktur. Halk 932 de olduğu gibi evlerin yıkılmasından korkarak kırlarda oturmaktadır.

Ek-36 Çorum Gazetesi 20 Şubat 1935 Sayı, 751

Halkevlerinin açılışının yıl dönümü şenlikleri ile ilgili bir haber .

Telgraf Haberleri

Amasya 22 - (A. A.) Halk evi; fakir hastaların parasız bakılması için bir muayene evi açmıştır. Belgrat 22 - (A. A.) Kraliyet Naibi, eski Başvekil M. Uzunoviç tekrar yeni kabineyi teşkil memur etmiştir.

Varşova 22 - (A. A.) Macar Başvekili M. Gönböşin Varşovayı ziyareti dolayısıyla neşredilen bir tebliğde daha evvel Polonya ile Yugoslavya arasında imza edilmiş olan harsî ve ilmî bir mukavelenin ve bundan maada M. Gönböşin Lehistanın büyük devletler meyânındaki mevkiini tanıdığı ve Lehistan Başvekilinin de Macaristanın küçük itilâfa karşı ileri sürdüğü delillerden birini teşkil eden orta ve şark Avrupalı iktisaden birbirine olan bağlılıklarını nazarı itibare almayan sureti halleri makul deyildir.

Katanya 22 - (A. A.) İtalya Kralı etna dağı yolunu aşmış ve vapurla Somaliye gitmek üzere buraya gelmiştir.

Ankara 22 - (A. A.) Fransada çıkan Lavie Parisienne, Paris music halli, Fol folart etienne mecmuaları umumî ahlaki bozacak resim ve yazırları muhtevi olması hasebile memlekete girmeleri İcra Vekilleri heyeti kararla yasak edilmiştir.

Ankara 22 - (A. A.) Önümüzdeki perşembe ve cuma günü şehrimizde ordu hizmet atı şampiyonları yapılacaktır. Bu müsabakalara Viyanada yapılan beynelmil kongrelere giren zabıtlarımızdan bir kısım da iştirak edecektir.

Hopa 22 - (A. A.) Hopa iskelesinden ecnebi memleketlere külliyyetli miktarda ceviz kütükleri ihraç edilmektedir. Bir hazirandan şimdiye kadarki sevkiyat bin metre mikaptan çoktur.

Belgrat 22 (A. A.) Aval ajansı bildiriyor: Başvekil M. Uzunoviç gazetecilere; yeni kabineye, şimdiye kadar tatbik edilen siyasete kayıtsız ve şartsız olarak taraftar olduğunu açıkça bildirmeyen kimselerin alınmayacağını söylemiş ve demiştir ki; Bu siyasetin esas prensipleri Kara geor geviç hanedanı, millî birlik, mevcut teşkilâtı esasiye ve yekpare ve nizam kabul etmez. Yugoslavyanın bu siyaset; dost ve mütefik memleketlere istinat eden bir sulh siyaseti muahedelerile ihdas edilen vaziyetin bütün Yugoslavya milletinin çoktanberi tasvip ve kabul ettiği ve bütün dünyanın son hazin günler zarfında kani oldukları vechile muhafazasıdır.

Meb'uslarımız

Muhterem meb'uslarımızdan Münür ve Mustafa bey efendiler bu hafta içinde Ankaradan şehrimize gelerek Vilâyet dahilinde bir tur yaptıktan sonra dünki salı günü sabahı avdet buyurmuşlardır.

Çorunda bulunan İsmet bey-efendi ile İskilibe gelmiş olan İsmail Kemal beyefendi dahi bu hafta içinde İskilipte birleşerek Merkez ve diğer kazaları gezmişler, İsmail Kemal bey Pazar günü Çankırı yolu ile ve İsmet bey de pazartesi günü Yerköy yolu ile Ankaraya azimet buyurmuşlardır.

Belediye Reisi

Doktor Pertev Halil Bey

Geçen cumartesi günü fevkalade olarak toplanan yeni Belediye heyeti reislik ve daimî encümen azalığı için yapılmış seçimde reisliğe Pertev Halil beyi mevcut azanın ittifakile ve encümen azahklarına da Kadife oğlu Salim ve Tütüncü oğlu Ahmet beyleri ekseriyetle seçmişlerdir. Yeni reis ve encümen azalarına şehrimiz için verimli işler başarmasını diler ve kendilerini kutularız.

Cumhuriyet Bayramı

Hazırlıkları devam ediyor

Cumhuriyetin on birinci yıl dönümünü kutulamak üzere komite çok evelden başlamış olan hazırlıklara devam edilmektedir. Programda yazılan esaslara göre donak ve şeniklerin parlaklığını temin için komite reisliği yüksek makamından bu işe bakanlara her gün icap ettikçe talimat verilmektedir. Bayram gecesi Halk evinde verilecek balo için davetiye hazırlanmış ve geçen sene kurulan yerlere taklar kurulmaya başlanmıştır. Bu hazırlığı gören halkımız bayram gününü sabırsızlıkla bekliyor.

Halkevinde

Güzel sanatlar komitesi reisi Osman beyle azasından Melâhat hanımın başka tarafa memur olarak gitmiş olmalarından komitenin yenilenmesi lâzım gelmiş olduğundan şube azalarınca yeniden yapılan toplantıda muallim Eyyup, Maarif müdürlüğü kâtiplerinden Ruhi ve muallimlerden Sadı beyler komite azası olarak seçilmiş ve aralarından Eyyup bey komiteyi temsil etmek üzere İdare Heyeti azası gösterilmiştir. Yeni komiteye başkanlıklar dileriz.

Köprüler

Yapılması Nafia Vekâletince müteahhidine ihale edilmiş olan Sungurlu - Çerikli arasındaki Karabekir köprüsünün temel atma merasiminin ve Sungurlu - Çorum arasında yapılmakta olan Göğünis

köprüsünün de inşasının ikmaline giceli gündüzlü çalışmakta olduğundan, bu köprünün de bitirilerek açılma resminin Cumhuriyet bayramında yapılması kararlaştırılmış olduğu haber alınmıştır.

Ankara 23 - (A. A.) Büyük Millet Meclisi yarın Reis Kâzım Paşa Hazretlerinin riyasetinde ilk toplantısını yapacak ve siyasî vaziyet etrafında Hariciye Vekili Tevfik Rüştü bey tarafından verilecek izahatı dinleyecektir.

Ankara 23 - (A. A.) Sovyet Rusyanın yeni Ankara Büyük Elçisi Karahan bu gün şehrimize gelmiştir. Öyleden sonra Çankaya köşkinde Reisi Cümhur hazretlerine mutâf merasimle ilk itimat namesini vermiştir.

Ek-38 Çorum Gazetesi 25 Ekim 1934.

Çorum halkevi güzel sanatlar komitesi üyeleri ile ilgili bir haber.

Kemal Ata Türk

Ulu Öndürimiz Gazi hazretlerine kabul edilen bir kanunla [ATA TÜRK] soy adı verildi.

Ankara: 24 (A. A.) - Millet Meclisi bu gün büyük ve tarihi günlerinden birini yaşadı.

Büyük Önderin soyadı münasebetle bütün Meclisin tek bir kalp coşkunluğu ile en saygılı tesahüratına meydan veren bu toplantıda, Hasan bey riyaset etmekte ve Başvekil İsmet Paşa Hazretlerine bütün vekiller hazır bulunmakta idiler. Meclis açılır açılmaz ruznamede bulunan kanunların müzakeresi yapılmış ve bundan sonrada Reisi Cümhur Hazretlerine verilecek soyadı için hükümet tarafından verilmiş olan kanunun müstaceliyetle müzakeresi kabul edilmiştir.

Bu münasebetle söz alan Başvekil İsmet Paşa Hazretleri şu beyanatta bulunmuştur.

Arkadaşlar: Büyük Önderimiz Cümhur Reisinin soyadı için bir kanun teklif ediyoruz. Düşündükleri soyadı kanunun tatbik olunurken Büyük Önderin

taşıyacağı adı tayin etmek, Büyük Millet Meclisinin borcu ve hakkıdır. Kanunda biz [ATA TÜRK] adını teklif ediyoruz. İnaniyoruz ki, ulusun en değerli varlığı olan Cümhur Reisinin adını söylerken derin sevgi ve saygı duygularımızı birlikte sezdirmiş olacağız. İnaniyoruz ki [ATA TÜRK] adı ile Büyük Türk Ulusuna en Büyük öğluna en sevgili hitabını yapmış olacaktır.

Başvekil İsmet Paşa Hazretlerinin sık sık ve sürekli alkışlarla karşılanan bu beyanattan sonra kanun lâyihasının maddeleri okunmuş ve yine alkışlarla karşılanmıştır. Kabul olunan bu kanun lâyihasile Kemal öz adlı Cümhur reisiimize [Ata Türk] soy adı verilmiştir.

Tarihi bir vesika olan bu kanunun kabulünden sonra da pazartesi günü toplanmak üzere toplantıya nihayet verilmiştir.

Büyük Önderimiz Ata Türk

İsmet paşaya : [İnönü], Kâzım paşaya : [Öz Alp] soy adını verdiler.

Kemal öz adlı Cümhur Reisiimize ATA TÜRK soyadı verildiğine dair olan kanun yarın resmî gazetelerde neşir edilecektir.

Başbakan İsmet Paşaya Reisi Cümhur Ata Türk tarafından soyadı olarak, İNÖNÜ adı verilmiştir. Bu hususta Ata Türkün mektubu sureti şudur :

[Başvekil İsmet Paşa Hazretlerinin inkılap tarihimizin ilk şereflisi ve parlak

sahifesi olan İnönü meydan muharebelerinin Baş Kahramanı olmuş bulunması itibarile soyadı kanununun icabı olarak alacağı aile isminin İNÖNÜ olmasını çok yerinde bulduğumdan kendilerine bu soyadımı tevcih ettiğimi bildiririm.

Cümhur Reisi Ata Türk tarafından Büyük Millet Meclisi Başkani Kâzım Paşaya da Öz Alp adı verilmiştir.

Elkap Kaldırıldı

Büyük Millet Meclisince kabul edilen kanunla, Hanım, Paşa, Bey, Efendi, Ağa, Hafız ve sair gibi unvanların kullanılması yasak edildi.

B. M. Meclisi bu günki toplantısında, lakap ve ünvanların kaldırılması hakkında hükümetin şu teklifi kabul edilmiştir. (Ağa, hacı, hafız, hocm, mulla, efendi, bey, beyfendi, paşa, ha-

mm, hanımefendi ve hazretleri) gibi lakap ve ünvanlar kaldırılmıştır.

Erkek ve kadın vatandaşlar kanun karşısında ve resmî belgelerde yalnız adlarla anılırlar. Sivil rütbe ve resmî nişan-

Uluslar derağni fevkalâde toplantısı dağıldı

Cenevre: 26 (A. A.) - Uluslar cemiyeti fevkalâde toplantısına iştirak etmiş olan murahhasların bir çoğu Cenevreden ayrılmıştır. Bens Praga dönmüştür. Titulesko ile Tefvik Rüşti bey Parise gitmişlerdir. Orada Flandin ve Laval ile merkezi ve cenubi şarki Avrupaya müallik meselelerle Marsilya cinayeti münasebetile Macaristanın yapmış olduğu müracaat hakkında görüşmeleri ihtimal dahilindedir. Murahhasların hepsi Kânunu evvelde Sar meselesi ile uğraşacak olan Uluslar cemiyeti toplantısı için Cenevreye geleceklerdir. Uluslar cemiyeti konseyi bu toplantısında ya Macaristanın Marsilya cinayetine ait müzakeratın acilen yapılması talebinin kabulüne ve yahut bu müzakerelerin yirmi bir Kânunu sani 1935 e bırakılmasına karar verecektir.

Yoğuslavya Hariciye bakanı Yevtic hareketinden evvel Uluslar cemiyeti Genel yazgani Avenolu ziyarete etmiş ve kendisi ile Yoğuslavya muhtırası hakkında görüşmüştür. Bu muhtıra elli sayfa kadar olup içinde bir çok fotoğraflar ve belgeler vardır.

Bir Fransız Gazetesinin yalan çıkarması

Paris: 26 (A. A.) - Seuvre gazetesi Rusya ile Fransa arasında bir ittifak bulunduğuna dair olan haberleri tekdiz ederek bir Fransız Rus uzlaşması vardır, ittifak yoktur demekle ve Paris Moskova hükümetlerinin emniyetinin korunması meselesinde bir düşüncede olduklarını söylemektedir.

lar ve madalya kullanılması yasaktır. Harp madalyaları bundan müstesnadır. Türkler yabancı devlet nişanları da taşıyamazlar. Askeri rütbelerden adın başına gelmek üzere kara ve hava müşirlerine Mareşal, birinci ferik ve Livalara General, denizde birinci ferik ve livalara Amiral denir. Generalların ve Amiralların derecelerini gösteren unvanlarla deniz müşirleri ve diğer askeri rütbelere karşılıkları Ali askeri şurası kararı ve icra vekilleri heyetinin tasdikile konulur.

Mektupcumuz

Vilâyetimiz Mektupçuluğuna tayin buyrulduğunu geçenki sayımızda bildirdiğimiz Bay Tefvik, ayın 24 üncü cumartesi günü şarımıza gelerek işine başlamışlardır.

Hoş geldin deriz.

Halkevi

Musiki kolu

Değerli musikicilerimizden Açan Bay Necmettinin idaresini üzerlerine aldığı bu şube, çalışmasına yeni bir hız vermiş, Ulu Önderimiz Ata Türkün yıllık aydırlarında musikimiz için işarete buyurdıkları yünden yürümeğe geçmiştir.

Bu yenilik yolunda istekliler çağrılmaktadır. Dileyenlerin Halk evine uğramalarını sağlık veririz.

Kurun

İstanbulda çıkan (VAKIT) gazetesi bu gez adını. Öz Türkiye çevirerek vakit - zaman karşılığı olan Kurun adını almış ve ayın 22 sinden beri bu adla çıkmaya başlamıştır.

Onsekiz yıldır Vakıt adile yurdumuza ve ulusumuza değerli buyanlarda bulunan, onovlukçu ve ulusal arkadaşımızın bu adla rım sevinçle karşıladık. Kutlu olmasını dileriz.

Sis ve Kar

Bir haftadan beri sisli ve yağmurlu geçen hava birden bise soğuğa çevirerek bu günde biraz kar yağmıştır.

Diş Bakanımızla M. Litvinofun Protestosu

Cenevre: 26 (A. A.) - Litvinof ile Tefvik Rüşti bey memleketterinin Cenevreden uzak bulunması sebebiyle konsey içtimalarının bir biri arkasınca talikını Milletler Cemiyeti Kâtibi umumi nezdinde protesto ederek, içtima tarihinin en az beş gün evvelden kat'i surette tesbitini istemişlerdir.

Ökonomik Siyasamız nasıldır

— Geçen haftadan artan —

Bu konuşmalarımı, bu sözlerimi dış siyasası alanında bir iki görüşümle tamamlamak isterim. Evvelâ uluslararası vaziyeti: Bu son yıl içinde bazı günler çok gergin olmuştur, diyebiliriz.

Ancak bu son günler içinde uluslar arası havası gerginliğini ve şurada burada patlayacakmış gibi gösterdiği istidatları oldukça yumuşatmıştır.

Garbî Avrupanın son zamanlardaki büyük meselelerinde milletlerin izanı ve aklı selimi nihayet üste çıkararak büyük meseleleri uyusulacak ve sulh havası içinde hal olunacak, bir istikamete götürmüştür. Bu, Cemiyeti Akvamın son bir kaç yıl içinde çok sarsıntılara uğradıktan sonra bu sene bütün insaniyete verebileceği en kıymetli hediye adlanabilir.

Doğrudan doğruya Türkiyeye taalluk eden harici siyasete gelince, bizim sulh havası için gösterdiğimiz kaygı, daha ziyade Uluslararasıdan Türkiye'den oldukça uzak bulunan meselelerden dolayı dünyanın barış içinde yaşayışı bozulmasın endişesindedir.

Türkiyenin vaziyeti, komşuları ile iyi münasebetleri, komşularıyla yabıdığı muahedeler bilhassa son yıl içinde bütün bu memleketin memnuniyetle bayramını yaptığı Balkan antlaşması, bizim komşularla münasebetlerimizi iyi hava içinde olgun bir hale getirmiştir.

Ümid ediyoruz ki, bizim zihniyetimize ve takib ettiğimiz politikaya göre komşularla münasebetimiz, gelecek yıl içinde daha iyi bir istikamete yürüyecektir. Ama eğer uluslararası havası bu memleketin kendi harici siyasetini hüsnüniyetine, uzlaşma fikrine olduğu kadar milli müdafaa da istinat ettirmesini zarurî kılıyorsa, bu, bütün dünya politikasının tabii ve zarurî bir neticesidir. Türkiye bütün memleketlere şamil olan müşterek bir kanaatin, müşterek bir ihtiyacın içinde yürümekten başka bir şey yapmamaktadır. Biz bu istikamette yine yürüyeceğiz, dikkatli bulunmak yolundan ayrılmıyacağız. Ökonomik ve mali alanda olan inkişafımız, uluslararası sulh fikrini sağ-

Sonu üçüncü sayfada

Telgraf Haberleri

Ankara : 25 « A. A. » - Sovyet bilginlerinden profesör Marin ölümü dolayısıyla dışarı işleri Bakanı Bay Tevfik Rüştü Arasla Bay Litvinof arasında taziye ve teşekkür tel yazıları taati edilmiştir.

Ankara : 25 « A. A. » - İçişleri Bakanı Bay Şükrî Kaya dün akşam İstanbul'a gitmiştir.

Çankırı : 25 « A. A. » - Bol yağmurlar ekim işini çok ilerletmiştir. Buğday ekimi bitmiş gibidir.

Ankara : 25 « A. A. » - İzmir ve İstanbul eczacılar cemiyetinin ön ayak olarak çalışması neticesinde Türk eczacıları her ay kazançlarından ayıracakları parayı tayyare cemiyetine vererek bir Türk eczacıları tayyaresi satın alınmasına karar verilmiştir.

Ankara : 25 « A. A. » - 27 lık kanun akşamı Ankara Halkevinde Atatürkün Ankaraya ayak bastığı günün on beşinci yıl dönümünü kutulamak için bir muziksel festival anlaşılmıştır. Bu gecede Denizli sayılı Bay Necip Ali bir söylev söylüyerek festivali açacaktır. Bundan sonra Bay Önder ve Taşbebek eserleri sahneye konacaktır. Her iki eserin Riyaseti Cümhur Orkestra ve bandolarının birleşmesinden çıkan bir grup çalacaktır.

Samsun : 22 « A. A. » - Dün gece çıkan bir yangın neticesinde ondan fazla ev yanmış, pek az eşya kurtarılmıştır.

Belediye Başkanı Geldi

Elektrik kurumunun yenilenmesi için Belediye Bankasından ödünç para almak üzere Ankaraya gitmiş olan Çorum Belediye Başkanı Bay Pertev bu işe harcanmak üzere 34 bin liralık bir ödünç para kararı almış gelmiştir.

Bu ödünç paraya karşılık tutamıklar gösterilmek işleri üzerinde çalışılmaktadır. Bu işler bittikten sonra Elektrik kurumunun yapılması münakasaya konacaktır.

Sayılar Seçimi İşleri

Çorumda seçim defterleri yazılmış ve bitmiş olduğundan Birinci kânunun yirmi ikinci cumartesi günü bu defterler Hükümet ve Belediye konakları önüne asılmıştır.

Su Boruları

Şarın ucra semtlerine de mürsel içme suyu verilebilmek üzere Avrupadan satın alınmış olan çelik borular hep gelmiştir.

Şimdilik Belediyece Orta okulun boruları döşenmektedir. Hava güzel giderse bütün boruların döşenmesine ve artık suyun her bucaya ulaştırılmasına çalışılacaktır.

Bu akşam Halkevinde Bay Rifat Rami konferans verecek

Menemende şehid edilen muallim Kubilayın namına Menemende dikilecek abidenin hazırlıkları bittikten C. H. F. Kâtibî Umumi Bay Recep Peker Menemende giderek bu gün Kubilay abidesinin açılma merasimini yapmıştır. Bu münasebete şehrimiz muallimlerinden Bay Rifat Rami bu akşam saat 19 da Halkevinde Menemende halkesi hakkında bir konferans vererek projeksiyonla irtica hadisesine ve abideye aid resimler gösterecektir.

C. Halk Fırkası Kongreleri

Çorum, Sungurlu, Alacada Nahiy ve Semt Ocakları diğer Ocak Kongreleri bitmiştir.

İskilip, Mecidözü, Osmanlıca da Nahiy ve Semt ocakları Kongrelerini yapmakta oldukları duyulmuştur.

Yakında Kazalar Kongrelerine başlanacaktır.

Park İşleri

Belediye parkına dikilmek üzere Gazi çiftliğinden istenilmiş olan akasya ve ak ağaç fidanları gelmiş olduğundan evlece tasarlanan yerlerine dikilmeğe başlanmıştır.

Kış geldi

Çiftçi düşüncede

Güzlük, gömme ekimler ekildi. Bu yıl çiftçi; ayında, gününde ekim işlerini gördü, bitirdi isede, şu günlerde biraz korkulu düşüncelere dalmış bulunuyor.

Bu da, kışlık yağışlar olmadıktan ileri geliyor? Bundan bir ay önce yağın az bir yağmur ve çıkan bir soukdan sonra yükseklere kar tozlanmış isede durmaksızın erimişdi, ondan sonra hava ılık ve güneşli olarak geçtiğinden güzlük ekimler büyümüş, borulamağa yüz tutmuş ve gömmeler de tek sivrik olmağa başlamıştı. Çiftçiye göre artık kış kışlığını yapmalıdır. Bu sırada kış olmaz ve kar da yağmazsa güzlük bitinler sararır ve çürür. Gömmeden tek sivrik olanları ise don keser, ekilenlerden asığ kalmaz, bundan başka havanın ılık gitmesinden biraz meyva ağaçlarının yıllıkları da domurcuklanmağa başlamışdır. bu domurcuklar açılacak olursa yazık meyvaları da soukların vurarak yıllıkların bozulması ve yazın meyvazsı kalınması korkusu vardır. bundan ötürü artık karn yağmasını ve az çok soukların belirmesini bekliyoruz.

Ek-40 Çorum Gazetesi 26 Kasım 1934.

Çorum halkevi konferans daveti ile ilgili bir haber.

Telgraf Haberleri

Antalya 18 (A. A.) - İstan-
bul'dan Ege vapurine ayın on al-
tısında hareket buyuran Reisi
Cümbür Atatürk evvelki gün Çeş-
me önlerinde saat 18 de Zafer
torpidosuna geçerek Antalyaya
döğru yollarına devam
etmişlerdir. Zafer torpidosunu
Adatepe torpidosunda takip edi-
yordu. Antalyaya dün sabah
saat 7 de muvasalat edilmiş, Ata
Türk Antalyaya çıkarak üç saat
kadar kaldıktan sonra aynı va-
sıtalara Antalyayı işrif etmiş-
lerdir. Antalya'lılar Atatürkü
emsalsiz tezahüratla karşılamış-
lardır. Şehir başdan başa do-
nanmış halk büyük bir sevinç
içindedir. Bir fener alayı yapılmış
ikamegâhları önünde millî
marslar söylenerek geçilmiştir.
Saat on dokuzda Riyaseti Cüm-
hur Heyetini hamil olan Ege
vapurunda limanımıza geldi sevinç
ve tezahurat devam etmektedir.

İzmir 17 - (A. A.) Uluslar
arası İzmir panayırı bu yıl geçen
yıllara nazaran daha parlak ve
geniş şekilde açılacaktır. Şimdi-
den gerek memleket içinde ve
gerek dışarıdan bir çok firma-
lar müracaat etmektedirler.

Karaköse 17 - (A. A.) Bir
hattadan beri görülmemiş bir
şekilde karla karışık yağmur yağ-
makta ve şiddetli fırtınalar ol-
maktadır. Yollar kapanmış ve
postalar teahhüre uğramıştır. Fir-
tına yüzünden Ziraat Bankası
binasının çatısı kâmilen ve ilk
mektepe binasının çatısı kısmen
çökmüştür. Yıkılan bazı evler de
vardır nüfusca ziyat yoktur.

Bombay 17 - (A. A.) Teşrii
meclis gandinin tuttuğu yolda
gözetek temel yasasına ait tadi-
lati projesini müzakereden çekin-
miş ve Parlamento Hükümetin
bu tadiilatın müzakeresini tavsiye
eden teklifini ret etmiştir. Bu
kazan hükümet mahafilinde hay-
rete karşılanmıştır.

Kütahya 17 - (A. A.) Akşam
saat birde burada on beş saniye
kadar devam eden bir zelzele
olmuştur zelzele şiddetli olduğun-
dan herkesi korkutmuştur.
Hasar yoktur.

Ankara 18 - (A. A.) İcra
Vekilleri heyeti dün Baş Bakan
İsmet İnönü'nün reisliği altında topla-
lanmış muhtelif işler üzerinde
görüşmelerde bu işlere ait karar-
lar verilmiştir.

Ankara 18 - (A. A.) İçeri iş-
leri Bakanı bay Şükrü Kaya dün
öğle tirenile Afyona müteveccih-
hen şehrimizden ayrılmıştır.

Kars 18 - (A. A.) İki gün
evvel yağın şiddetli kar yüzün-
den üç binanın çatısı karın
ağırlığından çökmüştür. Belediye
bütün çatıların temizlenmesini
ilân etmiştir evlerin üzerindeki
karn kalınlığı bir metreye yakındır.

Paris 18 (A. A.) - Belçika
Kralı birinci Albertin ölüm yılı
dönümü münasebetle Fransa baş-
kanı radyo ile neşredilen bir
söylev yapmış ve bütün Fransa
benim vasıtamla kardeş ulusa
dostluk ve sadakat hislerini bildir-
mektedir demiştir.

Napoli 18 (A. A.) - Şarki Af-
rikaya gidicek iki gönüllü milis
taburu pazar akşamı hareket
etmiştir.

Berlin 18 (A. A.) - Dehşetli
bir fırtına Berline bir çok hasar-
lara sebebiyet vermiştir. Ağaçlar
devrilmiş, köklerinden sökülmüş
ve bir çok damlar uçmuştur. Fir-
tına diğer bir takım şehirlerde
mühim hasarlar yapmıştır.

Varşova 18 - (A. A.) 48
saatten beri Lehistan'da kuvvetli
bir kasırga hüküm sürmekte ve
büyük zararlar sebep olmaktadır.
Karların erimesinden bir çok nehir-
ler taşmıştır ve seller bir çok
köprüleri alıp götürmüştür.

Halkevleri açılışının yıl dönümü şenlikleri

Bu ayın 18 inci pazartesi günü
Halkevi salonunda Fırka kurum-
larının mümessilleri huzurle kaza
kongresi yapılmış ve 24 pazar
günü yapılacak Vilâyet kongre-
sinde Çorum merkez kazasını
temsil etmek üzere onbir mümes-
sil seçmiştir.

- Mümessil : Pertev Kerman
» Süddik Çöplü
» Şevket Kayış oğlu
» Hayri Kavukcu »
» Mehmed Cerid »
» İrfan Kaleli »
» Süddik Enbiya »
» Hüseyin Benderli »
» Salim Erkoç »
» Ahmed Seydim »
» Rıza Alaybeyi »

19 Şubatı takip eden birinci
cuma gününe rastlayan 22 Şubat
935 de Halkevlerinin açılışı yıl

dönümü şenlikleri yapılaçağın-
dan bu münasebetle Çorum Hal-
kevi salonunda da o gün tezahür-
at yapılacaktır. Tezahürata öf-
leden sonra saat birde başlanac-
ak ve buna Halkevinin güzel
sanatlar kurumunun saz takımı da
iştirak edecektir.

Ankara Halkevinde Büyükle-
rimiz tarafından verilecek söylevi
radyoda takip edebilmek için
evin mevcut iki radyosunda
tertibat alınmıştır. Salon bütün
yurddaşlara açıktır.

Vilâyet genel derneği açılışı

Şubatın 23 ücü cumartesi gün-
nü Vilâyet genel derneği üyeleri
toplantıya çağırılmıştır. Yeni
derneğe başkanlıklar dileriz.

Sofya 18 - (A. A.) Bu sabah
saat sekiz kırda merkezi Sofya
ya 220 kilometre uzaklıkta bir
zelzele his edilmiştir. Zelzele
Bulgaristanın cenubundaki Rodop-
lar muntkasında daha kuvvetli
his edilmiştir.

Muğla 19 (A. A.) - Memleket
hastanesine ilâve edilen
modern bir pavyonun açılma
resmi yakında yapılacaktır.

Prağ 19 (A. A.) - Küçük
itilâfın ökonomik meclisi toplan-
mıştır.

Napoli 19 (A. A.) - Diğer
iki milis taburu daha dün şarki
Afrikaya gitmiştir.

Bükreş (A. A.) - 1917 Yı-
linda Avusturya - Macar ordula-
rının Romanyada ilerledikleri
sıradan Romen hükümetinin Rus-
yaya gönderdiği hazinenin iadesi
hakkındaki müzakereler bitmiş
ve Dış işleri bakanlığı müsteşarı
Sovyet hükümetinin bu hazineyi
ihtiva eden kasaların Romanya-

nin emrine amade kıldığını par-
lamentoda söylemiştir.

Roma 19 (A. A.) - Dün Napo-
lide Fransanın Sarda madenler
demir yolları ve diğer gayrimen-
gul mallar üzerindeki hakkının
Almanya devredilmesi soysal
sigortalar özel Fransız sigortaları
hakkındaki anlaşmalara ve Sar-
da idaresinin devri hakkında hükü-
met komisyonu ile Almanya ara-
sındaki anlaşma vesikaları imza
edilmiştir.

Izmir 19 (A. A.) - Urla kazası
halkevinde dün den itibaren 120
fakir ve kimsesiz çocuğa munta-
zam öğle yemeği vermeğe baş-
lamıştır.

Selanik 19 (A. A.) - Dün sa-
bah Selanik şibihcezirinde on
iki saniye süren şiddetli bir zel-
zele olmuş, iki ev yıkılmıştır.
İnsanca ziyat yoktur. Halk 932
de olduğu gibi evlerin yıkılma-
sından korkarak kırlarda oturmak-
dadır.

Ek-41 Çorum Gazetesi 20 Şubat 1935.

Çorum halkevi açılış şenlikleri ile ilgili bir haber.

Dost Başvekil

Dost ve Milletvekili Romanya Başvekil Ekelans Tateresko büyük bayramımızı şerefliendirmek üzere Türkiyeye gelmiştir. Dost Başvekilimiz İstanbul ve Ankara'da çokun tezahurları karşılıklıdır.

Büyük Misafirler

Bu sene Türkiye'de yapılması mukadder bulunan Balkanlar Genel Kurmay Başkanları toplantısına iştirak edecek olan Dost Milletlerin Genel Kurmay Başkanları Maiyetleri Erkanı Türkiyeye gelmişler ve her biri parlak merasimle karşılanmışlardır.

Parti Kongreleri

Şehirimizde ayın 15 inci günü başlanılan şehir ve köy semt ocakları ve kamurlar kongreleri hummalı bir faaliyete devam etmektedir.

Partiye bağlılığını her gün bir kat daha artırarak köyü ve şehri bütün vilayet halkı öneminde değerli kongrelere bu yıl daha fazla bir alaka göstermekte, dilek ve seçim işlerinde çok müteyakkız ve titiz davranmaktadır.

Kongreleri sağlam ve tüzüğe uygun bir şekilde yapılmasını temin maksadıyla başta sayın Valimuz olmak üzere bütün ilgililer tarafından gereken mütrakabe ve tetkikat icra edilmektedir.

İhtar Cezası

İnşaatının bu yıl behemehal neticelendirilmesine Vilayetçe pek fazla ehemmiyet verilen Çorum Çerik kösesi üzerindeki kemalî köprünün inşaatına memur bulunduğu halde, bu sener, Vilayete verilen emre rağmen henüz vaznesi başına geçerek işine başlamadığı tetkikat neticesi anlaşılan Vilayetimiz Nafia müdürlüğü Fen memurlarından Cevdet Akyöndemin, Vilayet yüksek mahkemeye ihtar cezasıyla cezalandırıldığı 25 - 10 - 1937 gün ve 1159 - 831 sayılı tebligatın anlaşılması.

elektrik tenvirati projesi haricinde kalan bazı sokakların tenviratını temini için elektrik mühendisi Bay Abdurrahman Ağaogluna yapılmış proje mucibince direkler dikdirilmiş ve sipariş edilen malzemede gelmeye başlamıştır. Bu işde nihayet bir aya kadar bitirilmiş olacaktır.

Şehirimiz Halkevi

Şehirimiz Bayındırlık ve sağlık işlerine ait bir yıllık çalışma neticelerini hülasa ederken, mektek hallenmiş kütüphane, müzik ve sosyal durumları ile sağlığı ve bilginisi artırma sahasında çok önemli faaliyetleri görülen Halkevimizin de gördüğü verimli ve takdirle layık hizmetleri hülasa etmeği bir vatan borcu bildiğimiz içindir ki; elimize geçirdiğimiz 1937 yılı birinci altı aylık çalışma programından edindiğimiz, şubeler faaliyetleri hakkındaki malumatı hülasatan aşağıda yazıyoruz.

Dil - Umumi program dahilinde her türlü terbiyatta çalışmalarına devam etmiştir.

Edebiyat - Bu şube altı ay içinde 91 Çorum şairinin hayat

Cumhuriyet Bayramı - 14

Baş makaleden artan - adiyesinden, maliyesinden maariyinden, medeniyetin icaplarını nafasından, iktisadiyatında hülasa devletle alakalı her müessesae ve her teşekkülde bir yenilik vücutu getirmiş bulunmaktadır.

Her yılın 29 teşrinî evvelinde kutlanan yıl dönümü şenlikleri sade bir ananeden ve parlak törenlerden ibaret değil aynı zamanda Türk Cumhuriyetinin gelecek senelerde vücutu getirmek niyetinde olduğu terakkîyatın husulünü temine matuf azim ve bir hamleleri olmaktadır. Türk Cumhuriyetinde her Cumhuriyet bayramı geçmiş bir senenin muhasebesinin ruyeti mahiyetinde olup, bayramdan sonra başlayan yılda yeni senenin faaliyet programının tatbik sahasına girdiği anın başlangıcı demektir. Bu itibarla 15 inci yıla girmeğe üzere olduğumuz Cumhuriyet hayatının bu tarihi yılında da büyük eserler meydana geleceğinden kat'i surette ümit var olarak bu yıl şenliklerini kutluyoruz, uğurluyoruz ve seviyoruz.

Varidat Müdürü Fevzi Şarman

ve eserleri etrafında çok derin bir tetkikat icra etmiş ve topladığı bu bilgileri kitap halinde neşretmek üzere de gereken hazırlıklara başlamıştır.

Büyük şairin ölümünden ötürü Halkevi salonunda bir ihtifal gecesinde tertip etmiştir.

Tarih - En zivade memleketin ve vilayetin tarihi tetkikine ehemmiyet veren bu şube, şimdiye kadar topladığı tarih malumatları ihtiva eden bir eser vücutu getirmiş ve yayımlanmıştır.

Ar şubesi - Bu şube, çok önemli bir faaliyet ibraz etmiş ve bu faaliyetleri sonucudur ki, komitede yetişen gençlerimiz çok muvaffakiyetli konsertler vermeye başlamışlardır.

Subenin bu altı aylık mesal devresine 27 talebe iştirak etmiş ve büyük istifadeler temin etmiştir.

Müzikin her cinsinde azalara önemli bir muvaffakiyet ve bilgi temin eden şubenin yetiştiği bando takımı da memleket için kıymetli bir varlık haline almıştır.

Gösterit - Gün geçtikçe kıymetli artan ve önemli tebarüz eden sahne hayatına şehirimiz gençlerinin gösterdiği yüksek başarılarla bu şubede faaliyetme çok büyük bir hız vermiş ve bu altı ay içinde muhtelif piyesler üzenmiştir, muvaffakiyetli müteaddit temsilatları vermişlerdir.

Spor - Diğer şubelerden olduğu gibi, bu şubenin çalışması sahasına hız verilmiş ve mümkün olduğu surette mevazıtı temin edilerek gençlerin alaka ve rağbetinin artırılması çareleri aranmıştır.

Şehirimizde mevcut spor kulüpleri arasında iki hususî maç yapılmıştır.

Sosyal yardım - Bu şube; geçen ders yılında ilk okul okurlarından 52 kimsesiz ve fakir çocuğa her gün ve muntazam surette öğle yemeği vermiş ve yine bu 52 çocuğa elbise ve ayakkabı yaptırmıştır.

Bu altı ay içinde şehri ve köyü yoksul ve fakir 180 hastanın muayenesini de yaptırarak ilaç paralarını da vermiştir.

Lise ve Orta okullarda okuyan kimsesiz ve fakir çocuklara maddi yardımlarda bulunmuştur.

Küçülük - Bütün köy gezilerinde bir veya iki doktora da birlikte götürülen bu şube; köylünün kalkınması üzerinde yaptığı tetkik ve görüşmelerden başka da her köyedeki büyük ve küçük hastaları muayene ettirerek, yine beraberinde götürdüğü ilaçları tevzi etmiştir.

Bu şubenin bu verimli çalışması neticesi köyü yurdtaşların eve karşı rağbet ve alakası bir kat daha ilerlemiştir.

Halk dersaneleri - Bu şube, taraflardan açılan Fransızca ve Almanca lisân derslerine geçler tarafından in eyi rağbet gösterilmiştir.

Fransızca dersine 50 ve Almancaya da 18 genç devam etmiş ve iyi istifadeler temin etmişlerdir.

Yine bu şube taraflardan tertip edilmiş olan ve zehiri gazlardan korunma çarelerine ait olarak 15 konferans verilmiştir.

Neşriyat, kitap saray ve Müze: Bu şubeler de programları dahilinde ve mümkün olduğu vesaiten istifade ederek mektek ve millete faydalı bir mesal sarf etmektedirler.

Göze görülür ve elle tutulur bir hale gelmiş bulunan bütün bu işlerin, yalnız Atatürkün varlığından ve onun yaradıcı kudretinin damarlarına aşlan - masından doğduğunu

Devlet geliri ni sırf şahsi sefaleti uğrunda sarfederek, millet ve mektek işlerini ihmal eden bir idareciye tahakkük eden onun mefluc ve cahil padişahların yiz yıllarca ihmal ile veraneye çevirdikleri Türk yurdunu ve ağır vergi, vahşiyane idarelerle haleli ne'za getirdikleri Türk milletini 13 sene gibi pek kısa bir zamanda, az maraf büyük iş esasını da kendisine önemli bir unde ithirazla» refah ve seadete, inkişaf ve imara garik eden nurlu Cumhuriyet idaremiç ve onun büyük banisi Atatürkle milletini refahı, vatanını imar ve inkişaf uğrunda vücudlarını bile fedadan çekinmeyen devrimci idarecilerimizin yüksek himmetleri ridir ki; vilayetimizi çevriminde bu büyük işler başarılmış ve yurdun dört bucağı şimendöfer ağ larile birbirine bağlanmış ve vatanın yiz yıllarca hasret çektiği her türlü fabrikalar yine yurdun her tarafında kurulmakta berber, sultanların sefil ve alçakca idareleri yüzünden, muasir milletler nazarında cahil ve hatta barbar telakki edilen İlahıraman Türk milleti, verimli Cumhuriyetimizin beşettiği nurlarla ışıklanarak, daha ilk anda kendine vurulan bu kötü damgalarda sildiriş, sosyal, bilgin ve san'atkar bir millet olduğunu ve hatta bu sahalarda, önceleri, bugünkü muasir milletlere hocalık ve rehberlik bile ettiğini isbat etmek fırsatını da elde etmiştir ki, işte bu kazanılan yüce varlıklar; hep o Büyük dahinin nurlu efile kurulan feyizli Türk Cumhuriyetinin asırlara sığmayan yüksek verimleridir.

Ş. Çöplü

Cumhuriyette çocuk koruması

Çocuk, bilhassa ilk yaşta korunmaga muhtaç bir mahluktur. Doğumdan bir iki yaşına kadar, hatta büyük yaşlarda bile devam edecek olan himaye, çocuklar üzerinde iyi neticelerini daima göstermektedir. Şüphesiz çocukların korunma maddesi fennidir. Analar sevgileri dolayısıyla çocuklarına çok düşgün ve koruyucu gözükürler. Bu estigeme fennî olmazsa netice verimsiz olur.

Cumhuriyet Hükümeti Anaların tabii koruma hareketlerini teşvik ve umumi korumayı temin için bir çok çocuk bakım müesseseleri açmış, 14 sene içinde hiç yoktan bunların adedini elliden fazla çıkarmıştır.

Çocuk ancak fennî bakım ve intizam sayesinde ilk yaşın

en kenar yerlerinde bile mevcut olmak üzere dokuz tanedir. Bunsdan başka Ankara, İstanbul, Bursa haatanelerinde çocuk servisleri ihtis edilmiş, İstanbulda sül ve mektep çocukları muayene ve müğavere evleri açılmış, Anadolu'nun Samsun, Mersin, Aydın gibi bir çok şehirlerinde süt çucucu istisare evleri tesis edilmiştir.

Adedi gündün güne artan çocuk sağlığı koruyucu teşkilat Cumhuriyette evvel hiç yok iken, bu gün memlekette geniş mikyasda faaliyet göstermektedir.

Bu çok lüzumlu ve fâideli teşkilattan Çorum da istifade etmiş, 9 senedir çalışmakta olan müessesemizi, gördüğü sühil vezaf arasında bir çok çocuk hayatını da kurtarmıştır. Pek tabiidir ki böyle

Yorulmaz bir mesal ile Ulusun sıhhatile uğraşan ve Cumhuriyetten sonra doğan sağık müesseselerimiz

korkunç vefiyat tehlikesinden kurtulur. Fennî bakılan çocuk sıhhatli olur. Gıdası ve bakımı intizamı çocukların rengi soluk, eti porsuk, karnlarını büyükçür, Çocukları ilk yaşta ölüm tehlikesinden kurtarmak, gürbüz yetişirmek için Cumhuriyet hükümetinin açmış olduğu müesseseler Annelere çocuk bakımını öğretir, besleniş yolunda olmayan çocukları takip ederek sıhhatlerini yoluna koyar. Hasta çocukların tedavisini takip ederek onları ölüm tehlikesinden uzaklaştırır.

Bu müessesat, Doğum ve çocuk bakımveveri namile yurdumuzun

bir çok teşkilata ve mahzarıyete karşı Çorum halkı, bu günki bayramı layık olduğu derecede kutulayacak, sevgili Cumhuriyeti en samimî hislerle bağrına basacaktır.

Yarını yaşatacak bu günün çocuğu ve onu yetişiren Türk anası Cumhuriyet hükümetinin göz bebeğidir. Mevcudiyetimizi koruyan Cumhuriyetin 14 inci yıl dönümünü sevgi ve neşe ile kutulayalım.

Doğum ve çocuk bakimevi çocuk mütehassısı ve başşabibi Dr. Memduh Özçam

Cumhuriyet güneşinden aldığı zıya ile gündün güne terakki ve inkişafa dalga gerini veren şehirden bir manzara

Ek-43 Çorum Gazetesi 29 Şubat 1938.

Çorum halkevi 5. yıl dönümü kutlamaları ve Sungurlu halkevi açılışı ile ilgili bir haber.

Halkevimizin Köycülük Şubesi Bu hafta bir tetkik gezisi yaptı

Köylü yurddaşların sağlık, ekonomi ve kültürel alanlarda epiyce faydalanmasını temin eylediği bari tedkikatla anlaşılan Halkevi gezisine bu yıl da devam edilmesi muvafık görülmüş ve bu yıl ilk gezisi olarak, yollarının uzaklığı ve arızalı bulunması yüzünden hiç uğramamış olan Lâçin Kamunu ve havalisinde yapılması kararlaştırılarak, köycülük şubesi idare heyetile kültür, sağlık ve matbuat müessesilerinin de iştirak eylediği bir heyet, Halkevi bandosu da beraberlerinde olduğu halde geçen cumartesi günü şehirden hareket ederek, o günden itibaren tedkik ve görüşmelerine başlamışlar ve bu gezide Büyük Lâçin, Küçük Lâçin, Mescidli Hamidiyeler, Karapınar Şeyhbinizli, Bağlık ve Karapınar Muhâcirlerle Kirkdülüm köylerini ziyaret ederek, bu köylerdeki

hastalar muayene edilmiş ve bilhassa mevsim dolayısıyla ve mevki itibarile pek çok tesadüf edilen sıtmahlara kinin tevzi edilmiştir.

Bu sağlık durumdan başka şube Başkanı ve âlakadar meslek sahipleri tarafından da her köyde mesleki hasbühaller yapılmış ve okulu bulunan köylerde fakir çocuklara defter, kalem, lâstik dağıtılmıştır.

Bir program dahilinde hareket eden heyet, her köyde müayyen zamanlar oturarak bando ile halkı eğlendirmiş ve bilhassa köylülerin ulusal oyunlar ve eğlentiler yapmasına vesile olmuştur.

Yine bu gezi esnasında, köy sandıklarınca yapılmakta olan okul vesaire yapılar sahaları da gezilerek, çalışmakta olan köylü yurddaşların milli heyecanını artıran teşvikâr görüşmeler yapılmıştır.

Samsun Cinayeti

Katil Şehrimizde Yakalandı

Nişanlısını almasından dolayı muğber olduğu arkadaşı Rizenin Tozlu köyünden Emin oğlu Mehmet Salih Samsun'da İzmir Oteli bahçesinde yakalayup beş kurşunla öldürerek kaçan yine Rizenin Tos köyünden Ayvaz oğlu Osman, şehrimize kadar gelmeye muvafak olmuştur.

Ayin 4 üncü pazartesi günü saat 19 da umumbane kahvesi önünde oturmakta olan Osmanın vaziyetinden şüphelenen şehrimiz merkez karakolu Komiseri Muammer Uğursal Osmanı karakola kadar getirmiş ve yarındaki cüzdanile hüviyetini tesbit ederek hemarı tulle Samsun Emniyet Müdürlüğünden sorulmuş ve bunu müteakip gelen, Samsun'dan vaki işar ve cevabı telgrafla adı geçen Osmanın cinayet faili bir firarı olduğu onanışması üzerine dün evrakı tanzim kılınarak mahfuzen Samsun'a gönderilmiştir.

Buna mümasil bütün inzibati işleri değerli bir varlıkla bağaran şehrimiz Emniyet teşkilâtının yüksek faaliyeti şayanı memnuniyettir.

Çalışma Saatleri

Devair ve müessesati resmîye ile işçi mesai saatleri yüksek Vekiller Heyetiece karara bağlanmıştır.

Bu kararnamenin sureti tabiki Valilere bırakılmış olduğuna göre, Vilâyetimiz Yüksek Makamınca Vilâyet resmî dairelerinde yaz mesai saatleri aşağıdaki şekilde tesbit buyurulmuştur:

15 Eylülâ kadar kadar müteber olmak üzere, sabah saat 7 de işe başlanacak ve 13 de bitim verilecektir.

Tapu sicil muhafızlığından

Serpin köyünden Kel oğullarından Güdek Hüseyin sened ve kaydı bulunmayan söğütlar mevkiiindeki Şırcan tepo Garben yol Cenuben Kabak Halil oğullarından Mustafa oğlu Kadir Şimalen Süleyman oğlu Kadir tarlasıyla çevrili bir parça tarlayı bu kerre verese tarafından namlarına tesellini talep etmekte olduklarından mahallinde keşif ve tabkikat icrası için 20-7-938 çarşamba günü bir menur günderileceğinden mezkûr tarlaya bir günâ tasarruf iddiasında bulunan varsa o gün gelecek memura müracaatları veya keşif gününden evvel Çorum tapu sicil muhafızlığına müteber vesikasile müracaat olunması ilân olunur.

Posta Münakasa İlanı

Çorum Vilâyeti P. T. T. müdürlüğünden

1 - Meyaneleri ve muhammen bedellerile vakkat teminat mikdarları aşağıda yazılı postaların (938 - 939) birer senelik nakliyatı 6-7-938 tarihinden itibaren 15 gün müddetle açık eksiltme konulmuştur.

A - Çorum - Sungurlu - Çerikli arası haftada karşılıklı altı seferli otomobil postası, aylık muhammen bedeli 200 lira, muvakkat teminatı 18 liradır.

B - Çorum - İskilip arası haftada karşılıklı üç seferli otomobil postası aylık muhammen bedeli 42 lira, muvakkat teminatı 37 lira 80 kuruştur.

C - Çorum Alaca arası haftada karşılıklı üç seferli otomobil postası aylık muhammen bedeli 45 lira, muvakkat teminatı 40 lira 50 kuruştur.

Yine Çorum - Alaca arası haftada karşılıklı üç seferli araba postası aylık muhammen bedeli 20 lira, muvakkat teminatı 18 liradır.

D - Çorum - Osmaniçik arası haftada karşılıklı üç seferli araba postası aylık muhammen bedeli 30 lira, muvakkat teminatı 27 liradır.

2 - Açık eksiltme, Çorum P. T. T. Merkezi binasında 21 Temmuz 938 tarihine müsadir persenbe günü saat 11 de yapılacaktır.

Tekarrür edecek bedele göre şartnamenin 1 nci maddesine tevfiikan muamele olunacaktır.

3 - Talipler şartnameleri Çorum P. T. T. Müdürlüğü ile Merkez Şeflerinden bedelsiz alırlar görülebilirler.

4 - Taliplerin hüsnühal eshabından olduklarına, namus ve haysiyete dokunur cürüm ve baki husus ağır hapis veya o derece cezayı icap ettirecek bir fiil ile mahkûm bulunmadıklarına ve deruhte edecekleri işi yapabileceklerine vesikalar ibraz etmeleri lâzımdır.

Eksiltme İlanı

1 - Eksiltmeye konulan iş, Alaca eski Belediye binası ittasalardaki ersa üzerine yapılacak belediye binası.

Temel zemin kârgir ve beton, üst kat tuğla işidir. Bu işin bedeli (4934) liradır.

2 - Bu işe ait şartname ve evrak

A - Eksiltme şartnamesi

B - Keşif raporu

C - Plan

isteyenler bu evrakları Alaca belediye riyasetinde görülebilirler.

3 - Eksiltme 13 Temmuz 938 çarşamba günü saat 15 de Alaca kazası belediye binasında toplanılacak komisyon huzurunda yapılacaktır.

4 - Eksiltme açık olacaktır.

5 - Eksiltmeye girebilmek için (371) lira muvakkat teminat vermek ve aşağıdaki vesikaları görmek lazımdır.

Ticaret odasına kayıtlı olduğuna dair vesika, bu işi başlatılabileceğine dair bayındırlık bakanlığından ehliyetname.

Ek-44 Çorum Gazetesi 6 Temmuz 1938.

Çorum halkevi köycülük şubesinin düzenlediği bir gezi haberi.

Halkevimizin Köycülük Şubesi Bu hafta bir tetkik gezisi yaptı

Köylü yurddaşların sağlık, ekonomi ve kültürel alanlarda epiyce faydalanmasını temin eylediği bazı tedkikatla anlaşılabilir. Halkevi gezisine bu yıl da devam edilmesi muvafık görülmüş ve bu yılın ilk gezisi olarak, yollarının uzaklığı ve arızalı bulunması yüzünden hiç uğranılmamış olan Lâçin Kamumu ve havalisinde yapılması kararlaştırılarak, köycülük şubesi idare heyetile kültür, sağlık ve matbuat mümessillerinin de iştirak eylediği bir heyet, Halkevi bandosu da beraberlerinde olduğu halde geçen cumartesi günü şehirden hareket ederek, o günden itibaren tedkik ve görüşmelerine başlamışlar ve bu gezide Büyük Lâçin, Küçük Lâçin, Mescidli Hamidiyeler, Karapınar Şeyhiznli, Bağzık ve Karapınar Muhâcirlere Kırkdilim köylerini ziyaret ederek, bu köylerdeki

hastalar muayene edilmiş ve bilhassa mevsim dolaysile ve mevki itibarile pek çok tesadüf edilen istmalhara kinin tevzi edilmiştir.

Bu sağlık durumdan başka şube Başkanı ve alâkadar meslek sahipleri tarafından da her köyde mesleki hasbühaller yapılmış ve okulu bulunan köylerde fakir çocuklara defter, kalem, lâstik dağıtılmıştır.

Bir program dahilinde hareket eden heyet, her köyde müayyen zamanlar oturarak bando ile halkı eğlendirmiş ve bilhassa köylülerin ulusal oyunlar ve eğlentiler yapmasına vesile olmuştur.

Yine bu gezi esnasında, köy sandıklarınca yapılmakta olan okul vesaire yapılar sahaları da gezilerek, çalışmakta olan köylü yurddaşların millî heyecanını artıran teşvikâr görüşmeler yapılmıştır.

Samsun Cinayeti

Katil Şehrimizde Yakalandı

Nişanlısını almasından dolayı muğber olduğu arkadaşı Rizenin Tozlu köyünden Emin oğlu Mehmet Salih Samsunda İzmir Oteli bahçesinde yakalayup beş kurşunla öldürerek kaçan yine Rizenin Tos köyünden Ayvaz oğlu Osman, şehrimize kadar gelmeye muvaffak olmuştur.

Ayın 4 üncü pazartesi günü saat 19 da umumbane kahvesi önünde oturmakta olan Osmanın vaziyetinden şüphelenen şehrimiz merkez karakolu Komiseri Muammer Uğursal Osmanı karakola kadar getirmiş ve yamındaki cüzdanile hüviyetini tesbit ederek heman telle Samsun Emniyet Müdürlüğünden sorulmuş ve bunu müteakip gelen, Samsundan vaki işar ve cevabı telgrafı adı geçen Osmanın cinayet faili bir firarı olduğu onaylanması üzerine dün evrakı tanzim kılınarak mahfuzen Samsuna gönderilmiştir.

Buna mümasil bütün inzibati işleri değerli bir varlıkla bağzaran şehrimiz Emniyet teşkilâtının yüksek faaliyeti şayanı memnuniyettir.

Çalışma Saatleri

Devair ve müessesatı resmîye ile işçi mesai saatleri yüksek Vekiller Heyetiece karara bağlanmıştır.

Bu kararnamenin sureti tabiki Valilere bırakılmış olduğuna göre, Vilâyetimiz Yüksek Makamınca Vilâyet resmî dairelerinde yaz mesai saatleri aşağıdaki şekilde tesbit buyurulmuştur.

15 Eylülâ kadar kadar müteber olmak üzere, sabah saat 7 de işe başlanacak ve 13 de bitim verilecektir.

Tapu sicil muhafızlığından

Serpin köyünden Kel oğullarından Gödek Hüseyin sened ve kaydı bulunmayan söğütlar mevkiindeki Şarkan tepe Garben yol Cenuben Kabak Halil oğullarından Mustafa oğlu Kadir Şimalen Süleyman oğlu Kadir tarasıyle çevrili bir parça tarlayı bu kerre verese tarafından namlarına tescilini talep etmekte olduklarından mahallinde keşif ve tabkikat icrası için 20-7-938 çarşamba günü bir memur gönderileceğinden mezkûr tarlaya bir güne tasarruf iddiasında bulunun varsa o gün gelecek memura müracaatları veya keşif gününden evvel Çorum tapu sicil muhafızlığına müteber vesikasını ile müracaat olunması ilân olunur.

Posta Münakasa İlanı

Çorum Vilâyeti P. T. T. müdürlüğünden

1 - Meyaneleri ve muhammen bedellerile muvakkat teminat miktarları aşağıda yazılı postaların (938 - 939) birer senelik nakliyatı 6-7-938 tarihinden itibaren 15 gün müddetle açık eksiltme konulmuştur.

A - Çorum - Sungurlu - Çerikli arası haftada karşılıklı altı seferli otomobil postası, aylık muhammen bedeli 200 lira, muvakkat teminatı 180 liradır.

B - Çorum - İskilip arası haftada karşılıklı üç seferli otomobil postası aylık muhammen bedeli 42 lira, muvakkat teminatı 37 lira 80 kuruştur.

C - Çorum Alaca arası haftada karşılıklı üç seferli otomobil postası aylık muhammen bedeli 45 lira, muvakkat teminatı 40 lira 50 kuruştur.

Yine Çorum - Alaca arası haftada karşılıklı üç seferli araba postası aylık muhammen bedeli 20 lira, muvakkat teminatı 18 liradır.

D - Çorum - Osmancık arası haftada karşılıklı üç seferli araba postası aylık muhammen bedeli 30 lira, muvakkat teminatı 27 liradır.

2 - Açık eksiltme, Çorum P. T. T. Merkezi binasında 21 Temmuz 938 tarihine müsadif perşembe günü saat 11 de yapılacaktır.

Takarrür edecek bedele göre şartnamenin 1 nci maddesine tevfikan muamele olunacaktır.

3 - Talipler şartnameleri Çorum P. T. T. Müdürlüğü ile Merkez Şeflerinden bedelsiz alırlar ve görülebilirler.

4 - Taliplerin hüsnühal eshabından olduklarına, namus ve haysiyete dokunur cürüm ve birt husus ağır hapis veya o derece cezaı icap ettirecek bir fiil ile mahkûm bulunmadıklarına ve deruhte edecekleri işi yapabileceklerine dair vesikalar ibraz etmeleri lâzımdır.

Eksiltme İlanı

1 - Eksiltmeye konulan iş, Alaca eski Belediye binası inşaatındaki ersa üzerine yapılacak belediye binası.

Temel zemin kârgir ve beton, üst kat tuğla işidir. Bu işin bedeli (4934) liradır.

2 - Bu işe ait şartname ve evrak

A - Eksiltme şartnamesi

B - Keşif raporu

C - Plan

isteyenler bu evrakları Alaca belediye riyasetinde görülebilirler.

3 - Eksiltme 13 Temmuz 938 çarşamba günü saat 15 de Alaca kazası belediye binasında toplanılacak komisyon huzurunda yapılacaktır.

4 - Eksiltme açık olacaktır.

5 - Eksiltmeye girebilmek için (371) lira muvakkat teminat vermek ve aşağıdaki vesikaları görmek lazımdır.

Ticaret odasına kayıtlı olduğuna dair vesika, bu işi yapabileceğine dair bayındırlık bakanlığından ehliyetname.

Ek-45 Çorum Gazetesi 20 Temmuz 1938.

Çorum halkevi 1938 yılı çalışmaları ile ilgili bir haber.

Halkevi Çalışmaları

Temsil Kolu Muvaffakiyetli Bir Müsamereye Daha verdi

Her şubesinde verimli bir muvaffakiyetle çalışmasına devam eden şehrimiz Halkevinin Temsil Şubesi, bu kezde [Bir Adam Yaratmak] Piyesini vaza sahne eylemiştir.

Cumartesi gecesi sinema binasında verilen bu müsamerede çok parlak olmuş, piyese vazife alan gençlerimiz bilâ istisna değerli bir muvaffakiyet yaratmışlardır.

İlk perdesinden sonuna kadar,

ufak bir felsefe yapmaksızın, en ünlü Artistlerin bile feykinde, gençlerimizin başarıdığı bu piyese seyirciler üzerinde çok derin bir intiba bırakmış ve her perdesi sürekli alkışlarla karşılanmıştır.

Sahneye koydukları bütün piyeseerde birbirinden üstün muvaffakiyet yaratan kıymetli gençlerimizi öz yürekten alkışlar, diğer müsamerelerde daha yüksek muvaffakiyetlerini temenni ederiz.

Yeni Hatay Kabinesi

Nazırlarla beraber Müştaşarlar da Meclise takdim edildi

Antakya 7 (Hususî) Hatay meclisinin dünkü celsesinde Baş vekil Doktor Abdurrahman Melek Kabinenin programını okuması ve hükümet âzasını takdim etmiştir.

Hatay kabinesi

Hatay kabinesi şu suretle teşekkül etmiştir:

Dr. Abdurrahman Melek; Baş vekil, «Dahiliye, Hariciye, Müdafaa» nezaretleri uhdesinde.

Cemil Yurttan: Adliye nazırı, Cemal Beki: İktisat, Maliye, Gümrük nazırı.

Kemal Alper: Nafia ve Ziraat nazırı.

Ahmet Faik Türkmen: Maarif ve Sıhhat nazırı.

Nezaretler müştaşarları da şunlardır:

Müdafaa müştaşarı İnyet Mursaloğlu, Hariciye müştaşarı Posta telgraf müfettişliği uhdesinde kalmak üzere Besim Teker, Adliye müştaşarı Fevzi Ataman, Nafia müştaşarı mühendis Keşişyan, Ziraat müştaşarı Mahmut Havvas, Maliye müştaşarı Hürri Rad, İktisat müştaşarı Celal Akkus, Maarif müştaşarı Marciros, Sıhhat müştaşarı Dr. Osman Sıtkı.

- Yeni Mersin-

Hatıra Pulları

938 Yılı Enternasyonel İzmir Fuarı hatırası olarak çıkarılmış olan ve serisi 57 buçuk kuruş bedelli posta pulları 2 inci teşrinin 20 inci günü tedavülden kaldırılacaktır.

Her postanede bulunan bu güzel hatıra pullarında her vatandaşın birer tane edinmelerini tavsiye ederiz.

İş Bankasının Londra Şubesi

İş Bankası Umum Müdürü Muammer Eriş, Londrada bulunduğu esnada bilhassa bankanın Londrada da bir şube açması işini tetkik etmiş ve banka idare meclisi de bu şubenin açılmasını münasip görmüştü.

Yeni şubenin hazırlıkları ikmal edilmek üzere. Şube bu ay içinde faaliyete geçecektir.

Ziraat kongresi

Büyük ziraat kongresine arzedilecek eserlerle istatistiklerin ve raporların hazırlanması devam etmektedir. Kongrenin ikinci citsinin birinde açılacağı zannediliyor.

- Cumhuriyet -

Türkiye Birinciliği Müsabakaları

Bu ayın 17 sinde, Ankarada Türk güreşçilerinin Türkiye birinciliği müsabakaları yapılacaktır.

Geçen hafta şehrimizde yapılan grup müsabakalarını kazanan takımımızdan beş ve Çorum takımından iki güreşçi bu müsabakaya iştirak edecektir.

- Doğru Söz -

Hariciye Vekili

Hariciye Vekilimiz Doktor Tevfik Rüşti Aras Milletler Cemiyeti asamblesinin bu yılki toplantısına iştirak eylemek, Balkan ve Sadabat paktları Devletlerinin Hariciye Nazırları ile görüşmelerde bulunmak üzere Eylülün 10 uncu günü Cenevreye müteveccihen İstanbuldan ayrılmışlardır.

Dr. Akif Atlamaz

Memleket Haatanesi Operetör ve ser tebabatinde ve kısa bir zamanda şehrimiz Belediye Riyasetinde bulunmuş olan değerli Obratörlerimizden Dr. Akif Atlamaz, uzun müddet oturduğu şehri ziyaret eylemek, hazakat ve içten samimiyetle kendisine çok sıkı bağlılığını temin eylediği Çorum halkile görüşmek maksadile bu hafta içinde şehrimize gelmişlerdir.

Kıymetli Obratörümüze hoş geldiniz deriz.

İskilip Kaymakamı

Açık bulunan İskilip kazası Kaymakamlığına Darende Kaymakamı Memduh Payzin tayin buyrulmuştur. Muvaffakiyetler dileriz.

Açık Teşekkür

İki senelik Nafia Müdürlüğü vekâletim sırasında Çorumun kıymetli halk ve memurlarının hakkındaki teveccüh ve samimiyetlerine müteşekkirim. Bilhassa ayrılık gününde beni teşyi lütfunda bulunan arkadaş ve tanıdıklara ebedi hürmetlerimin iblâğına muhterem gazetenizin tavassutunu rica eder saygılarımı sunarım.

Sabık Nafia Müdür Vekili Ziya Kutsan

Çorumlu

Değerli Elemanların kıymetli yazıları ve memleketin tarihi vesikalariyle zengin münderecata malik ve yine tarihi eserler ve sair fotoğraflarla süslü bulunan Çorumlu Mecmuasının 5 inci sayısını da 2 güne kadar iştirak edecektir.

Türk İstiklâl Marşı

Hatay İstiklâl Marşı olarak kabul edildi

Antakya 8 [A.A.] - Hatay Millet Meclisi bugünkü toplantısında Türk İstiklâl marşını Hatay İstiklâl marşı olarak kabul etmiştir. Meclis, hükümete tatil esnasında yapılacak işler hakkında selâhiyet vermiş, kazalarda bir orta mektep açılmasını kabul etmiştir.

Parke Yol

Şehrimiz Belediyesi tarafından, inşası deruhde edilen Sam-sun Ankara caddesinin şehir içine, tesadüf eden bir kısmına parkeye çevrilme ameliyesine başlanmıştır.

Seçim Hazırlıkları

Belediye Meclisi Azalığı için pek yakında başlayacak seçim hazırlıkları Belediyeye ikmal edilmiş ve seçicilerin isimlerini gösteren defterler şehrin muhtelif yerlerine asılmıştır.

Pi angoda Kazananlar

Çorum Askeri Gazinosu namına tertip edilen eşya piyankosu 23-7-938 günü çekildiği halde ikramiye sahipleri şimdiye kadar almamışlardır. İşabet eden biletlerin numaraları aşağıdadır. 25-9-938 Tarihine kadar Parti civarında tüccar Celal Erol'dan almadıkları takdirde haklarının sakıt olacağı ilân olunur.

Eşyanın Cinsi	No:
Diş fırçası	348
Elektrik masa lambası	621
Diş fırçası	568
Dört metre kirap pirman	857
Kutu içerisinde tuvaleli takım	662
" " " "	61
Para çantası	668
Kolonya	826
İpek bayan çorabı	65
Erkek çorabı	391
Elektrik feneri	929
İpek bayan çorabı	340
" " " "	589

-Sonu 2 inci sayı-

Ek-46 Çorum Gazetesi 14 Eylül 1938.

Çorum halkevi çalışması ve temsil kolu etkinlikleri ile ilgili bir haber.

28-9-1938

KURULUŞ TARİHİ: 1921

IDARE YERİ

Azapsokağında
İllâyet matbaası

ÇORUM

YIL: 17 - No. 937

ÇARŞAMBA

5 - Birinciteğrin - 1938
Nüshası - 2 - kurustur.

Değerli Çorum Halkı:

Belediye Umumî Meclis Seçimine iştirak et. Bu Senin Vatan ve Millet borcundur.

Reyini de, öz yürekten bağlı bulunduğumuz Büyük Partimizin namzetlerine ver. Buda İnkılâp borcudur.

Seçim dolayısıyla

Vatandaşın en büyük hakkı

Medeni bir insana sorulsa:

- Vatandaşın en büyük hakkı nedir?

Cevabı, tereddütsüz, şu olacaktır:

- Seçim hakkı!

Bu hakkımızı kullanmak vâzifesindedir: Belediye meclisleri ile umumî meclisler kasınlı müddetlerini ikmal etmişlerdir. Yenilerinin intihabına ait bütün ilk muameleler tamamlanmış bunlardan birincilerini seçmek üzere vatandaşların sandık başlarına büyük kafileler halinde koşacakları gün gelmiştir.

Seçim hakkı en büyük hak ve her hak gibi bir mesuliyeti taşımaz. Atakül, Türkiye Cumhuriyetini, «Hakimiyet Milletindir» prensibine istinad ederek kurdu. Ta köy kurullarından başlayarak, belediyeler, umumî meclisler, kamutay, hükümet ve Cümhuriyeti, yani bütün teşkilatı ile Türkiye devleti, vatandaşların bu hakkı kullanmalarına mercediyetini idame etmektedir. Varlığımızın timsali olan devleti milletin reyî ile tesis ettiğimize göre, milli camiyati teşkil eden fertlerin seçimlere en yüksek ağızları göstermeleri yalnız bir hakkın istimali ve bir vâzifenin ifası suretinde de telâkki edilemez: Milli tesanüdün ve siyasi ruhun en kuvvetli delilini başka yerde aramalı?

Belediye seçimi, biliriz ki, ilk derecedir. On sekiz yaşını doldurmuş olan, kadın ve erkek, bütün vatandaşlar ona doğrudan doğruya iştirak ederler. Va-

Nasubî RAYDAR

kiya, lehlerinde reylerini kullanacakları namzedler zahiren taraflarından intihap olunmuş değildir. Fakat münahibler seçecekleri kimseleri bizzat bulmak zaruretinde kalsalardı alınacak netice, ne kama karışık bir netice olurdu!

Bu sebebledir ki bütün medeniyet âleminde seçiciye yolunu siyasi partiler gösterir; namzedlerini tesbit ve ilân eder; bu partilerin prensiplerini beğenen vatandaşlar da gidip reylerini onların namzedlerine verirler.

Bizim tek siyasi partimiz olan Cümhuriyet Halk Partisi, milletimiz için ve bütün memleketi şâmil teşkilatı ile zaman zaman akdettiği kongrelerde iş başına getirdiği idare heyetleri vasıtasile, seçimler ârifesinde sıkı yoklamalar yaparak belediye meclislerine namzed gösterilecek olanlar hakkında kararını verirler.

Bu kadar ince bir tedkikin - bir istifanı da diyebiliriz - mahsulü olan namzed listeleri, bu memleketi refah ve saadet getirmiş prensiplerin sahibi bir partinin eseri olunca, âminin tasvibine iktiran etmiş nasıl sayılmaz?

Bugün, bu memlekette, bir kişi tasavvur edilemez ki istiklâl ve inkılâp hareketlerinin timsali olan Cümhuriyet Halk Partisine ve onu kuran Büyük Şefe bağlılığını bir kere daha isbat etmek fırsatını veren seçimlere iştirakten kendini müstağni tutsun.

Şehirlilik rabtası bizce milli rabta kadar kuvvetlidir. Ve bu-

Belediye Seçimleri

Ayn birinden itibaren her tarafından belediye meclisleri seçimi bir faaliyetle devam etmektedir.

Ayn birinden itibaren de şehrin her tarafı bayraklarla süslenerek, ve Halk-evi bandosu Belediye önünde ve meydanlarda mütemadiyen çalışmasına devam etmektedir.

Kudretli Vahi ve Parti Başkanımız başta olmak üzere kıymetli Parti İdare Heyetleri arkadaşlarımızın sarfyledikleri mesai neticesi olarak ve her tarafta seçim üzerinde konferans ve nutuklar da verilerek halkın seçime olan alakası artırılmaktadır.

Esasen yurd sevgisiyle mücehhez ve partiye candan bağlı bulunan halkımız parti namzedlerini öz yürekten alıslamakta ve kadın erkek büyük kafilelerde Belediye dairelerine giderek reylerini istimal etmektedirler.

Alaca Seçimi Bitti

Alaca Belediye meclisi seçiminin dâima sona erdiği ve yapılan tasnif neticesinde de tamamen Parti namzetlerinin kazandığı haber alınmıştır.

gün başhayan seçimler Atatürkün ve Cümhuriyet Halk Partisi ile onun hükümetinin etrafında ne kadar mütesanit bir kütle teşkil ettiğimizi dünyaya gösterecek yeni bir vesiledir.

En büyük hakkımızı kullanıp en büyük vâzifemizi ifa ederken duyacağımız gurur, emel birliği etmiş yekpare bir milletin varlığına inanan ifade eden en haklı gurur olacaktır. - Ulus -

Halkevimiz

Bir Muayene Ve Tedavi Evi Açıldı

Köylü ve şehirli bütün halkın her türlü ihtiyaçlarını, yassı dağlarında karşılamaya uğraşan ve çalışan şehrimiz Halk-evi fakir halkın en mübrem ihtiyacı olan bir yuvayı daha açmaya muvafak olmuştur.

Ayn 3 ünden itibaren başlayup, her gün öğleden sonra bir mütehassıs Doktor tarafından idare edilmekte olan muayene ve tedavi evi köylü ve şehirli kadın ve erkek her vaksul vatandaş için açıktır.

Yurda ve ulusa faydalı değerli işler üzerinde hummalı bir faaliyetle çalışmakta olan Halk-evinizin, memleket için çok önemli bulunan bu hayırsel işide temin etmekte büyük bir varlık daha yaratmış olmalarından ötürü, başta kudretli Vahimiz olmak üzere Evin değerli İdare Heyetine, bu memleket ve millet işini benimseyerek yüksek varlık ve fedakârlık gösteren ve göstermekte olan kıymetli mütehassıs Doktorlarımıza memleket adına öz yürekten teşekkür etmeyi bir vazife biliriz.

Hadi Daldal

Hususi işlerinin tesviyesi için mezuken Ankaraya gitmiş bulunan vilâyetimiz Nüfus Müdürü Bay Hadi Daldal bu hafta içinde şehrimize dönmüşlerdir.

Kıymetli Müdürümüze hoş geldiniz deriz.

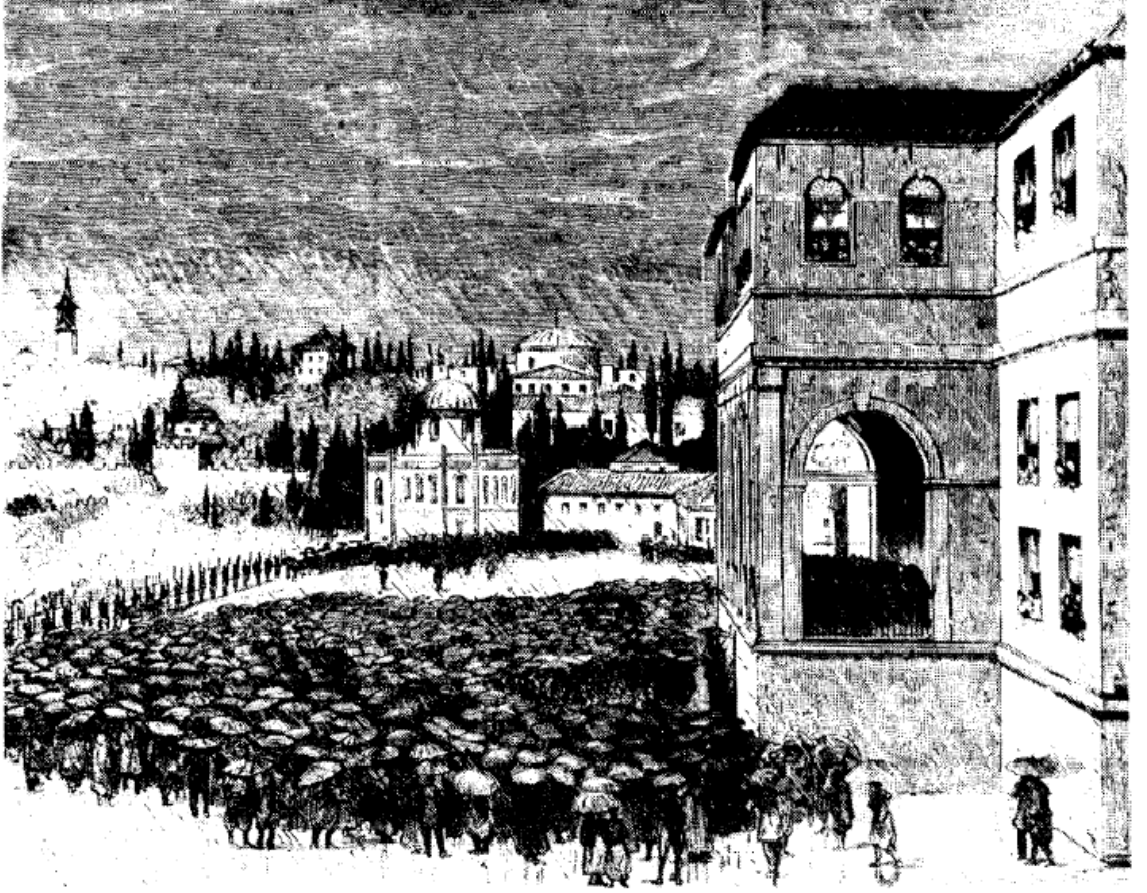
Tevfik Özcan

Şehrimiz Emniyet Amirliği mürettebatından 8 Nolu Polis Memuru Tevfik Özcanın Polis mektebine iştiraki Yüksek Vilâyet Makamınca tenis kılınmış ol-

Ek-48 Çorum Gazetesi 5 Ocak 1938.

Çorum halkevi tarafından açılan muayene ve tedavi evi açılışı ile ilgili bir haber.

RESİMLER

Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi, C.1, İletişim Yayınları, İstanbul 1985,s.18.

Resim-1 Kanun-ı Esasi'nin İlanı (23 Aralık 1876).

Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi, C.1, İletişim Yayınları, İstanbul 1985,s.46.

Resim-2 İbrahim Şinasi (1826-1871).

Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi, C.1, İletişim Yayınları, İstanbul 1985,s.77.

Resim-3 Ağâh Efendi (1832-1885).

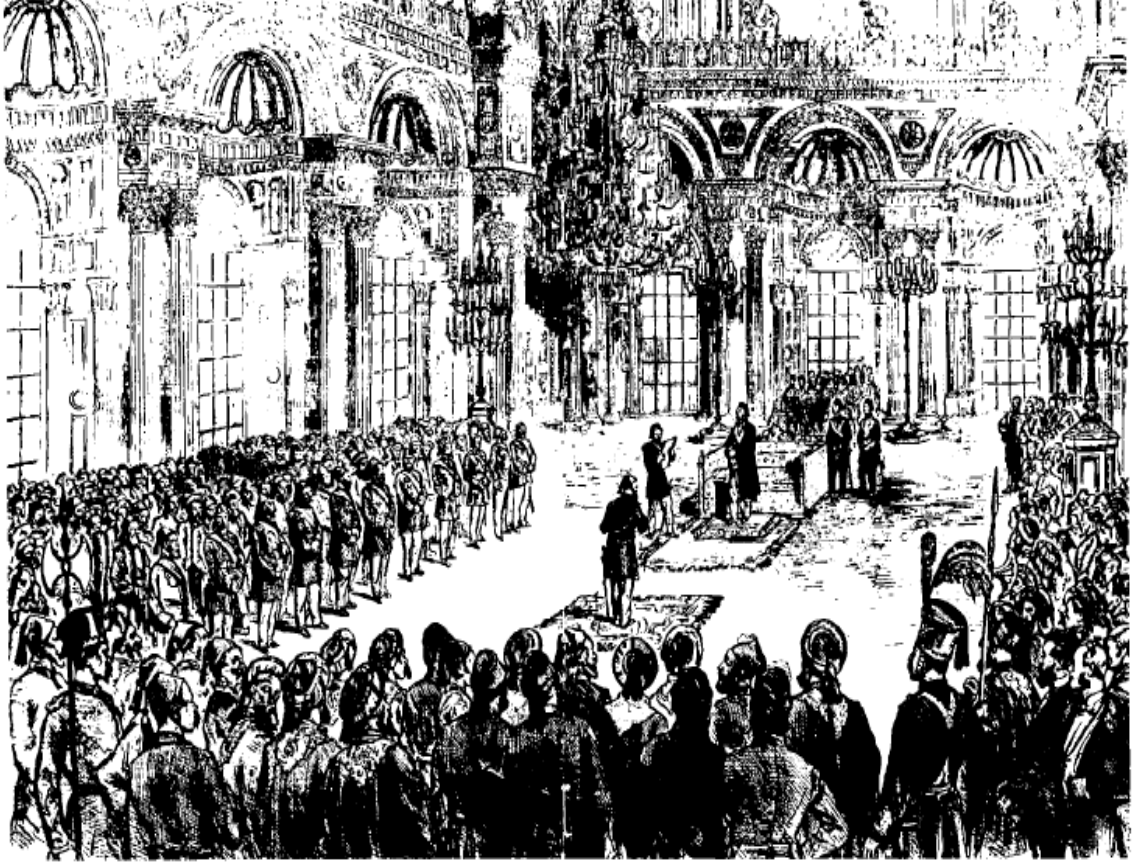
Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi, C.1, İletişim Yayınları, İstanbul 1985,s.50.

Resim-4 Namık Kemal (1840-1888).

Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi, C.1, İletişim Yayınları, İstanbul 1985,s.51.

Resim-5 Ali Suavi (1839-1878).

Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi, C.1, İletişim Yayınları, İstanbul 1985,s.19.

Resim-6 Meclis-i Mebusan (19 Mart 1877).

Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi, C.1, İletişim Yayınları, İstanbul 1985,s.22.

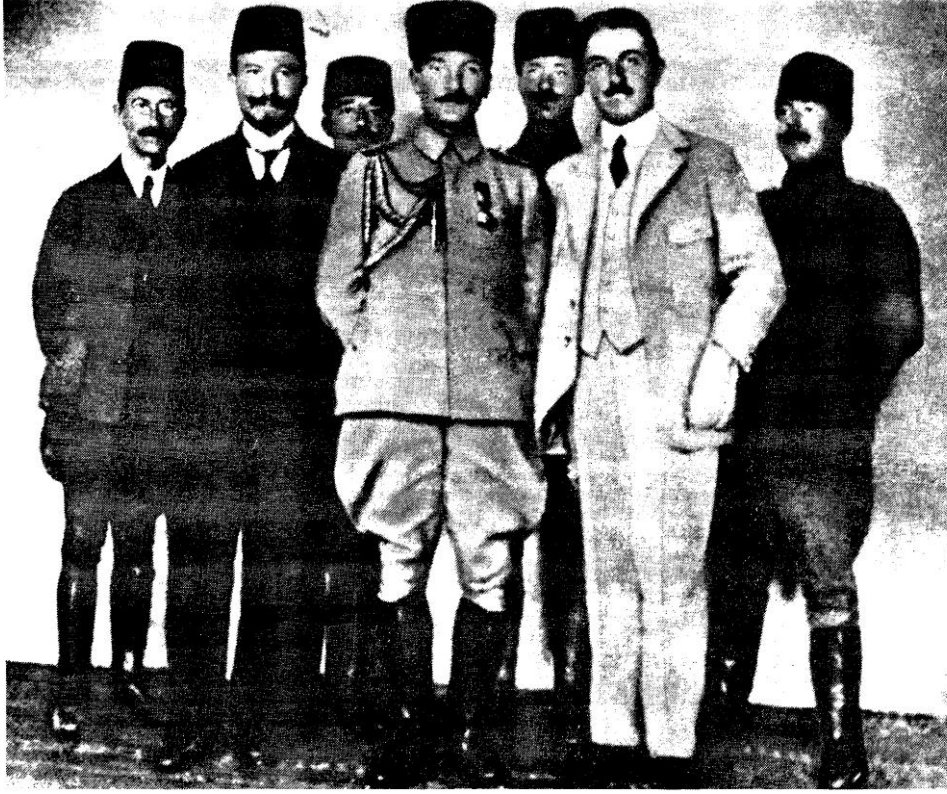
Resim-7 II. Meşrutiyete ait bir görünüm.

Resim-8 Yusuf Akçura (25 Aralık 1908-11 Mart 1935).

Resim-9 Ziya Gökalp (23 Mart 1876- 25 Ekim 1924).

Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi, C.4, İletişim Yayınları, İstanbul 1985,s.1142.

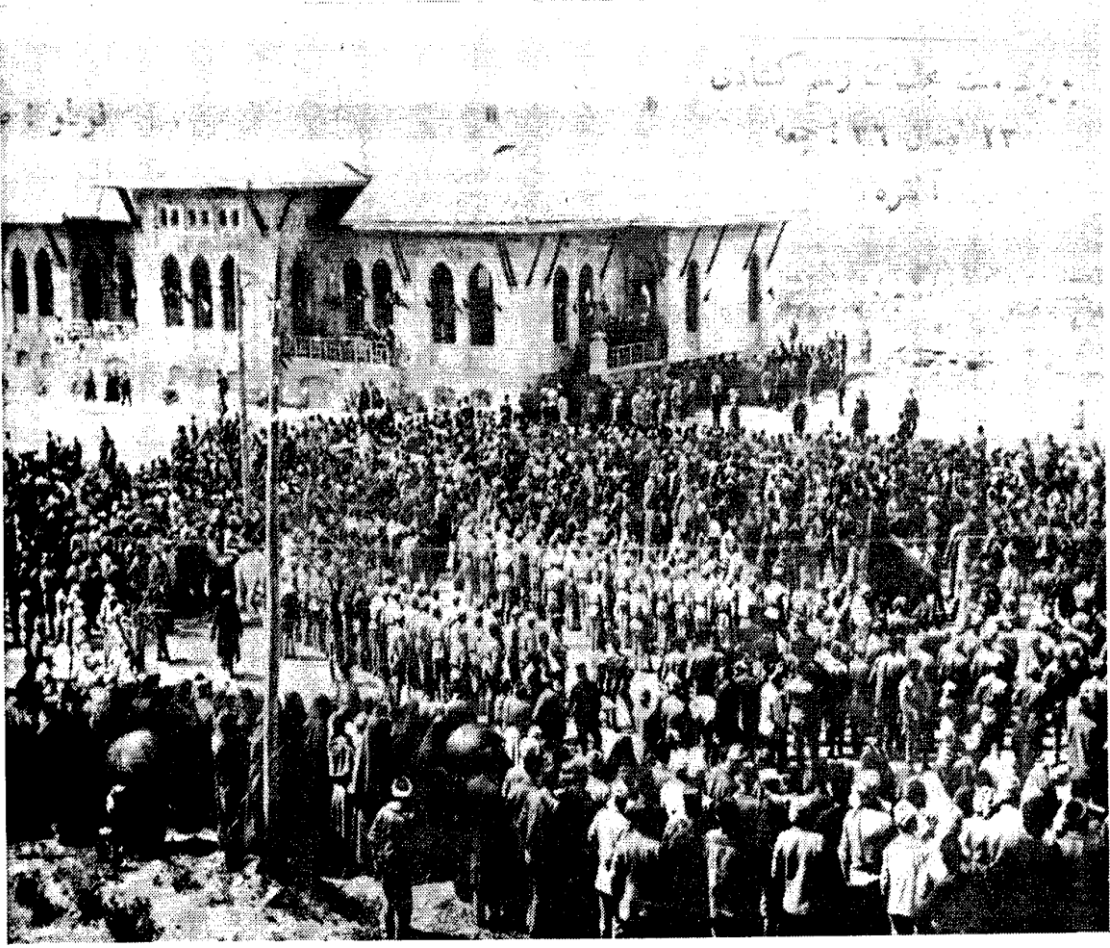
Resim-10 Erzurum Kongresi'nde çekilmiş bir fotoğraf (23 Temmuz 1919).

Kongre sırasında Mustafa Kemal ve arkadaşları, soldan sağa: İbrahim Süreyya (Yiğit), Erzurum Valisi Münir (Akkaya), Refik (Saydam), Mustafa Kemal, Hüsrev Gerede, Rauf Orbay ve Kazım Dirik.

Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi, C.4, İletişim Yayınları, İstanbul 1985,s.1142.

Resim-11 Sivas Kongresi'nde Delegeler (1919).

Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi, C.1, İletişim Yayınları, İstanbul 1985,s.44.

Resim-12 23 Nisan 1920 günü toplanan Türkiye Büyük Millet Meclisi.

Resim-13 Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk Cumhuriyet'in 10. Yılı Söylevini verirken (1933).

Türk Ocakları Belgeseli, (Belgeler/Resimler 1912-1994), haz. Mehmet Uzun-Yücel Hacıoğlu, Ankara: Türk Yurdu Neşriyatı, 1994, s. 19.

Resim-14 27.04.1930, Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal, Ankara Türk Ocağında Altıncı Kurultay Delegeleri ile çekilmiş bir fotoğraf.

Resim-15 Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk yeni alfabeyi tanıtırken (1928).

Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 963 - Dosya No: 727 - Sıra No: 2

BCA,490.01/963.727.2

Resim-16 Halkevi önünde çekilmiş bir fotoğraf.

Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 963 - Dosya No: 727 - Sıra No: 2

BCA,490.01/963.727.2

Resim-17 Halkevinde toplantı sırasında çekilmiş bir fotoğraf.

Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 963 - Dosya No: 727 - Sıra No: 2

BCA,490.01/963.727.2

Resim-18 Verilen müsamere elemanlarından bir grup

Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 963 - Dosya No: 727 - Sıra No: 2

...
BCA,490.01/963.727.2

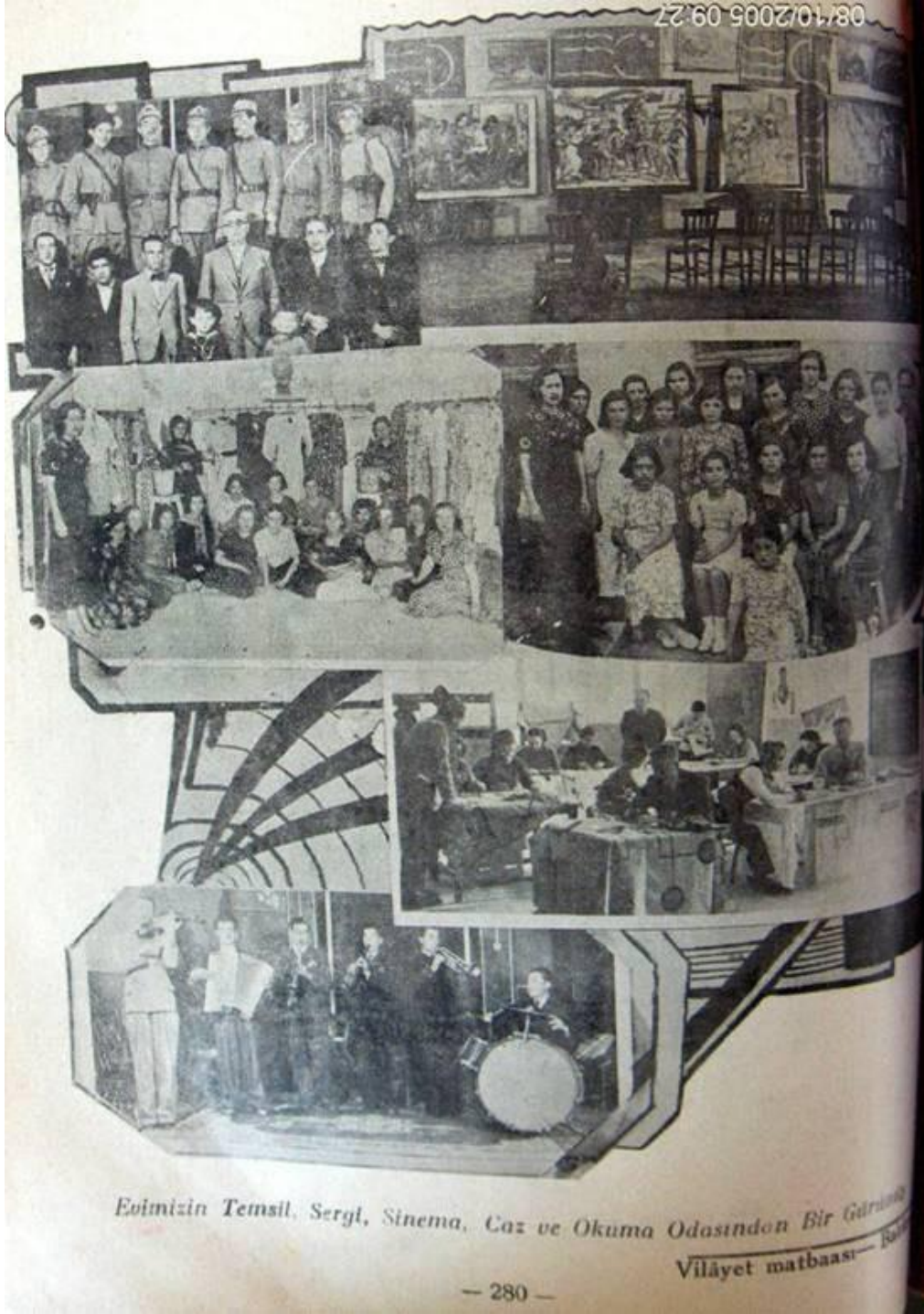
Resim-19 Müsamere elemanları bir arada...

Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 963 - Dosya No: 727 - Sıra No: 2

BCA,490.01/963.727.2

Resim-20 21.2.937 töreninden bir görünüş...

Kaynak Dergisi, , S.57, 29.10.1937, s.280

Resim-22 Balıkesir Halkevi'nin temsil, sergi, sinema, caz ve okuma odasından bir görünüm.

Fikirler, 1 Mart-15 Nisan 1938, S. 166-168, s. 25.

Resim-23 İzmir Halkevi resim çalışmalarından bir görünüm.

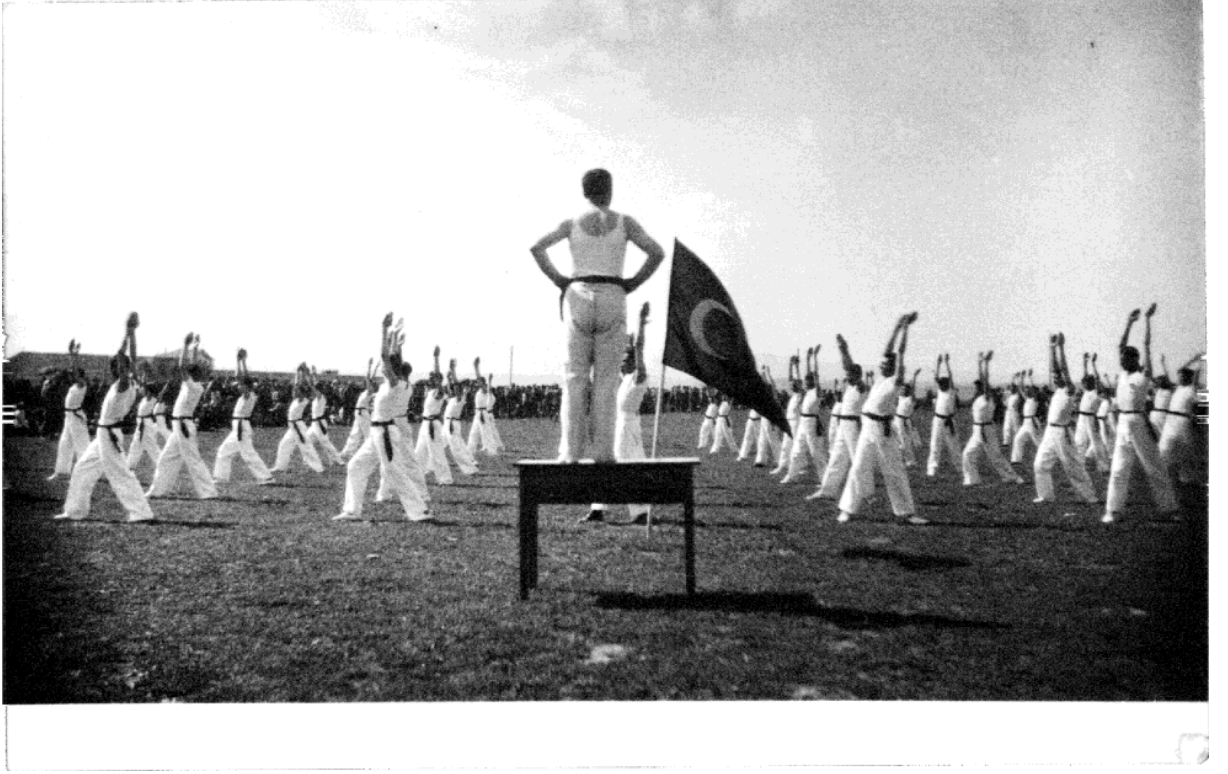
Fikirler, 1 Mart-15 Nisan 1938, S. 166-168, s. 87.

Resim-24 Halkevleri yıldönümünde kızlar korosuna ait bir fotoğraf.

Fikirler, 1 Mart-15 Nisan 1938, S. 166-168, s. 65. (BCA,490.01/963.727.2)

Resim-25 İzmir Halkevi'nin düzenlediği daktilo kursu sırasında çekilmiş bir fotoğraf.

BCA, 490,01/1071,1104,1,29

Resim-26 Çorum Halkevi 19 Mayıs çalışmalarının sırasında çekilmiş bir fotoğraf.

BCA,490,01/1071,1104,1,39

Resim-27 Çorum halkevi köycülük şubesi vatandaşlarla birlikte çekilmiş bir fotoğraf.

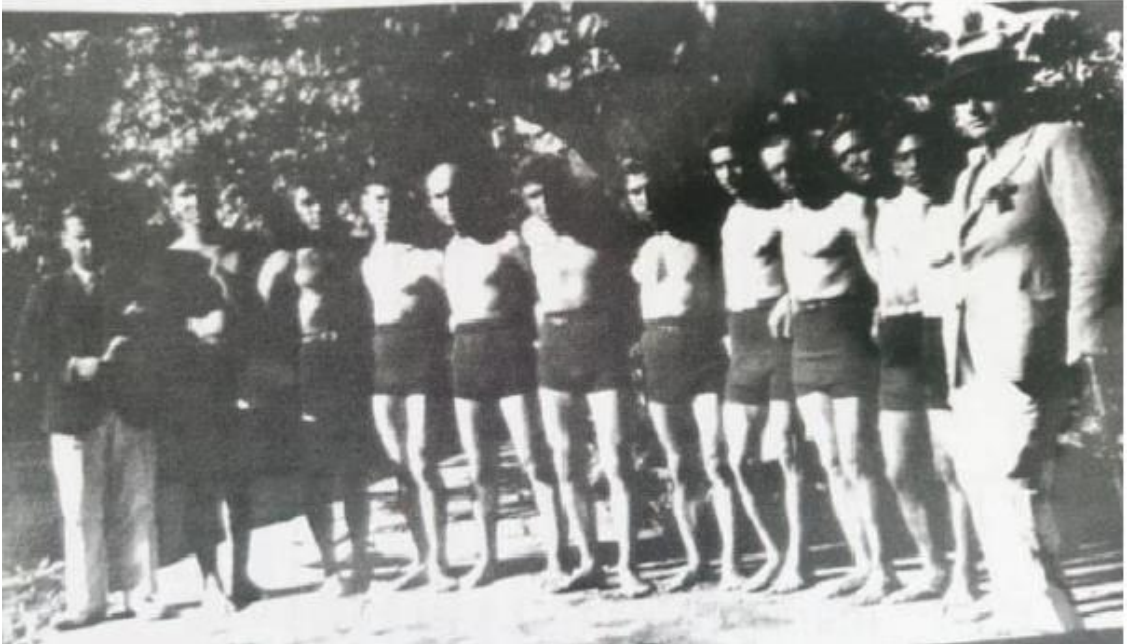
BCA,490,01/1071,1104,1,41

Resim-28 Çorum halkevi muayenehanesinde köylünün muayenesi sırasında çekilmiş bir fotoğraf.

BCA,490.01/1793.1269.1

Resim-29 Urfa halkevi ve Urfa bando takımı çalışmaları sırasında ait bir fotoğraf.

BCA,490.01/844.339.2, (23 Temmuz 1934)

Resim-30 Urfa halkevi spor şubesinin yüzücü takımı çalışmaları sırasında çekilmiş bir fotoğraf.

BCA,490.01/1432.735.

Resim-31 Urfa halkevi, 10 Kasım 1938.

BCA,490.01/1432.735.

Resim-32 Urfa Halkevi, 10 Kasım 1938.

BCA,490.01/1432.735.

Resim-33 Urfa Halkevi.

Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 963 - Dosya No: 727 - Sıra No: 2

BCA,490.01/963.727.2

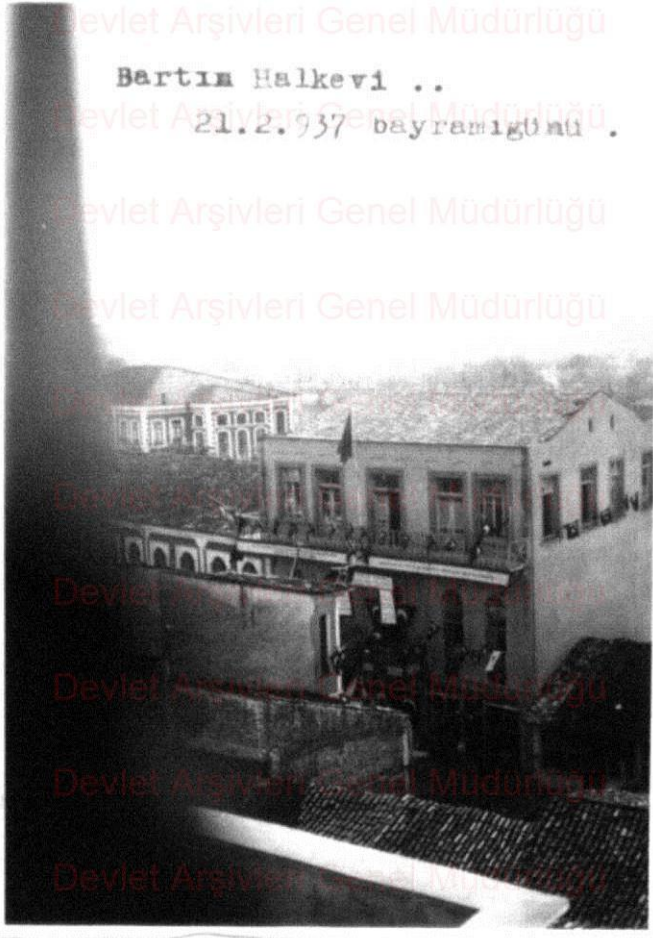
Resim-34 21.2.937 Tören toplantısından dağılırken bir grup.

Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 963 - Dosya No: 727 - Sıra No: 2

BCA,490.01/963.727.2

Resim-35 Halkevi binası önünde çekilmiş bir fotoğraf.

Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 963 - Dosya No: 727 - Sıra No: 2

BCA,490.01/963.727.2

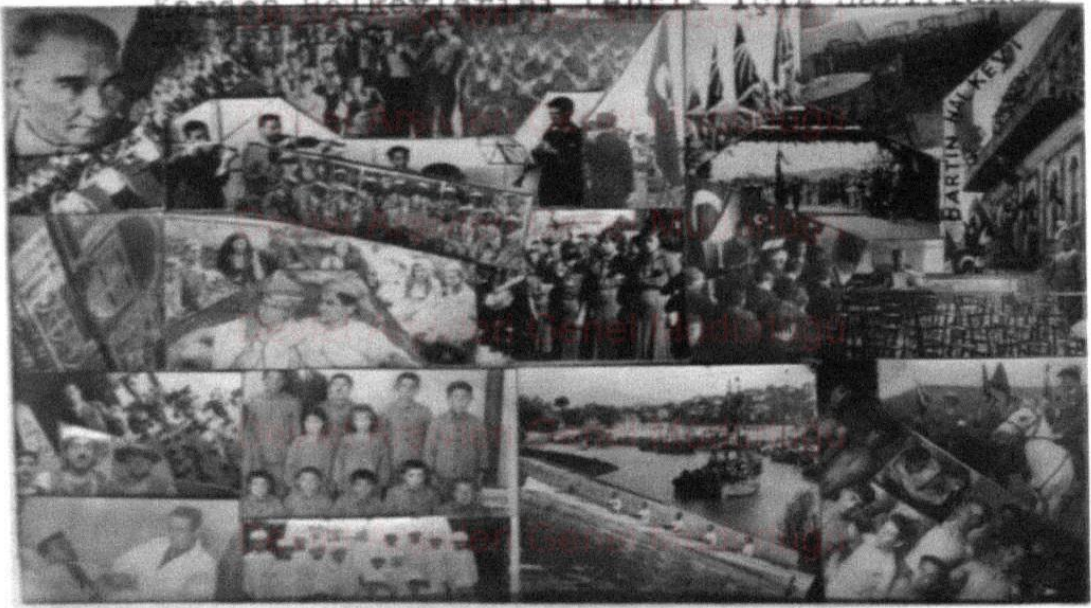
Resim-36 Bartın Halkevi 21.2.1937 bayram günü.

Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 963 - Dosya No: 727 - Sıra No: 2

BCA,490.01/963.727.2

Resim-37 Halkevinin: Şube komiteleri seçim toplantılarında iki yıllık işleri anlatırken

Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 963 - Dosya No: 727 - Sıra No: 2

BCA,490.01/963.727.2

Resim-38 Halkevlerini tebrik için hazırlanan tebrik kartı.

Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 963 - Dosya No: 727 - Sıra No: 2

BCA,490.01/963.727.2

Resim-39 21.2.937 töreninden bir görünüş.

Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 963 - Dosya No: 727 - Sıra No: 2

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

BCA,490.01/963.727.2

Resim-40 Halkevi etkinliklerinden bir görünüm.

Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 963 - Dosya No: 727 - Sıra No: 2

BCA,490.01/963.727.2

Resim-41 Halkevi etkinliklerinden bir görünüm.

Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 963 - Dosya No: 727 - Sıra No: 2

BCA,490.01/963.727.2

Resim-42 Halkevi etkinliklerinden bir görünüm.

Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 963 - Dosya No: 727 - Sıra No: 2

BCA,490.01/963.727.2

Resim-43 Halkevi etkinliklerinden bir görünüm.

Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 963 - Dosya No: 727 - Sıra No: 2

BCA,490.01/963.727.2

Resim-44 Halkevi etkinliklerinden bir görünüm.

Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 963 - Dosya No: 727 - Sıra No: 2

BCA,490.01/963.727.2

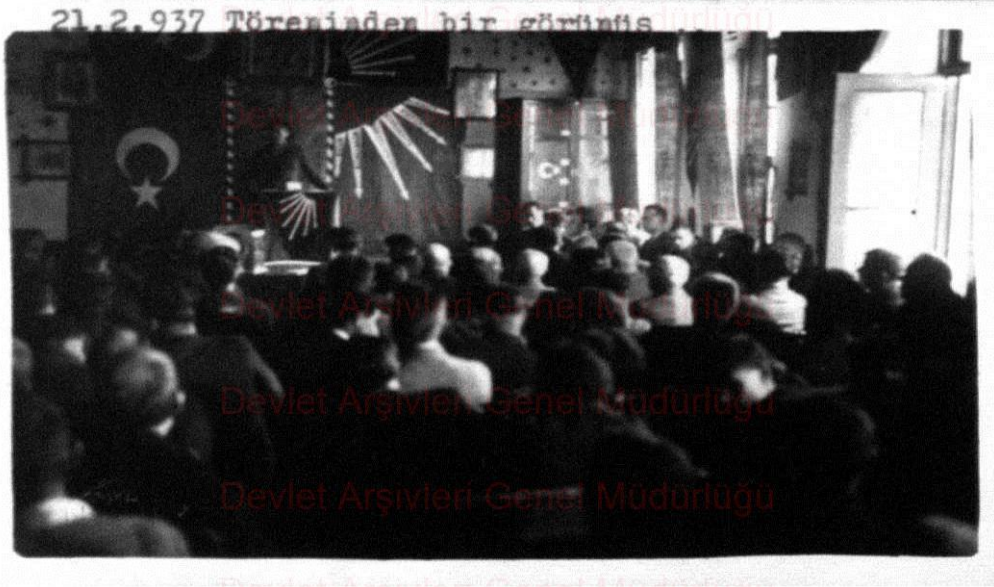
Resim-45 Halkevi binası önünde çekilmiş bir fotoğraf.

Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 963 - Dosya No: 727 - Sıra No: 2

BCA,490.01/963.727.2

Resim-46 21.2.937 tören toplantısından dağılırken.. Bir grup.

Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 963 - Dosya No: 727 - Sıra No: 2

BCA,490.01/963.727.2

Resim-47 21.2.937 töreninden bir görünüm.

Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 963 - Dosya No: 727 - Sıra No: 2

BCA,490.01/963.727.2

Resim-48 Halkevi çalışmalarını sırasında çekilmiş bir fotoğraf.

Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 963 - Dosya No: 727 - Sıra No: 2

BCA,490.01/963.727.2

Resim-49 Halkevi çalışmalarını sırasında çekilmiş bir fotoğraf.

Resim-51 Çorum Halkevi binası hizmet verdiği sıralarda çekilmiş bir fotoğraf.

Resim-52 Çorum Belediye Binası. Çorum Halkevi binası günümüzde belediye binası olarak kullanılmaktadır.

Resim-53 Günümüzde, Çorum saat kulesi.

